

בקיצור

ללמוד להבין ולזכור

מסכת זבחים ב

דפים 50-קב

הקובץ הזה מופץ חינם

ומצווה להעבירו ולסייע בהפצתו חינם

ניתן לרכוש ספר מודפס [בקישור זה](#)

לקבלת מסכתות אחרות ובכל עניין

ניתן לפנות בוואצאפ [050-6877088](tel:050-6877088)

בקי ציור

ללמוד להבין ולזכור

על

מסכת זבחים ח"ב
(דפים סו-קב)

סיכום הסוגיות בלשון שווה לכל נפש, מסייע.
ללמוד ולהכיר את מבנה הסוגיות כהכנה ללימוד.
להבין ולהשכיל את ענייני הסוגיות במהלך הלימוד.
ולזכור היטב פרטי הסוגיות ידי חזרות לאחר הלימוד.

המילים המודגשות הן תמצית הסוגיות ועל ידן
ניתן לחזור על כל סוגיה בזמן קצר פעמים רבות
ולרכוש ידיעה אמיתית וקניין גמור בתלמוד

נדפס לראשונה בעזרת ה' יתברך בשנת ה'תשס"ג
וכעת יו"ל במהדורה חדשה מאירת עיניים עם הרבה שיפורים
חודש מרחשון ה'תשפ"ו

©

יצחק אהרן הורביץ, רחוב פלדמן 8 בני ברק

bekitsur1@gmail.com

כִּי לְעוֹלָם לֹא יִמוּט לְזֵכֶר עוֹלָם יְהִי צְדִיק

אָמו"ר

**איש ישר תוכו כבדו ורב פעלים
שקד כל ימיו על התורה ועל העבודה
התמסר בכל לבו ומאודו למשפחתו
האיר פנים ואהוב מאוד על הבריות**

הר"ר יעקב אליהו הלוי הורביץ ז"ל

ב"ר יצחק אהרן הלוי ז"ל

**נולד בברנוביץ ביום י"א באדר ב' תרפ"ז
ונלב"ע בשם טוב ובשיבה טובה בן צ"ח שנים
ביום הפורים י"ד באדר תשפ"ה**

תנצב"ה

כִּי לְעוֹלָם לֹא יִמוּט לְזָכַר עוֹלָם יְהִיָּה צַדִּיק

מרת פנינה (פסיה) ברן ע"ה

נלב"ע ל' מנחם-אב תשפ"א

ר' ראובן ב"ר צבי ברן ז"ל

ומרת רוזה (שושנה זיסל)

ב"ר שמעון ז"ל

תנצב"ה

מתוך הסכמות שהתקבלו לחיבור זה

עלתה בידו להעלות על הכתב "בקיצור" כפי השם שנתן לכתביו אלו לסכם במועט המחזיק את המרובה את מהלך הסוגיות עם עומק ההבנה בהם. (הגאון רבי זלמן רוטברג זצ"ל, ראש ישיבת בית מאיר).

הנה מודעת זאת בכל הארץ, ערך חן יקרת החיבור הנפלא הנקרא "בקיצור" אשר בו נתקיים באופן מושלם דברי חז"ל לעולם ישנה אדם לתלמידיו בדרך קצרה כאשר נפרש בפני הלומדים מהלך דברי הגמרא משולבים בדברי רש"י ותוס' בבהירות נפלאה. וה"בקיצור" מועיל הן להשגה והן לחזרה ולשינון והן לזכרון העניינים הנלמדים למען יעמדו ימים רבים. והנה מזה שני מחזורים על סדר לימוד הדף היומי רבים מאוד נאותים לאור החיבור הזה וחוזרים ומבקשים מי יראנו טוב לחזור ולהפיץ הדברים לתועלת הלומדים בכלל וללומדי הדף היומי בפרט וברור שכל המביא אליו את דברי הברכה האלה יאחזנה ולא ירפנה ויהי בפיו כדבש למתוק. (הגאון רבי צבי רוטברג שליט"א, ראש ישיבת בית מאיר).

ומתוך הספר הזה יבואו בדרך קצרה להבנת הסוגיה ולהקיף הסוגיה לכל צדדיה ופרטיה והוא תועלת מרובה מאד וגם יש בספר תועלת מרובה לאותם שכבר למדו שיוכלו לחזור על הסוגיות בזמן קצר והוא תועלת גדולה למען יתקיים תלמודו בידו ולכן אמינא לפעלא טבא. (הגאון רבי דוד כהן שליט"א, ראש ישיבת חברון).

מתוך מכתבים שהתקבלו מלומדי ה"בקיצור"

מלא התפעלות אני מאופן סיכום וניתוח העניינים בקונטרס תחזקנה ידיכם וחילכם לאורייתא כה יוסיף וכה יתן אשמח לדעת אם יש להשיג על מסכתות קודמות בתודה והערצה, הנעזר בקונטרס רבות בהכנת שיעור דף היומי. (הגה"ח רבי יצחק ישעיה וייס, ראש ישיבת אלכסנדר).

הצלחת ליצור את יצירת הדור ... אני ורבים אחרים מצליחים להתמיד בלימוד הדף היומי . לא היתה עוד יצירה מעין זו בעבר ולא בהווה ... לדעתי תרומתך אינה רק להווה העכשווי, בבוא היום בעוד שנים כאשר תוציא זאת בעז"ה בספרים מאוגדים הרי זה יהיה חלק מהותי של לומדי הגמרא באשר הם. (י.ש).

ברצוני להביע את הערכתי למפעל החשוב שלכם, אני מוצא את הסיכומים כטובים ביותר הקיימים היום הן מבחינת הבהירות והן מבחינת הצגת הדברים. (מ.ר).

כאשר התחלתי את הסיבוב השלישי במפעל הדף היומי חשתי עייפות החומר ואיני יודע עד מתי הייתי סוחב כאשר התוועדתי לא מזמן ל"בקיצור" הוא נסך בי כוחות ונטע בי שמחה מרובה בלימוד, כמדומני שאיני היחיד ואולי יש כמותי מאות ויותר. (ע.א).

כידוע ישנם כיום כמה וכמה ספרי עזר המסייעים ללומד התלמוד ... ברם מניסיוני בהוראת התלמוד ... מזה כמה עשורים, כלי עזר אלו לבדם אינם יכולים להביא לדרך המחשבה התלמודית להבנת עומק הסוגיות, לא די בתרגום והסבר קצר בציוד, הם זקוקים להנחיה מעמיקה יותר שתעניק להם תמונה מקיפה של מבנה הסוגייה והטענות המרכזיות המוצעות בה. משום כך התלהבתי כל כך מעבודת הרב הורביץ בחוברת "בקיצור" ואף נמנית עליהן באופן אישי, שכן בעבודה מקיפה זו מציע הרב הורביץ בלשון מובנת לכל את עקרי הסוגייה בדרך שכל תלמיד יכול להבינה לאשורה ולתפוס את התמונה הכללית של מהלך זרימת הסוגייה. (א.ק).

בשנה האחרונה ... אני מעיין דרך קבע בחוברות "בקיצור" ... ברצוני לציין כי אני מוצא עניין רב בחוברת המסכמת בהירות ובתמציתיות את הסוגיה הנדונה. סיכום זה מדגיש את העניינים העיקריים בסוגיה ומאפשר לחזור בזמן קצר יחסית על סוגיה מורכבת העיון בחוברת "בקיצור" מסייע לשינון הסוגיה לאחר לימודה ולהבנת עקרונותיה טרם לימודה. (מ.ל).

אקדמות מילין

כידוע, יסוד ההלכה היהודית הוא התלמוד הבבלי, וכבר נקבע כי חתימת התלמוד היא סוף הוראה המחייבת את כל ישראל בכל מקומותיהם. ואולם, דרכו של התלמוד דרך עמוקה היא מאוד, ואין התלמוד ספר הלכות פסוקות אשר ירוץ בהן הקורא ויבין מיד את מסקנות הסוגיות. ברוב המקומות לא יגיע הלומד להבנת ההלכה על בוריה אלא אם כן יהיה שותף במהלך המשא ומתן שהביא להכרעת ההלכה, וזאת על ידי מאמץ רב להבין כל עניין ועניין. והתלמוד הזה רחב מאוד, והבנת כל עניין בו אורכת זמן רב, עד שמעטים הם הזוכים להעמיס אותו או את רובו על שכלם.

כלפי העניין הזה, החלטתי לגשת אל המלאכה הגדולה הזו, לסייע לעצמי ולאחרים, לעשות לכל הפחות השתדלות כדי להגיע אל המטרה הנכספת, והיא ידיעה רחבה ומקיפה בתלמוד הבבלי.

ניתן לחלק את הדרך אל המטרה הזו לשלושה חלקים, והם: ללמוד, להבין, ולזכור.

ללמוד בעניין הלימוד הורו לנו חז"ל (פסחים ג, ב), לעולם ישנה אדם לתלמידו דרך קצרה, ועניין "דרך קצרה" מבואר במסכת עירובין (נג, ב), שהיא הדרך המהירה ביותר להגיע אל המטרה, כלומר תחילת הלימוד לא תהיה בדרך מסורבלת ועיקשת, המרחיקה את מטרת הלימוד, שהוא ידיעת העניינים, אלא בדרך הקלה ביותר.

ואף כי שבחו חז"ל את העיון העמוק הבא על ידי עמל ויגיעה, עד שאמרו (ברכות ו, ב), אגרא דשמעתא סברא, כבר הזהירו ואמרו (שם סג, ב), לעולם ילמוד אדם תורה ואחר כך יגהה, הרי שתחילה יש ללמוד באופן הקל ביותר, ובכך לקנות את דברי התורה, ורק לאחר מכן להעמיק בה.

להבין ובוודאי שאין הכוונה שמתחילה יש לקרוא את דברי התורה בלא להבין כלל, כי הקורא ואינו מבין מה שהוא קורא, אף אם משמיע הדברים בקול ובנעימה רבה, אין זה לימוד כלל, ואינו עדיף מציוץ הציפורים ושאר בעלי חיים, ועליו ועל שכמותו תמהו חז"ל בכמה מקומות (כגון שבת קיג, א), גמרא גמור זמורתא תהא? אלא הדרך הנכונה היא, שגם בתחילת לימודו יבין היטב את הדברים שלומד, לכל הפחות כפשוטם.

ולזכור

מי שלמד והבין אך לא השכיל לקיים הדברים בידו, מלבד מה שמראה שמזלזל בלימודו, ואינו מייקרו לשמור עליו, אפשר שכלל אין להחשיב את פועלו עד עתה כלימוד, וכמו שפירש רש"י (ברכות ו, ב) בעניין מה שאמרו אגרא דפרקא ריהטא, עיקר קבול שכר הבריות הרצים לשמוע דרשה מפי חכם, היא שכר המרוצה, שהרי רובם אינם מבינים להעמיד גרסא ולומר שמועה מפי רבן לאחר זמן, שיקבלו שכר למוד. מבואר בדברי רש"י אלו, שמי שאינו יכול להעמיד גרסתו ולומר השמועה כתקנה לאחר זמן, אינו מקבל כלל שכר על הלימוד, אף אם באותה שעה ששמע הדבר עדיין ידע לאומרו כראוי.

בקיצור

החיבור הזה מטרתו לסייע ללומדים בשלושת העניינים הללו, הקריאה בו תוליך את הלומד בדרך הקצרה ביותר לידיעת העניינים השונים, כשהם מוסברים בדרך ברורה ומובנת, וזאת אף כהכנה לקראת לימוד הסוגיות בפנים. לאחר מכן יוכל הלומד להסתייע בחיבור זה לצורך חזרה על העניינים בזמן קצר. בנוסף, ניתן לקרוא את המילים המודגשות בפני עצמן, שהן התמצית של כל עניין, וכך לחזור על העניינים בדרך מהירה עוד יותר.

ואסיים במה שמובא משם הגאון מוילנא נ"ע (עליות אליהו בהערה ט"ז), ששני תלמידי חכמים למדו משניות וחזרו עד שידעו בעל פה כל המשניות, אחד מהם היה חוזר על לשון המשנה עד שהיה רגיל על לשונו בעל פה כל המשניות, והאחד חזר על תוכן כל המשניות בלא סגנון הלשון. והלכו שניהם לשאול את פי הגאון נ"ע איזה דרך ישרה שיבור לו האדם בזה. והשיב להם, כי לדעת תוכן עמקות המשנה טוב יותר מלדעת הלשון בעל פה ולא העניינים על בורים. והוסיף לומר, כי אך תורה שבכתב נכון לדעת הלשון בלי מגרעת, אבל תורה שבעל פה עיקרה לדעת הדינים והמשפט על בורים.

בקיצור

מסכת זבחים ח"ב

דפים סו-קכ

כי הוא מכשיר חטאת שמלק בה שני סימנים, [כמבואר בסוף פרק ששי].

(ב) מיצה את הדם כמעשה עולת העוף, אף שעשה זאת למטה מחוט הסיקרא, ולא הזה כמעשה חטאת העוף.

(ג) היזה את הדם למעלה מחוט הסיקרא, כמתן דם עולת העוף.

(ד) עשה את העבודה כדין חטאת העוף, לשם עולת העוף.

ולהלן יתבאר בעזה"י, מה דין חטאת העוף, ששינה בה את כל הדברים הללו יחד, כלומר, שעשה את כל העבודות כמעשה עולת העוף, וגם שינה במחשבה לעשותה לשם עולת העוף.

דברים המעכבים את הכשר עולת העוף

סדר עבודות עולת העוף כבר נתבאר בפרק ששי [בדף ס"ה], וכל העבודות שעד מיצוי דם הגוף מעכבות את הכשרה כמבואר שם, ואלו הן :

(א) מליקת שני סימנים למעלה מחוט הסיקרא.

(ב) מיצוי דם הגוף למעלה מחוט הסיקרא.²

ואם שינה בעבודות עולת העוף, לעשותה

פרק שביעי חטאת העוף

דף סו

דברים המעכבים את הכשר חטאת העוף

סדר עבודות חטאת העוף כבר נתבאר בפרק ששי [בדף ס"ד], ואלו הן :

(א) מליקת סימן אחד, והיא כשרה בכל מקום, בין למטה מחוט הסיקרא, ובין למעלה מחוט הסיקרא.

(ב) הזאת הדם למטה מחוט הסיקרא.

(ג) מיצוי הדם. ולעניין זה נחלקו חכמים, אם עבודת המיצוי מעכבת את הכשר הקרבן או לא.

(ד) בחטאת העוף יש לעשותה לשמה, כלומר לשם חטאת העוף ולשם בעלים, ואם לא נעשית לשמה היא פסולה לגמרי.

ואם שינה באחד מהדברים הללו, [חוץ ממיצוי הדם שנחלקו בה], ועשה בה עבודה כמעשה עולה, או חשב לעשותה כמעשה עולה, הקרבן פסול¹. ובכלל זה :

(א) מלק בה שני סימנים, כמליקת עולת

העוף. ובוה רבי אלעזר ברבי שמעון חולק,

הוספות

¹ שנאמר בחטאת "היא", ללמד שאינה כשרה אלא כשנעשית ככתוב בתורה. [תוס' בדף ס"ה].

² יש מפרשים שלדעת שמואל בדף כ"ו, בוה אם לא עשה כן, לא נפסל הקרבן לגמרי, שכן לדעתו הנותן דמים תחוננים למעלה, לא פסל את הקרבן אלא מאכילה לבעלים, אבל הקרבן כיפר, כיון שהגיע הדם לכל מקום במוצבו. ויש מפרשים שלא הכשיר שמואל שינוי מקום במתן הדם, אלא בקרבנות בהמה, אבל בקרבנות העוף מודה שמואל, שהקרבן פסול לגמרי. [תוס'].

כשנעשית בהכשר ובין כשנפסלה, מעל, כדין נהנה מהקדש. כי משעה שהוקדשה, לא באה לידי היתר, שכן אפילו עולת העוף הנעשית בהכשר, אינה ניתרת לכהנים, אלא כולה למזבח, וכל שכן הנעשית בפסול, שאין לה שעת היתר, לא יצאה מידי מעילה. **ולעניין חטאת העוף, דווקא כשלא נעשית בהכשר, לא באה לידי היתר, ויש בה מעילה, אבל כשנעשית בהכשר, בשרה מותר לכהנים, ושוב אין בה מעילה.**

עולת העוף שעשאה בכל מעשיה כחטאת העוף [עשאה למטה כמעשה חטאת לשם חטאת]

א. דעת רבי אליעזר:

מאחר שעולה היא, ושינה לעשותה כחטאת, **עולה פסולה היא לכל דבר** ולא כפרה לבעלים, **ויש בה מעילה**, אלא שאינה מטמאה טומאת נבילה.

ב. דעת רבי יהושע:

מאחר שעשה את כל מעשיה כחטאת, **נעשית כחטאת כשרה**, וכשם שחטאת כשרה ניתרת לכהנים, ובכך יצאה מידי מעילה, כך חטאת זו אין בה מעילה.

בתחילת הסוגיה היה נראה, שלדעתו החטאת כשרה לגמרי, אף לכפר לבעליה, וכל שכן לעניין שיצאה מידי מעילה.

ומסקנת הסוגיה [בדף ס"ח], **שלא נעשית כחטאת כשרה, אלא לעניין זה שיצאה מידי מעילה, אבל לבעלים לא כפרה¹.**

כמעשה חטאת העוף, הקרבן פסול. ובכלל זה:

(א) מלק בה סימן אחד, כמליקת חטאת העוף, **אף שעשה זאת למעלה** מחוט הסיקרא.

(ב) מלקה למטה מחוט הסיקרא, כמליקת חטאת העוף, **אף שמלק בה שני סימנים.**

(ג) היזה את הדם כמעשה חטאת העוף, **אף שעשה זאת למעלה** מחוט הסיקרא, **ולא מיצה** כמעשה עולת העוף.

(ד) מיצה את הדם למטה מחוט הסיקרא, כמתן דם חטאת העוף.

ואם שינה במחשבה, שעשה את העבודה כדין עולת העוף, **לשם חטאת העוף, הקרבן כשר, אבל לא עלה לבעלים לשם חובתו.**

ולהלן יתבאר בעזה"י, מה דין עולת העוף, ששינה בה את כל הדברים הללו יחד, כלומר, שעשה את כל העבודות כמעשה חטאת העוף, וגם שינה במחשבה לעשותה לשם חטאת העוף.

טומאת נבילה ומעילה בקרבנות העוף

מליקה מטהרת קרבנות העוף מטומאת נבילה. ואף שבשאר מקומות, מליקה אינה כשחיטה, ועוף [טהור] שמלקוהו נידון כנבילה, המטמאות את האדם שאוכל מבשרה, קרבנות העוף, בין כשנעשו בהכשר, ובין כשנפסלו ונעשו בפסול, מליקתם מטהרת אותם מהיות נבילה, ולכן אינם מטמאים טומאת נבילה.

ולעניין מעילה, הנהנה מעולת העוף, בין

הוספות

¹ יתימה מאי שנא זו מזו [כלומר איך תהא ככשרה לעניין מעילה וכפסולה לעניין כפרתה הלא אינה יוצאת מידי

סימנים, [למעלה מחוט הסיקרא].

דף סז

ומעתה כששינה את העולה, ומלק בה סימן אחד [למטה], מליקה זו היא גמר עבודה בחטאת, ואינה גמר עבודה בעולה, ואם כן, קודם שהיתה כאן מליקה פסולה של עולה, כבר היתה כאן מליקה כשרה של חטאת, ובכך נמשכה העולה להיות חטאת כשרה.

אבל כששינה את החטאת, ומלק בה שני סימנים, מאחר שמליקת החטאת בסימן אחד [למעלה] כשרה, אם כן במליקת הסימן הראשון [למעלה] נחשבת המליקה כמליקת חטאת [פסולה], ושוב לא תימשך להיות עולה במליקת הסימן השני, [אלא חטאת היא, ומעתה כשנעשה המיצוי כמעשה עולה, הרי זה עושה בחטאת מעשה עולה, ולכן היא פסולה].

הראיה שהביא רבי אליעזר לדבריו [שעולת העוף שנעשית כחטאת אינה נהפכת לחטאת ולכן יש בה מעילה] **ודחיית רבי יהושע**

א. כפי המבואר במשנה :

לדעת רבי אליעזר – יש ללמוד בקל וחומר מחטאת העוף, שאין מעילה בעולת העוף שנעשית בכל מעשיה כחטאת העוף. שכן חטאת העוף קלה מעולת העוף, שהרי

חטאת העוף שעשאה בכל מעשיה בעולת העוף [עשאה למעלה כמעשה עולה לשם עולה]

א. דעת רבי אליעזר :

מאחר שחטאת היא, ושינה לעשותה כעולה, **חטאת פסולה היא לכל דבר ולא כפרה לבעלים, ויש בה מעילה**, [אלא שאינה מטמאה טומאת נבילה].

ב. דעת רבי יהושע :

יש שרצו לומר, שכשם שעולה שנעשית בכל מעשיה כחטאת, נמשכת להיות חטאת, כך חטאת שנעשית בכל מעשיה כעולה, **נמשכת להיות עולה.**

ורב אשי לימד, שיש חילוק בין עולת העוף שנעשית בכל מעשיה כחטאת, שנהפכת להיות חטאת [כשרה], לבין חטאת העוף שנעשית בכל מעשיה כעולה, ובזה מודה רבי יהושע, **שאינה נהפכת להיות עולה, אלא חטאת היא, ופסולה, משום השינוי שנעשה בה.**

שכן חטאת העוף הכשר מליקתה בסימן אחד, ועולת העוף הכשר מליקתה בשני

הוספות

מעילה אלא משום שניתרת לכהנים ורק כשהיא כשרה היא ניתרת לכהנים].

ויש ליישב שכן מצינו בעין זה במסכת מנחות שיש דברים שההקטרה או הזריקה מוציאה אותם מידי מעילה אף שלא עלו לבעלים. [] ויש מתרצים, שלדעת רבי יהושע, מדין תורה העולה שנעשית בכל מעשיה כחטאת לשם חטאת, נעשית כחטאת גמורה, אף לעניין כפרת הבעלים, ולכן, יצאה מידי מעילה. אולם חכמים תקנו, שלא יצאו בה הבעלים ידי חובה, ויתחייבו להביא חטאת אחרת. [וזה יתכן רק אם לדעתו אין איסור תורה במליקת עוף חולין בעזרה, שכן מאחר שמהתורה התכפרו בעלים בחטאת הראשונה, מהתורה החטאת האחרונה אינה אלא חולין, ואם היה אסור למלוך עוף חולין בעזרה, היאך חייבו חכמים את הבעלים להביא חטאת אחרת שבאמת אינה אלא חולין]. [] [כל זה מהתוס' בדף ס"ח].

יצאו מידי מעילה].

מכל מקום גם זאת יש לדחות, **כי עולת העוף שנעשית לשם חטאת העוף, נעשית לשם דבר, שאין בו שום צד מעילה** [שכן כולה לכהנים], ואין זה כקדשי קדשים שנעשו בדרום לשם קדשים קלים, שנעשו לשם דבר שרק במקצתו אין מעילה [הבשר הנאכל], אבל במקצתו יש מעילה, [האימורים העולים לגבוה].

ב. כפי המבואר בברייתא:

לדעת רבי אליעזר – יש ללמוד בבניין אב מקדשי קדשים, שאין מעילה בעולת העוף שנעשית בכל מעשיה כחטאת העוף.

שכן מצינו בקדשי קדשים שנעשה בהם שינוי, כגון אשם שנשחט בצפון לשם שלמים, אף שנעשה בשינוי מהכשרו, יש בו מעילה אחר השחיטה הזו, [עד זריקת הדם¹], ולא נשתנה מבתחילה, להיות כקדשים קלים, **והוא הדין לעניין עולת העוף, אף על פי שנעשית בשינוי, לשם חטאת העוף, יהיה בה מעילה, ולא תהא שונה ממה שהיתה להיות כחטאת העוף.**

אולם לדעת רבי יהושע – [אין לדמות שינוי גדול לשינוי קטן, ולכן] כך יש לדחות את הבניין אב של רבי אליעזר:

עולת העוף שנעשית לשם חטאת העוף, וגם

חטאת העוף שנעשית בהכשר אין בה מעילה, [כי ניתרת לכהנים], ועולת העוף שנעשית בהכשר, יש בה מעילה, [כי כולה למזבח].

ומעתה אם חטאת העוף הקלה, כששינה את שמה [לשם עולה], **יש בה מעילה** [כי מאחר שפסלה, לא ניתרת לכהנים]. **כל שכן שעולת העוף החמורה, כששינה את שמה** [לשם חטאת], **שיהיה בה מעילה.**

אולם לדעת רבי יהושע – [אין לדמות שינוי לדבר שיש בו מעילה, לשינוי לדבר שאין בו מעילה, ולכן] כך יש לדחות את הקל וחומר של רבי אליעזר:

יתכן ששינוי לשם עולה, [שהיא דבר שאין בו מעילה], חמור משינוי לשם חטאת, [שהיא דבר שאין בו מעילה], ולכן, יש להחמיר בחטאת לשם עולה, מעולה לשם חטאת, ועולה שנעשית לשם חטאת, מאחר שנעשית לשם דבר שאין בו מעילה, לא יהיה בה מעילה.

ואף שיש להשיב על כך, שכן מצינו שינוי לשם דבר שאין בו מעילה, ובכל זאת יש בו מעילה, והוא קדשי קדשים ששחטם בדרום העזרה לשם קדשים קלים, שהשינוי הוא לדבר שאין בו מעילה, ובכל זאת יש בהם מעילה, כי לא הותרו בשחיטה הזו, [שכן רק אחר זריקת הדם

¹ כן פירש רש"י.

והקשו התוס', מתי מועלים באשם הזה, הלא לאחר זריקה אין בו מעילה, כי מותר באכילה, ולפני זריקה אף שיש בו מעילה מה בכך, הלא גם בעולת העוף מודה רבי יהושע שיש מעילה לפני זריקה ומיצוי, שעדיין לא נמשכה להיות כחטאת העוף.

ותירצו התוס', שלדעת רבי אליעזר מועלים באשם הזה אחר זריקה, שכן לדעתו אשם שלא לשמו פסול כחטאת.

העבודה], **בכל זאת יש בהם מעילה.**

מכל מקום, לדעת רבי יהושע, אין לומר, שתהיה מעילה בעולת העוף הנעשית לשם חטאת העוף, [כדין עולת העוף], כי מאחר שבמליקת הסימן הראשון, היא נמשכת להיות חטאת העוף, [ולא עולת העוף, שאין מליקתו נגמרת אלא בשני סימנים], לכן דינה לגמרי כחטאת העוף, [כפי שנתבאר לעיל], ואין זה כשאר קרבנות, שגמר שחיטתם בשחיטה, והשחיטה שווה גם בקרבן הנעשה, וגם בקרבן שחשבו לשמו, ולכן אינם נמשכים להיות לשם הקרבן האחר, יותר ממה שמתעכבים להיות מה שהיו.

חטאת לזו לעולה לזו

שתי נשים, אחת מחויבת להביא חטאת העוף, ואחת מחויבת להביא עולת העוף¹, ולקחו קן אחד [=שני גוזלים] בשותפות, וקבעו גוזל אחד לחטאת זו, וגוזל שני לעולת זו, ונתנו את שניהם לכהן להקריבם.

א. הכהן צריך להקריב את מה שנקבע לחטאת עבור זו המחויבת חטאת, ואת מה שנקבע לעולה עבור זו המחויבת עולה.

ב. אולם, אם הקריב את שניהם למעלה מחוט הסיקרא, כמעשה עולה לשם עולה - העולה כשרה, כי נעשית כדינה. והחטאת

נעשית במקום של החטאת, [למטה מחוט הסיקרא], נתקרבה לחטאת העוף הרבה, ולכן לא יהיה בה מעילה כמו בחטאת. ואינה כקדשי קדשים, שנשחטו במקומם, [בצפון העזרה], לשם קדשים קלים, שלא נתקרבו כל כך לקדשים קלים, ולכן עדיין יש בהם מעילה כקדשי קדשים ולא כקדשים קלים.

ואף שיש להשיב על כך, שכן מצינו, שאף כשנשתנו קדשי קדשים שינוי גדול, כגון שנעשו בדרום העזרה לשם קדשים קלים, בכל זאת יש בהם מעילה כמו שהיו, ולא נשתנו להיות כקדשים קלים.

מכל מקום עדיין אין זה כשינוי עולת העוף, שנשתנית גם בכך שנעשית לשם חטאת העוף, וגם בכך שנעשית במקום עשיית חטאת העוף, [למטה מחוט הסיקרא], וגם בכך שנעשית באופן עשיית חטאת העוף, [מליקת סימן אחד והזאה ומיצוי], שלא כקדשי קדשים הנשחטים בדרום לשם קדשים קלים, שאף שנשתנו להעשות לשם קדשים קלים, ונעשו במקומם של הקדשים הקלים, [בדרום העזרה], מכל מקום באופן העשייה הם שווים שניהם בשחיטה.

ואף שיש להשיב גם על כך, שכן מצינו, שאף כשנשתנו קדשי קדשים שינוי גדול יותר, כגון שנעשו בדרום העזרה, לשם קדשים קלים, ולשם בעלים אחרים [שהשינוי הזה נחשב כשינוי במעשה

הוספות

¹ רש"י פירש, כגון ששתיהן ילדו, ונתחייבו כל אחת בחטאת ועולה, והאחת כבר הביאה חטאתה, ועתה עליה להביא רק עולה, והאחת כבר הביאה עולתה, ועתה עליה להביא רק חטאת. [ועיין לעיל בדף ה', בעניין חטאת קודמת לעולה].

שהוא של חברתה לא תתכפר בו¹.

- ומסקנת הסוגיה, שגם לדעת רבי יהושע, אף כשהיה המעשה באדם אחד, לא יצא ידי חובת חטאתו, כי לא אמר רבי יהושע שעולה שנעשית כחטאת תוכשר לגמרי כחטאת אף לכפר לבעלים, אלא רק לעניין שיצאה מידי מעילה.

חטאת ועולה וקן מפורשת וקן סתומה

שתי נשים, זו מחויבת חטאת אחת ושתי עולות, וזו מחויבת עולה אחת ושתי חטאות. ולקחו שלושה קנין בשותפות, [בכל קן שני גוזלים, סה"כ ששה גוזלים].

בקן אחד קבעו, שגוזל זה יהיה עולה לזו, וגוזל זה יהיה חטאת לזו.

ובקן שני פרשו, שגוזל זה יהיה עולה, וגוזל זה יהיה חטאת, אבל לא קבעו למי יהיה גוזל העולה, ולמי יהיה גוזל החטאת.

ובקן השלישי סתמו, ולא אמרו כלום, לא מה יהיה עולה ומה יהיה חטאת, ולא למי יקרב כל אחד, [אבל בשעת ההקרבה יהיה אחד לחטאת ואחד לעולה].

נמצא סה"כ שלוש חטאות ושלוש עולות. לזו חטאת אחת ושתי עולות, ולזו עולה אחת ושתי חטאות.

פסולה, כי לא נעשית כדינה, ומחויבת החטאת צריכה להביא חטאת אחרת.

ג. וכן, אם הקריב את שניהם למטה מחוט הסיקרא, כמעשה חטאת לשם חטאת - החטאת כשרה, כי נעשית כדינה. והעולה פסולה, כי לא נעשית כדינה, ומחויבת העולה צריכה להביא עולה אחרת.

ד. ואם ידע שעליו להקריב אחד לחטאת ואחד לעולה, אבל לא ידע שכבר נקבעו, מה חטאת ומה עולה, והיה סבור שיכול להקריב מה שירצה לחטאת, ומה שירצה לעולה, והקריב אחד למעלה ואחד למטה - מספק שניהם פסולים. כי יתכן שהחטאת קרבה למעלה כמעשה העולה. והעולה קרבה למטה כמעשה החטאת.

- ומתחילה אמרו, שלדעת רבי יהושע, אם היה המעשה הזה באדם אחד, החייב חטאת ועולה, ממה נפשך יצא ידי חובת חטאתו, כי עולה שנעשית בכל מעשיה כחטאת, נמשכת להיות חטאת, ואם כן, ממה נפשך זו שנעשית למטה הרי היא חטאת, ויוצא בה ידי חובת חטאתו. ורק כשהמעשה בשתי נשים, שלכל אחת יש גוזל אחד בלבד, הדין ששניהם פסולים, כי אם הגוזל של מחויבת החטאת נעשה למעלה, ועולת חברתה נעשה למטה, אף שנמשך להיות חטאת, מכל מקום מאחר

הוספות

¹ ותוס' כתבו, שאפילו אם רחל מחויבת העולה, חייבת גם חטאת, לא תתכפר בעולתה שנמשכה להיות חטאת, כי מאחר שקן זה ניתן לכהן שיקריב את החטאת שבה עבור לאה חברתה המחויבת חטאת, ולא עבור רחל, מה שהקריב למטה הקריב עבור לאה המחויבת חטאת, ולכן אפילו אם נמשכה עולת רחל להיות חטאת ורחל מחויבת גם חטאת, מכל מקום קרבה עבור לאה ולכן פסולה עבור רחל משום שינוי בעלים.

ויכול להקריב בכל קן, מה שירצה לחטאת,

ומה שירצה לעולה :

שני הקנים שנתפרש בהם, מה חטאת ומה

עולה, פסולים מספק, שמא הקריב את

העולה למטה, ואת החטאת למטה. [ואף

שלדעת רבי יהושע עולה שקרבה למטה כמעשה

חטאת, נמשכת להיות חטאת, ואם כן, ממה

נפשך יש כאן חטאת אחת בהכשר, מסקנת

הסוגיה שלא אמר רבי יהושע שהעולה נמשכת

להיות חטאת אלא לעניין שיצאה מידי מעילה

אבל לעניין לכפר לבעלים מודה רבי יהושע

שהעולה שנעשתה כחטאת לא נמשכה להיות

כחטאת].

ורק הקן הסתומה כשרה, כי בה הכהן

רשאי להקריב מה שירצה לחטאת, ומה

שירצה לעולה, ונקבעות כפי הקרבתו.

ומאחר שרק שני גוזלים אלו כשרים, ושתי

הנשים לקחו הכל בשותפות, יעלה האחד

לזו, והאחד לזו. אלא שאינן יודעות מה

קרב לכל אחת, ולכן יקחו עוד קן

בשותפות, ויקריבוהו בתנאי, אם עולה

ראשונה היתה לזו, וחטאת לזו, תהא הקן

השניה בחילוף, וכן להיפך, ונמצא שלכל

אחת יש חטאת אחת ועולה אחת, ומעתה

כל אחת תביא את חיובה היתר ותו לא.

האשה שאמרה הרי עלי קן אם אלד זכר

האשה שנדרה להביא קן [=שני גוזלים], אם

תלד זכר, [בלא לפרש מאיזה מין יהיה הקן].

ילדה זכר, [כשתהר] חייבת להביא שני

קינים, קן אחד מביאה לטהרת לידתה,

א. כשהכהן בא להקריב את הקינים :

- בקן שנקבעו בו הגוזלים והבעלים, צריך

להקריב את החטאת למטה לשם בעליה,

ואת העולה למעלה לשם בעליה.

- ובקן שנתפרשו בו הגוזלים ולא הבעלים,

צריך להקריב את החטאת למטה, ואת

העולה למעלה, ובשעת הקרבה יקבע לכל

עוף את בעליו.

- ובקן הסתומה, יקריב גוזל אחד לחטאת

למטה, וגוזל אחד לעולה למעלה, ובשעת

ההקרבה יקבע כל גוזל לשם מה הוא קרב,

ומי בעליו.

ב. ואם טעה הכהן, והיה סבור שכולם

עולות, והקריב את כל ששת העופות

למעלה כדין עולות :

שלוש העולות כשרות כי נעשו כדין. ושלוש

החטאות פסולות, כי לא נעשו כדין,

והנשים מחויבות להביא חטאות אחרות

תחת הראשונות.

ג. ואם טעה הכהן, והיה סבור שכולם

חטאות, והקריב את כל ששת העופות

למטה כדין חטאות :

שלוש החטאות כשרות כי נעשו כדין.

ושלוש העולות פסולות, כי לא נעשו כדין,

והנשים מחויבות להביא עולות אחרות

תחת הראשונות.

ד. ואם ידע הכהן, שבכל קן עליו להקריב

אחד לחטאת ואחד לעולה, אבל לא ידע

ששני קנים כבר נתפרשו, מה חטאתם

ומה עולתם, והיה סבור שכולם סתומים,

אם תלד זכר, ופירשה מאיזה מין יהיה הקן.

ילדה זכר, [כשתטהר] **חייבת להביא שני קינים, קן אחד מביאה לטהרת לידתה**, [ובו גוזל אחד לחטאת וגוזל שני לעולה], וקן זה יכולה להביא מאיזה מין שתמצאה, וקן שני מביאה לתשלום נדרה, [ובו שני הגוזלים עולות] ויהיה קן זה מאותו המין שפירשה בנדרה.

א. שכחה איזה מין פירשה בנדרה, עליה להביא שלושה קינים, קן אחד לטהרת לידתה, מאיזה מין שתמצאה, ושני קינים לתשלום נדרה, קן אחד מהתורים, וקן אחד מבני יונה, וכך ממה נפשך יוצאת ידי תשלום נדרה.

ב. שכחה איזה מין פירשה בנדרה, ולא הביאה לכהן שלושה קינים, אלא שני קינים, אחד ללידתה ואחד לנדרה, והכהן עשה בכל קן חטאת למעלה ועולה למטה, בקן הראשון יצאה ידי חובת לידתה, ובקן השני עלה לה גוזל אחד לעולה ואחד נפסל.

ומעתה, אם יודעת מה היה הגוזל שעלה לה לעולה בקן השני, [כגון שהביאה את שני הקינים ממין אחד, ויודעת ממה הביאה], מאחר שהיא מסופקת מאיזה מין עליה לשלם נדרה, ויודעת שהביאה עולה ממין אחד, תביא עולה שניה מאותו מין, ועוד שתי עולות ממין שני, וממה נפשך על ידי שלושה גוזלים אחרונים אלו יצאה ידי חובת נדרה.

אולם אם אינה יודעת מה היה הגוזל שעלה

[ובו גוזל אחד לחטאת וגוזל שני לעולה], **וקן שני מביאה לתשלום נדרה**, [ובו שני הגוזלים עולות], סה"כ מביאה חטאת אחת ושלוש עולות.

א. וכשהכהן בא להקריב את הגוזלים, עליו להקריב אחד למטה, כדין חטאת העוף. ושלושה למעלה, כדין עולת העוף.

ב. ואם הכהן טעה, והיה סבור שעליו להקריב בכל קן חטאת אחת ועולה אחת, [שהיה סבור ששני הקינים באו לחובתה, כגון שילדה והיתה זבה, שעליה להביא קן אחד לטהרת לידתה, וקן אחד לטהרת זיבתה, וכל קן יש בו חטאת ועולה], ולפיכך הקריב בכל קן אחד לחטאת ואחד לעולה, קן שהקריב ראשון יצאה בו ידי חובת לידתה, וקן שני שהיה צריך להיות כולו לעולה, נפסלה בו עולה אחת שנעשית כחטאת, ועולה אחת כשרה, ולכן תחזור ותביא עולה אחת ותנו לא.

וכל זה כשמתחילה הביאה את שני הקינים ממין אחד, [שני קנים של בני יונה, או שני קנים של תורים], אבל כשמתחילה הביאה כל קן ממין אחר, ועתה אינה יודעת איזה קן קרב לבסוף, אם כן אינה יודעת מאיזה מין היה אותו גוזל שנפסל, ומאחר שאין להביא כנגדו אלא מאותו המין, מספק תביא עתה שני גוזלים, תור אחד, ובן יונה אחד, וממה נפשך האחד יעלה כנגד זה שנפסל.

האשה שאמרה הרי עלי קן אם אלד זכר ופירשה מאיזה מין יהיה הקן

האשה שנדרה להביא קן [=שני גוזלים],

עולות] ויהיה קן זה מאותו המין שפירשה
בנדרה, ותביאנו יחד עם קן חובת לידתה.

א. שכחה איזה מין פירשה בנדרה, עליה
להביא שלושה קינים, קן אחד לטהרת
לידתה, מאיזה מין שתמצא, ושני קינים
לתשלום נדרה, קן אחד מהתורים, וקן
אחד מבני יונה, ותביא את שני הקינים
האחרונים יחד עם קן חובת לידתה, וכך
ממה נפשך יוצאת ידי תשלום נדרה.

ב. שכחה איזה מין פירשה בנדרה, ולא
הביאה לכהן שלושה קינים, אלא שני
קינים, אחד ללידתה ואחד לנדרה, והכהן
עשה בכל קן חטאת למעלה ועולה למטה,
בקן הראשון יצאה ידי חובת לידתה, ובקן
השני, אף שהעולה שבו כשרה, מכל מקום
לא עלתה לה אפילו העולה הכשרה
לתשלום נדרה, כי לא היו כאן שלוש עולות
יחד, והיא קבעה להביא את נדרה יחד עם
חובתה שיהיה קרבן נדרה גדול, ומאחר
שאינן כאן קרבן גדול אין כאן תשלום
נדרה¹.

ומעתה, מאחר שלא יצאה כלל ידי נדרה,
ואינה יודעת מאיזה מין נדרה, מספק עליה
להביא שני קינים לצורך נדרה, קן אחד
של שתי תורים, [שמא נדרה להביא
תורים], וקן שני של שני בני יונה, [שמא
נדרה להביא בני יונה].

לה לעולה בקן השני, [כגון שהביאה את שני
הקינים משני מינים, ואינה יודעת מה הקריב
הכהן ללידתה, ומה הקריב לתשלום נדרה],
מאחר שאינה יודעת, על כרחיה תביא עוד
ארבע גוזלים לתשלום נדרה, שכן אם הגזל
שעלה לה לעולה היה תור, עליה להביא שני
בני יונה [ותור אחד], ואם הגזל שעלה לה
היה בן יונה, עליה להביא שתי תורים [ובן
יונה אחד], ומאחר שאינה יודעת, תביא שתי
תורים ושני בני יונה.

האשה שאמרה הרי עלי קן אם אלד זכר
ופירשה מאיזה מין תביא את הקן שנדרה
וקבעה להביאו עם קן חובה של טהרת לידתה
האשה שנדרה להביא קן [=שני גוזלים],
אם תלד זכר, ופירשה מאיזה מין יהיה
הקן, וגם אמרה שתביא אותו יחד עם קרבן
חובתה, [ובכך נתחייבה, שכשתביא את
נדרה, יהיה קרבנה קרבן גדול, של שלש
עולות יחד, שכן כשמביאה נדרה עם
חובתה מביאה שתי עולות מחמת נדרה
ועולה אחת מחמת חובתה].

ילדה זכר, [כשתטהר] חייבת להביא שני
קינים, קן אחד מביאה לטהרת לידתה, [ובו
גוזל אחד לחטאת וגוזל שני לעולה], וקן זה
יכולה להביא מאיזה מין שתמצא, וקן שני
מביאה לתשלום נדרה, [ובו שני הגוזלים

הוספות

¹ כך כתבתי על פי דברי רש"י בסוגיה. אולם בפרט הזה כתב רש"י, וכשהביאה שני קינים אחת לנדרה ואחת לחובתה
וממין אחד לא עשתה כלום לנדרה שמא אינו ממין שנדרה. ולא זכיתי להבין כוונתו, הלא כשהביאה שני קינים, הכהן
עשה גם את השני אחד חטאת ואחד עולה, ואם כן, אפילו היה ממין שנדרה, לא עלה לה, כי אין כאן אלא שתי עולות,
ולא הביאה קרבן גדול. ויל"ע בדבר. ויתכן, שבוז מפרש רש"י, שכשהביאה את שני הקינים ידע הכהן שקן שני לנדרה,
ועשה אותו שתי עולות, אלא שמספק לא יצאה בו, שמא נדרה ממין אחר. ויל"ע בדבר.

תלד זכר, ופירשה מאיזה מין יהיה הקן, וקבעה להביא את נדרה עם חובתה¹.

ילדה זכר, [כשתטהר] **חייבת להביא שני קינים, קן אחד מביאה לטהרת לידתה**, [ובו גוזל אחד לחטאת וגוזל שני לעולה], וקן זה יכולה להביא מאיזה מין **שתרצה, וקן שני מביאה לתשלום נדרה**, [ובו שני הגוזלים עולות] ויהיה קן זה **מאותו המין שפירשה** בנדרה.

א. **שכחה איזה מין פירשה בנדרה, עליה להביא שלושה קינים, קן אחד לטהרת לידתה, מאיזה מין שתרצה, ושני קינים לתשלום נדרה, קן אחד מהתורים, וקן אחד מבני יונה, וכך ממה נפשך יוצאת ידי תשלום נדרה.**

ב. **שכחה איזה מין פירשה בנדרה, ולא הביאה לכהן שלושה קינים, אלא שני קינים, אחד ללידתה ואחד לנדרה, ואינה זוכרת מה הביאה, אם שני קינים ממין אחד של תורים, שני קינים ממין אחד של בני יונה, או שני קינים משני מינים, אחד מתורים ואחד מבני יונה. והכהן עשה את שני הקינים, ואינו זוכר איך עשה אותם, האם עשה את כל העופות למעלה כעולה, או שעשה את כל העופות למטה כחטאת, או שעשה חציים למעלה כעולה וחציים למטה כחטאת.**

בזה, לא יצאה אפילו ידי חובת לידתה, כי לחובתה צריכה להביא גוזל אחד לחטאת וגוזל אחד לעולה, והכהן אינו זוכר איך עשה, ויתכן שעשה הכל לעולה, ולא הקריב עבורה שום חטאת לחובתה, או שעשה הכל

אך לא די בזה, כי מתחילה קבעה להביא נדרה עם חובתה, כדי שיחד יהיה קרבנה גדול של שלוש עולות, שתיים לנדרה, ואחת לחובתה, ולכן צריכה לצרף לנדרה עולה אחת מהמין שהביאה את חובתה.

ומעתה, אם יודעת איזה מין קרב לחובתה, [כגון שהביאה את שני הקינים הראשונים ממין אחד, ויודעת ממה הביאה], די שתצרף לשני הקינים שמביאה עבור נדרה, גוזל אחד מהמין שהביאה לחובתה, וסך הכל תקריב חמש עולות.

אבל אם אינה יודעת איזה מין קרב לחובתה, [כגון שהביאה את שני הקינים הראשונים משני מינים, ואינה יודעת מה הקריב הכהן ללידתה, ומה הקריב לתשלום נדרה], מאחר שאינה יודעת, על כרחיה, מספק תביא שני גוזלים לצורך צירוף גוזל אחד ממין חובתה לתשלום נדרה, אחד תור, ואחד בן יונה, ואם כן, מאחר שזקוקה להביא שני גוזלים מחמת הצורך להביא גוזל ממין חובתה, וארבעה גוזלים לצורך נדרה, הרי היא מביאה ששה גוזלים.

דף סח

אינה יודעת מה נתנה והכהן אינו יודע מה עשה

האשה שנדרה להביא קן [=שני גוזלים], אם

¹ בחנם דחק בקונטרס לאוקמה בשקבעה נדרה עם חובתה, דהך בבא מיתוקמא שפיר בשלא קבעה [תוסי].

עולות, ועדיין לא קרב חטאת לחובתה, ודי בחטאת אחת מאיזה מין שתרצה, אף על פי שיתכן שתחילה היו כולם עולות ממין אחר, כי הכל הולך אחר החטאת, ואינה נקבעת מחמת העולה הראשונה, ולכן אפילו קרבו תחילה הכל עולות בני יונה, רשאית להביא עתה תור לחטאת, והתור שתביא עתה לעולה מחמת חיובה, יהא זוגה של החטאת.

ולדעת בן עזאי, תביא גם שתי חטאות מחמת חובתה, כי לדעתו אם קרבה עולה תחילה, יש להביא את החטאת מאותו המין, כי הכל הולך אחר הראשון, ומאחר שיתכן שתחילה קרבה עולה מאחד המינים, מספק יש להביא עתה חטאת משני המינים.

כשהוא חי קולו אחד וכשהוא מת קולו שבעה

אמר רבי יהושע: זהו שאמרו, כשהוא [האיל] חי, קולו אחד, [שאינו לו אלא קול שמוציא בפיו], וכשהוא מת, קולו שבעה, [שעושים משבעה מאיבריו שבע קולות], כיצד, (א-ב) משתי קרניו עושים שתי חצוצרות². (ג-ד) משני שוקיו עושים שני

לחטאת, ולא הקריב עבודה שום עולה לחובתה. וכל שכן שלא יצאה ידי חובת נדרה, [שכן אפילו קרבה חובתה, אינה יודעת אם הביאה לנדרה שתי עולות ממין שפירשה].

ולכן לצורך נדרה תביא שני קינים, קן אחד של שתי תורים, [שמא נדרה להביא תורים], וקן שני של שני בני יונה, [שמא נדרה להביא בני יונה], סה"כ ארבע גוזלים.

ומחמת חובתה תביא שתי עולות, אחת תור ואחת בן יונה, ושני טעמים לדבר¹, (א) אם מתחילה הכהן הקריב את הכל למטה כחטאת, יש לזווג לו לחובתה עולה מאותו מין, ומאחר שאין ידוע איזה מין קרב לחטאת, יש להביא לעולת החובה משני המינים. (ב) אם הראשונים חציים היה למעלה וחציים למטה, וכבר נזדווג לחטאת עולה ממינו, יש להביא עתה עולה ממין החובה, לצרף לנדרה, משום שקבעה להביא נדרה עם חובתה, ומאחר שאינה יודעת מה היה לחובתה, מספק תביא משני המינים.

ולדעת תנא קמא, תביא גם חטאת אחת מחמת חובתה, שמא הראשונים היו כולם

הוספות

¹ הטעם הראשון אמת, אף כשפירשה נדרה בלא לקבוע עם חובתה. והטעם השני אמת רק אם קבעה נדרה עם פירושה.

² משמע שהחצוצרות [שתוקעים בהם במקדש] באות שלא מן הכסף ... ותימה הלא שנינו בפרק הקומץ רבה חצוצרות היתה באה מן העשת של כסף. [] מיהו משם לא קשה כל כך, כי שם מדובר בחצוצרות של משה שלא היו כשרות לדורות... אבל קשה ממה ששנינו במסכת תמיד, 'ושתי חצוצרות של כסף בידם', משמע שאף לדורות היו חצוצרות של כסף. [] ותיירר רבינו תם, שהיו שני סוגי חצוצרות, (א) של כהנים, והם היו של כסף. (ב) של לווים והם היו של קרני בהמה לכלי שיר. [] ועוד יש לומר, שהחצוצרות האמורות במסכת קינים ובמסכת תמיד, הם מה שאנו קוראים שופר ... ומיהו קשה, שכן במסכת עבודה זרה מדובר במכשירי קרבן ... ועל הקרבן לא היו תוקעים בשופר אלא בחצוצרות, שנאמר, "וּתְקַעְתֶּם

מטהרת את קרבנות העוף מידי טומאת נבילה, אלא אף מליקה פסולה מטהרת אותו. וכל זה, כשהמליקה פסולה רק לעניין שלא יוקרב העוף לכתחילה, ואם בדיעבד עלה הקרבן, לא ירד, וזה בדברים שכבר הוכשרו להיקרב ונפסל אחר כך [=פסולם בקודש¹]. אבל אם המליקה פסולה לגמרי, שגם בדיעבד, אם העלו את הקרבן למזבח, מורידים אותו, אין המליקה מטהרת מידי טומאת נבילה, וזה בדברים שנפסלו קודם שהוקדשו [=לא היה פסולם בקודש²].

ואלו פרטי הדין הזה:

א. מליקת זר וכל הפסולים לעבודה [בעוף קדשים]

– **לדעת רב**, מליקת זר פסולה לגמרי, ואפילו אם עלה הקרבן למזבח ירד, ולכן העוף נידון כנבילה, **ומטמא בבית הבליעה**.

והטעם לכך, כי לא מצינו בשום מקום שיוכשר זר לעבודה זו. ואף שהוכשר לשחיטה, אין ללמוד מכך שיוכשר גם למליקה, כי שחיטה אינה נחשבת עבודה בקדשים, ולכן זר כשר בה אף לכתחילה, אבל מליקה נחשבת כעבודה בקדשים, ואינה כשרה בכל מקום אלא בכהן.

ואף שמצינו שזר כשר למליקה בבמה, אין ללמוד מכך שיוכשר למליקה גם במקדש,

חללים. (ה) מעוררו עושים תוף. (ו) וממעיו עושים נבלים. (ז) ומבני מעיו עושים מיתרים לכינורות.

וכמו כן בדין הנ"ל, כשנדרה תחלה, ואינה יודעת מה פירשה, די היה שתביא ארבעה גוזלים לנדרה, [קן אחד מבני יונה, וקן אחד מתורים], **וקן אחד לחובתה** מאיזה מין שתרצה, [ובו גוזל אחד לחטאת, וגוזל אחד לעולה], **סה"כ ששה גוזלים**.

ועכשיו שהביאה כבר ארבע גוזלים פעם אחת, צריכה לחזור ולהביא ארבעה גוזלים לנדרה, ועוד ארבעה גוזלים לחובתה, סה"כ מביאה שנים עשר גוזלים.

שחיטה ומליקה פסולה המטהרת

מטומאת נבילה ומליקה פסולה שאינה מטהרת מטומאת נבילה

כבר נתבאר, שבשאר מקומות, שחיטת עוף טהור מוציאה את העוף מהיות נבילה, ובכך נטהר מלטמא טומאת נבילה, אבל מליקה אינה כשחיטה, ועוף [טהור] שמלקוהו, נידון כנבילה, [המטמאת את האדם האוכלה].

ורק בקרבנות העוף, מאחר שנאמרה בהן מליקה, הרי היא אצלם כשחיטה, ומטהרת אותם מהיות נבילה, ולכן אינם מטמאים טומאת נבילה. ולא רק מליקה כשרה

הוספות

פְּחָצְרַת עַל עֲלֵתֵיכֶם וְעַל זְבָחֵי שְׁלֵמֵיכֶם. [כל זה מהתוס'].

¹ רש"י מפרש, שדבר שפסולו בקודש, הוא דבר שנפסל אחר ביאתו לעזרה. [ותוסי מפרשים, שדבר שפסולו בקודש, הוא דבר שנפסל אחר שחיטה וקידוש בכלי שרת. [ויש מפרשים שדבר שפסולו בקודש, הוא דבר הפסול בקדשים בלבד, אבל כשר בשאר מקומות.

כי במה נחשבת כעבודת חול אצל המקדש, ובעבודת מליקה של קודש, לא הוכשר הזר בשום מקום.

– **ולדעת רבי יוחנן**, [שתניא כוותיה], מליקת זר אינה פסולה אלא לעניין שלא יוקרב העוף לכתחילה, אבל אם עלה הקרבן למזבח, לא ירד, ולכן העוף אינו נידון כנבילה, ואינו מטמא בבית הבליעה.

והטעם לכך, כי מצינו שהזר הוכשר בעבודת מליקה בבמה¹, ולדעתו היא נחשבת כעבודת קדשים, ומאחר שבבמה הוכשר הזר לכתחילה, במקדש הוא כשר בדיעבד, ומליקתו מטהרת מטומאת נבילה.

ב. מליקה ביד שמאל.

– מליקת שמאל אינה פסולה אלא לעניין שלא יוקרב העוף לכתחילה, אבל אם עלה למזבח, לא ירד, ולכן העוף אינו נידון כנבילה, ואינו מטמא בבית הבליעה.

והטעם לכך, כי מצינו מקום שהוכשרה בו

ג. מליקה בלילה.

– מליקה בלילה אינה פסולה, אלא לעניין שלא יוקרב העוף לכתחילה, אבל אם עלה למזבח, לא ירד², ולכן העוף אינו נידון כנבילה, ואינו מטמא בבית הבליעה.

והטעם לכך, כי מצינו מקום שהוכשרה בו עבודה בלילה, והוא לעניין הקטרת איברים ופדרים, ולכן גם המליקה כשרה בלילה בדיעבד, ומטהרת מטומאת נבילה.

ד-ה-ו. שחיטה בדבר שאינו ראוי

לשחיטה. [עוף חולין בפנים]. ועוף קדשים בין בחוץ ובין בפנים].

– אף שלא נאמרה שחיטה בעופות אלא בחולין מחוץ למקדש, אבל במקדש אין לשחוט חולין, וכמו כן אין לשחוט קדשים בשום מקום, לא בחוץ [שאינו מקומם],

הוספות

¹ כן פירש רש"י. וכתבו התוס' בדף ס"ט, שאם זהו טעמו של רבי יוחנן, אם כן בעל מום שמלק, מליקתו פסולה לגמרי, ואינה מוציאה מידי טומאת נבילה, כי בעל מום פסול בבמה, ואינו כשר בשום מקום. אולם אם טעמו של רבי יוחנן לטהר את העוף במליקת זר, כי הזר כשר בשחיטה, אם כן גם מליקת בעל מום מטהרת, כי בעל מום כשר בשחיטה.

² לכאורה דינים אלו המובאים במשנה הם כדעת רבי שמעון, האומר, שכל דבר שפסולו בקודש אם עלה לא ירד, ובכלל זה מליקת לילה. אבל לדעת רבי יהודה, כשם ששחיטת לילה, אם עלתה תרד, [כמבואר בפרק המזבח מקדש], כך מליקת לילה, אם עלתה תרד, אף שהיה פסולה בקודש, וכמו כן מטמאה טומאת נבילה. אלא שאם משנתנו כדעת רבי שמעון, קשה, מדוע מליקת שמאל נחשבת כדבר פסול לכתחילה, הלא רבי שמעון מכשיר מליקת שמאל אף לכתחילה. [] ויש לומר, שמשנתנו כדעת רבי שמעון רק לעניין זה שכל שפסולו בקודש לא ירד, אבל לא לעניין שמליקת שמאל כשרה לכתחילה. [] א"י משנתנו כדעת רבי יהודה לגמרי, ולכן מליקת שמאל פסולה לכתחילה, ואף שלדעת רבי יהודה שחיטת לילה פסולה אף בדיעבד, ואם עלתה תרד, כל זה בזבחים, כי הפסוקים המלמדים זאת מדברים בקרבנות בהמה, אבל בקרבנות העוף, מודה רבי יהודה, שכל שפסולו בקודש, אם עלה לא ירד, ובכלל זה מליקת לילה.

ראויים לכך, [שלא מצינו בשום מקום בתורה שנאמר "בני תורים"], ולכן תורים קטנים [נחשבים כדבר שנפסל קודם שהוקדש, והם] נידונים כעוף חולין, ומליקתם פסולה כמליקת עוף חולין, ואינה מטהרת מידי נבילה.

– וכמו כן, בני יונה אינם ראויים לקרבן אלא כשם קטנים, [עד שיצהיבו], אבל גדולים אינם ראויים לכך, [שלא מצינו בשום מקום בתורה שנאמר "יונים" אלא "בני יונים"], ולכן יונים גדולים [נחשבים כדבר שנפסל קודם שהוקדש, והם] נידונים כעוף חולין, ומליקתם פסולה כמליקת עוף חולין, ואינה מטהרת מידי נבילה.

יג. מליקת עוף קדשים מחוסר אבר.

– עוף המחוסר אבר [כגון שיבשה גפה, או נסמית עינה¹, או נקטעה רגלה], פסול להקרבה, ולכן גוזלות המחוסרים אבר [נחשבים כדבר שנפסל קודם שהוקדש, והם] נידונים כעוף חולין, ומליקתם פסולה כמליקת עוף חולין, ואינה מטהרת מידי נבילה.

שחיטת פרה אדומה אינה כשרה אלא בכהן, שנאמר בפרשה, "אלעזר" ללמד

ולא במקדש [נשיש למלוק אותם ולא לשוחטם], מכל מקום השחיטה **מטהרת את העוף מהיות נבילה**, אף במקומות שאין לשחוט. [מטעם שיתבאר בעזה"י בדף ס"ט].

ז. מליקה בסכין ולא ביד.

– אין מליקה כשרה אלא ביד, [כפי שנתבאר בדף ס"ה], ואין שחיטה כשרה בסכין, אלא מהצואר ולא מן העורף בדרך מליקה, ולכן המולק בסכין מן העורף, לא מלק, ולא שחט, אלא קרע את הצואר, ובכך ניבל את העוף, ולכן הוא **טמא טומאת נבילה**.

ח-ט-י מליקה בדבר שאינו ראוי למליקה. [עוף חולין בין בפנים ובין בחוץ. ועוף קדשים בחוץ].

– אין מליקה מטהרת מידי נבילה, אלא דבר שראוי למליקה, [כעוף קדשים במקדש], אבל דברים שאינם ראויים למליקה, אין המליקה מועילה בהם כלל, והרי העוף כנבילה ומטמא בבית הבליעה.

יא-יב. מליקת עוף קדשים שפסול מחמת זמנו.

– תורים אינם ראויים לקרבן אלא כשם גדולים, [משיזהיבו], אבל קטנים אינם

הוספות

¹ רש"י פירש, שכשהעוף מחוסר אבר הוא פסול, משום שאין נאה להקריבו לגבוה, כמו שנאמר, "וכי תגשון עזר לזבח אין רע וכי תגישו פסח וזלחה אין רע הקריבהו נא לפחתה הירצה או הישא קניף אמר ה' צבאות", ובכלל זה עוף שנסמית עינו, אף שהיא קיימת בחורה, ורק מום, כגון דוקין שבעין אינו נפסל בעוף, שנאמר, "תמים זכר בפקדון בפקדים ובעינים", ללמד שאין תמות וזכרות אלא בבהמה ולא בעוף. [והתוס' פירשו, שאין פסול בעוף אלא מחוסר אבר ממש, ופסול נסמית עינו היינו שנחטטה וחטרה ממש, והדבר למד מהכתוב "ואם מן העוף עלה קרבונו", המלמד שלא כל העופות כשרים לקרבן, אלא שלמים אבל לא מחוסרי אבר.

למזבח לא ירד, [והטעם לכך, כי מצינו שבבמה הזר כשר למליקה אף לכתחילה, ולכן במקדש הוא יוכשר לכל הפחות לעניין זה, שאם עלה הקרבן שוב לא ירד]. [וזה כדעת רבי יוחנן בדף ס"ח ושלא כדעת רב].

- **וקמיצת מנחות**, [שהיא כנגד השחיטה בבהמה, והמליקה בעוף], **פסולה בזר לגמרי**, **ואף אם עלתה**, **למזבח תרד**, כי לא מצינו בשום מקום שיוכשר הזר לקמיצת מנחה של מקדש, ואף שהזר כשר לקמיצת מנחה בבמה, אין מנחת הבמה דומה למנחת המקדש, שבבמה המנחה אינה מתקדשת בכלי שרת, [ולכן היא כשרה אף בזר], אבל במקדש המנחה מתקדשת בכלי שרת, [ולכן היא פסולה לגמרי בזר].

וכל זה, הוא כדעת האומרים, שיש בבמה מליקת עופות וקמיצת מנחות.

אולם לדעת רבי יהודה, אין בבמה לא מליקת עופות, ולא קמיצת מנחות, שנאמר בעניין הבמה שהקריבו עליה בהר סיני, "וַיִּזְבְּחוּ זִבְחִים שְׂלָמִים לַיהוָה פְּרִים", ללמד שדווקא זבחים מקריבים בבמה, ולא עופות ולא מנחות.

מניין שמליקת עוף קדשים

בפנים אינה מנבלת

לעניין מליקת חטאת העוף, מאחר שאמרה תורה שבשרה של חטאת העוף נאכל לכהנים, [כפי שנתבאר בדף מ"ד], אם כן אינה נעשית נבילה, אף על פי שנמלקה ולא נשחטה, ואינה מטמאה טומאת נבלות.

שתעשה בכהן, וכן נאמר בפרשה "חוקה", ללמד שהדבר מעכב את הכשרה, שכל דבר שנאמר בו "חוקה", הרי זה מעכב את הכשרו.

ואף שהשחיטה של הפרה אינה כשרה אלא בכהן, אין ללמוד מכך שהיא נחשבת כעבודת כהונה, שהרי פרה אדומה אינה קדשי מזבח, אלא קדושת בדק הבית, ומה שאינה כשרה אלא בכהן, גזרת הכתוב הוא, כעניין שמצינו בראיית הנגעים, שאין כשרה אלא בכהן, אף שאין בה שום עבודה.

דף סט

פיגול נותר וטמא אחר מליקה

כבר נתבאר, **שעוף קדשים שנמלק**, אינו כנבילה, ואינו מטמא בבית הבליעה. ובכלל זה, **אף כשנאסר אחר כך באכילה**, כגון **שנעשה פיגול או נותר או נטמא**, כי לא חזר בכך להיות נבילה, ועדיין **אינו מטמא טומאת נבילה**.

שחיטה מליקה וקמיצה בזר

- **שחיטת קרבן בהמת קדשים, כשרה בזר לכתחילה**, [כפי שנתבאר בפרק כל הפסולים].

- **ומליקת קרבן עוף קדשים**, [שהיא בעוף כנגד השחיטה בבהמה], **פסולה בזר, אבל אינה פסולה לגמרי, שאם עלה הקרבן**

דין פשוט הוא שאינה נבלה, שהרי בשחיטה זו העוף ניתר באכילה, ואם כן אינו מטמא בבית הבליעה. [ולדעת רבי מאיר, גם שחיטת עוף טרפה, שאינה מתירה אותו באכילה, מטהרת אותו מטומאת נבילה, ולכך נאמר בכתוב "ויטרפה", ללמד, שאף הטריפה נטהרת בשחיטה, מטומאת נבילה].

- ולעניין שחיטת עוף קדשים מחוץ לעזרה, מאחר שהשחיטה נחשבת כשחיטה לעניין חיוב השוחט בכרת של שחוטי חוץ, הרי זו שחיטה גם לעניין שאין העוף נחשב כנבלה, ואם כן אינו מטמא בבית הבליעה.

- ולעניין שחיטת עוף חולין או עוף קדשים בפנים, אף שאינו מועיל לדבר, [שכן חולין אינם נשחטים בעזרה, ואף קדשים אינם נשחטים בה אלא נמלקים], מכל מקום, מאחר שנאמר בכתוב, "וְכָל נֶפֶשׁ אֲשֶׁר תֹּאכַל נְבֵלָה וְטֵרֵפָה פֶּאֶזְרַח וּבְגָר וְכֶסֶם בְּגָדָיו וְרִחַץ בְּמִים וְטָמֵא עַד הָעֶרֶב וְטָהַר", יש ללמוד, שהנבלה שמטמאה בבית הבליעה, היא נבלה שדומה לטרפה בזה, שכשם שהטרפה, איסורה שווה בפנים ובחוץ, כך הנבלה איסורה שווה בפנים ובחוץ, יצאו עופות הנשחטים, שבחוץ אינם מטמאים, [בין כשהם חולין ובין כשהם קדשים], ולכן גם בפנים אינם בכלל פרשת טומאת נבלת העוף.

ולעניין מליקת עולת העוף, אף שאינה נאכלת לכהנים, מכל מקום, אינה נחשבת כנבלה, כי בכתוב המלמד שנבלה מטמאה בבית הבליעה, נאמר, "וְכָל נֶפֶשׁ אֲשֶׁר תֹּאכַל נְבֵלָה וְטֵרֵפָה פֶּאֶזְרַח וּבְגָר וְכֶסֶם בְּגָדָיו וְרִחַץ בְּמִים וְטָמֵא עַד הָעֶרֶב וְטָהַר", ואין הכתוב צריך לומר "ויטרפה", שכן אם טרפה אינה חיה, ונחשבת כמתה, הרי היא בכלל נבלה! ואם טרפה נחשבת כחיה, ודאי שאינה מטמאה מחיים כנבלה. ולא נכתב בכתוב "ויטרפה", אלא ללמד, שהנבלה שמטמאה בבית הבליעה, היא נבלה שדומה לטרפה בזה, שכשם שהטרפה, בכך שנטרפה לא התירה שום דבר, כך הנבלה המטמאה, בהתנבלותה לא התירה שום דבר, יצאו קרבנות העוף, שבמליקתם הותרו לאכילת אדם או לאכילת מזבח, שאינם בכלל פרשת טומאת נבלות.

אבל מולק קרבנות העוף חוץ לעזרה, שלא התיר במליקה זו שום דבר. וכן מולק חולין בכל מקום, שלא התיר במליקה זו שום דבר. המליקה הזו מנבלת את העוף, והוא מטמא בבית הבליעה.

מניין ששחיטת כל עוף [בין חולין ובין קדשים] בכל מקום [בין בעזרה ובין בחוץ] אינה מנבלת - לעניין שחיטת עוף חולין מחוץ לעזרה,

הוספות

¹ כן פירש רש"י. והקשו התוס', תימה לומר כן, שהרי לא מצינו בעלי חיים מטמאים. והרב רבי חיים מפרש שהכוונה היא שאם יתלוש ממנה בשר חי ואכלו הרי הוא בכלל טומאת נבילה שדין הבשר הפורש ממנו נחשב כפורש מנבילה מתה.

בה"י, ללמד שרק הוא מטמא בבית הבליעה].

ודין זה, שנבלת בהמה טהורה מטמאה, אינו אמור בכל בהמה טהורה, אלא רק בבהמה שלא נשחטה, אבל אם נשחטה, אף שלא הועילה לה שחיטתה להתירה באכילה, כגון שהיא טריפה, מכל מקום אינה טמאה טומאת נבילה, שנאמר בכתוב, "וְכִי יָמוּת מִן הַבְּהֵמָה", ללמד, שהכתוב אינו מדבר בכל הבהמות, אלא רק באלו שלא נשחטו.

קל וחומר מהתורה

אחת מהמידות שהתורה נדרשת בהם היא קל וחומר, [שאם נתפרשה חומרה בדין קל, היא אמורה גם בדין החמור ממנו], ומהכתובים ניתן ללמוד זאת.

שנאמר למשה בעניין מרים, "וַיֹּאמֶר ה' אֶל מֹשֶׁה וְאַבְיָה יָרֵק יָרֵק בְּפִינָהּ הֲלֹא תִפְלֹם שְׁבַעַת יָמִים", כלומר אם הכעיסה את אביה, האין עליה להיכלם שבעת ימים, ואם כן קל וחומר שכשהכעיסה את השכינה עליה להיכלם יותר ואף ארבעה עשר יום¹, אלא דיו לבא מן הדין להיות כנידון, כלומר די שניתן בחמור את החומרה האמורה בקל כמו שהיא בלא תוספת, ולכן מאחר שהכעיסה את השכינה, "תִּסְגַּר שְׁבַעַת יָמִים מִחוּץ לַמִּחֲנֶה

פרשת טומאת נבלת בהמה טהורה

וְכִי יָמוּת מִן הַבְּהֵמָה אֲשֶׁר הִיא לָכֶם לְאֹכְלָהּ הִנְגַעַת בְּנִבְלָתָהּ וְלֹא זַעֲלָמוֹת וְגִידִים וְלֹא בִקְרָנִים וְטֹלְפִים וְלֹא זַעֲרוֹ וְיִטְמֵא עַד הָעֶרֶב. וְהָאֹכֵל מִזֵּבְחָתָהּ וְיִטְוֵל תִּטְמְאֵנוּ אֲכִילְתּוֹ, כַּשֶּׁהוּא לֹמֵר זַעֲבַלְתָּ עוֹף טְהוֹר נִבְלָה וְטֵרֵפָה לֹא יֵאָכֵל לְטֵמְאָה זֶה, לֹאֲתָהּ מִטְמְאָה זַגִּידִים זַאֲכִילְתָּהּ, וְאִין נִבְלַת זַהֲמָה מִטְמְאָה זַגִּידִים זַאֲכִילְתָּהּ זַלֵּא מִשָּׂא, כְּגוֹן אִם תַּחֲנֶה לוֹ חֲבִירוֹ זַבִּית הַבְּלִיעָה, אִם כֵּן מֵה תִלְמֹד לֹמֵר הָאוֹכֵל, לִיתֵן שִׁיעוֹר לְנוֹשָׂא וְלִטְוֹעַ כְּדִי אֲכִילָה וְהוּא כֹזֵת. יִכַּבֵּס בְּגָדָיו וְיִטְמֵא עַד הָעֶרֶב וְאִף עַל פִּי שְׂטֵבֵל לְרִיךְ הָעֶרֶב שְׂמֵשׁ וְהִנְשִׂא אֶת זֵבְחָתָהּ יִכַּבֵּס בְּגָדָיו וְיִטְמֵא עַד הָעֶרֶב וְחֹמֶרָה טוֹמְאֵת מִשָּׂא מִטוֹמְאֵת מִנְעַ, שֶׁהַנוֹשָׂא מִטְמֵא זַגִּידִים, וְהַנוֹגַע אִין זַגִּידוֹ טִמְאִין, שְׂלֵא נֹאֲמַר זֵו יִכַּבֵּס זַגִּידוֹ]

שחיטת בהמה טריפה

מטהרת אותה מטומאת נבלה

בהמה טהורה שמתה, ונעשית נבלה, מטמאת את הנוגע בה, ואת הנושא אותה, [אפילו אינו נוגע בה, כגון שנושא אותה על ידי איזה דבר], שנאמר "וְכִי יָמוּת מִן הַבְּהֵמָה אֲשֶׁר הִיא לָכֶם לְאֹכְלָהּ הִנְגַעַת בְּנִבְלָתָהּ יִטְמֵא עַד הָעֶרֶב ... וְהִנְשִׂא אֶת בְּנִבְלָתָהּ יִכַּבֵּס בְּגָדָיו וְיִטְמֵא עַד הָעֶרֶב". [אבל אינה מטמאת את האוכלה בלא שישא אותה, כגון שתחב לו חבירו לבית הבליעה, שנאמר בעניין טומאת נבלת העוף, "לֹא יֵאָכֵל לְטֵמְאָה

¹ הוספות

אומר רבינו תם, דנקט ארבעה עשר יום משום ... ששלושה שותפים באדם, והקדוש ברוך הוא נותן בו עשרה דברים כנגד אביו ואמו, שנותנים בו יחד כן. ולכן אמרו דיה בשבעה ימים, כנגד אביה, שממנה אתה למד שעליה להיכלם. והר"ר חיים מפרש, שבאמת היה מקום לומר, קל וחומר למכעיסה את השכינה שתיכלם לעולם, אלא אמרו ארבע עשר יום כנגד שני הסגרות, כי לא מצינו יותר משני הסגרות.

ואחר תאסף".

ומעתה, אם לבהמה טרפה מועילה השחיטה לטהר אותה שלא תהא כנבלה כל שכן שלעוף טרפה מועילה השחיטה לטהר אותו שלא יהיה כנבילה.

מליקת עוף קדשים ושחיתת

עוף חולין שהם טריפות

א. דעת רבי יהודה.

אף שהיה מקום ללמוד בקל וחומר, שלכל הפחות שחיתת עוף טריפה של חולין תטהר אותו מטומאת נבילה, [כמבואר להלן בדברי רבי יוסי].

ואף שהיה מקום ללמוד בבניין אב, שכשם ששחיתת עוף חולין, [המכשירה אותו באכילה כשאינו טריפה], מטהרת אותו מטומאת נבילה אף כשהוא טריפה. כמו כן מליקת עוף קדשים, [המכשירה אותו באכילה כשאינו טריפה], תטהר אותו מטומאת נבילה אף כשהוא טריפה.

מכל מקום, הכתוב אומר, שאין השחיטה מטהרת את הטריפה מטומאתה בחולין, [וכמו כן אין המליקה מטהרת את הטריפה מטומאתה בקדשים], שנאמר בעניין טומאת נבלת העוף, "וְכָל נֶפֶשׁ אֲשֶׁר תֹּאכַל נְבֵלָה וְטְרֵפָה בְּאֶרֶץ יִבְרָא וְכִסֵּס בְּגִדֵי יְרֵמָה בְּמִים וְטָמְא עַד הָעָרֶב וְטָהַר", ולא נצרך הכתוב לומר "וְטְרֵפָה", אלא ללמד, שמשעה שהעוף נטרף, הוא מקבל טומאה, [אם יתלשו ממנו בשר או ישחטהו], ואם כן, מפורש בכתוב שבעופות אין הטריפה נטהרת בשחיטה או במליקה.

מכל מקום, מאחר שדין עוף למד בקל וחומר מדין בהמה, **דיו לבא מן הדין להיות כנידון, ולכן**, כשם שבהמה טריפה, אין מטהר אותה מטומאת נבילה אלא השחיטה, כך העוף טריפה אין מטהר אותו מטומאת נבילה אלא השחיטה, אבל מליקת עוף טריפה של קדשים, אינה מטהרת אותו מטומאת נבילה.

ג. דעת רבי מאיר.

אמנם מהדרשה שמבוארת בדברי רבי יוסי, יש ללמוד רק ששחיתת עוף טריפה של חולין מטהרת אותו מידי טומאת נבילה, אבל אין ללמוד שמליקת עוף קדשים תטהר אותו מידי טומאת נבילה.

ב. דעת רבי יוסי.

יש ללמוד בקל וחומר, שהשוחט עוף טרפה של חולין, אף שלא הועילה לו השחיטה להתירו באכילה, הועילה לו לטהר אותו מטומאת נבלה, כי לעניין טומאה הוא נחשב כשחוט. שכן טומאת נבלת בהמה חמורה מטומאת נבלת עוף, [שהרי נבלת בהמה מטמאת במגע ובמשא, ונבלת עוף אינה מטמאת במגע ובמשא],

אלא שיש ללמוד מכתוב אחר, שגם מליקת עוף טריפה של קדשים, מטהרת אותו מידי טומאת נבילה, שנאמר "זאת תורת הבהמה והעוף", להשוות דיני טומאת בהמה לדיני טומאת עוף, והלא אינם שווים, שזו מטמאת במגע ובמשא, וזו

אבל חלב נבלת בהמה טמאה טמא.

- אולם לדברי רבי יהודה, אין הדבר כן, כי עניין זה, שהכתוב מדבר בנבלת בהמה טהורה, ניתן ללמוד מסוף הכתוב, "וְאָלַל לֹא תֹאכְלֶהוּ", המלמד, שהכתוב מדבר בחלב שיש בו איסור אכילה מחמת שהוא חלב, וזה יתכן רק בבהמה טהורה, אבל בבהמה טמאה, היא אסורה באכילה מחמת שהיא טמאה.

דף ע

ביאור ב' – הטעם שנאמר "וְחָלֵב טְרֵפָה", הוא **ללמד על** חלב נבלה נוסף שאינו טמא טומאת נבילות, והוא **חלב נבלת חיה טהורה**, שהוא טהור מטומאת נבילות כחלב נבלת בהמה טהורה.

- אולם דחו זאת, כי כשם שאין הכתוב מדבר בחלב בהמה טמאה, כך אינו מדבר בחלב חיה טהורה, שכן מהכתוב, "וְאָלַל לֹא תֹאכְלֶהוּ", משמע, שהוא מדבר בחלב דבר שיש בו חילוק בין בשרו לחלבו, שהחלב אסור באכילה והבשר מותר, וכן הדין רק בבהמה טהורה, אבל חיה טהורה ובהמה טמאה, אין בהם חילוק בין הבשר לחלב, בחיה טהורה שניהם מותרים, ובבהמה טמאה שניהם אסורים.

ביאור ג' [דברי אביי] – הטעם שנאמר "וְחָלֵב טְרֵפָה", הוא **ללמד, שחלב טריפת בהמה טהורה טהור מטומאת נבילה, כשאר חלב נבילה**, שכן לולא הכתוב הזה היה מקום לומר, שחלב טריפה חמור מחלב שאר נבילות, ודינו כחלב בהמה

מטמאת באכילה, ועל כרחך כוונת הכתוב להשוותם לדין זה, שכשם ששחיטה המכשירה בהמה באכילה, [כשאינה טריפה], מטהרת אותה מטומאת נבילה אף כשהיא טריפה, כך דבר המכשיר את העוף באכילה [כשאינו טריפה], מטהר אותו מטומאת נבילה אף כשהוא טריפה, ודבר המכשיר עוף באכילה הוא שחיטה בחולין ומליקה בקדשים, ועל כרחך לא נאמר הכתוב הזה רק לעניין שחיטה בחולין, כי דין זה לבדו יש ללמוד בקל וחומר הנ"ל, ואם כן הכתוב הזה בא ללמד, שגם מליקת קדשים, מוציאה אותם מידי טומאת נבילה, אף כשהם טריפה.

למה נאמר "וְחָלֵב טְרֵפָה" בכתוב

המטהר חלב נבלת בהמה טהורה

אף שנבלת בהמה טהורה מטמאה, חלבה של הבהמה אינו מטמא, שנאמר "וְחָלֵב נְבֵלָה וְחָלֵב טְרֵפָה יַעֲשֶׂה לְכָל מְלֹאכָה וְאָכַל לֹא תֹאכְלֶהוּ", ונאמרו כמה ביאורים מדוע נאמר בכתוב הזה "וְחָלֵב טְרֵפָה", הלא אם טרפה אינה חיה, ונחשבת כמתה, הרי היא בכלל נבלה, ואם טרפה נחשבת כחיה, כשתמות ודאי תהא כנבילה.

ביאור א' [דברי רב שיזבי] – הטעם שנאמר "וְחָלֵב נְבֵלָה וְחָלֵב טְרֵפָה", הוא להקיש את הנבילה לטריפה, וללמד, שהנבילה האמורה בכתוב, היא נבלת בהמה טהורה, שיש במינה טריפות וכשרות, ולא נבלת בהמה טמאה שאין בה טריפות וכשרות, שרק חלבה של נבלת בהמה טהורה טהור,

טמאה, כי טריפה דומה לבהמה טמאה, בכך ששתייהן אסורות מחיים, מה שאין כן נבילה, שלא נאסרה אלא במיתתה.

- אולם דחו זאת כי אם כן גם "ויטרפה" האמור בעניין נבלת עוף טהור, יש לדרוש כן, והלא רבי יהודה לא דרש זאת כך [כמבואר לעיל]. ועוד, אדרבה, טריפת בהמה טהורה דומה לנבלת בהמה טהורה בזה ששתייהן היה להן זמן שהיו מותרות, מה שאין כן בהמה טמאה, שלא היתה מותרת מעולם.

ביאור ד' [דברי רבא] – הטעם שנאמר "וְחֵלֶב נְבֵלָה וְחֵלֶב טְרֵפָה", הוא ללמד, שאף שהחלב היה אסור באכילה בעוד הבהמה היתה כשרה, כשנעשית הבהמה נבלה או טריפה, לא רק על בשרה חל איסור נבלה וטריפה, אלא גם על חלבה.

והוצרכה תורה ללמד זאת בשני האיסורים הללו, שהם חלים על החלב האסור כבר.

כי אם היה כתוב דין זה רק באחד מהם, היה מקום לומר, שרק בו חל האיסור הנוסף על החלב, שכן בכל אחד משני האיסורים יש חומרא שאין בחבירו, נבילה חמורה מטריפה בכך שהיא מטמאה, וטריפה חמורה מנבילה בכך שהיא אסורה מחיים.

למה נאמר "ויטרפה" בכתוב

המטמא נבלת עוף טהור

בעניין נבלת עוף טהור שהיא טמאה נאמר "וְכָל נֶפֶשׁ אֲשֶׁר תֹּאכַל נְבֵלָה וְטְרֵפָה בְּאֶזְרַח וּבְגֵר

וְכָסֶס בְּגֵדָיו וְרִחַץ בְּמִים וְטָמֵא עַד הָעֶרֶב וְטָהַר".

לדעת רבי יהודה – הכתוב "ויטרפה" מלמד שהשחיטה אינה מטהרת את הטריפה מטומאת נבלות [כפי שנתבאר בדף ס"ט].

ולדעת רבי מאיר – הכתוב "ויטרפה" מלמד שאין הכתוב מדבר אלא בנבילה ששווה בכל מקום כטריפה שהיא שווה בכל מקום [כפי שנתבאר בדף ס"ט] [ורבי יהודה לומד דין זה מכתוב אחר שכן שתי פעמים נאמר "ויטרפה" בעניין נבלת העוף, האחד, "וְכָל נֶפֶשׁ אֲשֶׁר תֹּאכַל נְבֵלָה וְטְרֵפָה בְּאֶזְרַח וּבְגֵר וְכָסֶס בְּגֵדָיו וְרִחַץ בְּמִים וְטָמֵא עַד הָעֶרֶב וְטָהַר", והשני "נְבֵלָה וְטְרֵפָה לֹא יֹאכַל לְטָמְאָה בָּהּ אֲנִי ה'"].

נבלת עוף טמא אינה מטמאה בבית

הבליעה כדין נבלת עוף טהור

לדעת רבי יהודה [המבוארת בגמרא בדף ס"ט] – דין זה למד מהכתוב "נְבֵלָה וְטְרֵפָה לֹא יֹאכַל לְטָמְאָה", המלמד, שהכתוב מדבר בנבילה שאסורה באכילה מחמת שהיא נבילה, וזו נבלת עוף טהור, ולא נבלת עוף טמא, האסורה באכילה מחמת שהיא מאכל אסור.

ולדעת רבי מאיר – דין זה למד, מתוך שנזכר בכתוב "טריפה", ללמד שהנבילה האמורה בכתוב היא נבילה של עוף טהור, שיש במינו טרפות וכשרות, ולא בנבלת עוף טמא, שאין בו טריפות וכשרות.

-

לדעת רבי מאיר, נאמרו עוד שני כתובים בעניין טומאת נבילת שמטמאת באכילה

וכמו כן היתר זה של חלב, יהיה בחלב
טמאה ולא בחלב טהורה.

ב. מהכתוב "טִרְפָּה".

יש ללמוד, שהנבילה האמורה בכתוב, היא
נבילה שיש במינה טריפות וכשרות, וזו
נבלת בהמה טהורה.

אולם אם מכאן אנו למדים, חלב נבלת חיה
גם הוא בכלל הכתוב, כי גם בחיה יש
טרפות וכשרות.

ג. מהכתוב "וְאָכַל לֹא תֹאכְלֶהוּ".

יש ללמוד שהנבילה האמורה בכתוב היא
נבילה שיש חילוק ביו חלבה לבשרה
שהחלב אסור והבשר מותר ורק בהמה
טהורה נאמר חילוק זה אבל בהמה טמאה
בשרה וחלבה אסורים וחיה טהורה בשרה
וחלבה מותרים.

מליקת עופות טריפה

שאינם ראויים להקרבה

לדברי רבי יוחנן – לא טיהר רבי מאיר
עופות טריפה של קדשים, אלא כשהיו
ראויים להקרבה, אבל אם היו בעלי מום
[של חסרון אבר], מאחר שאין ראויים
למליקה, אין המליקה מטהרת אותם
מטומאת נבילה.

ולדברי רבי אליעזר – כל עופות קדשים, בין
ראויים למזבח, ובין שאינם ראויים כלל,
כאווזים ותרגוליים, אם נמלקו בעזרה,
טהרו במליקה מידי טומאת נבילה.

עריפת עגלה ערופה ושחיטת עגלה ערופה

ללמד דיני הטומאה:

א. האוכל כזית מהעוף נטמא, כי כך הוא
שיעור אכילה, אבל אכל פחות מכזית, אינו
טמא.

ב. האוכל את הכזית הזה במשך זמן של
אכילת פרס [חצי ככר] נטמא שכך הוא
שיעור אכילת כזית המצטרף יחד אבל אכל
את הכזית הזה ביותר זמן אינו נטמא.

מניין שהכתוב "וְחֵלֶב נְבֵלָה וְחֵלֶב טִרְפָּה

יַעֲשֶׂה לְכֹל מְלֹאכָה וְאָכַל לֹא תֹאכְלֶהוּ"

מדבר בחלב נבלה של בהמה טהורה

הכתוב "וְחֵלֶב נְבֵלָה וְחֵלֶב טִרְפָּה יַעֲשֶׂה לְכֹל
מְלֹאכָה וְאָכַל לֹא תֹאכְלֶהוּ" בא ללמד על
חלב של נבלה שאינו טמא טומאת נבילות
ולא נתבאר בו אם הוא מדבר בנבלת בהמה
טהורה או בנבלת בהמה טמאה ויש ללמוד
זאת באחת מהדרכים הבאות.

א. בבניין אב.

אם נבוא ללמוד בבניין אב, שכשם שמצינו
לעניין היתר נבלת בהמה בשחיטה,
שהשחיטה מטהרת מידי טומאת נבילה,
שההיתר הזה הוא רק בנבלת בהמה
טהורה, כך היתר זה של חלב נבילה הוא
רק בנבלת בהמה טהורה.

מצד שני יש לומר, שכשם שמצינו לעניין
נבלת עוף, שרק נבלת עוף טהור מטמאת
בבית הבליעה, אבל נבלת עוף טמא אינה
מטמאת בבית הבליעה, ואם כן ההיתר
האמור בטומאת נבלת עוף הוא בעוף טמא,

והסתפק רבי ירמיה, מה הדין אם ערף עז במקום העגלה, האם כשם שמליקת אווזים של קדשים בעזרה, מטהרת אותם מטומאת נבלת עוף, כי זה מקום הראוי למליקה, כך עריפת עז במקום העגלה מטהרת. או שיש חילוק בין עז לעגלה שאינם מין אחד, זה בקר וזה צאן, ואין זה כאווזים ובני יונה, שכולם עופות.

עגלה ערופה נאסרת מחיים [מירידתה לנחל איתן, וכשנערפת [כדינה], העריפה מטהרת אותה מטומאת נבילה לגמרי. [וכן הדין אם נשחטה שלא כדינה כי תמיד שחיטה מטהרת בהמה מטומאת נבילה].

אבל אם מתה, יש בה טומאת נבילה, אבל חלבה טהור כדין חלב נבלת בהמה טהורה.

סליק פרק המאת העוף

פרק שמיני התערובות

דף עא

פרק התערובות

פרק שמיני במסכת זבחים מדבר בדיני קדשים שנתערבו זה בזה, ונקרא בפי הראשונים בשם פרק התערובות.¹

בהמות שדינים למיתה

ואסורות בהנאה אף להדיוט

א. חמש חטאות המתות.

הלכה למשה מסיני, שבחמישה אופנים, תהא בהמה קדושה בקדושת חטאת, ולא קריבה למזבח, ולא נפדית להדיוט, אלא אסורה בהנאה לכל, ודינה למיתה, [על ידי שכונסים אותה לכיפה בלא אוכל ושתייה], ואלו הן. (א) **ולד חטאת**. (ב) **חטאת שמתו בעליה**. (ג) **תמורת חטאת**. (ד) **חטאת שנתכפרו בעליה**, [כגון שאבדה זו, והביאו אחרת תחתיה, ואחר כך נמצאת הראשונה]. (ה) **חטאת שעברה שנתה**, ושוב אינה ראויה להקרבה.

ב. שור הנסקל.

(א) שור [או כל בהמה] שהרג אדם בפני

[שני] עדים [כשרים], נסקל על פי עדותם, ואסור בהנאה אף להדיוט. (ב) וכן שור שרבע אדם בפני [שני] עדים [כשרים], נסקל על פי עדותם, ואסור בהנאה אף להדיוט. (ג) וכן שור שנרבע לאדם בפני [שני] עדים [כשרים], נסקל על פי עדותם, ואסור בהנאה אף להדיוט.

בהמות האסורות להקרבה

ומותרות להדיוט

א. שור שהמית אדם ואינו נסקל.

יש אופנים, ששור המית אדם, ואינו נסקל, ולא נאסר בהנאה להדיוט, אלא רק נאסר בהקרבה למזבח. (א) **כשרק עד אחד העיד על המעשה**, אין סוקלים את השור, כי נאמר בעניין חיוב מיתת האדם, "עַל פִּי שְׁנַיִם עֵדִים או שְׁלֹשָׁה עֵדִים יוּמַת הַמֵּת לֹא יוּמַת עַל פִּי עֵד אֶחָד", ונאמר, "הַשּׁוֹר יִסָּקַל וְגַם יִפְעֲלוּ יוּמַת", ללמד שכמיתת הבעלים כך מיתת השור, ואם כן אין לסוקלו על פי עדות עד אחד, אבל מכל מקום מאחר שהמית אדם, נאסר בהקרבה. (ב) **כשהבעלים הודו במעשה**, השור נפטר מסקילה, כי מודה בקנס פטור², אבל מכל מקום מאחר שהמית אדם, נאסר בהקרבה.

ב. שור שרבע אדם ואינו נסקל.

כששור רבע אדם, בשני האופנים הנ"ל,

הוספות

¹ ראה בפירוש רש"י במסכת יבמות דף ק' ע"א ד"ה ואל המזבח. ובדברי התוס' בהרבה מקומות, ואחד מהן במסכת זבחים דף ל"ה ע"א בד"ה אין דם.

² ונראה לי טעמא דאינו נהרג על פי הבעלים ... כדאיתא בתמורה ... אי סלקא דעתך להדיוט אסירי למה לי למעוטינהו ... לגבוה ... [תוס'].

- וכל הנ"ל עד כאן הם בכלל מה ששינו, 'נעבדה בהן עבירה', ומכאן ואילך הדברים אסורים לגבוה אף שלא נעבדה בהן עבירה.

[על פי עד אחד, או על פי הבעלים], אינו נאסר בהנאה להדיוט, אבל נאסר בהקרבה למזבח.

ו. אתנן.

אשה שקבלה בהמה בעבור זנותה הבהמה אסורה בהקרבה לגבוה.

ג. שור שנרבע לאדם ואינו נסקל.

כששור נרבע לאדם, **בשני האופנים הנ"ל**, [על פי עד אחד, או על פי הבעלים], אינו נאסר בהנאה להדיוט, אבל נאסר בהקרבה למזבח.

ז. מחיר. מי שקנה בהמה ונתן תחתיה כלב הבהמה אסורה בהקרבה לגבוה.

ד. מוקצה לעבודה זרה. שור שיחדו אותו לקרבן לעבודה זרה, אף שלסוף לא הקריבוהו, ולא נאסר להדיוט, מכל מקום נאסר בהקרבה למזבח.

- שני אלו אסורים בהקרבה מהכתוב, "לא תביא אתנן זונה ומחיר פֶּלֶבַב בֵּית ה' אֶקִיד לְכָל נֶדֶר כִּי תֹעֲבַת ה' אֶקִיד גַּם שְׁנֵיהֶם".

ה. נעבד. שור שנעשה עבודה זרה, והשתחו לו, לא נאסר בכך להדיוט, אבל נאסר בהקרבה למזבח.

ח. כלאים. בהמת כלאים, כגון הבאה משור ושה, אף שכל אחד מהם ראוי להקרבה לגבוה, הכלאים הבא מהם אינו ראוי להקרבה, שנאמר, "שור או כֶּשֶׁב או עֶז כִּי יִנָּלַד וְהָיָה שְׂעָתָה יָמִים תַּחַת אִמּוֹ וּמִיּוֹם הַשְּׁמִינִי וְהִלָּאָה יִרְצָה לְקַרְבָּן אִשָּׁה לַה'", כלומר דווקא שור גמור, או שה גמור, או עז גמור, ירצו לקרבן, אבל לא כלאים, שחציו שור

- כל הנ"ל עד כאן אסורים בהקרבה, מהכתוב, "מן הבהמה מן הבקר ומן הצאן תקריבו את קרבנכם", כמבואר בהערה ¹.

הוספות

¹ כך נכתב ב"בקיצור" על מסכת בבא קמא דף מ':

פסולי הקרבה מחמת שנעשה בהם עבירה

נאמר בתורה בעניין הקרבנות, "מן הבהמה מן הבקר ומן הצאן תקריבו את קרבנכם", ללמד שלא כל הבהמה הבקר והצאן כשרים למזבח, אלא חלקם, ויש מהם שאינם כשרים, משום עבירה שנעשתה בהם: "מן הבהמה" – **להוציא את הרובע והנרבע**, שנאמר בהם לשון בהמה, "ואיש אשר יתן שכבתו בבהמה", ואסורים לגבוה אפילו הדבר ידוע על פי עד אחד, או על פי הבעלים, שהרי אם שני עדים מעידים על כך, הבהמה בסקילה.

"מן הבקר" – **להוציא את הנעבד**, שעשאו עבודה זרה, והשתחוה לו, שנאמר בנעבד לשון בקר, "וימירו כבודם בתבנית שור".

"ומן הצאן" – **להוציא את המוקצה**, שייחדו לקרבן לעבודה זרה.

"ומן הצאן" – **להוציא את הנוגח שהרג אדם**, ואפילו הדבר ידוע על פי עד אחד או על פי הבעלים, שהרי אם שני עדים מעידים על כך, הבהמה בסקילה.

וכתבו שם התוס', שרבי ישמעאל לומד מפסוק אחר, שהבהמות הללו פסולות, "כי משחתם בהם מום בס", כלומר בהמה ששייך בה לשון השחתה, הרי היא פסולה כבעלת מום, ומאחר שלשון השחתה מכוון לדבר ערוה ועבודה זרה, למדנו שרובע ונרבע ונעבד פסולים למזבח כבעלי מום.

כשהיתר הרבה יותר מהאיסור].

וחציו שה.

ומעתה, מחמת הספק, נאסרות כל הבהמות שבתערובת, ואין להקריב אף אחת מהן, כי בכל אחת יש לחוש, שמא היא הבהמה האסורה¹, ולכן **ימותו כל הבהמות המערובות**². [ובדף ע"ד יתבאר בעזה"י, שרבי אליעזר חולק על משנתנו, ואומר, שכשמתה אחת מהתערובת, יש לתלות שהיא האסורה, ומעתה כל השאר קרבות למזבח].

- ויש חידוש בדין זה, שאף על פי שאין תקנה לזבחים הללו, [שלא כמו בדינים הבאים], אף על פי כן אין האסורות בטילות בהן, וכולן ימותו.

- ובאמת איסורי הנאה אינם בטלים ברוב, לא בקדשים [כמבואר במשנתנו], ולא בחולין, [כגון אם נפל יין נסך ליון חולין, הכל נאסר, כמבואר במסכת עבודה זרה]. ומבואר [בדף ע"ב], שהוצרכו חכמים לשנות דין זה, שאיסורי הנאה אינם בטלים ברוב, בין בקדשים ובין בחולין. כי אם היו שונים זאת רק בקדשים, היה מקום לומר, שדווקא בהם אין האיסור בטל ברוב, כדי שלא יקרב איסור למזבח, שזהו דבר מאוס להקריב איסור למזבח, אבל בחולין האיסור בטל ברוב, כי אין זה כל כך מאוס אם ינהה הדיוט מאיסור. ואם היו שונים זאת רק בחולין, היה מקום לומר, שרק בחולין אין האיסור בטל ברוב, אבל

ט. יוצא דופן. בהמה שלא נולדה כדרכה אלא יצאה דרך הדופן [על ידי שקרעו את בטנה של האם] אינה ראויה להקרבה לגבוה שנאמר "שור או קֶשֶׁב או עֵז כִּי יוֹלֵד וְהָיָה שְׁעָתָה גְּמִים תַּחַת אִמּוֹ וּמִיּוֹם הַשְּׁמִינִי וְהִלָּאָה לְרִצָּה לְקַרְבָּן אֲשֶׁה לָהּ", כלומר דווקא כשנולד דרך לידה הוא ראוי להקרבה אבל יוצא דופן אינו ראוי.

י. טריפה. בהמה שהיא טריפה, אינה ראויה להקרבה לגבוה, שנאמר, "אם עלה קֶרְבְּנו מִן הַבָּקָר", כלומר ולא כל הבקר, ומכאן, שלא כל הבקר ראוי להקרבה, אלא רק זה שאינו טריפה.

זבחים [ממין אחד] שנתערבה

בהם בהמה [שאינה זבח]

א. נתערבו בבהמות שדינם למיתה.

כשנתערבו זבחים בבהמות האסורות בהנאה, [שדינן למיתה, כחטאות המתות ושור הנסקל], אפילו היו הבהמות האסורות מיעוט קל בתערובת, כגון בהמה אחת אסורה בריבוא עולות, [ואף יותר מכך עולות עד לאין שיעור], הבהמה האסורה אינה בטילה בזבחים המרובים. [ובדף ע"ג יתבאר בעזה"י, כדעת מי משנתנו זו, האומרת, שאין האיסור בטל בהיתר אף

הוספות

¹ עניין זה יתבאר בעזה"י יותר בדף ע"ג, בעניין, מדוע אין תקנה לזבחים שנתערבה בהם בהמה אחת של איסור.

² ואם תאמר, הא כבר שנינו דין זה במסכת קנינים, שם מבואר, שאם נתערב עוף שדינו למות בשאר קרבנות עופות, ימותו כולם. ושמה לא די באותה משנה, כי מהמבואר שם, לא היינו למדים אלא שבמקום הפסד מועט של עופות הדין כן, אבל במקום הפסד מרובה של בהמות, אין להמית את כולן. [תוס'].]

בקדשים האיסור בטל ברוב, כדי שלא יפסדו **ב. נתערבו בבהמות האסורות בהקרבה**
כל הקדשים מחמת המיעוט האסור¹. **ומותרות בהנאה להדיוט.**

הוספות

¹ התוס' כאן ביארו את הסוגיה בסנהדרין דף ע"ט, בהשוואה לסוגיתנו, וכעת לא היה לי פנאי לעיין בזה כראוי, והעתקתי לכאן ממה שנדפס ב"בקיצור" על מסכת סנהדרין:

רוצה שנתערב באחרים [אחר הרצח]: **א. כשיש בתערובת בני אדם כשרים.** מי שרצח אדם, בין אם נגמר דינו למיתה, ובין אם לא נגמר דינו עדיין, ונתערב אחר כך בבני אדם חפים מפשע, ואין אנו יודעים מי הרצח ומי לא, מספק אי אפשר להרוג את כולם, כי בכך אנו הורגים את הזכאי שלא כדון, ולכן **כולם פטורים**. [בין היו הרוב כשרים ובין היו הרוב רוצחים, שאין ללכת אחר הרוב ולהרוג את כולם, כשבוודאי יעשה בכך שלא כדון, ויהרוג גם מי שהוא חף מפשע, ועוד כל כלי קבוע כמחצה, ואם כן אין להרוג אף אחד, משום שספק נפשות להקל]. **ב. כשנתערבו מי שנגמר דינו למיתה ומי שלא נגמר דינו.** מי שרצח אדם, ולא נגמר עדיין דינו למיתה, ונתערב ברוצחים שנגמר דינם למיתה, זה שלא נגמר דינו למיתה, אי אפשר לגמור את דינו למיתה, כי אין גומרים דינו של אדם אלא בפניו, וכיון שאין יודעים מי הוא, אפילו יגמורו הדין בפני כולם יחד, כל זמן שאינם יודעים בבירור את דינו של מי מהם הם גומרים, הרי זה כגומרים דינו שלא בפניו, ומאחר שאי אפשר לגמור את דינו, אי אפשר לקיים באף אחד מהם דין מיתה, כי זה שלא נגמר דינו נחשב עדיין כזכאי, וממילא **כולם פטורים**. ולדברי ריש לקיש, אין מי שחולק על הדין הזה. **אבל לדברי שמואל, דעת רבי יהודה,** שאף על פי שאי אפשר לקיים בהם דין מיתה, מכל מקום מאחר שאנו יודעים שכולם רצחו, אין משחררים אותם, אלא **כונסים אותם לכיפה** [=חדר צר].

שור שהרג אדם שנתערב בשוורים אחרים: שיטת ריב"ם. **א. אם יש בתערובת אפילו שור אחד שנגמר דינו למיתה.** **לדברי ריש לקיש – דין פשוט הוא שסוקלים את כל השוורים על ידו,** שכן אפילו לעניין בהמות קדשים שנינו, שכל הזבחים שנתערב בהם שור הנסקל, אפילו אחד בריבוא, ימותו כולם. וכל שכן כשנתערב שור אחד שנגמר דינו לסקילה, בהרבה שורים של הדיוט, שכולם ימותו. [וכל שכן כשנתערב בשוורים שהרגו אלא שלא נגמר דינם למיתה, שכולם ימותו]. **ולדברי רבא – כן דעת חכמים במשנתנו,** שייסקלו את כל השוורים, [כי מאחר שכל השוורים נאסרים בהנאה, מחמת זה שנגמר דינו, אין הפסד בסקילת כולם, ולכן יש לסקול את כולם, שבכך נקיים מצוות סקילה בזה שנגמר דינו לסקילה (רש"י)]. **ורבי יהודה אומר, שאין להטריח את ב"ד לסקול הרבה שוורים, מחמת שור אחד שנגמר דינו לסקילה,** ולכן אין סוקלים אותם, אלא כונסים אותם לכיפה. **ב. אם אין בתערובת שור אחד שנגמר דינו לסקילה,** [אלא שוורים שלא הרגו, ושור שהרג ולא נגמר דינו למיתה]. **לדברי ריש לקיש – חכמים אומרים, מאחר שהשור שהרג נתערב באחרים, אי אפשר לגמור את דינו לסקילה,** כי אין גומרים את דינו שלא בפניו, וממילא **כולם פטורים.** **ורבי יהודה אומר, שכונסים את כולם לכיפה. שיטת רבינו תם.** **א. אם רוב השוורים לא הרגו כלל,** אבל יש אפילו שור אחד שנגמר דינו למיתה. **לדברי ריש לקיש – הכל מודים שכשרובם לא הרגו, הולכים אחר הרוב, וכולם מותרים,** [ולא כשהם במקומם, כי כל קבוע כמחצה על מחצה דמי, אלא שיוצאו אותם ממקומם. ורק לעניין קדשים, אין הדין כן, וכששור אחד שנגמר דינו לסקילה, נתערב בריבוא קדשים כשרים, כולם ימותו, גזרה שמא יבואו הרבה כהנים בבת אחת, ויקחו ממקום הקביעות]. **ואפילו היו הרוב שוורים שנגמר דינם למיתה,** ומיעוטם שוורים שלא הרגו, **כל זמן שהם במקום קביעותם, אין הורגים אותם,** [כי כל קבוע כמחצה, ואין להטריח את ב"ד להוציאם ממקומם, ולהורגם, כדון רובם]. **ואפילו פרשו ממקומם, אין להרוג אותם,** כל זמן שהיו ביניהם כשרים, גזרה שמא יבואו לעשות כן אף בבני אדם כשרים, שנתערבו ברוב רוצחים. **ולדברי רבא – חכמים אומרים, שכולם ימותו, כי מאחר שיש כאן שור אחד שנגמר דינו למיתה,** יש לקיים בו, **"ויבערת הרע מקרבך"**. **ורבי יהודה אומר, שאין להטריח את בית דין לסקול את כולם, אלא כונסים אותם לכיפה בלבד.** **ב. אם כל השוורים הרגו אלא שאחד מהם לא נגמר דינו למיתה.** **לדברי ריש לקיש – חכמים אומרים, מאחר שאי אפשר לגמור דינו של אחד מהם, הרי זה כשוורים שנתערב בהם שור אחד שלא הרג,** שאין הורגים אותם, [כמבואר לעיל בדברי ריש לקיש]. **ורבי יהודה אומר, מאחר שבאמת כולם הרגו, כונסים אותם לכיפה.** ולדברי רבא – לדעת חכמים, ודאי הוא שכולם יסקלו, לקיים בהם מצוות **"ויבערת הרע מקרבך"**. [ויתכן שאף רבי יהודה מודה לזה, כי באמת כולם הרגו].

ולומר, שהבהמות היפות יותר היו הזבחים, ולכן כשבעל הזבח מביא מהמעוות בהמה אחרת תחת הראשונה, יביא בהמה בשווייה של הבהמה היפה שבתערובת.

- ויש חידוש בדין זה, שאף שהבהמות שנתערבו בזבחים אינן אסורות בהנאה, אלא בהקרבה בלבד, מכל מקום גם הן אינן בטלות ברוב הזבחים, ואין להם היתר אלא על ידי התקנה הנ"ל, שימכרו אחר שיפול בהן מום.

ג. נתערבו בחולין תמימים הראויים להיות קרבים לאותו זבח.

וכשנתערבו בהמות חולין בזבחים, [בין שהחולין מרובים, ובין שהזבחים מרובים], אם הבהמות הללו ראויות להיות קרבות כאותם זבחים, [כגון שנתערבו כבשי חולין בכבשי עולה], וידוע כמה כבשים מתוך התערובת הם חולין, אין צורך לפדות את הזבחים כלל.

אלא ימכרו החולין לצורכי אותו זבח,

וכשנתערבו זבחים בבהמות האסורות בהקרבה בלבד, אבל מותרות בהנאה, [כגון אלו המנויות לעיל], אף שגם הן אינן בטילות בזבחים, ואי אפשר להקריבן, כי יש להסתפק בכל אחת שמא היא אינה ראויה להקרבה, [וכן אם היו הן מרובות, הזבח אינו בטל בהן], מכל מקום, אין צורך להמית את כל הבהמות, כי ניתן למכור אותן.

את בהמות החולין ניתן למכור מיד, אבל את בהמות הקדשים אי אפשר לחלל עד שיפול בהן מום, ולכן ירעו כל הבהמות עד שיפול בהן מום, שאז ראויות כולן להימכר.¹

וימכור את כולן, את החולין ימכור בדרך מכירה, ואת הזבחים ימכור בדרך חילול, ומאחר שאינו יודע מה הזבחים ומה החולין, יאמר, כל מקום שהם זבחים הרי הם מחוללים על המעות, ובכך הותרו כל הבהמות.

המעוות שנתקבלו, מעורב בהן דמי החולין ודמי הזבחים, ומחמת הספק יש להחמיר,

הוספות

¹ ובכלל דין זה, כשנתערבה בזבחים בהמת טריפה. והקשה ח"ר אפרים, מה תועיל רעייה לתערובת של טריפה, הלא אף אחר שיפול מום בכל הבהמות, לא יוכלו למוכרם לאכילת אדם, כי יש בהם טריפה. ולמוכרם לעובדי כוכבים או לאכילת כלבים אי אפשר, כי אין פודים את הקדשים להאכילם לדברים אלו. וכמו כן למוכרם להשתמש בהם מחיים אי אפשר, כי פסולי המוקדשים אסורים בגיזה ועבודה. ואמנם, לדעת דבי רבי ינאי [בדף ע"ד], המעמיד את משנתנו בטריפה שהיא דרוסת זאב, ניתן למכור את הכל לאכילה, ואחר שחיטה יבדקו מה היא הטריפה, ורק אותה לא יאכלו, אבל את הקדשים שנפדו יאכלו. וכן לדעת ריש לקיש [שם], המעמיד את משנתנו בטריפה שהיא נפולה, ניתן לבדוק את הבהמות אחר השחיטה, ורק את הטריפה לא יאכלו. אבל לדעת רבי ירמיה [שם], המעמיד את משנתנו בוולד טריפה, שאין שום אפשרות לדעת מי היא, לא ניתן לפדות שום בהמה מהתערובת כי לא ניתן להאכילה. ולדעה זו לא ניתן לבאר את משנתנו אלא אם כן פודים את הקדשים גם לאכילת כלבים. א"נ באמת אין פודים קדשים לאכילת כלבים, אולם כל זה כשבאמת אינם ראויים אלא לכלבים, אבל קדשים אלו שבאמת מותרים באכילה אחר פדייה, ורק מחמת התערבות אין אפשרות לאוכלם, פודים אותם כדין קדשים שניתן לפדותם לאכילה, ולאחר מכן כשיצאו לחולין, מאחר שבפועל אי אפשר להאכילם לבני אדם, מותר להאכילם לכלבים. [כל זה מהתוס'].

אינם בטלים בהם, אלא כשיהיו כנגדם פי מאתים מן החולין, אבל בפחות מזה אינם בטלים, שכן איסורם חמור מאיסור התרומה, שהתרומה אסורה לישראל באכילה ולא בהנאה, וערלה וכלאים אסורים באכילה ובהנאה, ומתוך שכפל את איסורם, כפל את היתרם בתערובת, ולכן אינם בטלים אלא כשיהיו אחד מתוך מאתים ואחד חלקים. [ומתוך סוגית הגמרא משמע שכל דבר שיש בו איסור הנאה דינו כן].

ה. יש זברים שהם חשובים מאד, ולכן אינם בטלים בתערובת של היתר כלל, אפילו ההיתר מרובה על האיסור הרבה יותר ממאתים.

לדעת חכמים – הם ששה זברים בלבד, (א)
אגוזי [מקום ששמו] פרך. (ב) ורימוני [מקום ששמו] באדן. (ג) וחביות [יין] סתומות. [שלושת אלו, יתכן שיהיו אסורים באיסור ערלה, וגם יתכן שיהיו אסורים באיסור כלאים]. (ד) חילפי [=קלח] תרדין. (ה) קלחי כרוב². (ו) דלעת יונית. [שלושת אלו יתכן שיהיו אסורים רק באיסור כלאים].

ולדעת רבי עקיבא – יש דבר נוסף, והוא (ז)
ככרות של בעל הבית.

ולדעת רבי מאיר – יש עוד זברים נוספים,
שכשהם אסורים, אינם בטלים בתערובת,

[כלומר למי שצריך להביא עולה], ועל ידי כן יהיו כל הכבשים שווים [עולות].

ויקרבו כל אחד לשם אותו זבח [עולה],
ולשם בעליו, [כלומר הכהן יתכוון שתקרב העולה לשם מי שהוא בעליה האמיתיים, אף שאינו יודע מי הם בדיוק¹].

דף עב

מתי איסור בטל בהיתר

א. רוב איסורים שנתערבו בהיתר, [כגון חתיכת חלב שנתערבה בחתיכות שומן], האיסור בטל ברוב כל שהוא, אפילו חתיכה אחת של חלב בשתי חתיכות שומן, האיסור בטל ברוב, שנאמר "אַחֲרַי רַבִּים לְהַטֹּת".

ב. תרומה שנתערבה בחולין, אינה בטילה בהם, אלא כשיהיו כנגדה פי מאה מן החולין, אבל בפחות מזה אינה בטילה, שכן תרומת מעשר [שדינה כתרומה], היא אחד ממאה [עשירית מעשר ראשון] מכל התבואה, וקרויה "מִקְדָּשׁוֹ מִפְּנֵי", כלומר היא מקדשת ואוסרת את כל התבואה, [אם תחזור ותתערב בה], ומכאן, שכשהתרומה היא אחד ממאה מכל התערובת, היא אוסרת את כל התערובת, ורק כשתהיה אחד מתוך מאה ואחד חלקים, אינה אוסרת.

ג-ד. ערלה וכלאי הכרם שנתערבו בחולין,

הוספות

¹ פירש הקונטרס, כשיקריבנו, יאמר, הרי הוא לשם בעליו, ולא יזכיר עליו שם אדם. ולא נראה, כי הלא מבואר בתחילת המסכת, שבי"ד התנו על הדבר, שהכהנים לא יאמרו שעושים לשמן, שמא יעשו שלא לשמן, אלא יעשו בסתם, [וכשר, כי העושה סתם, נחשב כעושה לשמו], וכמו כן כאן, הכהן יעשה בסתם, וכשר, כי העושה סתם, נחשב כעושה לשמו. [תוס'].

² כרוב של ארץ ישראל היה גדול כאילן כדאמרינן בכתובות. [רש"י במסכת יבמות].

של היתר כלל, ואחד מהם הוא חבילי תלתן, [מין תבלין חשוב מאד שאף טעם העץ שוה לפרי]. ונחלקו אמוראים, מה נכלל בדברים שמוסיף רבי מאיר.

- לדברי רבי יוחנן, את שדרכו להימנות, כלומר דברים שמתוך חשיבותם הכל מוכרים אותם בדקדוק, כפי מניינם, ואין המוכר מוסיף לקונה אחד יתר על המניין.

- ולדברי ריש לקיש, כל שדרכו להימנות, כלומר דברים שמתוך חשיבותם יש הרבה בני אדם המקפידים למוכרם בדקדוק כפי מניינם, אף שיש גם בני אדם שאינם מקפידים בכך, מכל מקום מאחר שיש המקפידים בכך, חשובים הם, ואינם בטלים ברוב¹.

ולדעת רבי יהודה [בדף ע"ג], דעת רבי יהושע – שיש דברים נוספים, שכשהם אסורים אינם בטלים בתערובת של היתר

כלל, כי לדעתו, **כל דבר שיש בו מניין אינו בטל²**, כלומר אף דברים שרוב בני אדם אינם מוכרים במניין, מאחר שפעמים מוכרים אותם במניין, חשובים הם, ואינם בטלים, ודין זה הוא **אף בדבר שאיסורו מדברי חכמים**, [כליטרא של קציעות =]תאנים יבשות שקיצע אותם באיזמל הקרוי מקצוע] של תרומה דרבנן, שנתעברה בחולין, אף שאין רגילים למוכרה במנין, אלא דורסים הרבה ליטראות בעיגול [=כלי עגול שדורסים לתוכו קציעות ונדבקות זו בזו ונעשות עיגול כעין גבינה], ומוכרים את כל העיגול יחד, מאחר שפעמים מונים הליטראות לבד למוכרם במנין, אינה בטילה בחולין], **וכל שכן** שהדין הזה הוא **אף בדבר שאיסורו מהתורה**, שאינו בטל ברוב של היתר, אף שאין רגילים למוכרו במניין אלא לפעמים.

ולדברי רב אשי [בדף ע"ג] – כל המחלוקת הזו היא בדברים שאינם בעלי חיים, אבל

הוספת

¹ מבואר בתוס', שאף לדעה זו, חומרא זו היא רק בדברים שאיסורם מהתורה, אבל בדברים שאיסורם מדברי חכמים, רק כשהכל מוכרים אותם במניין אינם בטלים ברוב. לתירוץ השני בתוס' כל הדברים שאיסורם מדברי חכמים שווים בזה, להיות קלים מאיסורי תורה. ולתירוץ הראשון בתוס', רק תרומת פירות שאינה אסורה אלא מחמת שתי תקנות, [א] מהתורה אין תרומה נוהגת בזמן הזה כלל כי בטלה קדושת הארץ וחכמים תקנו שתהא נוהגת (ב) מהתורה אין תרומה נוהגת אלא בדגן תירוש ויצהר וחכמים תקנו שתהא נוהגת גם בשאר פירות], בה הקלו שלא תאסור אלא כשהיא דבר שהכל מקפידים בו על המניין, אבל דברים שאסורים מחמת תקנה אחת, [ככלאים בזמן הזה], חמורים כדברים שאסורים מהתורה, ואף שפעמים מקפידים בהם על המניין, אוסרים ואינם בטלים. ולתירוץ השלישי, רק דברים שאסורים מדברי חכמים באכילה לבד, [כתרומה בזמן הזה], קלים מאיסורי תורה, ואינם בטלים אלא כשהכל מקפידים בהם על המניין, אבל דברים שאסורים מדברי חכמים גם בהנאה, [ככלאים בזמן הזה], חמורים כדברים שאסורים מהתורה, ואף שפעמים מקפידים בהם על המניין, אוסרים ואינם בטלים.

² ואם תאמר לרבי יהודה מאי איריא דבר שבמניין [אינו בטל] אפילו כל דבר אוסר בכל שהוא שהרי לדעתו מין במינו אינו בטל [כפי שיתבאר בעזה"י בדף ע"ח] ... ואומר רבינו תם שלא אמר רבי יהודה מין במינו בכל שהוא אלא דבר לח ... שהוא דבר המתערב ... ובכל מקום שאמרו שתרומה עולה באחד ומאה היינו בדבר יבש ... וחזר בו רבינו תם כי ודאי אין חילוק בין לח ליבש ותיירץ שמה שאמרו שתרומה עולה באחד ומאה היינו כשנפלה לתוך חולין מתקונים שאי אפשר למבטל [כלומר לחולין] להיות כבטל [כלומר כתרומה] ... וה"ר יצחק הלבן תירץ הא דידיה הא כרביה שמה שאמר רבי יהודה אין דם מבטל דם אמר זאת משמו של רבן גמליאל. [תוס'].

התרומה, אלא רק באותם התאנים שנמצאים בפי העיגולים, ולכן אין התרומה בטילה, אלא אם כן יש תאנים בפי העיגולים בפני עצמם, כדי שיעור ביטול התרומה, [כלומר מאה ואחד של חולין כנגד התרומה].

ולדעת רבי יהושע כפי ששנה רבי יהודה – אין התאנים של התרומה בטלים בחולין כלל, אפילו אם היה בתאנים שבפיות העיגולים בפני עצמם כדי שיעור ביטול תרומה, כי לדעת רבי יהושע, קציעות של תאנים, מאחר שיש המוכרים אותם במניין, חשובים הם, ואינם בטלים כלל.

וכל זה כשידוע שהתאנים של התרומה נדרסו בפי העיגול, אבל אם נדרסו בשולי [תחתית] העיגול, ואין ידוע באיזה צד משולי העיגול הן, מאחר שאינן עומדות בפני עצמם, אלא דבוקות עם התאנים הסמוכות להן מצדיהן, לדברי הכל הן בטלות בחולין, אם יש בכל העיגולים כדי שיעור ביטולן.

כדעת מי משנתנו

כבר נתבאר, שלדעת משנתנו, אם נתערבה בהמה אחת שדינה למיתה בזבחים מרובים, כולם ימותו מחמת העירוב של הבהמה האסורה, אפילו אינה אלא אחת מריבוא.

לדברי ריש לקיש – ניתן להעמיד את משנתנו כדעת רבי מאיר, האומר, שכל איסור שדרכו להימנות, אינו בטל בהיתר

בעלי חיים חשובים הם לדברי הכל, והכל מודים שכשהם אסורים, אינם בטלים בתערובת של היתר כלל.

דף עג

ליטרא קציעות שדרסה על פי עגול

היו כמה עיגולים של תאנים יבשות של חולין ונטל ליטרא של תרומה ודרסה וחיברה מעל אחד העיגולים ואינו יודע באיזו.

לדעת רבי אליעזר כפי ששנה רבי מאיר – אף על פי שידוע, שהתרומה אינה מעורבת בכל העיגול שדרסה בו, אלא נמצאת רק על פי אותו עיגול, ואם כן אין להסתפק בכל התאנים שבכל העיגולים, שמא הם התרומה, אלא רק באותם התאנים שנמצאים בפי העיגולים, מכל מקום, אם יש תאנים בכל העיגולים כשיעור ביטול התרומה, [כלומר מאה ואחד של חולין כנגד התרומה], התרומה בטילה ברוב החולין, אף על פי ששיעור התאנים שבפי העיגולים בפני עצמם, אין בו כדי ביטול התרומה.

ולדעת רבי יהושע כפי ששנה רבי מאיר, וכן לדעת רבי אליעזר כפי ששנה רבי יהודה – מאחר שידוע, שהתרומה אינה מעורבת בכל העיגול שדרסה בו, אלא נמצאת רק על פי אותו עיגול, אין להסתפק בכל התאנים שבכל העיגולים, שמא הם

אחת מתוך התערובות, בזה אין אנו צריכים לדיני ביטול כדי להתירה, אלא לדיני רוב ומיעוט, כלומר, כשיש לנו ספק על בהמה אם היא מהרוב המותרות, או מהמיעוט האסורות, יש לנו לדון שהיא מהרוב ולא מהמיעוט, שנאמר "אֲחֲרֵי רַבִּים לְהִטָּת".

ואמנם, הכלל הזה לא נאמר במקום שנמצאה הבהמה במקום קביעותה, כי כלל בדינו, שכל קבוע כמחצה על מחצה דמי¹, כלומר כשיש ספק באיזה דבר אם הוא מהרוב או מהמיעוט, אם הוא נמצא במקומו, אין הולכים אחר הרוב, כי אין דנים את הדבר כאילו יש כאן רוב ומיעוט, אלא כאילו יש כאן מחצה על מחצה, ורק כשהדבר פרש ממקומו², הוא נידון כדין הרוב, ואם כן, **מדין תורה, יש תקנה להקריב את הבהמות שנתערבה בהם אחת אסורה, על ידי שנוציא אותן ממקומם, ואז ניטול מהן אחת אחת, ונדון אותה כדין הרוב.**

אולם חכמים גזרו שלא לעשות כן, אלא ימותו כל הבהמות מחמת הבהמה האסורה שנתערבה בהן.

מתחילה ביאר רבא טעם גזרה זו כך – אמנם, כשימשכו כל בהמה בפני עצמה, מותר להקריבה ולזרוק דמה, כי יש לומר, שכל אחת מהן היא מרוב הבהמות

כלל, ובהמות בכלל זה, כי יש המוכרים אותם במניין.

ולדברי רבי יוחנן – ניתן להעמיד את משנתנו **כדעת רבי יהושע כפי ששנה רבי יהודה**, שכל דבר שיש בו מניין אינו בטל ברוב, ובהמות בכלל זה.

ולדעת רב אשי – ניתן להעמיד את משנתנו **כדברי הכל**, כי הכל מודים, שבעלי חיים חשובים, הם ואינם בטלים ברוב של היתר.

אבל אין לומר שהטעם שהאיסור לא בטל ברוב, משום שהוא בריה, כי איסור חטאת המתה ושור הנסקל אפילו שלם אינו נחשב כבריה [תוס'].]

מדוע אין תקנה לזבחים שנתערבה בהם בהמה אחת של איסור

כבר נתבאר בתחילת הפרק, שאפילו נתערבה בהמה אחת אסורה בזבחים הרבה, לא בטלה הבהמה האסורה בזבחים המרובים, ואי אפשר להקריב את כל הבהמות שבתערובת, מפני הבהמה האסורה.

אמנם, כל זה כשאנו באים להקריב את כל הבהמות יחד, כי בתוך התערובת יש בודאי בהמה אחת אסורה שלא בטלה, ואי אפשר להקריבה, אולם כשאנו באים ליטול בהמה

הוספות

¹ משמע שאם היה לוקח ממקום הקביעות היה אסור מהתורה ... אבל אי אפשר לומר כן ... דכל מילי [שנתערב איסור בהיתר ואין מקומו ידוע] מדאורייתא [האיסור] בטל ברובא ... ורק בדבר שאיסור ניכר [כתשע חנויות] אם נלקח ממקומו הדבר אסור מהתורה.

² וכגון שלא בפנינו פירשו ממקום קבוע, כי אם היתה הפרישה בפנינו, היו אסורים כאילו לקח ממקום הקביעות. [תוס'].]

- **ודחו זאת**, כי מאחר שיש למשוך את הבהמות מהתערובת אחר שפרשו ממקום קביעותם, והם הולכות הנה והנה, ויש צורך לרדוף אחריהן, אין לחוש שיטלו את רוב הבהמות מהתערובת בבת אחת, כי אי אפשר לצמצם ליטול רובן בבת אחת.

ומסקנת רבא שטעם הגזרה הוא כך – שאם נבוא להתיר להקריב את הבהמות, על ידי שניטול אחת אחת מהתערובת, אחר שתנווד ממקומה, יש לחוש, **שמא יטעו, ויבואו ליטול אחת אחת מהתערובת ממקום קביעותה**¹, ובזה אין שום בהמה ניתרת, כי כל קבוע כמחצה על מחצה דמי, כמבואר לעיל.

דחייה מחמת גזרת חכמים

כבר נתבאר, שכשנתערבה בהמה אסורה בזבחים, מדין תורה יש להם היתר, על ידי שיצאו ממקום קביעותם, ויטלו מהן אחת אחת, אולם חכמים גזרו על הדבר, ואסרו לעשות כן, אלא ימותו כל הבהמות.

ומחמת גזרת חכמים זו, בשעה שנתערבה הבהמה האסורה בזבחים, נדחו כל הזבחים מהקרבה,

- **ולכן, לדעת האומרים, שזבחים שנדחו מהקרבה פעם אחת, שוב אינם חוזרים**

המותרות, והיא קרבה בהיתר, והבהמה האסורה נותרה במיעוט הנשאר. אבל אם ימשכו הרבה בהמות בזה אחר זה, וימתינו מלהקריבם עד שיהיו הנמשכות רוב הבהמות, אין לזרוק את דם כולן בבת אחת, כי אם יעשו כן, נמצא שקרבו רוב הבהמות שבתערובת בבת אחת, ובזה יש לחוש, שהבהמה האסורה נמצאת בתוך הבהמות הללו, ולכן הדבר אסור. ומפני החשש, **שמא יארע כן, שיבואו להקריב את רוב הבהמות בבת אחת**, גזרו חכמים שלא יקריבו אותן גם בזה אחר זה.

- **ודחו זאת**, כי איך יתכן שתחילה כשעדיין לא נמשכו רוב הבהמות, כל אחת מותרת בשחיטה למזבח, ואחר כך כשנעשו רוב, נאסרו למפרע גם הראשונות, ולא יזרוק דם אחת מהן.

ולכן ביאר רבא את טעם הגזרה – שמא מתחילה יטלו את רוב הבהמות מהתערובת בבת אחת, שאז אין להתיר אף אחת מהן בהקרבה, כי מאחר שניטלו רוב הבהמות מהתערובת, שוב אין לומר שהבהמה האסורה נשארה בתערובת, כי אין לומר שהיא במיעוט הנשאר, אלא ברוב הנמשך מהתערובת, ואם כן מעתה, שוב יש להסתפק בכל אלו הנמשכות, שמא היא האסורה, ואין להקריב את הנמשכות.

הוספות

¹ ומבואר בתוס' בדף ע"א, שגזרה זו היא בין בחולין ובין בקדשים, שלא אומרים כל דפריש מרובא פריש, אלא בדבר שהאיסור ניכר לעצמו, כגון תשע חנויות מוכרות בשר כשר, ואחת מוכרת בשר טריפה, שבה אין לחוש שאם נתיר את הנמצא ביניהן, יבואו להתיר לקחת מהקבוע, אבל בתערובת של איסור והיתר, אין להתיר משום כל דפריש מרובא פריש, גזרה שמא יקח מהקבוע, ולכן אם נתערב שה אחד של טריפה בעדר שלם, כולם אסורים. אבל רבינו תם לא פסק כן, והתיר עדר שנתערבה בו שה אחת דרוסה, מטעם כל דפריש מרובא פריש.

אף שאין להקטיר למזבח אברי עולות תמימות, שנתערב בהם אברי בעל מום, אם קרב אבר אחד מהתערובת, הוכשרו שאר האברים, ולא נפסלו לעולם מחמת דחייתם, כפי שיתבאר בעזה"י להלן]. ואף לדעה זו, אם אחרי שנתערבה בהמה אסורה בזבחים, הוכרה האסורה, השאר כשרות להקרבה.

רבי אליעזר חולק על

משנתנו בשני דברים

א. בעלי חיים [ואפילו שחוטים] **אינם נדחים**.

כשנתערבה בהמה אסורה בזבחים, הזבחים הללו לא נדחו בכך מהקרבה לעולם, **ואם אחר כך הוכרה הבהמה האסורה, חזרו הזבחים להיות מותרים בהקרבה**. [אבל לדעת משנתנו, אף על פי שהוכרה הבהמה האסורה, שאר הזבחים אסורים בהקרבה, כי כבר נדחו מהקרבה בשעה שנתערבה בהם הבהמה האסורה].

ב. מתה אחת היא האסורה.

כשנתערבה בהמה אסורה בזבחים, לא נאסרו כולם בהקרבה, אלא כשכל התערובת קיימת, אבל משעה שמתה בהמה אחת, **אנו אומרים שהיא היתה הבהמה האסורה, וכל שאר הבהמות הקיימות מותרות בהקרבה**. ומכל מקום אף לדעת רבי אליעזר, אין להקריב את הנותרות אחת אחת, **אלא שתיים שתיים**, כי כשמקריב שתיים יחד, אחת מהשתיים

להכשרם, אף על פי שהיתה הדחייה קודם השחיטה, **מעתה, אפילו אם יוכרו לאחר מכן הבהמות**, אלו אסורות, ואלו מותרות, **המותרות לא יחזרו להכשרם**.

ולדעה זו, מה ששנינו, שאם נתערבה בהמה אסורה בזבחים כולן ימותו, כן הדין אף אם אחר כך הוכרה הבהמה האסורה.

- אמנם, יש אומרים, שבעלי חיים שנדחו מהקרבה פעם אחת, לא נפסלו בכך לגמרי, ואם חזרו להכשרם כשרים להקרבה. [וכדעה זו שנינו, שאם נתערבו חטאות העוף ועולות העוף זו בזו, אף שבכך נדחו מהקרבה, שמא יעשו החטאות למטה העולות למעלה, אם טעה הכהן ועשה כולן למטה כדין חטאת, או עשה כולן למעלה באותו מקום שעשה הכהן, כשר, ולא נפסל מחמת שנדחה מהקרבה בשעה שנתערב]. **ולדעה זו, אם אחרי שנתערבה בהמה אסורה בזבחים, הוכרה האסורה, השאר כשרות להקרבה**.

דף עד

- וכמו כן יש אומרים, שאף הנדחה מהקרבה אחר שחיטה, יכול לחזור להכשרו. [וזוהי דעת חנן המצרי ורבי אליעזר, כמו ששנינו, שלדעת חנן המצרי, אם אחר שחיטת שער פנימי של יום הכיפורים מת בן זוגו המשתלח, שאז אין הפנימי כשר, מביאים משתלח אחר תחת הראשון שמת, וזורקים את דם הפנימי שכבר נשחט. וכן שנינו שלדעת רבי אליעזר

קיים, אין מתירים את השאר, לומר שהיוצא הוא האיסור.

ספק מיעוט של איסור [שהוא

דבר חשוב] בתערובת היתר

כבר נתבאר, שיש דברים חשובים, שכשהם אסורים, אינם מתבטלים בתערובת של היתר, אף על פי שהם מיעוט בתערובת [יש שאין מתבטלים ברוב רגיל אלא ברוב מיוחד כתרומה ערלה וכלאי הכרם, ויש שאין מתבטלים בשום רוב, כדברים החשובים המבוארים בדף ע"ב].

ולהלן יתבאר בעזה"י, מה דין תערובת, שרק ספק הוא, אם יש בה מיעוט של איסור כזה.

לדעת רבי יהודה – כל דבר, שאוסר תערובת כשהוא מיעוט, אוסר את התערובת בין כשהוא בוודאי בתוכה, [כגון שנפל רימון באדן של ערלה להרבה רימוני באדן של חולין], ובין כשספק אם הוא בתוכה, [כגון שאחר כך נפל רימון אחד מהתערובת הראשונה, לתוך הרבה רימונים אחרים, שבוה יש ספק אם הרימון האסור נמצא בין הרימונים הראשונים, או בין הרימונים האחרונים], בכל אופן כל

מותרת בוודאי, שהרי מתחילה לא נתערבה בכל הזבחים אלא בהמה אסורה אחת, ומתוך שאחת מהשתים הללו ודאי מותרת, אף חברתה מותרת. [אבל לדעת משנתנו, ימותו כל הבהמות, ומיתת הראשונה אינה מתירה את האחרות].¹

טבעת של עבודת כוכבים שנתערבה

בטבעות מותרות ואחר נפלה אחת לים

לדברי רב נחמן אמר רבה בר אבא אמר רב, דעת רבי אליעזר היא, שכשנתערבה טבעת [שהיא קישוט] של עבודה זרה, במאה טבעות של היתר, שאינה בטילה בהן, [ולכן באותה שעה נאסרו כל הטבעות מחמת הטבעת הזו], אם אחר כך נפלה טבעת אחת מהתערובת לים הגדול, [מאחר שאבדה], יש לתלות שהטבעת האסורה היא שנפלה לים, ומעתה שאר הטבעות מותרות² בהנאה, על ידי שימכרם שתיים שתיים, [מהטעם המבואר לעיל].

ומכל מקום, אפילו רבי אליעזר לא אמר שתולים שהדבר שיצא מהתערובת הוא האיסור, אלא בדבר שאבד, כגון בעירוב טבעות, כשנפלה אחת מהן לים הגדול, או בעירוב אברי קרבן [הנזכרים לעיל], כשכבר קרב אחד מהם, אבל כשהיוצא מהתערובת

הוספות

¹ לעניין הקרבה, דין פשוט הוא שלדעת משנתנו לא יותרו שאר הבהמות, כי כבר נדחו מהקרבה, ולדעת משנתנו בעלי חיים נדחים. אלא שאם בדין זה דעת משנתנו היתה כדעת רבי אליעזר, ויש לתלות את האסורה בזו שמתה ראשונה, לא היה צריך להמית את כל הבהמות, ודי לפדותם, כדין זבחים שנדחו מהקרבה, ורק משום שלדעת משנתנו גם אחר מיתת הראשונה, עדיין יש להסתפק בכל הבהמות שמא האסורה ביניהם, לכן ימותו כולן. [חש"ל].

² משום שמדאורייתא חד בתרי בטיל, ואין כאן אלא איסור דרבנן, הקלו. ודווקא כשנפלה הטבעת ממילא, אבל אם הפילה האדם, אף בשוגג, אסור, דקנסינן שוגג אטו מזיד. ודווקא נפלה לים הגדול, שאינה בעין, אבל אם ניתן להביאה לא. [תוס'].

מיעוט של איסור, אוסר את כל התערובת, כך ספק מיעוט של איסור עבודה זרה, אוסר את כל התערובת.

- ולעניין שאר דברים חוץ מאיסורי עבודה זרה, דעת רב ושמואל שהלכה כרבי שמעון, שאין המיעוט אוסר את כל התערובת, אלא כשהוא בוודאי בתוכה, אבל כשהוא ספק בתוכה אינו אוסר.

- אבל לעניין איסורי עבודה זרה נחלקו:

לדברי רב – אין חילוק בין איסורי עבודה זרה לשאר איסורים, ובכל אופן הלכה כרבי שמעון, ואין המיעוט אוסר את כל התערובת אלא כשהוא בוודאי בתוכה, אבל כשהוא ספק בתוכה אינו אוסר, [ובכלל זה כשנפלה טבעת אחת אסורה לתוך מאה, שאז נאסרו כל המאה, ולאחר מכן נפלו ארבעים מהמאה לתוך מאה אחרות, מאחר שאין זה ודאי שאותה טבעת נמצאת בתוך אותן ארבעים, שהן מיעוט התערובת הראשונה, אינן אוסרות את המאה האחרונות, וכל התערובת הזו מותרת בהנאה] אלא שיש גורסים שלדעת רבי אליעזר אין למכור אלא שתיים שתיים יחד], אבל הששים הראשונות, מאחר שהן רוב התערובת הראשונה, נחשבות הן כמי שהאיסור בוודאי בתוכן, ולכן אם יפלו לתוך מאה אחרות, כל התערובת האחרונה הזו, אסורה, כדין תערובת שיש בתוכה בודאי מיעוט של איסור].

ולדברי שמואל – איסור עבודה זרה חמור משאר איסורים, ובזה הלכה כרבי יהודה, שכשם שמיעוט ודאי של איסור, אוסר את

הרימונים אסורים, כי כשם שהמיעוט אוסר את רוב ההיתר שנפל לתוכו, כך ספק מיעוט אוסר את רוב ההיתר שנפל לתוכו, ולכן אף על פי שבמקום האחרון אין בודאי מיעוט של איסור, כי לא נפל לתוכו איסור ודאי, אלא מיעוט של התערובת הראשונה, שהיא לא נאסרה אלא מספק מחמת המיעוט של איסור שנתערב בה, מכל מקום, גם התערובת האחרונה אסורה. ולדעת רבי יהודה, אין חילוק בין שאר איסורים לאיסור עבודה זרה, כי אם בשאר איסורים, ספק מיעוט של איסור, אוסר את כל התערובת, כל שכן שספק מיעוט של איסור עבודה זרה, אוסר את כל התערובת.

לדעת רבי שמעון בן יהודה משמו של רבי שמעון – כל דבר, שאוסר תערובת כשהוא מיעוט, אינו אוסר את התערובת אלא כשהוא בוודאי בתוכה, [כגון שנפל רימון באדן של ערלה להרבה רימוני באדן של חולין], אבל כשיש ספק אם הוא בתוכה, [כגון שאחר כך נפל רימון אחד מהתערובת הראשונה, לתוך הרבה רימונים אחרים, שבה יש ספק אם הרימון האסור נמצא בין הרימונים הראשונים, או בין הרימונים האחרונים], אינו אוסר את התערובת [ולכן כל הרימונים מותרים]. כי רק מיעוט של איסור ודאי, אוסר את רוב ההיתר שנפל לתוכו, אבל ספק מיעוט של איסור, אינו אוסר את רוב ההיתר שנפל לתוכו, ולכן, מאחר שעתה אין בשום מקום מיעוט של איסור ודאי, הכל מותר. ולדעת רבי שמעון, אין חילוק בין שאר איסורים לאיסור עבודה זרה, וכשם שבשאר איסורים, ספק

אחת מהתערובות מתירה הכל. אבל לדברי רבה, ריש לקיש חולק על הדין הזה, ואומר, שאין התערובות חוזרת להיתרה מחמת נפילת תאינה אחת מתוכה, כי תאינה אחת היא דבר קטן, ואין חסרונה ניכר בתערובת, ורק דבר שחסרונו ניכר, מתיר את התערובות כשאובד ממנה].

ב. ריש לקיש חידש, שהדין הזה אמור אף באיסור קל שיש לו היתר, כגון חבית של תרומה שנתערבה בחביות של חולין, שגם בשעה שהן מעורבות, יש לתערובת היתר כמות שהיא, ואינה נפסדת לגמרי, [כי ניתן למוכרה לכהנים שהתרומה מותרת להם], ואף על פי כן בנפילת חבית אחת הותרה כל התערובת.

חבית סתומה שנתערבה ונפתחה

כבר נתבאר, שחביות סתומות [של יין], הן מהדברים החשובים שאינם בטלים ברוב של היתר כלל, ולכן, כשנתערבה חבית סתומה [של יין] של תרומה בחביות סתומות של חולין, נאסרו כולן מחמת אותה חבית, אפילו היו חביות מרובות מאוד.

אבל כשנתערבה חבית פתוחה [של יין] של תרומה בחביות פתוחות של חולין, לא נאסרו כולן, אלא אם היו פחות ממאה חביות כנגד אותה חבית, אבל היו מאה חביות כנגד אותה חבית, היא בטלה בתערובת, וכולן מותרות, [אלא שיש ליטול מהתערובת כפי שיעור התרומה, ולתת לכהן, כי אין להפסידו את הממון הראוי

כל התערובות, כך גם מיעוט שהוא ספק איסור, אוסר את כל התערובות. [ולפי זה בשאר איסורים שמואל פוסק כרבי שמעון ובעבודה זרה שמואל פוסק כרבי יהודה]. ויש גורסים שדברי שמואל אינם לא כרבי יהודה ולא כרבי שמעון אלא כרבי אליעזר שמחלק כן בין איסורי עבודה זרה לשאר איסורים כמו ששינונו במסכת עבודה זרה שלדברי רבי אליעזר אפילו ספק ספיקו של איסור עבודה זרה אסור בהנאה.

עוד כמה פרטים בדין

"הך דנפל דאיסורא נפל"

כבר נתבאר, שלדעת רבי אליעזר, כשנתערב דבר איסור בתערובת, ואחר כך נפל אחד מהתערובת לים, ואבד, יש לומר שזה שאבד הוא האיסור, וכל השאר מותר. ונתבארו בגמרא כמה פרטים בעניין זה:

א. רב נחמן חידש, שהדין הזה אמור אפילו בדבר קטן, כגון טבעת של עבודה זרה, שנתערבה במאה טבעות של היתר, שכשהיא נופלת מהתערובת, לא ניכר הדבר כל כך, ואף על פי כן, בנפילת טבעת אחת הותרה כל התערובת. [לדברי רב יוסף, גם ריש לקיש מודה לדין הזה, ולכן, כשנאסרו תאנים של חולין מחמת תאנה של תרומה שנפלה בתוכן, [כגון שלא היו החולין מאה ואחד כנגד התרומה], ואחר כך נפלה תאינה אחת מהתערובת לאיבוד, יש לומר שהיא התאינה של התרומה, וכל הנשאר מותר כחולין, כי כשם שנפילת תאינה אחת לתערובת אוסרת הכל, כך נפילת תאינה

לן]. טריפה של ריסוק אברים, **אפילו כשבדקה**.

אחר השחיטה, ולא מצאו בה שום סימני טריפה.

אבל כשנשחטה אחרי ששהתה מעת לעת, היא כשירה על ידי בדיקה שאין בה סימן טריפה.

[ואם שחטו אותה אחרי ששהתה שנים עשר חודש, כשירה אף בלא בדיקה].

ב. עמדה ולא הלכה.

בהמה שנפלה מן הגג [מגובה עשרה טפחים לפחות], ואחר כך עמדה [אבל לא הלכה]:

- **לדעת דבי רבי ינאי ורבי ירמיה**, אפילו אם נשחטה באותו יום, היא כשרה על ידי בדיקה שאין בה סימני טריפה.

- **ולדעת ריש לקיש**, אין הבדיקה מועילה לה, אלא אם כן שהתה מעת לעת אחר הנפילה, אבל אם לא שהתה מעת לעת, היא אסורה אף על פי שבדקה אחר השחיטה, ולא מצאו בה סימני טריפה.

ג. הלכה.

בהמה שנפלה מן הגג הלכה אחר הנפילה:

- **לדעת דבי רבי ינאי ורבי ירמיה**, אפילו אם נשחטה באותו יום, היא כשרה, ואף בלא בדיקה אחר השחיטה.

- **ולדעת ריש לקיש**, אינה כשרה, אלא אם כן נבדקה, שאין בה סימני טריפה.

טריפה שנתערבה בזבחים כשרים

מבואר במשנה, שיתכן שתתערב בהמה

ולדברי רבי אלעזר, כשנתערבה חבית סתומה של תרומה במאה חביות סתומות של חולין, לכתחילה הכל אסור כנ"ל, כי חבית סתומה אינה בטילה, אבל אם בדיעבד נפתחה אחת מהן, מעתה יש לייין האסור שבה ביטול ברוב, ואנו דנים את אותה חבית לעצמה, כאילו יש בה חלק אחד של תרומה, ומאה חלקים של חולין, ומאחר שהיא חבית פתוחה, האיסור בטל ברוב, והכל מותר כחולין, [אלא שנוטל ממנה חלק אחד לכהן], ושאר החביות אסורות עד שיפתחו, וכל אחת ואחת מהן שתפתח, נוטל ממנה חלק אחד, ושותרה שאר מאה חלקים שבה.

ולדברי רב אושעיא, כן הדין גם כשנתערבה חבית סתומה של תרומה במאה חמישים חביות של חולין, כל חבית שנפתחת, נוטל ממנה חלק אחד לכהן, ושותרה שאר מאה וחמישים חלקים, ואפילו כבר נפתחו מאה חביות מתוך המאה וחמישים, עדיין הסתומות אסורות, ואין אומרים שהאיסור היה ברוב החביות שכבר נפתחו.

טריפה משום ריסוק אברים

א. לא עמדה ולא הלכה.

בהמה שנפלה מן הגג [מגובה עשרה טפחים לפחות], ואינה יכולה לעמוד מחמת הנפילה, הרי היא ספק טריפה, ולכן,

אם נשחטה באותו יום, אסורה משום

טריפה בבהמות כשרות, בלא שתהא ניכרת ביניהן.
וזה לא יתכן בבהמה שנטרפה בדבר הניכר לכל, כגון שנחתכו רגליה מהברך ולמעלה, או ניקב ראשה עד קרום של מוח, כי אם כן, היא נכרת לכל בין הבהמות הכשרות, ואין כאן תערובת של טריפה בזבחים כשרים כלל.

לדעת ריש לקיש – משנתנו, כשנתערבה בהמה נפולה בבהמות כשרות. שכן לדעת ריש לקיש, נפולה אינה יוצאת מידי ספק טריפה בכך שהלכה או שהתה מעת לעת אחר הנפילה, ורק כשנבדקה אחרי שחיטתה, [כשהלכה או שהתה מעת לעת אחר הנפילה], היא יוצאת מחזקת טריפה, וכיוון שבחייה לעולם היא ספק טריפה, לעולם היא פסולה להקרבה, כי אין להביא לעזרה דבר שהוא ספק טריפה, [שנאמר, "וְכִי תִגְשׁוּן עֵזֶר לְזֶבֶחַ אֵין רָע וְכִי תִגְשׁוּ פֶסֶחַ וְחֶלֶה אֵין רָע הַקְרִיבֵהוּ נָא לְפָתֵךְ הַיְרֻצֵךְ או הַיִּשָּׂא פְנִיךָ אָמַר ה' צְבָאוֹת"], וכשנתערבה בהמה זו בבהמות כשרות, אינה ניכרת ביניהן כלל, כי מהלכת כדרכה כשאר בהמות.

לדעת דבי רבי ינאי – משנתנו, כשנתערבה בהמה דרוסת זאב בבהמות נקובות קוץ. שכן, בהמה שנקבה קוץ, [נקב שאינו מגיע לחלל הפנימי], אינה טריפה, אבל בהמה שדרסה זאב, [אף על פי שלא נקבה עד החלל הפנימי], היא טריפה, משום הארס, וכשנתערבה בהמה דרוסת זאב, בבהמות נקובות קוץ, לא ניתן להבדיל ביניהן, כי בכולן נראה נקב דומה.

לדעת רבי ירמיה – משנתנו, כשנתערב ולד טריפה בזבחים כשרים, וזה כדעת רבי אליעזר, הפוסל את ולד הטריפה לקרבן, אף על פי שבאמת הוא כשר לאכילה ואין בו שום סימן טריפה, ולכן כשנתערב ולד טריפה בזבחים, אינו ניכר ביניהם, כי באמת כולם כשרים בלא שום סימן

ועל כרחק המשנה מדברת בבהמה, שקודם שנתערבה בזבחים ניכר היה שהיא אסורה משום שהיא טריפה, ורק אחר שנתערבה בהם לא ניתן להבחין בזה בין שאר הבהמות, ונחלקו חכמים כיצד הדבר יתכן:
וכמו כן, לא יתכן שמשנתנו מדברת בבהמה שנטרפה בדבר שאינו ניכר כלל, כגון ניקב אבר פנימי כריאה, כי אם כן מניין שיש כאן טריפה כלל.

ועל כרחק המשנה מדברת בבהמה, שקודם שנתערבה בזבחים ניכר היה שהיא אסורה משום שהיא טריפה, ורק אחר שנתערבה בהם לא ניתן להבחין בזה בין שאר הבהמות, ונחלקו חכמים כיצד הדבר יתכן:

לדעת דבי רבי ינאי – משנתנו, כשנתערבה בהמה דרוסת זאב בבהמות נקובות קוץ. שכן, בהמה שנקבה קוץ, [נקב שאינו מגיע לחלל הפנימי], אינה טריפה, אבל בהמה שדרסה זאב, [אף על פי שלא נקבה עד החלל הפנימי], היא טריפה, משום הארס, וכשנתערבה בהמה דרוסת זאב, בבהמות נקובות קוץ, לא ניתן להבדיל ביניהן, כי בכולן נראה נקב דומה.

- ואולם ריש לקיש ורבי ירמיה חולקים על כך, כי לדעתם יש הבדל ניכר בין נקובת קוץ לדרוסת זאב, שכן נקב הבא על ידי קוץ הוא עגול בשווה, אבל נקב הבא על ידי

וכל שכן כשנתערבו קרבנות שונים זה

טריפה.

בזה, כגון שנתערבו שני כבשים זה בזה, זה עולה וזה שלמים, אי אפשר להקריבם, כי מאחר ששונים הם באופן הקרבתם, ואין ידוע איזה קרבן הוא כל אחד מהכבשים, אי אפשר להקריב אף אחד מהם כהלכתו.

וקרבנות אלו, מאחר שאי אפשר להקריבם, ירעו עד שיפול בהם מום, ואז יפדו, [אבל קודם לכן אי אפשר לפדותם, כי בהמה תמימה שהוקדשה לקרבן אינה נפדית בלא מום], וכשבא לפדותם, יטול מעות כשווי היפה שבבהמות, ויאמר, הרי העולה מחוללת על מעות אלו, ויחזור ויטול מעות כשווי היפה שבבהמות, ויאמר, הרי השלמים מחוללים על מעות אלו, ויחזור ויקנה עולה בדמי העולה, ושלמים בדמי השלמים, והבהמות הראשונות הן חולין].

וכל זה כשנתערבו זה בזה קרבנות, שניתן לחלל את כולם על המעות, אבל אם נתערבו בקרבנות גם בכור או מעשר בהמה, שאינם מתחללים על המעות, אחר שירעו הבהמות ויפול בכולם מום, לא יוכלו לחלל אלא את הזבחים האחרים המעורבים, אבל לא את המעשר והבכור, ונמצא שלאחר החילול יש כאן בהמות חולין מעורבות בבהמת בכור ומעשר, ולפיכך יש להחמיר בכל הבהמות כחומרי בכור ומעשר, [שאינם נשחטים באטליו, ואינם נמכרים באטליו, ולא נשקלים בליטרא, כדי שלא יתבזו כחולין].

- ואולם ריש לקיש ורבי ירמיה אינם מבארים כן את משנתנו, כי לדעתם אין להעמיד סתם משנה כדעת רבי אליעזר¹.

קדשים חיים שנתערבו בקדשים חיים

אם נתערבו כמה קרבנות מאותו מין, כגון עולות בעולות, וחטאות בחטאות, וכולן קרבנות של נשים או קרבנות חיצונות של ציבור, ניתן להקריב את כל הקרבנות כהלכתם, כי כולם נעשים באופן שווה, ואינם טעונים סמיכה, אלא שהכהן לא יוכל לפרש לשם מי כל קרבן קרב, רק יקריב בסתם, כל קרבן לשם בעליו, ונמצא כל הקרבנות קרבים כהלכתם ועולים לבעלים.

וכל זה בקרבנות שווים של נשים או של ציבור, [שאינם טעונים סמיכת בעלים], אבל אם נתערבו קרבנות שווים של אנשים, לא ניתן להקריבם באופן הזה, כי קרבנות אנשים טעונים סמיכה, ומאחר שאין ידוע מי הבעלים של כל אחד מהקרבנות, לא יוכלו לסמוך עליהם, כי רק לבעלים של הקרבן יש לסמוך עליו, אבל לאחר אסור לסמוך עליו, ומאחר שאי אפשר לסמוך על הקרבן, אי אפשר להקריבו, [שכל שיש תקנה בדבר בלא שיהיה צורך להקריב בלא סמיכה, אין מקריבים בלא סמיכה].

הוספות

¹ מהדריטן לאוקמה דלא כרבי אליעזר, משום דשמותי הוא, [רש"י במסכת קידושין דף י"ט ע"א ד"ה דאמר]. שמותי הוא [כלומר] מתלמידי שמאי היה, [רש"י במסכת שבת דף ק"ל ע"ב].

דף עה

מדיני בכור בהמה

א. לדעת בית שמאי בכור אינו נאכל לנידות.

ב. הבכור אינו נפדה לצאת מקדושתו להיות חולין.

ג. בכור בעל מום, שאינו קרב למזבח אלא ניתן לכהן, להיות ממונו, אין מזלזלים במכירתו לשוקלו בליטרא כשאר בשר חולין הנמכר בשוק.

ד. הבכור, [אף כשיש בו מום ואינו קרב], כשהמירו בו בהמה, היא קדושה כמותו, ושווה לו לכל הדינים הנ"ל.

מכירת פסולי המוקדשים

א. **רוב בהמות קדשים שנפל בהן מום**, ונפסלו להקרבה, מתחללות על המעות, הבהמות יוצאות לחולין, ובמעות שנכנסו תחתיהן לקדושה, יקנו בהמה אחרת להקרבה.

ולכן, **אף על פי שיש זילזול בדבר למכור את הבהמה לחולין כשאר מכירות בשר באיטליז**, ששוקלים את הבשר בליטרא, **מכל מקום, מאחר שבאופן הזה ידקדקו יותר בשווי הבהמה הנמכרת, יש לעשות כן, כדי שלא יהיה הפסד להקדש במכירה.**

ב. **אבל בכור בהמה שנפל בו מום ונפסל להקרבה, ניתן לכהן להיות ממונו.**

ולכן, כשהכהן מוכר אותו, אסור לו למכור

דם קדשים שנתערב בדם קדשים אחרים

כשנתקבל בכמה כלי שרת דם כמה קרבנות שמתן דמם שווה, ואחר כך נתערבו הכלים זה בזה, ואין ידוע איזה דם של איזה קרבן, מאחר שמתן דם כל הקרבנות שווה, [כגון מתן שתים שהן ארבע], יתן מכל כלי את הדם באופן הזה לשם בעליו, ודיו, [ואם נתן מכל כלי מתנה אחת גם כן כשר בדיעבד].

וכשנתערב בכלי שרת אחד דם כמה קרבנות שמתן דמם שווה:

לדעת תנא קמא – מאחר שמתן דם כל הקרבנות שווה, [כגון מתן שתים שהן ארבע], יתן מהדם המעורב הזה למזבח באופן הזה, לשם כל הבעלים, ודיו, [ואם נתן מתנה אחת בלבד מהכלי, גם כן כשר בדיעבד].

ולדעת רבי – אין מתן הדם כשר, אלא כשיש בו כשיעור דם הראוי להינתן מכל הקרבנות, אבל אם אין בו כל כך דם, פסול. [יש אומרים שגם לעניין הזאת מי חטאת דעת רבי אין כשר אלא אם יש בו שיעור וחולק הוא על רבי אליעזר המבוא בדף פ'. ויש אומרים שרק לעניין הזאת דם למזבח אמר רבי שאם אין בה שיעור היא פסולה אבל לעניין הזאת מי חטאת דעת רבי כדעת רבי אליעזר שאינה צריכה שיעור¹].

הוספות

¹ שאין צריך שיעור על גוף המיטהר אבל בכלי צריך שיעור. [תוס'].

תערובת פסח ואשם

אף שהפסח אינו בא אלא מכבש בן שנה, ורוב אשמות באות מאיל [=כבש] בן שתי שנים, מכל מקום הפסח יכול להתערב באשמות הבאות מכבש בן שנה, [שהם אשם נזיר ואשם מצורע].

ואף בשאר אשמות הבאות מאיל בן שתי שנים, הפסח יכול להתערב, כי יש כבש בן שנה הנראה מגודל, ואיל בן שתי שנים הנראה קטן, ואין לדעת מהמראה, מי הוא הכבש ומי הוא האיל.

הבאת קדשים לבית הפסול

א. דעת חכמים.

אסור לקצר את זמן ההיתר של אכילת קדשים, ולכן אסור לערב בשר שלמים, [שזמן אכילתו שני ימים ולילה אחד], עם בשר אשם, [שזמן אכילתו יום ולילה], כי בכך מתחייב לאכול הכל ביום ולילה, כדי שלא יאכל את בשר האשם אחר זמנו, ונמצא שקיצר את זמן אכילת השלמים, והטעם לכך שאסור לקצר את זמן אכילת הקדשים, כי יש לחוש שמחמת קיצור זמן האכילה, לא יספיקו לגמור את כל הבשר, ובכך הבשר הנשאר יהיה נותר, ואסור להותיר מהבשר אחר זמן אכילתו.

ומחמת הדין הזה, אם נתערב אשם בשלמים קודם הקרבנות, אף ששוים הם בהקרבנות, ואם כן הרי הם כשני אשמות שנתערבו זה בזה [או כשני שלמים שנתערבו זה בזה], שניתן להקריב כל אחד

כשאר מכירות בשר באיטליז, ששוקלים את הבשר בליטרא, כי יש בכך זלזול לקדשים, ומאחר שעל ידי הזהירות מהזלזול לא יבוא הפסד להקדש, אלא לכהן, עדיף שהכהן יפסיד, ולא יזלזל בבהמת קדשים לצורכו.

ג. וכשהכהן זכה בבכור בעל מום, והקדישו לבדק הבית, כשההקדש בא למוכרו, גם כן לא ימכרונו כמכירות שאר בשר בזילזול, ואף על פי שעל ידי זה שלא ידקדקו במשקלו, יגיע הפסד להקדש, שזכה בבכור, ולא לכהן, כי מכל מקום, אין להקדש כח בבכור אלא מכח הכהן שהקדישו, ומאחר שלכהן לא היתה רשות למוכרו בליטרא, אף להקדש הבא מכוחו אין רשות לעשות כן.

אלו קרבנות אינם יכולים

להתערב זה בזה

כל הקרבנות באים מבהמות שגם קרבנות אחרים באים מהם, ולכן יתכן שיתערבו זה בזה שני קרבנות שונים, ששניהם ממין אחד של בהמה, [וגיתקיים בזה דין המשנה המבואר לעיל], כגון כשיערבו זה בזה עולה ואשם ושלמים שכולם כבשים.

אולם **חטאת** [הדיוט] **ואשם**, לעולם לא יתערבו זה בזה, כי החטאת באה רק מהנקיבות, והאשם בא רק מהזכרים.

וחטאת [נשיא] גם כן, אף שבאה מהזכרים, לא תתערב באשם כי החטאת אינה באה אלא מהעזים, והאשם בא רק מהכבשים.

רבי שמעון מתיר לקצר את זמן האכילה לכתחילה, ולכן, לדעת רבי שמעון, מותר לכתחילה לקנות תרומה [גמורה] בכסף מעשר שני בירושלים, אף על פי שבכך ממעט את מקום אכילתה, [שעד עתה היתה נאכלת בכל מקום, ועתה כשנעשית גם כמעשר שני, אינה נאכלת אלא בירושלים. א"י עד עתה היתה מותרת לאונן, ועתה אסורה לאונן כדין מעשר שני. ויש מפרשים שהחידוש הוא במעשר שני, שעד עתה היה מותר לזרים, ואף על פי כן רשאי לקנות בו תרומה, שאסורה לזרים].

דף עו

בישול ירקות שביעית בשמן תרומה

מבואר במסכת שביעית, שלדעת חכמים, אין מבשלים ירק של שביעית בשמן של תרומה, כדי שלא יביאו קדשים לבית הפסול, כלומר על ידי בישול זה מתקצר זמן אכילת השמן, [שעד עתה לא היה מוגבל בזמן ועתה אינו נאכל אלא עד זמן הביעור של השביעית]. ורבי שמעון מתיר לבשל את הירקות הללו בשמן של תרומה, אף על פי שבכך מתקצר זמן אכילת התרומה.

לדעת אביי ורבינא – אין להוכיח ממשנה זו, שרבי שמעון מתיר לכתחילה לקצר את זמן אכילת התרומה [הזו, אף שהיא תרומת שמן מהתורה], כי יתכן שהמשנה הזו מדברת באופן שכבר נתערב השמן

לשם בעליו, מכל מקום אין להקריבם, כי אם יקריבו אותם, יתחייבו לאכול את שניהם ביום ולילה [כאשם], ובכך מתקצר זמן אכילת השלמים, ולכן לא יקריבום, אלא ירעו עד שיפול בהם מום, ויפדו, כשני קרבנות שונים שנתערבו זה בזה.

ורק כשאין תקנה לדבר, כגון כשכבר נתערבו חתיכות אשם עם חתיכות שלמים, על כרחך יאכלו את השלמים ביום ולילה, כבשר האשם.

ב. דעת רבי שמעון.

אם כבר נתערב אשם בשלמים, מאחר שהקרבתם שווה, יקרבו שניהם כל אחד לשם בעליו, ואין לחוש לכך שיתחייבו לאכול את בשר השלמים ביום ולילה כבשר האשם, כי לדעתו, לכל הפחות בדיעבד, אין להקפיד על כך, ומאחר שכבר נתערבו האשם והשלמים, אין צורך שירעו ויפדו, אלא יקרבו בעצמם.

וכמו כן, בדבר שקדושתו מדברי חכמים, ודאי הוא, שלדעת רבי שמעון, מותר לכתחילה לקצר את זמן האכילה, ולכן הוא מתיר לכהנים לתת בבשר קדשים תבלין של תרומה, [שאינה תרומה אלא מדברי חכמים], אף שבכך הם מקצרים את זמן אכילת התרומה הזו, [שעד עתה לא היו מוגבלים בזמן אכילתה, ועתה תאכל רק עד סוף זמן אכילת הקרבן].

אבל בדבר שקדושתו מהתורה. לדברי רבה, רבי שמעון אינו מתיר לקצר את זמן אכילתו לכתחילה. ולדברי אביי, אף בזה

את קרבנותיו ביום השמיני לתגלחתו הראשונה ואלו הם אשם ולוג שמן, חטאת, ועולה.

ומי שהוא ספק מצורע, אינו יכול להביא קרבנות מצורע, שמא אינו מצורע, ולכן יביא את הקרבנות באופן הבא¹.

א. העולה.

את העולה יביא על תנאי, אם הוא מצורע, הרי זו עולת מצורע, ואם הוא טהור, הרי זו עולת נדבה, ומקריב, [שכן הקרבת עולת מצורע ועולת נדבה שוות].

ב. החטאת.

ותחת חטאת בהמה יביא חטאת העוף הבאה על הספק.

ג. האשם.

ואת האשם יביא על תנאי, אם הוא מצורע, הרי זה אשם מצורע, ואם לאו, הרי זה שלמים, [ששניהם באים מכבש בן שנה], ויקריבו כחומרות אשם ושלמים, כלומר הקרבן הזה טעון שחיטת צפון ומתן בהונות [כאשם מצורע], וסמיכה ונסכים ותנופת חזה ושוק [כשלמים], ונאכל ליום ולילה בלבד [כאשם].

ומכל מקום, אין להוכיח מדין זה, שאף לכתחילה מביאים קדשים לבית הפסול, כי כאן הדבר נעשה לצורך טהרת המצורע, ואין לו תקנה אחרת אלא בכך.

ובדף ע"ז מבואר שאף לדעת האומרים שאשם תלוי בא בנדבה, אי אפשר להביא את האשם על תנאי, אם הוא מצורע הרי

בירק, ואם כן, רק באופן הזה רבי שמעון מתיר לבשלם יחד, אבל אינו מתיר לכתחילה לערב שמן של תרומה בירק של שביעית לבשלם יחד. ולדברי חכמים, אף אחר שנתערבו השמן והירק, לא יבשלם יחד, כי ניתן לתקן את הדבר, על ידי שיסחטו את הירקות, ויוציאו מהם את השמן, וכל שיש תקנה בדבר, אין מביאים קדשים לבית הפסול.

ולדעת רב יוסף – יש להוכיח ממשנה זו, שרבי שמעון מתיר לכתחילה לקצר את זמן אכילת התרומה [הזו, אף שהיא תרומת שמן מהתורה], **כי על כרחך אין המשנה מדברת באופן שכבר נתערבו השמן והירקות, כי בזה ודאי גם חכמים יודו שיותר לבשלם יחד, כי אין שום תקנה לשמן בלא שיבשלוהו עם התרומה, משום שאי אפשר לסחוט את הירקות כראוי להוציאו מהם, משום שבכך הם נפסדים, ואסור להפסיד פירות שביעית. ואם כן, על כרחך משנה זו מדברת באופן שהירקות עדיין אינם מעורבים בשמן, שחכמים אוסרים לערבם ולבשלם יחד, כדי שלא יתקצר זמן אכילת התרומה. ורבי שמעון מתיר לכתחילה לערבם ולבשלם יחד, אף על פי שמתקצר זמן אכילת התרומה.**

קרבן ספק מצורע הבא

להיטהר [כדעת רבי שמעון]

מצורע מוחלט אינו נטהר מטומאתו, עד שיביא

הוספות

¹ סדר הקרבנות למעלה אינו סדר הקרבנות, אלא כך סדר העשייה. (א) אשם. (ב) לוג שמן. (ג) חטאת. (ד) עולה.

שכן, אם חסר מהשיריים קודם ההקטרה, שוב אין מקטירים את הקומץ. [נמאחר שאסור להקטיר מלוג שמן של מצורע, יאמר, שאם הוא מצורע, אינו מעלה את השמן הזה לשם הקטרה, אלא לשם מים (תוס').] ודבר זה מותר, אף בדברים שאסורים בהקטרה, כמבואר להלן].

(ג) משלים את השיעור שנחסר מהקומץ, שמא הוא מצורע, ואין השמן כשר לו עד שיושלם שיעורו ללוג.

(ד) פודה את התוספת הזו של השמן, על תנאי שמא אינו מצורע, ולא קדשה התוספת קדושת הגוף לטהרת המצורע, אלא קדושת הגוף בלבד, ולא תותר על ידי מתן שבע של מצורע, [ואומר אם אינו מצורע, והלוג נדבה, הרי מה שהוספתי שלא לצורך, מחולל על מעות הללו, והשמן יוצא לחולין, כי כלי שרת אין מקדשים אלא מדעת, וזה לא נתנו לתוך הלוג על מנת שיקדשנו הלוג, אם אינו מצורע, ולפיכך יש לו פדיון], ואף שבכך שפודה אותה, נמצא חולין בעזרה, כיון שבשעת ההכנסה לעזרה היה קדוש [קדושת דמים], אין בכך איסור כשאחר פדיה נמצא חולין בעזרה.

(ה) ונותן שבע מתנות מצורע [שמא הוא מצורע], אלא מאחר שאם השמן הזה הוא נדבה, נמצא שכל השמן שאחר הקמיצה הוא שיריים ואסור להזות ממנו כנגד ההיכל, כי ההזאה היא כהקטרה, ונאמר "לא תקטירו מִמֶנּוּ אֶשֶׁה לָהּ", ללמד שכל דבר שהוקטר ממנו חלק לאש, אסור לשוב ולהקטיר ממנו את השיריים לאש לשם הקטרה, ולכן יאמר, שאם הוא טהור,

זה אשם מצורע, ואם אינו מצורע, הרי זה אשם תלוי, כי אשם מצורע בא מכבש בן שנה, ואשם תלוי בא מאיל בן שתי שנים.

ד. לוג השמן.

ואת לוג השמן יביא על תנאי, אם הוא מצורע, הרי זה לוג שמן של מצורע, ואם הוא טהור, הרי זה לוג שמן נדבה [ואף שלדעת רבי שמעון בדרך כלל אין השמן בא בנדבה מודה הוא שלצורך טהרת המצורע הזה השמן בא בנדבה].

וקודם שנבאר כיצד יעשה את עבודות השמן, נקדים, כיצד קרב לוג שמן של מצורע, וכיצד קרב לוג שמן של נדבה.

לוג שמן של מצורע, נותנים ממנו שבע מתנות כנגד ההיכל, [וכן על הבהונות], ואם היה חסר מעט משיעור הלוג, הרי זה פסול.

לוג שמן של נדבה, קומצים ממנו שמן [כקמיצת מנחה], ומקטירים את הקומץ למזבח, אולם אם נחסר מהשיריים קודם ההקטרה, שוב אי אפשר להקטיר את הקומץ.

ושני אלו, לוג מצורע, ושמן נדבה, שייריהם נאכלים.

ועתה, כשהוא בא להקריב שמן זה, שהוא ספק לוג מצורע, ספק שמן נדבה, כך יעשה:

(א) קומץ מהשמן [שמא הוא נדבה].

(ב) מקטיר את הקומץ, [שמא הוא נדבה], ועושה זאת קודם שנותן מתן שבע למצורע, כדי שלא יחסר מהשמן קודם ההקטרה,

ואף שמותר לנזיר, לגלח בעצם ימי נזירותו, לטהרת צרעתו וטומאתו, מכל מקום רק אם הוא וודאי טמא, אבל אם הוא ספק טמא, אין לו היתר לגלח מספק, ולכן נדחית כל אחת מהתגלחות הללו, עד הזמן שיהיה מותר לו לגלח בוודאי, ואם כן, **נזיר שהוא ספק מצורע מוחלט, וגם ספק טמא מת, יגלח ארבעה תגלחות באופן הבא.**

תגלחת ראשונה:

מכיוון שיש לחוש, שהוא נזיר טהור, אסור לו לגלח עד יום שלושים, שאז נשלמים ימי נזירותו, [ואף על פי שסתם נזיר מגלח מדרבנן רק ביום שלושים ואחד, התיירו בשתי התגלחות הראשונות, שיגלח ביום שלושים כדין התורה, כי בין כך אסור הוא בין, ואין כאן את טעם הגזרה שאמרו לגלח ביום שלושים ואחת, א"ע כדי למהר לטהרו בקדשים, התיירו לו לגלח **ביום שלושים**].

ושלוש ספקות יש בתגלחת זו: (א) שמא טהור הוא, ולכן יביא עולת בהמה בתנאי, אם טהור הוא זו לחובתו, ומותר בקרבן אחד, ואם לאו תהא לנדבה. (ב) שמא טמא מת היה, ולא מצורע, וצריך להביא תחילה קרבן נזיר טמא, ולכן יביא חטאת העוף הבא על הספק. [ולענין עולת העוף, יש מפרשים שלא הוצרך להביא על הספק, ויש מפרשים שיביא בתנאי, אם טמא תהא לחובתו, ואם טהור תהא לנדבה. ולענין אשם, לרבן לא יביא, ולא אכפת כי אינו מעכב, ולרבי שמעון יביא בתנאי, אם טמא, זה אשמו, ואם טהור, שלמים הם לנדבה]. **יש מפרשים שמביא קרבנות אלו ביום תגלחתו, ואף על פי שסתם נזיר טמא, מביא קרבנותיו ביום שלאחר תגלחתו, כי סתם נזיר טמא נטהר ביום השביעי, ולכן מביא קרבנות למחר, שהוא היום השמיני, אבל זה שנטהר ביום השביעי, ומגלח**

והשמן נדבה, ההזאה לשם מים, ודבר זה מותר, כמו שדרש רבי אליעזר מהכתוב, "לא יגלו לְרִיחַ יְחִיחַ", שדווקא לריח ניחוח אסור להעלות את השיריים, אבל לשם עצים או מים מותר.

-

התוס' כאן האריכו בביאור הקרבנות שמביא נזיר, שהוא ספק טמא מת, וגם ספק מצורע, ולא היה לי פנאי כעת לעיין בדבר היטב, לכן העתקתי כאן את מה שנדפס בעניין זה ב"בקיצור" על מסכת נזיר.

נזיר טהור מונה שלושים יום, ולסוף שלושים יום מביא קרבנות, [חטאת עולה ושלמים], ומגלח, ומותר בכל איסורי הנזירות.

ואם נטמא במת, צריך להיטהר תחילה, [בהזאת מי חטאת ביום השלישי וביום השביעי], ומגלח שערו ביום השביעי, וביום השמיני מביא קרבנות נזיר טמא, [חטאת העוף ועולת העוף ואשם], ורק אז מונה את שלושים ימי נזירותו.

ואם היה גם מצורע מוחלט, אינו מונה את ימי נזירותו, עד שיטהר מטומאת הצרעת, [וגם אסור בקדשים כל אותו זמן], ואם כן ביום שנרפא הנגע, מביא ציפורים, ומגלח שערו, ומונה את שבעת ימי ספורו, ושוב מגלח, ולמחרת מביא את קרבנות טהרת הצרעת, [כבש לעולה וכבש לאשם וכבשה לחטאת], ואז מותר בקדשים, ומונה שבעה ימים, עד שיוכל לגלח על שטימא את נזירותו במת, ולמחרת מביא קרבנות נזיר טמא, ומונה שלושים ימי נזירות טהרה, [נמצא שהותר בקדשים ביום השמיני, וביין לסוף ארבעים וארבעה ימים, אחרי שגילח ארבעה תגלחות].

מת, ולכן עתה היה נזיר טהור, שוב אסור לו לגלח עד סוף יום שלושים, שאז נשלמים ימי נזירותו [והתחיל למנותם רק ביום שאחרי התגלחת הקודמת, משום שהיא הייתה גם לספק מצורע, וכשנזיר נטהר מצרעת, מתחיל הוא למנות את נזירותו, רק מיום הבאת קרבנות הצרעת, שהוא יום אחרי התגלחת. ועוד חומרא בתגלחות אחרונות שלא התיירו לו לגלח ביום שלושים עצמו, אלא ביום שלושים ואחד, ואם כן **לפירוש הראשון** לעיל, מגלח עתה **ביום התשעים**, ולפירוש השני מגלח עתה **ביום תשעים ואחד**].

ושני ספקות יש בתגלחת זו: (א) שמא היה רק מצורע, ולא טמא מת, ואם כן עתה היה נזיר טהור, ולכן יביא עולת בהמה בתנאי כ"ל. (ב) שמא היה גם מצורע, וגם טמא מת, ואם כן עד עתה גילח רק על צרעתו, ועתה עליו לגלח לטומאתו, ולכן יביא חטאת העוף הבאה על הספק, [וכן עולת העוף, ואשם כמו בתגלחת הראשונה].

תגלחת רביעית:

מכיוון שיש לחוש, שהיה גם מצורע, וגם טמא מת, ורק עתה היה נזיר טהור, ימנה עוד שלושים יום, שבסופן יוכל להביא את שאר קרבנותיו, [דהיינו יום שלושים ואחד מהתגלחת האחרונה, ואם כן **לפירוש הראשון** לעיל, יגלח **ביום מאה ועשרים**, ולפירוש השני יגלח **ביום מאה עשרים ואחת**].

ויביא חטאת עולה ושלמים, שאם רק עתה היה נזיר טהור, כל אלו לחובתו, ואם כבר תמה נזירותו בתגלחות הקודמות, תהא העולה נדבה, והחטאת והשלמים לחובתו, שהרי לא הביא עד עכשיו אלא את העולה.

ארבעה תגלחות אלו מצוותן בתער [ואינו יכול

ביום שלושים, שאינו יום טהרתו, יכול הוא להביא קרבנותיו בו ביום, **ויש מפרשים שיביא קרבנות אלו רק למחרת**, שלא יאמרו נזיר טמא מביא קרבנותיו ביום תגלחתו, אף כשהיא בזמנה ביום השביעי. **(ג) שמא מצורע היה**, [שאו לא אכפת לנו אם היה גם טמא מת, שטהרת המצורע קודמת], **ולכן יביא צפרים הנעשות בחוץ**, לתחילת טהרת צרעתו.

תגלחת שניה:

מכיוון שיש לחוש, שהיה טמא מת, ולא מצורע, ולכן עתה היה נזיר טהור, שוב אסור לו לגלח עד יום שלושים, שאז נשלמים ימי נזירותו, [ומונה שלושים יום אלו, מיום הקרבת קרבנות הנזיר הטמא, ולכן **לפירוש הראשון** לעיל, שמביא קרבנות נזיר טמא ביום התגלחת הראשונה, מגלח עתה **ביום חמישים ותשע**, ולפירוש השני, שמביא קרבנות נזיר טמא ביום שאחרי התגלחת הראשונה, מגלח עתה **ביום ששים**].

ושני ספקות יש בתגלחת זו: (א) שמא היה רק טמא מת, ואם כן עתה היה נזיר טהור, ולכן יביא עולת בהמה בתנאי כ"ל. (ב) שמא היה מצורע, וכבר גילח תגלחת אחת, ועתה יש לו לגלח תגלחת של ימי ספורו, ולמחרת יום תגלחתו יביא קרבנות טהרת הצרעת, אלא מכיוון שאי אפשר להביא חטאת בהמה על הספק צריך להפקיר נכסיו שאז דינו כמצורע עני שמביא חטאת העוף ויכול להביאה על הספק [ולעניין עולת העוף ואשם בהמה מסתבר שהדין כמו בספק נזיר טמא בתגלחת ראשונה ושלישית]. ואחרי שיביא את הקרבנות של ספק צרעת, יהיה מותר בקדשים, כי יצא מכלל ספק מצורע.

תגלחת שלישית:

מכיוון שיש לחוש, שהיה מצורע, ולא היה טמא

תקטירו מִמֶּנּוּ אֶשֶׁה לְהִי, ללמד שאסור להקטירם למזבח.

ב. שיריים של קרבנות שהוקטרו למזבח.

נאמר בתורה "כֹּל שְׂאֵר וְכֹל דָּבֵשׁ לֹא תִקְטְרוּ מִמֶּנּוּ אֶשֶׁה לְהִי", ללמד שכל שיש ממנו חלק לגבוה לאש המזבח אסור להקטיר ממנו את השיריים.

ויש אופן שהדבר מותר :

נאמר בתורה [בהמשך הכתוב הנ"ל], "קָרְבָּן רִאשִׁית תִּקְרִיבוּ אֹתָם לַיהוָה וְאֶל הַמִּזְבֵּחַ לֹא יֵעָלוּ לָרִיחַ נִיחֹחַ", ומכאן שדווקא לשם הקטרה שהיא ריח ניחוח אסור להקטיר את הדברים הנ"ל, אבל לשם עצים מותר. [ודבר נוסף יש ללמוד מהכתוב "וְאֶל הַמִּזְבֵּחַ", שגם אל הכבש אסור להעלות את השאור והדבש, ולא רק למזבח עצמו].

לדעת רבי אליעזר [ולדברי רבי יהודה בברייתא גם דעת חכמים כן] – הכתוב הזה מתיר להקטיר לשם עצים את כל הדברים האסורים בהקטרה, **בין שאור ודבש, ובין שיריים של כל הקרבנות.** [ואף שנאמר בכתוב הזה "אֹתָם", ומשמע שאינו מדבר בשיירי הקרבנות, אלא רק בשאור ודבש, מכל מקום, לא בא הכתוב "אֹתָם", למעט את שיירי הקרבנות מהיתר הקטרה לשם עצים, אלא רק למעט את שיירי הקרבנות מאיסור העלאה לכבש¹]. **ולכן, לדעת רבי**

להעביר את השער בנשא או במספריים], ושונות במהותן זו מזו, ולכן אי אפשר לצאת ידי חובת כמה מהן בתגלחת אחת.

תגלחת נזיר טהור – להעביר שער, אחרי הבאת הקרבנות.

תגלחת נזיר טמא – לגדל שער, אחרי טבילה.

תגלחת מצורע ביום שנרפא – לגדל שער, לפני טבילה (וקרבנות).

תגלחת מצורע לסוף ימי ספורו – להעביר שער, לפני טבילה וקרבנות.

דף עז

כֹּל הַמִּנְחָה אֲשֶׁר תִּקְרִיבוּ לַיהוָה לֹא תִעָשֶׂה זֶמֶן כִּי כֹל שְׂאֵר וְכֹל דָּבֵשׁ וְכֹל מִתְּחִילת פְּרִי קָדְשׁ לֹא תִקְטְרוּ מִמֶּנּוּ אֶשֶׁה לַיהוָה. קָרְבָּן רִאשִׁית תִּקְרִיבוּ אֹתָם לַיהוָה וְיֵשׁ לָךְ לְהַבִּיא מִן הַשְּׂאֵר וּמִן הַדֶּבֶשׁ קָרְבָּן רִאשִׁית שְׂחֵי הַלֶּחֶם שֶׁל עֹלֹת הַבָּאִים מִן הַשְּׂאֵר, שְׂנֹאֲמַר חֲמִיץ תִּלְפִּינֶהּ, וּבְטָרִים מִן הַדֶּבֶשׁ, כְּמוֹ בְטָרֵי תַלְמִים וְתַמְרִים וְאֶל הַמִּזְבֵּחַ לֹא יֵעָלוּ לָרִיחַ נִיחֹחַ. [ויקרא ב' י' אומרים- י"ב].

דברים שאסור להקטיר למזבח

א. כל שאור וכל דבש.

נאמר בתורה "כֹּל שְׂאֵר וְכֹל דָּבֵשׁ לֹא

¹ הוספות

ואם תאמר מה סברא היא זו ... ויש לומר, משום שלא מסתבר להחמיר בשייריים יותר משאור ודבש, [אמר הכותב, אולי הטעם לכך, משום שאור הדבש הם עיקר האיסור, ולהם יש היתר כשהם ראשית, ואם כל החומרות שלהם יהיו בשייריים, נמצא שהשייריים חמורים יותר, שלהם אין שום היתר ולשאור ודבש יש היתר

וחכמים. **רבי אליעזר אומר, שיעלו את הכל למזבח,** ואין איסור בהעלאת אברי החטאת, כי יעלו אותם לשם עצים. **וחכמים אומרים, שאין להעלות את בשר החטאת למזבח,** אף לא לשם עצים, ולכן מחמת שנתערב, לא יקטירו כלל את התערובת, אלא יניחו הכל עד שיעשה נותר, וישרף.

ולדעת רבי יהודה בברייתא – בזה הכל מודים, שיעלו את הכל למזבח, ואין איסור בהעלאת החטאת, כי יעלו אותו לשם עצים.

ב. אברי בעלי מומים.

לדעת משנתנו – בזה מודה רבי אליעזר לחכמים, שאין להקטיר את התערובות כלל, [אלא אם כן קרב אבר אחד, שאז יקרבו השאר זוג זוג, כפי שיתבאר בעזה"י להלן], כי אי אפשר להקטיר הכל, ולכוון בהעלאת בעלי המומים לשם עצים, משום שרק לעניין שיירי הקרבנות נאמר, "וְאֵל הַמִּזְבֵּחַ לֹא יָעִלוּ לְרִיחַ יְחִיחַ" אבל יעלו לשם עצים, אך לעניין בעלי מומים שאינם ראויים למזבח כלל, לא נאמר היתר זה, ולכן לא יעלו כלל למזבח.

ולדעת רבי יהודה בברייתא – בזה נחלקו רבי אליעזר וחכמים, חכמים אומרים, שבזה אין להעלות את הכל, ולכוון בהעלאת בעלי המומים לשם עצים, משום שרק לעניין שיירי הקרבנות נאמר, "וְאֵל הַמִּזְבֵּחַ לֹא יָעִלוּ לְרִיחַ יְחִיחַ" אבל יעלו לשם

אליעזר, אם נתערבו אברי חטאת, [שהם נאכלים ולא עולים למזבח], **באברי עולה,** [שהם עולים למזבח], **יעלו את הכל למזבח, לקיים את מצוות הקטרת העולה, ויכוון שמעלה את אברי החטאת לשם עצים.**

ולדעת חכמים [כפי המבואר במשנתנו] – הכתוב הזה אינו מתיר להקטיר לשם עצים אלא **שאור ודבש,** שהכתוב הזה פותח בהם, "קִרְבַּן רֵאשִׁית תִּקְרִיבוּ אֹתָם לַה'", [שהכוונה לשאור, שממנו מביאים שתי הלחם, שהם קרויים ראשית, וכן לדבש, שממנו מביאים ביכורים הקרויים ראשית], **אבל שיירי קרבנות לא הותרו להקטרה לשם עצים.** [כי כשם שהכתוב "אֹתָם", ממעט את שיירי הקרבנות מאיסור העלאה לכבש, כך הוא ממעט את שיירי הקרבנות מהיתר הקטרה לשם עצים]. **ולכן, לדעת חכמים, אם נתערבו אברי חטאת,** [שהם נאכלים ולא עולים למזבח], **באברי עולה,** [שהם עולים למזבח], **איסור להעלות את התערובת הזו למזבח,** מחמת אברי החטאת המעורבים, ולכן לא יקטירו כלל, **אלא יניחו הכל עד למחר, שאז הכל נפסל בלינה, ונעשה נותר, ויצאו לבית השריפה.**

נתערבו אברים שאינם כשרים להקטרה באברים כשרים להקטרה

א. אברי חטאות.

לדעת משנתנו – בזה נחלקו רבי אליעזר

הוספות

של ראשית], ומאחר שדרשה שכבש כמזבח היא חומרא, אינה אלא על שאור ודבש. [תוס'].

בטעות הקריבו אבר אחד, מאחר שאבד אותו אבר מהתערובת, יש לתלות שהוא האבר האסור, ומעתה ניתן להקריב את שאר האברים זוג זוג, כי מאחר שאפילו אם לא נפל אבר אחד מהתערובת, מכל מקום בכל זוג אחד הוא ודאי כשר, לכן אחר שנפל אחד מהתערובת, וניתן לתלות שהוא האסור, יש להקל בהקרבת זוגות, ולומר בכל זוג, מתוך שהאחד מהזוג ודאי כשר, גם השני כשר, והאסור כבר קרב.

ולדעת חכמים – אין תולים את האיסור בזה שכבר קרב, ולכן גם אם הקריבו בטעות את אחד האברים, עדיין אסור להקריב את השאר.

דם קרבן שנתערב במשקה אחר

א. נתערב במים.

אם נפלו מים לתוך הדם, כל זמן שמראה הדם ניכר בהם, הרי זה כשר לזריקה.

אבל אם נפל הדם לתוך מים, כל טיפת דם שמגיעה למים, מאחר שהיא מועטת אינה ניכרת בהם, היא בטלה בהם, ולכן אף על פי, שאחרי נפילת דם נוסף, הוא ניכר במים, הדם פסול לזריקה.

ואמר רב פפא [בדף ע"ח], שלענין כיסוי הדם אין הדין כן, אלא אף על פי שנפל לתוך מים דם שחיטת חיה ועוף [שהוא טעון כיסוי], ולא ניכר הדם במים, ובכך נדחה ממצוות כיסוי, אם נוסף בכלי עוד דם, עד שניכר בו, חזרה המצווה לכסות את הדם, כי אין דיחוי במצוות.

עצים, אך לעניין בעלי מומים שהם מאוסים לגבוה, לא נאמר היתר זה, ולכן לא יעלו כלל למזבח. ורבי אליעזר אומר, שאין לחלק כן, ולכן יעלו את אברי בעלי המומים לשם עצים, אלא שאין צריך לטעם זה, כדי להתיר, כי באמת לדעת רבי אליעזר, אין כאן שום איסור בהקטרת אברי בעלי המומים, כי נאמר, "בָּהֶם מוֹם בָּם לֹא יִרְצוּ לָכֶם", ללמד, שרק כשהם בפני עצמם, הם אסורים, אבל כשהם מעורבים באחרים, הם מותרים. [וכמו כן יש לדרוש מהכתוב הזה, שרק בעוד המום בהם, הם אינם כשרים, אבל אחר שעבר המום, הם כשרים. ולדעת חכמים אין לדרוש מהכתוב הזה, אלא את הדרשה האחרונה, אבל אין לדרוש שכשהם בתערובת הם כשרים].

ג. אברי רובע ונרבע.

לדברי הכל, בזה אין להקטיר את התערובת כלל, כי אי אפשר להקטיר הכל, ולכוון בהעלאת הרובע והנרבע לשם עצים, משום שרק לעניין שיירי הקרבנות נאמר, "וְאֵל הַמִּזְבֵּחַ לֹא יֵעָלוּ לְרִיחַ נִיחֹחַ" אבל יעלו לשם עצים, אך לעניין רובע ונרבע שאינם ראויים למזבח כלל, לא נאמר היתר זה, ולכן לא יעלו כלל למזבח.

קרב אבר אחד מהתערובות

לדעת רבי אליעזר – אחר שנתערבו אברים פסולים באברים כשרים, ונאסרו הכל בהקטרה, כגון לדעת משנתנו, כשנתערבו אברי בעלי מומין באברי כשרים], אם

ב. נתערב ביין [אדום].

יהודה משמו של רבן גמליאל, אבל הוא עצמו אינו סובר כן, אלא כדעת חכמי הברייתא, (ראה בהערה בסוף אות ב' לעיל). ולדעת רבא, דברים אלו הם גם כדעת רבי יהודה עצמו].

דנים את היין כאילו היה מים, ולכן, [כשהיין נפל לתוך הדם], אומדים אם היה מראה הדם ניכר במים כשיעור היין, הרי זה כשר לזריקה¹.

ג. נתערב בדם בהמת חולין או בדם חיה.

דינו של ריש לקיש [לעניין פיגול נותר וטמא שבללם ואכלם],

מי שנטל כשיעור זית משלושה איסורים², [כזית מכל איסור], כגון כזית פיגול, וכזית נותר, וכזית טמא, ועירבם זה בזה, ואכלם, פטור ממלקות.

לדעת תנא קמא – דם חולין הרי הוא כיון, וכשם שדנים את היין כאילו הוא מים כך, **דנים את דם החולין כאילו הוא מים**, ולכן, [כשדם החולין נפל לתוך דם הקדשים], אומדים אם היה מראה דם הקדשים ניכר במים כשיעור דם החולין, הרי זה כשר לזריקה.

דף עח

כי כשהוא לועס הכל בפיו, מתערב מין בחבירו, מיעוט של זה ברובו של זה, והמיעוט בטל ברוב, וכל מיעוט מין שבטל בחבירו, נוסף הוא על המין המבטל, ונקרא בשמו.

ולדעת רבי יהודה – אין דבר בטל במינו, ולכן אפילו טיפה אחת של דם קדשים, הנופלת לכלי גדול מלא דם חולין, אינה בטילה בו, כי אין דם מבטל דם, והדם כשר לזריקה. [ומבואר בדף ע"ט, שכמו כן לעניין כיסוי הדם, אם נתערב דם החייב כיסוי, בדם שאינו חייב כיסוי, אין דם מבטל דם, ויש לכסות את התערובת. וכמו כן לעניין טומאה, רוק טהור, אינו מבטל רוק טמא של זב, ומי רגלים טהורים, אינם מבטלים מי רגלים טמאים של זב, ואפילו הטהור מרובה מהטמא]. [עוד מבואר בדף ע"ט, שלדעת אביי, דברים אלו אמר רבי

ומאחר שאי אפשר שמכל מין יתבטל בחבירו בשווה, נמצא שיש מין שיש בו יותר מכזית, ויש מין שיש בו פחות מכזית, ואין יודע מאיזה מין יש כזית.

ולפיכך, אף שבוודאי הוא עובר באכילתו באיסור אכילה בשיעור כזית מאחד מהמינים [או יותר], כשמתרים בו שהוא עובר באחד מאיסורים, [כגון באיסור פיגול], התראת ספק היא, כי יתכן שאינו עובר באותו איסור, [שמא מהפיגול אין כזית], וכך, כל התראה שמתרים בו,

הוספות

¹ ומסוגית הגמרא בדף ע"ח משמע, שלדעת חכמי הברייתא, אין אומדים כן, אלא הולכים אחר הרוב, אם הרוב יין, פסול, ואם הרוב דם, כשר. וכמו כן בדין ג', כשנתערב בדם חולין. ויל"ע בדבר.

² העירוני שלגרסת רש"י מדובר בשני איסורים.

כך, עד שאינו נותן טעם בהיתר כלל, הוא בטל בו.

- ומתחילה אמרו, שמדברי ריש לקיש יש ללמוד, שכלל זה, אינו דין תורה, אלא גזרת חכמים, אבל מהתורה לעולם המיעוט בטל ברוב, אף על פי שנותן בו טעם.

כי הבינו, שדינו של ריש לקיש, שהאוכל מכמה איסורים, כזית מכל אחד, אינו לוקה, הוא אף באוכל כמה איסורים מכמה מיני מאכל, [כגון כזית מבשר פיגול וכזית מנותר של שיירי מנחות], שבזה, אף שהמיעוט בטל ברוב, ונמצא שמאחד האיסורים יש יותר מכזית, ומאחד מהם יש פחות מכזית, מכל מקום טעם כל אחד מאיסורים קיים ויש טעם של כזית מכל אחד מהאיסורים ואף על פי כן אין לוקים על כך.

אולם דחו זאת, כי מבואר במשנה במסכת חלה, שמצה הנעשית מעיסה של חטים, [הכשרים למצה], ומאורז, [הפסול למצה], אם יש בה טעם דגן, יוצאים בה ידי חובת מצוות עשה של תורה של אכילת מצה, ומעתה אם נתינת טעם דגן מועילה להכשיר את המצה לקיום מצוות עשה של תורה, כדין מצה הנעשית מדגן, כך נתינת טעם איסור בהיתר, אוסרת את התערובות

התראת ספק היא, ואין לוקים על התראת ספק.

[ולהלן יתבאר בעזה"י, האם דין זה אמור רק באיסורים שכולם מין אחד של מאכל, כגון כולם בשר קדשים, או גם באיסורים שהם מינים שונים של מאכל, כגון פיגול של בשר קדשים, ונותר של שיירי מנחות. וכן יתבאר בעזה"י, אם הכל מודים לדין זה, או שיש חולקים עליו].

ולהלן יתבאר בעזה"י, כמה כללי דינים שיש ללמוד מהדין הזה.

[כלל ג' שיש ללמוד מדינו של ריש לקיש]
התראת ספק לא שמה התראה

מתוך כך שפטר ריש לקיש את זה שאכל איסור בוודאי רק משום שאין ידוע איזה איסור אכל וכל התראה שמתרים בו היא התראת ספק למדנו שלדעת ריש לקיש אין לוקים מחמת התראת ספק².

[כלל ב' שיש ללמוד מדינו של ריש לקיש]
האם איסור הנותן טעם בהיתר אוסרו מהתורה

כלל בידינו, שבכל מקום שנתערב איסור בהיתר, אם טעם האיסור קיים, אינו מתבטל בהיתר, אף על פי שההיתר רוב, והאיסור מיעוט. ורק כשהאיסור מועט כל

הוספות

¹ כלל זה מצויין באות ג', כי היא מוזכר בגמרא שלישי, והכלל המצויין באות ב', מוזכר בגמרא שני, והכלל המצויין באות א', מוזכר בגמרא ראשון. אולם כאן למעלה הם נכתבו בסדר אחר, כפי הסדר שהגמרא דנה בהם, חוץ מהכלל הזה [ג'] שלא נידון בגמרא כלל, ולכן נתבאר תחילה לכולם.

² אמנם רבי יוחנן חולק על כך, ואומר, שלוקים על ידי התראת ספק, כמבואר בכמה מקומות בש"ס, ואחד מהם במסכת מכות דף ט"ו.

מהתורה.

האיסורים ממין אחד של מאכל, מאחר שיש בכל אחד שיעור של נתינת טעם אם היו מינים שונים אינם בטלים, ולוקה על כל אחד מהאיסורים, **שלא כדברי ריש לקיש**.

טבילת דלי טמא כשיש בו משקה

א. טבילת דלי טמא שיש בו יין אדום.

לדברי הכל, אפילו היה בדלי מעט יין, וכשהטבילוהו, נכנסו בו מים מרובים מהיין, **כל זמן שמראה היין האדום ניכר במי המקווה הנכנסים לדלי, אינו בטל במים, ואין הטבילה מועילה לדלי**.

ורק אם רבו המים שבדלי על היין, עד שדהה מראה היין, הרי הוא בטל במים, והדלי טהור בטבילה, כאילו נכנס כולו למים בלא יין.

ב. טבילת דלי טמא שיש בו יין לבן.

לדעת חכמים [בברייתא] – **בזה שהיין לבן, ואינו ניכר במים, הולכים אחר הרוב**. אם היה בדלי יין פחות מחציו, וכשנכנסו בו מי המקווה, היו הם מרובים מהיין, היין בטל בהם, והדלי טהור, כאילו היה מלא רק במים. ואם היה בדלי יין יותר מחציו, וכשנכנסו בו מי המקווה היו מועטים מהיין, לא בטל היין, ולא עלתה הטבילה לדלי.

ולדעת רבי יהודה – **אף על פי שהיין לבן, ואינו ניכר במים, אומדים את הדבר כאילו היה היין אדום**. ולכן, אפילו היה בדלי יין

- **ולכן אמרו, שבאמת לדעת ריש לקיש, האוכל מכמה איסורים, כזית מכל אחד, אם הוא אוכל כמה איסורים מכמה מיני מאכל**, [כגון כזית מבשר פיגול וכזית מנותר של שיירי מנחות], **הרי זה לוקה**, שכן בזה, אף שהמיעוט בטל ברוב, מכל מקום טעם כל אחד מאיסורים קיים, ומאחר שיש טעם של כזית מכל אחד מהאיסורים.

ורק כשהיו כל האיסורים ממין אחד של מאכל, [כגון פיגול נותר וטמא של בשר קדשים], שאין טעמו של אחד ניכר בחבירו, כי לכולם טעם אחד, בזה אין הטעם מועיל לאסור, וכל שנחסר משיעורו על ידי שנתבטל מיעוטו ברוב חבירו, **אין לוקים עליו**, [ומאחר שאין ידוע ממי נחסר השיעור, אין לוקים כלל כמבואר לעיל].

וזה כדעת חכמים בברייתא, [שתתבאר בעזה"י להלן].

- **אולם לדעת רבי יהודה, כשם שכשנתערב בהיתר, איסור שטעמו שונה וניכר בהיתר, הטעם הזה אוסר את התערובת, כך כשנתערב בהיתר, איסור שטעמו שווה להיתר, אומדים את הדבר, ואם בשיעור כזה של איסור, כשהיה טעמו שונה, היה ניכר בהיתר ואוסרו, כך גם עתה, כשבפועל אין טעמו ניכר בהיתר, הרי זה נידון כמי שנתן טעם בהיתר, ואוסרו**.

ולכן, לדעה זו, האוכל מכמה איסורים, כזית מכל אחד, אף על פי שהיו כל

חכמים, שכל זמן שמי המקוה אינם מרובים מהם, הם אינם בטלים, וחוצצים בטבילה.

ורק כשיכנסו לדלי מים מרובים ממי החטאת, **הולכים אחר הרוב**, וכל המים נידונים כמי המקוה הכשרים.

דף עט

- **לדברי אבוי, דין זה שלעניין מי חטאת, שמראם כמראה מים, הולכים אחר הרוב, נאמר לעניין טומאה שנטמא בה הדלי לגמרי**, [ככל הדינים לעיל], והדלי צריך טבילה גמורה לטהרתו, ולפיכך לא יטהר אלא אם כן יבואו בו מים בכלולו אף בתוכו.

ואמנם, לדעת האומרים, שיין לבן אינו בטל במים, אלא אם לא היה ניכר בהם, אפילו אם היה אדום, כן הדין לעניין מי חטאת, שאינם בטלים ברוב מים, אלא אם לא היו ניכרים בהם, אפילו אם היו אדומים, [כדעת רבי יהודה לעיל].

והדין המבואר כאן, שהולכים אחר הרוב, הוא כדעת החולקים על הדעה המובאת לעיל.

ואף שגם דין זה, וגם הדין לעיל נאמרו משמו של רבי יהודה, באמת רק הדין הזה, שהולכים אחר הרוב, הוא כדעת רבי יהודה. אבל כל המבואר לעיל בדעת רבי יהודה, שאומדים את הדבר אף כשהמראה שווה, הוא באמת דברי רבי יהודה משמו של רבן שמעון בן גמליאל, אבל אינו דעת רבי יהודה עצמו. [=הא דדידה הא דרביה].

- **ולדברי רבא**, לא נחלק רבי יהודה עם רבו

מועט, והמים מרובים ממנו, כל זמן שאילו היה היין אדום, היה מראהו ניכר במים, אינו בטל בהם, ולא עלתה טבילה לדלי. ורק אם היה היין מועט כל כך, עד שאפילו אם היה אדום, היה מראהו דוהה, הוא בטל במים, והדלי טהור בטבילה.

ג. **טבילת דלי טמא שיש בו רוק.**

לדברי הכל מאחר שרוק עבה הוא, **חוצץ בפני המים**, ולכן אפילו לא היה בדלי אלא מעט רוק, לא עלתה טבילה לדלי, כי לא בא כולו במים, מחמת החציצה של הרוק.

ד. **טבילת דלי טמא שיש בו מי רגלים.**

גרסת רש"י – **מי רגלים**, אף על פי ששונים מעט במראם ממים, **נחשבים הם כמים לכל דבר, ולכן**, מאחר שנכנסו מי המקוה לדלי, ונתחברו במי רגלים שבדלי, נחשבים הכל כמי מקוה, [כדין מים שאובים המחוברים למי מקוה], **ועלתה הטבילה לדלי.**

גרסת תוס' – **מי רגלים אינם נידונים כמים כלל, והרי הם כיון לבן**, [שלדעת רבי יהודה אינם בטלים במים, אלא אם כן לא היה מראם ניכר במים, אף אם היו אדומים].

ה. **טבילת דלי טמא שיש בו מי חטאת.**

אף שבאמת מי חטאת מים רגילים הם, והיה להם להיות נידונים כמי רגלים [בגרסת רש"י], שבכל אופן הטבילה עולה לדלי, כי הם מתחברים עם מי המקוה לטהר.

מכל מקום, מאחר שהם אב הטומאה, וחשובים משום קדושתם, החמירו בהם

[כלל א שיש ללמוד מדינו של ריש לקיש]

האם איסורים מבטלים זה את זה

כבר נתבאר בדף ע"ח שלדברי ריש לקיש, האוכל משלושה איסורים בבת אחת, כזית מכל אחד, אינו לוקה, כי כשהאוכל מתערב בפיו בלעיסה, מיעוט של איסור זה, מתבטל ברוב של איסור זה, ושוב אין כאן בוודאי כזית מכל אחד.

ומתוך דבריו למדנו, שכשם שאיסור מועט בטל בהיתר מרובה, כך איסור מועט בטל באיסור מרובה [=איסורים מבטלים זה את זה].

אולם רבי אלעזר חולק על כך, ואומר, שכשם שמצוות אינן מבטלות זו את זו, [כגון פסח מצה ומרור, שמצווה לאוכלם בליל הפסח, אם אכלם יחד, יצא ידי חובתו, ולא ביטלו אלו את אלו, וכך היה הלל הזקן עושה, כורכם בבת אחת ואוכלם, לקיים מה שנאמר בפסח, "על מצות ומִרְרִים יֵאָכְלֶהוּ"], כמו כן **איסורים אינם מבטלים זה את זה.**

ולכן, האוכל מכמה איסורים יחד, כזית מכל אחד, לוקה על כל אחד מהאיסורים, כי לא נתמעט שום איסור משיעורו מחמת עירובו עם האיסורים האחרים.

חרסן של זב וזבה

כשם שמי רגלים של זב וזבה מטמאים במשא, כך עביט חרס שהטילו בו מים, מטמא במשא מחמת מי רגלים הבלועים בו.

בעניין זה כלל, וגם הוא מודה, שכשיש דברים שווים במראה, אומדים את הדבר כאילו אינם שווים.

ולכן כשצריך להטביל דלי שנטמא לגמרי, אם יש בו מי חטאת, אינם בטלים במים, אלא אם לא היו ניכרים במים אפילו אם היו אדומים.

ומה שאמרו כאן שהולכים אחר הרוב, אינו אלא בדלי שנטמא רק מגבו, שמעיקר הדין אין צריך להטבילו לגמרי, אלא עד שפתו, אבל אין צריך שיכנסו מים בתוכו.

אלא מאחר שיש בתוכו מי חטאת, חששו חכמים, שמא לא יטבילוהו כראוי עד שפתו, כדי שלא יפלו המים לתוכו, ויפסלו את מי החטאת שבתוכו, ולכן אמרו, שיש להטבילו עד שיכנסו בו מים.

ומאחר שאין צריך לכניסת המים לתוכו מעיקר הדין לטהרו, אלא מתקנת חכמים, די בכך שיכנסו בו רוב מים, כי בכך אין לחוש שלא יטבילוהו כראוי עד שפתו.

דעת רבא בעניין תערובות

א. כשנתערבו שני מינים שונים – כל זמן שהאיסור נותן טעם בהיתר התערובת אסורה.

ב. כשנתערבו שני מינים שווים – המיעוט בטל ברוב.

ג. כשנתערבו שני דברים שאינם תלויים בטעם אלא במראה – כל זמן שמראה האיסור [או הפוגם] ניכר הרי זה אוסר.

פשתן שטוואתו נידה, ועדיין הוא לח מרוקה, על ידי שהרטיבה אותו בשעת הטוייה, הרי זה מטמא במשא. ורק אחר שנתייבש הרוק, אינו מטמא.

ולדעת רבי יהודה, אם אחר שיבש הרוק², הרטיבו את המטווה, חזר הרוק להיות לח מחמת המים, וחזר לטמא במשא.

ולעניין זה, אין חילוק בין פעם ראשונה לפעמים רבות, ובכל פעם שירטיבו את המטווה, הוא יטמא.

ואין לומר שאחר שלוש פעמים כבר כלה הרוק, כי הרוק מחלחל בפשתן בחזקה, ואינו יוצא ממנו בכמה כיבוסים, [ואינו כמי רגלים בחרס, שאינם בלועים כל כך, ויוצאים בשלושה כיבוסים].

דם קדשים כשר שנתערב בדם קדשים פסול מעיקר הדין כשנתערב בדם קדשים כשר, דם קדשים פסול, [כגון דם של רובע ונרבע, שהם פסולים להקרבה. או דם תמצית של קדשים כשרים, שהוא פסול לזריקה, כי אין כשר לזריקה אלא דם הנפש, או דם בעלי מומים³ שהם פסולים להקרבה], יש לדון זאת, כמבואר לעיל לעניין דם קדשים

ולכן, כשזב או זבה הטילו מים בעביט, אף על פי שנשבר העביט, ובטלה ממנו טומאת כלי שהיתה בו, [שניטמא מחמת נגיעתו במים], הנושא את השברים טמא, משום שהוא נושא מי רגלים של זב.

והדרך לטהר את החרסים הללו, היא על ידי כיבוסם במים שלוש פעמים, שרק בפעם השלישית נפלטים¹ מהחרס כל מי הרגלים הטמאים שהיו בו, והנושא אותו טהור.

לדעת רבי יהודה – רק על ידי נתינת מים גמורים בחרסים, מי הרגלים שבחרס מתבטלים במים הנכנסים לתוכו שלוש פעמים, אבל אם יכבסו את החרסים במי רגלים טהורים, מאחר שאין דבר בטל במינו, מי הרגלים הטמאים אינם מתבטלים לעולם בטהורים, והחרסים מטמאים במשא, אף אחר עשר פעמים שיתכבסו במי רגלים טהורים.

ולדעת רבי אליעזר בן יעקב – אף על ידי נתינת מי רגלים טהורים בחרסים שלוש פעמים, מתבטלים מי הרגלים הטמאים מהחרסים, והנושא אותם אינו נטמא.

פשתן שטוואתו נידה

רוק של נידה מטמא את הנושא, ולכן

הוספות

¹ מתחילת הסוגיה משמע, שבשלוש פעמים נפלטים כל מי הרגלים שהיו בחרס. אולם מהמשך הסוגיה נראה, שבאמת אינם נפלטים לגמרי, אלא שאחר שלוש פעמים, המים הנבלעים בחרס מרובים ממי הרגלים הנשארים בו, ולכן הם בטלים בו.

² כן פירש רש"י. אולם התוס' כתבו, נראה דרבי יהודה לאו איבש דרבנן קאי, אלא אלה, ולאשמועינן דאינו יוצא מטומאה על ידי שרייה, אפילו במים טובא.

³ לדעת רבי יהודה בזף פ"א, בזה רבי אליעזר חולק על חכמים, משום שלדעת רבי אליעזר, לא נפסלו בעלי מומים אלא בפני עצמם, אבל לא בתערובת, בין כשנתערבו דם כשרה ודם בעלת מום בכלי אחד, בין כשנתערבו כלים של דם כשרה ושל דם בעלת מום.

לבטל את הכשר, באמת הדם כשר לזריקה, אין לחכמים לפוסלו ולהפסידו. [ועל דברי רב זביד הקשתה הגמרא].

ולדברי רב פפא – רבי אליעזר אינו חולק על חכמים בכל הדין הזה, אלא רק לעניין עירוב דם קדשים בדם התמצית, כי באמת

גם רבי אליעזר מודה, שבמקום שיש לחוש לתקלה, יש לגזור על הדבר, אף אם יגיע מכך הפסד לקדשים, אלא שלדעתו, אין לחוש אלא לעניין דם פסולים, שאם יכשירו את התערובת כשאין בדם הפסולים כדי שיעור ביטול הכשר, נבוא להכשיר אף כשיש בהם כדי שיעור ביטול. אבל לעניין דם התמצית, אין לחוש לכך, כי אין מצוי שיהיה דם התמצית רב בשיעור כזה, שיהיה בו כדי לבטל את דם הנפש, ואם כן, הרי הוא כדם חולין, שאינו שכיח בעזרה, ולכן לא גזרו בו.

וכל זה, כשנתערבו שני הדמים בכלי אחד, שבזה, מעיקר הדין, פעמים הכשר בטל, ופעמים הכשר אינו בטל, ולדעת חכמים גזרו, שאף כשהכשר אינו בטל, לא יזרקוהו.

אבל כשכל אחד מהדמים היה בכלי אחר, ובוודאי לא בטל, אלא אחד פסול בוודאי, ואחד כשר בוודאי, ונתערבו הכלים זה בזה, לדברי הכל אין לזרוק אף אחד

כשר שנתערב בדם חולין, שלדעת תנא קמא [בסוף דף ע"ז], רואים את הדם הפסול כאילו הוא מים, וכל זמן שהדם הכשר היה ניכר במים בשיעור הדם הפסול, אף על פי שהוא מיעוט בתערובת, הרי זה כשר לזריקה.

אולם גזרת חכמים היא, שאפילו נתערב מעט דם פסול, בהרבה דם כשר, הרי זה פסול לזריקה, ולכן ישפך הכל לאמת המים שבעזרה.

והטעם לכך, כי אם יבואו להכשיר את הדם, כשאין בדם הפסול כדי שיעור לבטל את הדם הכשר, יש לחוש שיבואו להכשיר גם כשיש בפסול כדי שיעור לבטל את הכשר¹, ונמצא דם פסול קרב למזבח.

ומכל מקום דווקא בדמים פסולים גזרו כן, אבל כשנתערב דם קדשים בדם חולין, לא גזרו לפוסלו אף כשאין בפסול לבטל את הכשר, כי דם חולין אינו מצוי בעזרה, ואין לחוש שתארע תקלה על ידו, מה שאין כן בדם קדשים פסולים, ובדם התמצית, שמצויים בעזרה, ויש לחוש יותר שמא תארע תקלה על ידם.

לדברי רב זביד – רבי אליעזר חולק על חכמים בדין זה מכל וכל², כי לדעתו, אין לחכמים לגזור גזרה, שעל ידה יופסדו קדשים כשרים, ומאחר שכשאין בפסול

הוספות

¹ ותוסי' פירשו, שטעם הגזרה, שמא יבואו להכשיר את הדם הפסול אף בפני עצמו. ולכן לא גזרו בדם חולין, כי בזה אין לחוש שיטעו להכשירו בפני עצמו. ולגרסת רבינו תם אין הטעם הזה [שמא יבואו להכשיר בפני עצמו], אלא כדעת רב זביד, אבל לדעת רב פפא, טעם הגזרה הוא כפי שנתבאר למעלה.

² כן נראה מסברתו, שחולק על כך מכל וכל, ואף לעניין דם בעלי מומים. אולם מתוך שלא חלק במשנה בעניין בעלי מומים, משמע שבזה מודה לחכמים. ויל"ע בדבר. והעירוני לעין ברש"י.

(ב) ולדעת חכמים, הזאה צריכה שיעור. כלומר אין הזאה מטהרת, אלא אם כן יש בה שיעור של הזאה, אבל בפחות מזה אינה מטהרת, ולכן, מאחר שבכל הזאה שיש מהכלי, מעורב בה מהמים שאינם מטהרים, נמצא שבכל הזאה אין שיעור שלם של מי חטאת לטהר.

(ג) ולדעת חכמים, אין מצטרפים להזאות. כלומר, אין שתי הזאות מצטרפות לטהר, אלא צריך שבהזאה אחת יזו שיעור שלם, ולכן אף על פי שבכמה הזאות מהכלי, יש לצרף שיעור שלם של מי חטאת, אין בכך כדי לטהר את הטמא³.

ולדעת רבי אליעזר – ניתן לטהר טמאים על ידי המים המעורבים הללו, על ידי שיזו מהם על הטמא שתי הזאות. ונחלקו אמוראים בביאור טעמו:

- לדברי ריש לקיש, רבי אליעזר נחלק על חכמים בדיון ג'. כלומר הוא מודה להם שיש בילה, ולכן בכל הזאה מעורבים מי חטאת ומים שאינם מטהרים. וכמו כן הוא מודה, שהזאה צריכה שיעור, ולכן בהזאה אחת לא די לטהר, כי מאחר שמעורב בה מים שאינם מטהרים, חסר בה מהשיעור. אבל לדעתו ניתן לצרף שתי הזאות שבכל אחת

מהדמים, כמבואר בתחילת הפרק לעניין פסול שנתערב בכשרים.

אלא שאם נתערב פסול אחד בהרבה כשרים, ובטעות זרקו דם אחד למזבח, בזה דעת רבי אליעזר, שיש לתלות שהוא הפסול, ומותר לזרוק את שאר הדמים זוג זוג, כפי שנתבאר לעניין אברים בדף ע"ז. וחכמים חולקים על כך.

דף פ

צלוחית של מי חטאת שנפלו לתוכה מים (של חולין) בשיעור הזאה אחת

לדעת חכמים – אם נפלו מים סתם, לתוך כלי שהיו בו מי חטאת, שוב לא יוכלו לטהר טמאים במים הללו¹. והטעם לכך, כי:

(א) לדעת חכמים יש בילה². כלומר כששני משקים מתערבבים זה בזה, הם נבללים כל כך, עד שבכל טיפה היוצאת מהם, מעורב משניהם, ולא יתכן שיצא מהם משקה שאינו מעורב משניהם, ולכן, בכל הזאה שיזו מהכלי הזה, יהיה מעורב ממי חטאת המטהרים, ומהמים שנתערבו בהם שאינם מטהרים.

הוספות

¹ חזקוני דמי חטאת הוא, דמדאורייתא [מין במינו] בטל ברובא. [תוס'].

² מתוך פירוש רש"י נראה, שוודאי הוא, שכן דעת חכמים. אולם התוס' פירשו, שכוונת הגמרא שאפילו סבירא להו [לחכמים] יש בילה, מכל מקום [ניתן להבין מדוע לדעתם המים] פסולים, דהזאה צריכה שיעור, ואין מצטרפים להזאות. [תוס'].

³ וזאת תאמר ויעשה הזאה אחת גדולה כשיעור שתי הזאות ויהא כשר דהא ודאי יש כאן שיעור מי חטאת. ויש לומר דגזרי רבנן שמא לא יעשה הזאה גדולה כשיעור שתי הזאות אלא יעשה הזאה אחת כדרכה. [שט"מ"ק].

בהזאה אחת, נמצא שהתרבו מים מטהרים על ידי המים שנתערבו בהם.

- ולדברי רב אשי, רבי אליעזר נחלק על חכמים [גם] **בדין א' כלומר, לדעתו אין בילה, ויתכן שבהזאה אחת יהיו רק מי חטאת, או רק מים שאינם מטהרים. ולכן, מעיקר הדין יש להזות שתי פעמים, כי אם יזה פעם אחת, יתכן שלא הזה אלא מים שאינם מטהרים. אבל כשיזה שתי פעמים, טיהר ממה נפשך, כי אם אחת היתה מי חטאת ואחת מים שאינם מטהרים, נטהר בהזאת מי חטאת. ואם בכל הזאה היו מעורבים מי חטאת ומים שאינם מטהרים, יש כאן שתי הזאות מטהרות, שכן הזאה אינה צריכה שיעור, וכל שהיה באותה הזאה ממי החטאת הרי היא מטהרת.**

שני מיני דם קדשים כשרים שנתערבו זה בזה

א. דם חטאת [שניתן למעלה מחוט הסיקרא] **ודם עולה** [או שאר דמים שניתנים למטה מחוט הסיקרא] **שנתערבו זה בזה.**

כשנתערב הדם בכלי אחד:

חצי שיעור¹, ומדובר שבכל המים שאינם מטהרים אין אלא שיעור אחד של הזאה, ולכן כשיזה שתי הזאות מהתערובות, יהיה בשתי ההזאות יחד, לכל הפחות שיעור אחד שלם ממי החטאת המטהרים, והם מצטרפים לטהר את הטמא. [ועל דברי ריש לקיש קשה מברייתא, שמבואר בה, שלדברי רבי אליעזר, הזאה אינה צריכה שיעור, ומי חטאת מטהרים בכלשהו, אפילו מעורבים בהם מים שאינם מטהרים. ואם כן, אין לומר שרבי אליעזר מודה לחכמים שהזאה צריכה שיעור].

- לדברי רבא, רבי אליעזר נחלק על חכמים בדין ב', [וכל שכן בדין ג']. כלומר, הוא מודה להם שיש בילה, ולכן בכל הזאה מעורבים מי חטאת ומים שאינם מטהרים. אלא שלדעתו, הזאה אינה צריכה שיעור, ולכן אף על פי שבכל הזאה מעורב בה מים שאינם מטהרים, אין בכך כלום, כי די במי החטאת שבכל הזאה, כדי לטהר, שכן אין שיעור למי החטאת המטהרים, ובכלשהו מהם, די לטהר. ואם כן, מעיקר הדין המים הללו מטהרים בהזאה אחת, והטעם שיש להזות מהם שתי פעמים, הוא גזרת חכמים, שלא ירויחו מכך שנתערב במי חטאת מים רגילים, שכן אם היה די

הוספות

¹ הקשה הר"ר חיים, הלא אפילו לדעת האומרים הזאה אינה צריכה שיעור, אין זה אלא בהזאה, אבל בכלי צריך שיהיה שיעור, ואם כן, מאחר שאנו צריכים לצירוף שתי ההזאות לטהר, ומתחילה לא היה אלא שיעור הזאה אחת ממי חטאת, ושיעור הזאה אחת ממים אחרים, נמצא שאחר הזאה ראשונה, לא היה בכלי שיעור הזאה ממי חטאת, ואינם יכולים לטהר [בצירוף עם הראשונה]. ותירך, כיון שבתחילת הזאה ראשונה, שהיא תחילת טהרתו, היה שיעור מי חטאת בכלי, אין בכך כלום שחסר השיעור בכלי בהזאה שניה, כי היא המשך ההזאה הראשונה על ידי צירוף. ועוד יש לומר שמהמים שאינם מטהרים, היה שיעור הזאה אחת, אבל ממי החטאת היה יותר. [תוס'].
- נח -

מחוט הסיקרא, והחטאת תוכשר בכך, כי בוודאי יש בכל מתנה מדם החטאת, ודם העולה שבכל מתנה יהיה ניתן לשם מים. ולאחר מכן יתן הכל למטה מחוט הסיקרא, את דם החטאת לשם שיירי דם חטאת, הניתנים למטה מחוט הסיקרא, ואת העולה לשם מתנות עולה, ובכך תוכשר גם העולה. [והטעם לכך שמקדים את מתנות החטאת כי החטאת קודמת לעולה בכל מקום כפי שיתבאר בעזה"י בדף פ"ט]. ואף אם טעה הכהן ונתן תחילה את הדמים למטה מחוט הסיקרא, ובכך הכשיר את העולה, יחזור ויתן למעלה מחוט הסיקרא, להכשיר את החטאת, ויתכוון בנתינת דם העולה כאילו הוא מים. [ויתכן שאין צריך לחזור ולשפוך למטה לשם שיירי דם חטאת, אלא למפרע הועילה נתינה ראשונה גם לשיירי החטאת].¹

לדעת רבי אליעזר [כדברי רב אשי] – (א) אין בילה, ואם כן, בכל מתנה שיתן, יתכן שיהיה בה רק דם חטאת, או רק דם עולה, ואינו יודע איזה מהם נתן, אלא אם כן יתן מתנה גדולה כל כך, שיש בה יותר משיעור אחד מהדמים, שאז בוודאי יש בה מהדם השני, [כגון אם נתערב לוג אחד מדם חטאת, ושני לוגים מדם עולה. ונתן לוג ומחצה מהדם המעורב, בוודאי

לדעת חכמים – (א) יש בילה, ואם כן, בכל מתנה שיתן, יהיה בה דם חטאת ודם עולה, (ב) **אסור לשנות ממקום הנתינה של הדם** [אף לא כשמתכוון לשם מים ולא לשם נתינה].¹ **ולפיכך, אסור לתת את מתנות החטאת למעלה מחוט הסיקרא, כי בכך נתון גם מדם העולה למעלה מחוט הסיקרא, וזה אינו מקום העולה. וכן אסור לתת את מתנות העולה למטה מחוט הסיקרא, כי בכך נתון גם מדם החטאת למטה מחוט הסיקרא, וזה אינו מקום החטאת. ולכן ישפך כל הדם לאמת המים שבעזרה. אולם, אם הכהן לא נמלך מה לעשות, [שיורו לו לשפוך את הדם], וטעה, וכבר נתן את המתנות למעלה מחוט הסיקרא, קיים בכך את מתנות החטאת, כי מאחר שיש בילה, ודאי נתן מדם החטאת במתנות אלו, ומעתה אין בכלי אלא דם עולה, ושיירי דם חטאת, שכולם ניתנים למטה מחוט הסיקרא, ולכן מעתה לכתחילה יכול לתת את השאר למטה מחוט הסיקרא, ולהכשיר בכך גם את העולה.²**

לדעת רבי אליעזר [כדברי רבא] – (א) יש בילה, ואם כן, בכל מתנה שיתן, יהיה בה דם חטאת ודם עולה. (ב) **מותר לתת דמים שלא במקומם לשם מים. ולכן, לכתחילה יתן תחילה מהדם מתנות חטאת למעלה**

הוספות

¹ לדעת רבי יהודה בדף פ"א, לא אמרו חכמים דבר זה, ומודים הם לרבי אליעזר, שמותר לשנות את נתינת הדם ממקומו לשם מים, ואם כן, לדעת רבי יהודה, אין בכל הסוגיה הזו שום מחלוקת בין חכמים לרבי אליעזר.
² כן משמע מתחילת הסוגיה, אולם בדף פ"א מבואר, שנחלקו בזה אמוראים, ויש אומרים שמקום נתינת העולה אינו שווה למקום נתינת שיירי דם חטאת, ואם כן, אין מקום אחד שיוכלו לתת בו את הדם גם לצורך העולה, וגם לצורך שיירים של חטאת, ומאחר שאי אפשר לתת את הדם למטה מחוט הסיקרא, גם דם זה שניתן כבר למעלה מחוט הסיקרא ישפך לאמה.

³ כן נראה מפירוש רש"י בהמשך הסוגיה אולם התוסי' חולקים על כך.

כשנתערבו שני כלים שבכל אחד היה דם אחר :

לדעת חכמים – מאחר שאסור לשנות ממקום הנתינה של הדם, [אף לא כשמתכוון לשם מים ולא לשם נתינה], **לפיכך, אסור לתת שום דם למעלה מחוט הסיקרא,** כדם חטאת, שמא הוא דם העולה. **וכן אסור לתת שום דם למטה מחוט הסיקרא,** כדם עולה, שמא הוא דם החטאת. **ולכן ישפך כל הדם לאמת המים שבעזרה. אולם, אם הכהן לא נמלך מה לעשות,** [שיוררו לו לשפוך את הדם], וטעה, **ונתן מכל אחד מהכלים למעלה כחטאת, ולמטה כעולה, הוכשרו שני הקרבנות,** כי החטאת הוכשרה במתנות שלמעלה, והעולה הוכשרה במתנות שלמטה.

ולדעת רבי אליעזר – מאחר שמוותר לשנות ממקום הנתינה של הדם, כשמתכוון לשם מים, לכתחילה יתן את שני הדמים, למעלה לשם חטאת, ולמטה לשם עולה, ויתכוון בנתינת מעלה, שאם זה דם עולה, תהיה הנתינה לשם מים, וכך הוכשרו שני הקרבנות לכתחילה.

ב. שני דמים שניתנים במתנה אחת [כבכור ומעשר] **שנתערבו זה בזה.**

כשנתערב הדם בכלי אחד :

מאחר ששני הדמים ניתנים במקום אחד, איזה דם שיתן באותו מקום ניתן בהכשר.

נתן גם מדם העולה, כי אפילו היה כל דם החטאת באותה מתנה, עדיין היה בה גם חצי לוג מהעולה, וכל שכן שאם היה באותה מתנה פחות מלוג חטאת, הרי היה בה יותר מחצי לוג מהעולה]. **(ב) מותר לתת דמים שלא במקומם לשם מים. ולכן, אם היה דם החטאת מרובה מדם העולה, ניתן להכשיר את החטאת על ידי חלוקת הדם לשני חלקים, שבוודאי יש בשניהם מדם החטאת,** וזאת על ידי שתחילה יתן למעלה מעט יותר משיעור דם העולה המעורב כאן, וממה נפשך יש למעלה מדם החטאת, כי אפילו היה כל דם העולה למעלה, עדיין היה גם מעט מדם החטאת למעלה, ואת השאר יתן למטה לשם שיירי דם החטאת, כי בוודאי גם בחלק הזה יש מהחטאת, כי אפילו היה כל הדם שלמעלה מן החטאת, הרי לא נתן למעלה כשיעור כל דם החטאת שבתערובת, ועדיין נותר מדם חטאת לחלק הניתן למטה, ובכך הוכשרה רק החטאת, אבל העולה לא הוכשרה, כי יתכן שכל דם העולה ניתן למעלה ולא למטה. ואף אם טעה הכהן, ונתן תחילה למטה מחוט הסיקרא, יכול לתת אחר כך את המתנות למעלה מחוט הסיקרא, והחטאת תוכשר בכך, כי במתנות שנתן לבסוף למעלה קיים את מתנות החטאת, ובמה שנתן תחילה למטה, קיים למפרע את שפיכת שיירי דם החטאת¹. [ומסתבר, שאם דם העולה מרובה מדם החטאת, יוכל להכשיר את העולה על ידי נתינת הדם למטה, אבל את החטאת לא יוכל להכשיר].

הוספות

¹ כן פירש רש"י. אולם התוס' כתבו, שמה שנתן תחילה, אינו עולה לו לשם שיריים, ולכן צריך לחזור לתת למטה פעם נוספת לשם שיריים.

ומזה, ובכך יכשיר את שתי הקרבנות, [לדברי רב אשי כן דעת רבי אליעזר].

כשנתערבו שני כלים שבכל אחד היה דם אחר: יתן כל אחד מהדמים למטה במתן [שתים שהן] ארבע, וכל דם יעלה להכשר קרבנו.

ד. שני דמים שניתנים למטה מחוט הסיקרא, זה במתן [שתים שהן] ארבע, [כעולה ואשם ושלמים], וזה במתנה אחת, [כפסח מעשר ובכור], שנתערבו זה בזה.

כשנתערב הדם בכלי אחד¹:

- לדעת האומרים יש בילה, במתנה אחת שיתן, יש בה משני הדמים, והוכשרו בה שני, הקרבנות כי בדיעבד גם כל הניתנים במתן ארבע שנתן מהם מתנה אחת הוכשרו.

- ולדעת האומרים אין בילה, לא הוכשרו שני הקרבנות, עד שיתן מהן מתנה שיש בה בוודאי משני הדמים.

כשנתערבו שני כלים שבכל אחד היה דם אחר:

לדעת רבי אליעזר – מאחר שיש ספק בכל אחד, אם לתת מתנה אחת או מתן [שתים שהן] ארבע, **יתן מכל אחד מתן [שתים שהן] ארבע, ויתכוון שהמתנות היתירות יהיו לשם מים.**

ולדעת רבי יהושע – אין לתת מתנות יתירות, אף לשם מים, והנותן מתנות יתירות עובר בבל תוסיף, ולכן מאחר שיש ספק בכל אחד אם לתת מתנה אחת או מתן

- **ולדעת האומרים יש בילה, במתנה אחת ממש, הוכשרו שתי הקרבנות,** כי בוודאי יש משניהם באותה מתנה. [לדברי רבא כן דעת חכמים ורבי אליעזר].

- **ולדעת האומרים אין בילה,** יתכן שיש במתנה אחת רק מקרבן אחד, ולכן יש לתת מתנות בשיעור שיש בו בוודאי משני הקרבנות, כגון אם נתערב שיעור מתנה מזה בשיעור מתנה מזה, יתן כשיעור מתנה מזה ומזה, ובכך יכשיר את שתי הקרבנות, [לדברי רב אשי כן דעת רבי אליעזר].

כשנתערבו שני כלים שבכל אחד היה דם אחר:

יתן כל אחד מהדמים למטה במתנה אחת, וכל דם יעלה להכשר קרבנו.

ג. שני דמים שניתנים במתן [שתים שהן] ארבע [כעולה ואשם] שנתערבו זה בזה. [בזה הדין כדן ב'.]

כשנתערב הדם בכלי אחד:

לדברי הכל, מאחר ששני הדמים ניתנים במקום אחד, איזה דם שיתן באותו מקום ניתן בהכשר.

- ולדעת האומרים יש בילה, במתנה אחת ממש של [שתים שהן] ארבע, הוכשרו שתי הקרבנות, כי בוודאי יש משניהם באותה מתנה. [לדברי רבא כן דעת חכמים ורבי אליעזר].

- ולדעת האומרים אין בילה, יתכן שיש במתנה אחת של [שתים שהן] ארבע רק מקרבן אחד, ולכן יש לתת מתנות בשיעור שיש בו בוודאי משני הקרבנות, כגון אם נתערב שיעור מתנה מזה בשיעור מתנה מזה, יתן כשיעור מתנה מזה

הוספות

¹ הדין הזה לא נתבאר אצלי היטב. והי"ע.

כשנתערבו שיירי דם חטאת בדם עולה, ניתן לתת הכל במקום אחד, בקיר המזבח שתחת חוט הסיקרא, ותעלה מתנה זו לשניהם. [ונמצא שתערובת זו אינה נידונית כדין חטאת שנתערבה בעולה, שלדעת חכמים אין להם תקנה, וישפכו לאמה, אלא כדין מתן ארבע שנתערב במתנה אחת, שלדברי הכל יש להם תקנה, כמבואר לעיל].

וראיה לדבר, ממשנתנו, שלדעת חכמים, כשנתערב דם חטאת בדם עולה, ולא נמלך הכהן, ונתן למעלה, מעתה ניתן לתת את הדם למטה, ויעלה לשיירי דם חטאת ולעולה באותה נתינה.

ולדעת רב יוסף ורבי יוחנן או רבי אלעזר – אין נתינת שיירי דם החטאת אלא בגג היסוד, ולא בקיר המזבח, **ואם כן, כשנתערבו שיירי דם חטאת בדם עולה**, מאחר שכל אחד מהם ניתן במקום אחר, הרי זה כדם חטאת שנתערב בעולה, שלדעת חכמים ישפך לאמה.

ומה ששנינו, שכשנתערב דם עליון בדם תחתון, והכהן לא נמלך, ונתן ממנו למעלה, ונעשה הדם העליון שיירי הדם, מעתה רשאי לכתחילה לתת ממנו גם למטה, אין הכוונה לדם חטאת שנתערב בעולה, אלא לדם חטאת שנתערב בשיירי דם חטאת, שאם ניתן ממנו למעלה להכשיר את החטאת, מעתה אין בו אלא שני דמים שהם שיירי דם חטאת, ששניהם ניתנים ביסוד במקום אחד. [דין זה פשוט, במקום שנתערב דם חטאת חיצונית בשיירי דם

[שתים שהן] ארבע, **יתן מכל אחד מתנה אחת, ובכך הכשיר בדיעבד גם את הקרבן הצריך מתן ארבע**, כי גם כל הניתנים במתן ארבע שנתן מהם מתנה אחת הוכשרו ועדיף לתת מתנה אחת משני הדמים ולעבור באחד מהם באיסור בל תגרע מאשר לתת מתן ארבע משני הדמים ולעבור באחד מהם בבל תוסיף כי בל תגרע עובר בלא מעשה ובל תוסיף עובר במעשה ואיסור בלא מעשה קל מאיסור במעשה.

דף פא

ה. סוף חטאת ותחילת עולה שנתערבו זה בזה.

כבר נתבאר, שלדעת חכמים, אין לתת דם שלא במקומו לשם מים, ואם נתערבו שני דמים שנתנית כל אחד מהם במקום אחר, אי אפשר לתת את דמם למזבח, מפני הדם שאינו ניתן במקומו, וכל הדם נשפך לאמה. ולכן, אם נתערב דם חטאת הניתן למעלה מחוט הסיקרא, בדם עולה הניתן למטה מחוט הסיקרא, לדעת חכמים ישפך הדם לאמה.

ונחלקו אמוראים, מה הדין, כשנתערבו שיירי דם חטאת, שהם ניתנים ליסוד, [שהוא למטה מחוט הסיקרא], בדם עולה הניתן בקיר המזבח, למטה מחוט הסיקרא.

לדעת אביי וריש לקיש – אף על פי שנתנית שיירי דם החטאת היא ליסוד המזבח, ניתן לתת את שיירי הדם גם על קיר המזבח שמעל היסוד, והדם שותת ליסוד, ולפיכך

דָּמִים תִּזְרֹק עַל הַמִּזְבֵּחַ וְאֵת הַלֶּבֶם תִּקְטִיר אִשָּׁה לְרִיחַ יְיָחֵם לַה'". המלמד, שהדם בקדושתו, אף אם נתערב בדמים אחרים, [ומכאן, לעולים שאינם מבטלים זה את זה].

- והתנאים האחרים חולקים על כך, ואומרים, שהכתוב "קִדְּשׁ הֵם", בא ללמד דין אחר, והוא שבכור עצמו קדוש להיקרב, אבל לא תמורתו. [והתנא הזה לומד דין תמורה שאינה קריבה, מהכתוב, "אֶף בְּכֹר אֲשֶׁר יִבְכֹּר לַה' בְּבִהְמָה לֹא יִקְדִּישׁ אִישׁ אֶתוֹ אִם שׂוֹר אִם שֶׁה לַה' הוּא", ולא תמורתו].

ב. יש לומדים דין זה מהכתוב בעניין עבודת פר ושעיר של יום הכיפורים, "וְלִקַּח מִדָּם הַפָּר וּמִדָּם הַשְּׂעִיר", שהכהן מערב את שני הדמים יחד, לתת מהם על קרנות מזבח הזהב, והדבר ידוע, שדם הפר מרובה מדם השעיר, ואף על פי כן, אין דם השעיר בטל, [ומכאן לעולים שאינם מבטלים זה את זה].

- והתנאים האחרים חולקים על כך, כי לדעתם, אין מערבים את דם הפר עם דם השעיר, אלא כל אחד ניתן בפני עצמו על הקרנות של מזבח הזהב, ואם כן, אין ללמוד מכאן שדם בטל בחבירו, כי כל דם לעצמו, ואינם מעורבים כלל.

ג. יש למדים דין זה מהכתוב בעניין עבודת העולה, "וְהִקְרִיבוּ בְּנֵי אֶהֱרֹן הַכֹּהֲנִים אֵת הַדָּם וְזָרְקוּ אֵת הַדָּם עַל הַמִּזְבֵּחַ סָבִיב", שלא נכפלה המילה דם, אלא ללמד, שאפי נתערב דם העולה בדם אחר, שאינו דומה לדם העולה כלל, [כגון דם בכור ומעשר], אף על פי כן דם העולה לא בטל, אלא נזרק

חטאת חיצונית, שאחר שניתן למעלה, שני הדמים הם שיירי חטאת החיצונית, שלדברי הכל ניתנים במקום אחד. אולם לדעת האומרים ששיירי חטאות הפנימיות ניתנים באותו מקום שניתנים שיירי חטאות החיצונות, [יש אומרים יסוד מערבי. ויש אומרים יסוד דרומי, כפי שנתבאר בפרק איזהו מקומן], הדין הזה מתקיים גם כשנתערב דם חטאת חיצונית, בשיירי דם חטאת פנימית].

אף למאן דאמר שיריים

מעכבי חסרו שיריים אין מעכבי

אף לדעת [רבי נחמיה], האומר [בדף נ"ב], ששפיכת שיירי דם חטאות [הפנימיות] מעכבת את הכשרם, כל שניתן ליסוד מעט מהשיריים, הוכשר הקרבן, ואין צריך שינתנו כל השיריים ליסוד.

העולים אינם מבטלים זה את זה

כבר נתבאר, שכשנתערבו דמים של קדשים כשרים זה בזה, אם ניתן לתת אותם למזבח, [כגון כשכל הדמים ניתנים במקום אחד. ולדעת רבי אליעזר אף כשניתנים בכמה מקומות], הם ניתנים למזבח, ומתקבלים להכשר כל הקרבנות, ואין דם אחד מבטל את חבירו, ונחלקו חכמים, מניין אנו למדים דין זה, שאין העולים מבטלים זה את זה.

א. יש לומדים דין זה מהכתוב, "אֶף בְּכֹר שׂוֹר אוּ בְּכֹר קֶשֶׁב אוּ בְּכֹר עֵז לֹא תִפְדֶּה קִדְּשׁ הֵם אֵת

לכתחילה, מכניס תחילה לכפר בפנים, ורואה אני את החיצון כאילו הוא מים, וחוזר ונותן בחוץ. [וזה יתכן כשנתערבו כוסות, אבל נתערב בכוס אחד, מאחר שאין בילה, לא יוכל להכשיר אלא את הקרבן שדמו רב יותר, כפי שנתבאר לעיל לעניין חטאת ועולה].

למזבח, [ומכאן לעולים שאינם מבטלים זה את זה].

- והתנאים האחרים חולקים על כך, כי לדעתם, אין ללמוד מתוך שנאמר "הָדָם", שאף בתערובת אינו בטל.

נתערבו דמים של חטאות

הפנימיות בדמים חיצוניים

לדעת חכמים – בכל אופן אין אפשרות לתת מהדמים הללו, לא בפנים ולא בחוץ, כי אין לתת דם שלא במקומו, אף לא לשם מים, ומאחר שאין אפשרות לתת מהדמים במקומו מחמת התערובת ישפכו לאמה.

וכל זה לכתחילה, אבל בדיעבד, אם ניתן הדם בחוץ, ואחר כך בפנים, הכל מודים שהוכשרו שני הקרבנות, כי ניתן דם כל אחד מהקרבנות במקום הראוי לו.

ואם ניתן הדם בפנים, ואחר כך בחוץ. כשהקרבן החיצון הוא קרבן הנפסל בכניסתו לפנים, בשעת הכניסה נפסל החיצון, ומחמת זה נפסל גם הפנימי, כדין כשר שמעורב בפסול. וכשהקרבן החיצון אינו נפסל בכניסתו לפנים, הוכשרו שני הקרבנות בנתינת דם כל אחד מהם במקומו.

ולדעת רבי אליעזר – אם הדם החיצון הוא דם שנפסל בכניסתו לפנים, [כחטאת ואשם], לכתחילה אין תקנה לדם, כי לכתחילה אין לתת בחוץ קודם נתינת פנים, ואם יכניס פנימה תחילה, נפסל הדם. אבל בשאר קרבנות שנתערבו בפנימיים,

דף פב

פרשת חטאת בסדר צו

וַיְדַבֵּר ה' אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר. דַּבֵּר אֶל אֶהְרֹן וְאֶל בְּנָיו לֵאמֹר זֹאת תִּזְוֶה הַחֲטָאת בַּמָּקוֹם אֲשֶׁר תִּשְׁחַט הָעֹלָה תִּשְׁחַט הַחֲטָאת לְפָנַי ה' קֹדֶשׁ קֹדְשִׁים הוּא. הִכְהֵן הַמִּחְטָא אֹתָהּ יֹאכְלֶנָּה בַּמָּקוֹם קֹדֶשׁ תֹּאכַל בַּחֲצַר אֹהֶל מוֹעֵד. כֹּל אֲשֶׁר יִגַע בַּבִּשְׂרָה יִקְדָּשׁ וְאֲשֶׁר יִזֶּה מִדָּמָה עַל הַבְּגָד אֲשֶׁר יִזֶּה עָלֶיהָ תִּכְבֵּס בַּמָּקוֹם קֹדֶשׁ. וְכֹל חֲרָשׁ אֲשֶׁר תִּבְשַׁל בוֹ יִשְׁבֵּר וְאִם בְּכָלִי נִחַשְׁתָּ בַשְּׂלֶה וּמִרְק וְשִׁטֵּף בְּמַיִם. כֹּל זָכָר בַּפְּהִינִים יֹאכַל אֹתָהּ קֹדֶשׁ קֹדְשִׁים הוּא. וְכֹל חֲטָאת אֲשֶׁר יוֹבֵא מִדָּמָה אֶל אֹהֶל מוֹעֵד לְכַפֵּר בַּקֹּדֶשׁ לֹא תֹאכַל בְּאֵשׁ תִּשְׂרֹף.

אלו דמים נפסלים בכניסתם להיכל [לכפר]

לדעת חכמים – רק דם חטאת חיצונית נפסל בכניסתו להיכל, שנאמר, "וְכֹל חֲטָאת אֲשֶׁר יוֹבֵא מִדָּמָה אֶל אֹהֶל מוֹעֵד לְכַפֵּר בַּקֹּדֶשׁ לֹא תֹאכַל בְּאֵשׁ תִּשְׂרֹף", אבל כל שאר קרבנות שנכנס דמם להיכל לא נפסלים בכך. ורבי יוסי הגלילי לומד דין זה

מזוג סתם, בחמין אני אומר לך, אבל אם אפרש לך בחמין, דע שהכוונה אף חמין, וכל שכן צונן].

אולם רב הונא בריה דרב יהושע דחה זאת, כי יתכן שזכר חטאת בפירוש בדין זה, משום שהדין הקודם שבפרשה, בעניין מריקה ושטיפה, אינו אמור רק בחטאת, אלא בכל קדשים, ולכן הוצרכה תורה לפרש בדין זה, ששוב אינו מדבר בכל קדשים, אלא בחטאת בלבד. [משל לתלמיד שמזג לרבו בין בחמין בין בצונן, אמר לו, אל תמזוג לי אלא חמין].

- ובברייתא מבואר, שרבי עקיבא למד את הדין הזה, שדם כל הקרבנות נפסל בכניסתו להיכל לכפר, מהכתוב, שנאמר, "וְכָל חֲטָאתִי", לרבות שאר קדשי קדשים, ונאמר, "וְכָל חֲטָאתִי", לרבות אף קדשים קלים לדין זה, שאם נכנסו להיכל לכפר נפסלו.

אולם רבי יוסי הגלילי אמר [לרבי עקיבא], שאפילו אם יש ללמוד מהכתוב הזה שדם נפסל בכניסתו לכפר בהיכל אין לך לרבות מהריבוי "וְכָל חֲטָאתִי", נוסף על חטאת נקיבה של יחיד, אלא גם חטאת זכר, וכן חטאת ציבור, אבל לא שאר קרבנות שאינן חטאות. וכל זה אפילו אם עיקר הכתוב מדבר בפסול חטאות החיצונות כשנכנס דם פנימה.

אולם לדעת רבי יוסי הגלילי [עצמו], הכתוב הזה אינו מדבר כלל בפסול חטאות החיצונות בכניסתם פנימה, אלא בחטאות שדינם להיכנס פנימה, [= "וְכָל חֲטָאתִי אֲשֶׁר

מכתוב אחר, והוא, ממאמר משה לבני אהרן, "הֵן לֹא הוּבָא אֶת דָּמָה אֶל הַקֹּדֶשׁ פְּנִימָה אֲכֹל תֹּאכְלוּ אֹתָהּ בְּקֹדֶשׁ פְּאֶשֶׁר צְנִיטִי", שמשמע ממנו, שאם היה דמה נכנס אל הקודש פנימה, היה הבשר טעון שריפה, ולא נאכל, כי נפסל בכניסת הדם פנימה.

ולדעת רבי אליעזר – נוסף על החטאת, גם האשם דמו נפסל בכניסתו להיכל, שנאמר, "פַּחֲטָאת פְּאֶשֶׁם תֹּזְרָה אַחַת לָהֶם", ללמד שדיניהם שווים, אבל כל שאר קרבנות שנכנס דמם להיכל, לא נפסלים בכך.

ולדעת רבי עקיבא – כל הקרבנות שדמם נכנס לכפר בהיכל, נפסלים בכך.

- לדברי רב יהודה אמר שמואל, רבי עקיבא למד את דינו, מתוך שזכרה המילה "חֲטָאתִי" בדין זה של פסול דם הנכנס לכפר בקודש, שלכאורה אם דין זה אינו אמור אלא בחטאת, אין צורך להזכירה, אלא לומר, "ואשר יובא מדמה וכו'", כשם שלא נזכרה החטאת בפירוש, בשאר הדינים שבפרשה, וסמכה תורה על כך שהזכירה את החטאת בתחילה הפרשה. ומתוך שזכרה החטאת בדין זה בפירוש, למדנו, שדין זה, שדם חיצון נפסל בכניסתו לכפר בקודש, אינו אמור רק בחטאת, ולכן מזכיר את החטאת, לומר, שגם בדין זה האמור באחרים דינו כמותם. [משל למה הדבר דומה, לתלמיד שמזג לו לרבו יין בחמין, ואמר לו הרב, מזוג לי, אמר לו התלמיד במה, אמר לו הרב לא בחמין אנו עסוקים, וכיון שאני אומר לך

יִבָּא מִדָּמָה אֶל אֹהֶל מוֹעֵד לְכַפֵּר בְּקֹדֶשׁ"י], שאם ארע בהם פסול, ישרפו בבית הבירה שבעזרה, [ולא חוץ לשלוש מחנות כמצוותם], [= "בְּאֵשׁ תִּשְׂרֹף"י]. וגם ללמד, שחטאות פנימיות אסורים באכילה [= "לא תֹאכְלֵה"י].

חטאת שיצא דמה חוץ לעזרה

דם חטאת שיצא חוץ לעזרה הדם, נפסל. אולם לא נפסל אלא הדם שיצא, אבל הדם שעודו בעזרה כשר.

ואף שלדברי חכמים, היה מקום ללמוד בקל וחומר, שביציאת מקצת דם החטאת, תפסל כולה, שכן פסול כניסה פנימה, קל מפסול יציאה חוץ, [שהרי מחשבת הכנסה פנימה אינם פוסלת, ומחשבת הוצאת חוץ פוסלת], ואם פסול כניסה פנימה הקל, פוסל אף את הדם שעודו בעזרה, כל שכן שפסול יציאה החמור, יפסול אף את הדם שעודו בעזרה.

חטאת שנכנס דמה להיכל פנימה

לדעת רבי יוסי הגלילי – חטאת שנכנס דמה להיכל, פסולה, מהכתוב, "הן לא יִבָּא אֶת דָּמָה אֶל הַקֹּדֶשׁ פְּנִימָה אֲכֹל תֹאכְלוּ אֹתָהּ בְּקֹדֶשׁ כְּאֲשֶׁר צִוִּיתִי", שמשמע ממנו, שאם היה דמה נכנס אל הקודש פנימה, היה הבשר טעון שריפה, ולא נאכל, כי נפסל בכניסת הדם פנימה, ומשמע מהכתוב הזה, שרק כשהובא כל דמה של החטאת פנימה, היא פסולה, אבל אם הובא רק מקצת דם החטאת להיכל, לא נפסלה החטאת לגמרי, והדם שנותר בעזרה כשר לכפר בו. ואף מקל וחומר יש ללמוד זאת, שכן פסול כניסה פנימה, קל מפסול יציאה חוץ, [שהרי מחשבת הכנסה פנימה אינם פוסלת, ומחשבת הוצאת חוץ פוסלת], ואם פסול יציאה חוץ החמור, אינו פוסל אלא את הדם שיצא בפועל, ולא את שאר הדם שעודו בעזרה, כל שכן שפסול כניסה פנימה, אינו פוסל אלא את הדם שנכנס בפועל להיכל, ולא את שאר הדם שעודו בעזרה.

חטאת שנעשית במחשבה להכניס דמה להיכל

אחרי שלמדנו שיציאת דם חוץ לעזרה קלה מהכנסת דם להיכל, היה מקום ללמוד בקל וחומר, שחטאת שנעשית במחשבה להכניס

ואף שלדברי חכמים, היה מקום ללמוד בקל וחומר, שביציאת מקצת דם החטאת, תפסל כולה, שכן פסול כניסה פנימה, קל מפסול יציאה חוץ, [שהרי מחשבת הכנסה פנימה אינם פוסלת, ומחשבת הוצאת חוץ פוסלת], ואם פסול כניסה פנימה הקל, פוסל אף את הדם שעודו בעזרה, כל שכן שפסול יציאה החמור, יפסול אף את הדם שעודו בעזרה.

ומכל מקום, אין הדין כן, כי הכתוב אומר, "וְכָל חֲטָאת אֲשֶׁר יִבָּא מִדָּמָה אֶל אֹהֶל מוֹעֵד לְכַפֵּר בְּקֹדֶשׁ לֹא תֹאכְלֵה בְּאֵשׁ תִּשְׂרֹף"י, ללמד שרק בפסול הכנסה פנימה, הנכנס פוסל את הנשאר בעזרה, אבל פסול יציאה חוץ, אינו פוסל את הנשאר בעזרה.

ולדעת חכמים – חטאת שנכנס דמה להיכל פסולה מהכתוב, "וְכָל חֲטָאת אֲשֶׁר יִבָּא מִדָּמָה אֶל אֹהֶל מוֹעֵד לְכַפֵּר בְּקֹדֶשׁ לֹא תֹאכְלֵה"י]

לעיל בדף כ"ח. ניש הלומדים זאת מהכתוב "וְאִם הָאֵכֶל יֵאָכֵל מִבֶּשֶׂר זָבַח שְׁלָמִיו בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי לֹא יִרְצָה הַמִּקְרִיב אֹתוֹ לֹא יִחָשֵׁב לוֹ פְּגוּל יִהְיֶה וְהַנֶּפֶשׁ הָאֵכֶלֶת מִמֶּנּוּ עֲוֹנָה תִּשָּׂא" ויש הלומדים זאת מהכתוב "וְאִם הָאֵכֶל יֵאָכֵל בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי פְּגוּל הוּא לֹא יִרְצָה".

בשר חטאת היוצא חוץ לעזרה

בשר קרבן היוצא חוץ למקום המותר באכילתו, **נאסר באכילה**, שנאמר, "וּבִשְׂרָ בִשְׂדֵה טְרֵפָה לֹא תֹאכְלוּ", ושדה הוא מקום בלא מחיצות, ואם כן משמע מהכתוב, שכל בשר שהוא בשדה, כלומר שיצא חוץ למחיצתו, נאסר באכילה, ובכלל זה בשר קרבן שיצא חוץ למחיצה שמותר לאכלו שם, כגון בשר חטאת שיצא חוץ לעזרה.

בשר חטאת הנכנס להיכל

בשר חטאת שנכנס להיכל **מותר באכילה**, שנאמר, "וְכָל חֲטָאת אֲשֶׁר יִבָּא מִדָּמָה אֶל אֶהָל מוֹעֵד לְכַפֵּר בְּקֹדֶשׁ לֹא תֹאכְל בָּאֵשׁ תִּשְׂרֹף", ללמד, שדווקא כשהובא מדמה להיכל, היא נאסרת באכילה, אבל אם הובא מבשרה להיכל אינה נאסרת.¹

"אֶל הַקֹּדֶשׁ פְּנִימָה"

מתוך דברי משה לבני אהרן, "הֲנִי לֹא הוֹבָא אֶת דָּמָה אֶל הַקֹּדֶשׁ פְּנִימָה אֶכּוֹל תֹּאכְלוּ אֹתָהּ בְּקֹדֶשׁ כַּאֲשֶׁר צִוִּיתִי", למדנו, שאם

מדמה להיכל פוסלת, שכן אם מחשבה להוציא פוסלת את הקרבן לגמרי, [אף על פי שהוצאה עצמה אינה פוסלת את הנשאר בעזרה], כל שכן שמחשבה להכניס להיכל תפסול לגמרי, [שכן הכנסה עצמה פוסלת לגמרי].

ומכל מקום אין הדין כן, כי נאמר בעניין פסול מחשבת חוץ למקומו, "וְאִם הָאֵכֶל יֵאָכֵל בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי פְּגוּל הוּא לֹא יִרְצָה", ללמד, שאין מחשבת חוץ למקומו **פוסלת את הקרבן**, אלא כשחשב שתהא האכילה במקום משולש בדם בבשר ובאימורים, כגון חוץ לעזרה, שבמקומות אלו היה זמן שכל האכילות הללו היו שוות להיתר, [שבזמן היתר הבמות היה מותר להקריב ולאכול קדשים בכל מקום], אבל אם חשב שתהא האכילה בהיכל, אין המחשבה פוסלת, כי מעולם לא היתה הקטרת אימורים או אכילת בשר בהיכל. [כל זה נתבאר בדף כ"ח].

חטאת שנעשית במחשבה

להוציא דמה חוץ לעזרה

אחרי שלמדנו שיציאת דם חוץ לעזרה, קלה מהכנסת דם להיכל. וכן שמחשבת הכנסה אינה פוסלת, אם כן היה מקום ללמוד בקל וחומר שאם מחשבת הכנסה להיכל אינה פוסלת, [אף על פי שהכנסה עצמה פוסלת את הנשאר בעזרה], כל שכן שמחשבה הוצאה מהעזרה לא תפסול, [שכן ההוצאה עצמה אינה פוסלת לגמרי].

ומכל מקום, **מחשבת הוצאה חוץ למקומו, פוסלת**, מכתובים מפורשים, כפי שנתבאר

¹ הוספות

¹ העירוני שתרי דמה כתיבי.

[=משופש¹] שלא דרך ההיכל כגון דרך גגין ועליות בית המקדש בלולין².

ורבא הקשה על כך, כי נאמר "הובא", שמשמע מזה, שאין הדם נפסל אלא כשהוכנס דרך ביאה, ולא דרך משופש.

ולדברי רבא – הטעם שחילקה תורה בין כניסה להיכל לכניסה לקדש הקדשים הוא, שכל דם נפסל כשכנס למקום שחשבו להכניסו, אם חשבו להכניסו להיכל, נפסל בהכנסה להיכל, ואם חשבו להכניסו לקדש הקדשים, אינו נפסל אלא כשיכנס לקדש הקדשים.

ספיקות רבא

א. דם פר העלם דבר של ציבור ושעירי עבודה זרה שאינם נפסלים בכניסה להיכל, כי שם מקומם, האם הם נפסלים בכניסה לקודש הקודשים, כי אין זה מקומם, או שאינם נפסלים בכך, כי כל שאינו נפסל בכניסה "אָל הקִדָּשׁ", אינו נפסל בכניסה "פְּנִימָה".

ב. אם נאמר, שבספק הקודם, הדם נפסל בכניסה לקודש הקודשים, כי אין זה מקומו כלל, עדיין יש להסתפק מה הדין בדם פר ושעיר של יום הכיפורים, אלא שנתנו מהם את מתנות לפני ולפנים בקדש הקדשים, ויצא הדם למתנות ההיכל, וחזר

היה מובא מדמה של החטאת "אָל הקִדָּשׁ פְּנִימָה", היה בכך סיבה לפוסלה.

ודרשו חכמים: "פְּנִימָה", זה קדש הקדשים. "אָל הקִדָּשׁ", זה היכל. מלמד שכניסת הדם לכל אחד מהמקומות הללו פוסלת את החטאת.

לדברי רבא – אף על פי שניתן ללמוד דין כניסה לקדש הקדשים בקל וחומר מדין כניסה להיכל, [שאם כניסה להיכל פוסלת כל שכן שכניסה לקדש הקדשים פוסלת], מכל מקום הוצרכו שני הכתובים הללו, "אָל הקִדָּשׁ" "פְּנִימָה", כי אם היה רק כתוב אחד, אפילו רק "אָל הקִדָּשׁ", היינו מפרשים שהכוונה לכניסה לקדש הקדשים, ורק אחר שנאמרו שני כתובים, למדנו, שכתוב אחד מדבר בכניסה להיכל, וכתוב שני מדבר בכניסה לקדש הקדשים.

ואביי הקשה על כך, שאין דרך התורה לכתוב דבר שאינו נצרך כלל, כי אחר שכתבה תורה את שניהם, נמצא שכתוב אחד מדבר בכניסה לקדש הקדשים, ואין בו צורך, כי לעולם לא יפסל הדם בכניסה לקודש הקדשים, אחר שכבר נפסל בכניסה להיכל.

ולדברי אביי – הטעם שנאמר בכתוב גם כניסה להיכל וגם כניסה לקדש הקדשים היא ללמד שהדם נפסל בכניסה לקדש הקדשים גם כשהיא כניסה בדרך עקומה

הוספות

¹ משופש כמו משובש, דפ"א ובי"ת מתחלפים [רש"י במסכת מנחות].

² א"י ... שחתך החומה לפני ולפנים ועשה פתח בדרום או בצפון ונכנס ולא דרך פתח שבמזרח ... א"י נכנס בפתח מזרח וצדד באלכסון ... ועוד יש לפרש ... דרך לול שהיה אחורי בית הכפרת. [תוס'].
- סח -

יובא מדמה אל אהל מועד לכפר בקדש לא תאכל
באש תשרף, ויש ללמוד בגזרה שווה,
מהכתוב בעניין עבודת יום הכיפורים,
שהיא דומה לחטאת החיצונית, בכך שגם
בה יש אזהרה שלא להיכנס פנימה, ונאמר
בה, "וכל אדם לא יהיה באהל מועד ובאור לכפר
בקדש עד צאתו וכפר בעדו ובעד ביתו ובעד כל קהל
ישראל", והכוונה לכך שכשהכהן נכנס לכפר,
ועדיין לא כיפר, יצאו הכל, וכמו כן בעניין
דם חטאת שנכנס לפניו, מה שנאמר בו
"לכפר בקדש", הכוונה שנכנס לכפר,
ועדיין לא כיפר, וכבר הוא נפסל.

**ולדעת רבי שמעון – כניסת דם החטאת
פנימה אינה פוסלת אותו, אלא אם כן היזו
ממנו בפנים**, שנאמר בעניין, "וכל חטאת אשר
יובא מדמה אל אהל מועד לכפר בקדש לא תאכל
באש תשרף, ויש ללמוד בגזרה שווה,
מהכתוב בעניין שריפת פר ושעיר של יום
הכיפורים שהם דומים לחטאת החיצונית,
בכך שגם הם בהמות כמותה, "ונאת פר
החטאת ואת שעיר החטאת אשר הובא את דמם
לכפר בקדש יוציא אל מחוץ למחנה ושרפו באש
את ערתם ואת בשרם ואת פרשם", והכוונה לכך
שכבר כיפרו, וכמו כן בעניין דם חטאת
שנכנס לפניו, מה שנאמר בו "לכפר
בקדש", הכוונה שכבר כיפר, אבל כל זמן
שלא כיפר בפנים אינו נפסל.

**ולדעת רבי יהודה – אמנם יש ללמוד בגזרה
שווה, שכניסת דם החטאת פנימה אינה
פוסלת אותו, אלא אם כן כיפר, כדעת רבי
שמעון, אלא שגם בזה אינו נפסל, אלא אם
כן נעשה הדבר במזיד, אבל אם נעשה
בשוגג לא נפסל הדם.**

והכניסו, האם דמים אלו אינם נפסלים
בכניסה לקודש הקדשים, כי זהו מקום של
נתינת הדמים הללו, או מאחר שעתה כבר
נגמרו מתנות לפני ולפנים, ועתה אין לתת
מהם אלא בהיכל, הם נפסלים בכניסה
לקדש הקדשים.

ג. אם נאמר, שגם בספק הקודם, מאחר
שכבר נגמרו מתנות לפני ולפנים, ויצא
להיכל, שוב כשיכנס לקדש הקדשים הוא
נפסל, כי נכנס פנימה ממקומו, עדיין יש
להסתפק, מה הדין כשנתנו מהם מתנות
שבהיכל כנגד הפרוכת, ויצאו כלפי חוץ
לתת מתנות מזבח הזהב, שגם הוא בהיכל,
אלא שבוזה הכהן עומד מעבר המזבח כלפי
חוץ, ולאחר מכן חזרו והכניסו למקום
מתנות הפרוכת, האם אינם נפסלים
בכניסה פנימה, כי סוף כל סוף כל ההיכל
נחשב כמקום אחד, או מאחר שהתורה
קראה למתנות מזבח הזהב יציאה ממקום
מתנות הפרוכת, שנאמר, "ויוציא אל המזבח
אשר לפני ה'", הרי זה נחשב כמקום אחר,
ואם יחזור הדם ויכנס למקום מתנות
הפרוכת הוא נפסל.

דף פג

מתי כניסת דם חטאת

פנימה פוסלת אותו

**לדעת רבי אליעזר – כניסת דם החטאת
פנימה פוסלת אותו אפילו לא היזו ממנו
בפנים כלל**, שנאמר בעניין, "וכל חטאת אשר

**כל הקרבנות הנשרפים השורף אותם
נטמא בכך לטמא בגדים**

בעניין פר ושעיר של יום הכיפורים מפורש בתורה, "וְאֵת פֶּרֶךְ הַחֲטָאֹת וְאֵת שְׁעִיר הַחֲטָאֹת אֲשֶׁר הוֹבֵא אֶת דָּמָם לְכַפֵּר בְּקֹדֶשׁ יוֹצִיא אֶל מַחוּץ לַמִּחֲנֶה וְשָׂרְפוּ בָאֵשׁ אֶת עֲלֹתָם וְאֵת בְּשָׂרָם וְאֵת פְּרָשָׁם. וְהִשְׂרִף אֹתָם יַכְבֵּס בְּגָדָיו וְרַחֵץ אֶת בְּשָׂרוֹ בְּמַיִם וְאַחֲרַי כֹּן יָבֹא אֶל הַמִּחֲנֶה".

וגם כל שאר הנשרפים [פר העלם דבר ופר כהן משיח ושעירי עבודה זרה] דינם כן:

לדעת רבי יהודה – הדבר למד מתוך שנאמר בכתוב, "וְאֵת פֶּרֶךְ הַחֲטָאֹת וְאֵת שְׁעִיר

הַחֲטָאֹת", ללמד, שאף שאר חטאות הנשרפות דינם כפר ושעיר של יום הכיפורים.

ולדעת רבי מאיר – הדבר למד מתוך שנאמר בכתוב, "אֲשֶׁר הוֹבֵא אֶת דָּמָם לְכַפֵּר בְּקֹדֶשׁ", ללמד, שכל שמובא דמו לכפר בקודש דינו כן.

מבואר במשנה, שמכל הדמים הפסולים שנתנו על גבי המזבח, לא הרצה הציץ אלא על הטמא, שהציץ מרצה על הטמא, ואינו מרצה על היוצא. ועניין זה נתבאר בדף כ"ג.

סליק פרק התערובות

פרק תשיעי המזבח מקדש

ממנו.

ונחלקו החכמים, מניין דין זה למד, ומתוך כך נחלקו גם מה הם הדברים שהמזבח מקדש אותם להיות ראויים לו, אף על פי שנפסלו קודם לכן.

דף פג

א. דעת רבי יהושע.

כל דבר הראוי להקטרה על גבי אש המזבח

כשהוא כשר, אם נפסל ועלה למזבח, המזבח מקדשו, שנאמר, "הוא העלה על מוקדה על המזבח", כלומר דבר העומד למוקד [=לאש], אם עלה כבר, אף שנפסל קודם לכן, הרי הוא בעלייתו, ולא ירד¹.

ובכלל זה, אימורי הקרבנות, הראויים לאש המזבח, וכן הקמצים שקדשו בכלי, שראויים לאש המזבח.

- **אבל דם ונסכים, שאף בכשרותם אינם ראויים לאש המזבח, אלא לקירו או קרנותיו, אם נפסלו ועלו למזבח ירדו ממנו.**

וכל שכן, שקומץ שעוד לא קדש בכלי, ומחמת עצמו עדיין לא היה ראוי למזבח מעולם, אם עלה למזבח ירד ממנו. [ואין זה כאימורי קדשים קלים, שעלו למזבח קודם זריקת הדם, שאף הם עדיין לא נתקדשו למזבח בזריקת הדם, ובכל זאת אם עלו

שמות כ"ט ל"ז-ל"ח

"שבעת ימים תכפר על המזבח וקדשת אתו והנה המזבח קדש קדשים כל הנגע במזבח יקדש. וזה אשר תעשה על המזבח כבשים בני שנה שנים ליום תמיד".

ויקרא ו' ב'ג'

"צו את אהרן ואת בניו לאמר זאת תורת העלה הוא העלה על מוקדה על המזבח כל הלילה עד הבקר ואש המזבח תוקד בו. ולבש הפהו מדו בד ומקנסי בד קלבש על בשרו והרים את הדשן אשר תאכל האש את העלה על המזבח ושמו אצל המזבח".

קרבות פסולים שהמזבח מקדש

אף על פי שקרבנות פסולים אינם קרבים למזבח, יש דברים פסולים להקרבה, שאם בדיעבד עלו למזבח, המזבח מקדש אותם להיות ראויים לו, ושוב אין צריך להורידם

הוספות

¹ כן פירש רש"י. ולפי זה לשון "העלה" הוא מלשון עליה, ולא מלשון קרבן עולה. ואם כן, יל"ע היאך יתיישב המשך המשנה, "מה עולה שהיא ראויה לאישים אם עלתה לא תרד אף כל שהוא ראוי לאישים אם עלה לא ירד". אכן במסכת סנהדרין פירש רש"י באופן אחר, והוא שרבי יהושע לומד את דינו מהכתוב, "הוא העלה על מוקדה על המזבח כל הלילה", שהכוונה, שהעולה שעלתה למוקד, תהא שם כל הלילה, ואין הכתוב צריך ללמד זאת על הכשרה, אלא שאף העולה הפסולה שעלתה למוקד, תהא שם כל הלילה, ולא תרד, ולפי זה, "העלה" הוא מלשון קרבן עולה, ועל זה מסיימת המשנה, שלא רק עולה פסולה שעלתה לאשים לא תרד, אלא כל הראוי לאישים אם עלה לא ירד.

בקרבת הבא מחמת עצמו כעולה שהיא באה בפני עצמה ולא מחמת קרבן אחר.

ובכלל זה אימורי הקרבנות, והקמצים של המנחות [שנתקדשו בכלי], והדס, וכן הנסכים הבאים מחמת עצמם.

- **אבל הנסכים הבאים עם הקרבנות ולא מחמת עצמם, אף אם עלו למזבח, ירדו.** [ואין בזה חילוק בין הביאם באותו יום, או ביום אחר, (כדין נסכים הבאים עם הקרבן שניתן להביאם גם בימים שאחר הקרבת הקרבן), וכל שסיבת הבאת הנסכים הוא מחמת קרבן אחר, אף אם עלו ירדו], ולדעתו הנסכים הללו הבאים עם הקרבנות, נפסלים, לא רק כשארע בהם עצמם פסול, אלא אף אם ארע פסול רק בקרבן שבאו עמו, ולא בהם, הם נפסלים, ואם עלו ירדו.

ד. דעת רבי יוסי הגלילי.

קרבנות בהמה שנפסלו, המזבח מקדשם, ולכן אם עלו למזבח לא ירדו, שנאמר, "כָּל הַנִּגְעַ בַּמִּזְבֵּחַ יִקְדָּשׁ. וְזֶה אֲשֶׁר תַּעֲשֶׂה עַל הַמִּזְבֵּחַ כְּבָשִׂים... " ללמד שקרבנות פסולים העולים למזבח, מתקדשים, אם הם מבהמות, ככבשים האמורים בעניין. [וממסקנת הסוגיה משמע שמהכתוב "העֹלָה", הוא לומד, שרק כשנפסלו אחר שהם ראויים לעלות למזבח, אם עלו לא ירדו, אבל אם עלו בעודם חיים, אין המזבח מקדשם].

ובכלל זה אימורי הקרבנות של הבהמות. ולכאורה גם דם הקרבנות הללו בכלל זה.

למזבח אינם יורדים ממנו. כי מכל מקום, האימורים הללו אינם חסרים מעשה בגופם להכשירם למזבח, ומחמת עצמם הם ראויים לו, אלא שזריקת הדם מעכבת לכתחילה, אבל הקומץ שלא קדש בכלי, עדיין חסר מעשה בגופו להכשירו למזבח, והרי הוא כמי שעדיין לא נראה לעלות למזבח].

ב. דעת רבן גמליאל.

כל דבר הראוי לעלות למזבח כשהוא כשר, אם נפסל ועלה למזבח, המזבח מקדשו, שנאמר, "הוא העֹלָה על מוקדה על המִזְבֵּחַ", כלומר דבר הראוי למזבח, אם עלה כבר, אף שנפסל קודם לכן, הרי הוא בעלייתו, ולא ירד.

ובכלל זה, אימורי הקרבנות, שכשהם כשרים הם ראויים לעלות למזבח. וכן הקמצים שקדשו בכלי, שכשהם כשרים הם ראויים לעלות למזבח. וכן הדם והנסכים, שכשהם כשרים הם ראויים לעלות למזבח.

- **אבל הקומץ של המנחה, שנקמץ ממנה, ועדיין לא קדש בכלי לעלות למזבח, מאחר שמחמת עצמו עדיין לא היה ראוי למזבח מעולם, אף אם עלה למזבח, ירד ממנו.**

ג. דעת רבי שמעון.

כל דבר הקרב מחמת עצמו, ולא כתוספת לקרבן אחר, אם נפסל, ועלה למזבח, המזבח מקדשו, שנאמר, "הוא העֹלָה על מוקדה על המִזְבֵּחַ כָּל הַעֹלָה", ללמד שדין זה שהמזבח מקדש את הפסולים, נאמר

ולדעת רבי יהושע – דין זה למד מהכתוב, "וְהָרִים אֶת הַדָּשָׁן אֶשֶׁר תֹּאכַל הָאֵשׁ אֶת הָעֵלָה עַל הַמִּזְבֵּחַ", המלמד, שאף מה שכבר אכלה האש, אם פקע מהמזבח, יש לשוב ולהעלותו למזבח. [נעל כרחק יש לדרוש את הכתוב כן, כי לפשט הכתוב, המלמד שיש לתרום את הדשן, לא היה צריך לכתוב, "אֶשֶׁר תֹּאכַל הָאֵשׁ", כי דבר פשוט הוא שהדשן הוא מה שאכלה האש, ולא נכתב, "אֶשֶׁר תֹּאכַל הָאֵשׁ", אלא לדרשו כנ"ל].

דווקא אברי קרבנות [מעוכלים] שפקעו מהמזבח יש להחזיר אבל קטורת [מעוכלת] שפקעה מעל המזבח אין להחזירה אליו

ודין זה למד, מהכתוב האחרון, **שנאמר בו**, "וְהָרִים אֶת הַדָּשָׁן אֶשֶׁר תֹּאכַל הָאֵשׁ אֶת הָעֵלָה עַל הַמִּזְבֵּחַ", ללמד שדווקא עולה [וקרבנות מזבח החיצון] שכבר אכלה אש המזבח ופקעה ממנו, תחזור אליו, אבל קטורת שפקעה, אין מחזירים.

הטעם שפסולים שעלו למזבח לא ירדו ממנו הוא כי המזבח מקדש אותם

לדעת רבן גמליאל – עניין זה למד מהכתוב, "שִׁבְעַת יָמִים תִּכְפֹּר עַל הַמִּזְבֵּחַ וְקִדַּשְׁתָּ אֹתוֹ וְהָיָה הַמִּזְבֵּחַ קָדֹשׁ קְדָשִׁים כָּל הַנֹּגַע בַּמִּזְבֵּחַ יִקְדָּשׁ". [וממנו יש ללמוד שהמזבח מקדש פסולים שהיה להם שעת הכושר להקטרה כגון שנפסלו אחר זריקת הדם בלינה או טומאה ובין שלא היה להם שעת הכושר להקטרה כגון שנפסלו קודם זריקת הדם בשחיתת פיגול]

- אבל קרבנות העוף שנפסלו, אף אם עלו ירדו [בין בשר ובין דם]. וכן הקמצים, [אף אחר שקדשו בכלי], וכן הנסכים, [אף הבאים בפני עצמם], כשנפסלו, מאחר שאינם בהמות, אף אם עלו ירדו.

ה. דעת רבי עקיבא.

קרבנות בעלי חיים שנפסלו, המזבח מקדשם, ולכן אם עלו למזבח לא ירדו, שנאמר, "הוא העלה על מוקדה על המזבח כל הפלגה", ללמד שדין זה שהמזבח מקדש את הפסולים, נאמר בקרבן הבא מבעלי חיים, שגם עולה באה מהם. [וממסקנת הסוגיה משמע, שמהכתוב "קְבָשִׁים" הוא לומד שמנחה אינה בכלל זה אלא רק בהמה ועוף].

ובכלל זה אימורי הקרבנות של בהמות ועופות, שכן העולה באה מן הבהמה ומן העוף. **ולכאורה גם דם הקרבנות הללו בכלל זה.**

- אבל הקמצים, [אף אחר שקדשו בכלי], וכן הנסכים, [אף הבאים בפני עצמם], כשנפסלו, מאחר שאינם בעלי חיים, אף אם עלו ירדו.

אברי קרבנות כשרים שפקעו מעל המזבח מחמת יקידת האש מחזירים למזבח

לדעת רבן גמליאל – דין זה למד מהכתוב, "הוא העלה על מוקדה על המזבח", שמשמע ממנו, שמה שכבר היה על המוקד, יהיה למעלה, ולכן אם פקע יחזירוהו.

למקומו. (ו-ז) דם קרבן **שקבלו** אותו **פסולים.** ושזרקו אותו **פסולים** למזבח¹.
ואין אלא שלושה פסולים, שאף אם עלו, ירדו, ואלו הם, (א) קרבן שנשחט בלילה. (ב) ושנשפך דמו (ג) ושיצא דמו חוץ לקלעים, הלמדים משלושת המיעוטים האמורים בעניין ההעלאה למזבח, "זאת תורת העֶלָה הִוא הָעֶלָה".

- מתחילה אמרו שהטעם, שדווקא פסולים אלו נתמעטו מהכתוב הנ"ל, כי שאר פסולים, יש ללמוד בבניין אב, עלו לא ירדו, [כמבואר להלן]:

דם שנפסל בלינה – יש ללמוד בבניין אב, שאם עלה, לא ירד, שכן מצינו, גם באימורים, שאם לנו, ועלו, לא ירדו.

אימורים שנפסלו בלינה – יש ללמוד בבניין אב, שאם עלו לא ירדו, שכן מצינו בעניין אכילת בשר הקרבנות, שהשלמים אינם נפסלים כלל בלינת לילה אחד, ומותרים באכילה גם ביום השני.

דבר שנפסל ביציאה מהעזרה – יש ללמוד בבנין אב, שאם עלה לא ירד, שכן מצינו לו צד היתר בבמה, שאין בה פסול יוצא כלל.

דבר שנטמא – יש ללמוד בבניין אב, שאם עלה לא ירד, שכן מצינו לו צד היתר בעבודת ציבור, שאין בה פסול טמא.

אימורים שנתפגלו במחשבת חוץ לזמנו – יש ללמוד בבניין אב, שאם עלו לא ירדו,

לדעת רבי יהושע – עניין זה למד מהכתוב הנ"ל, וגם מהכתוב, "הוא העֶלָה על מוקדה על המִזְבֵּחַ", המלמד, שזהו הטעם שמה שראוי לאשים, אם עלה, לא ירד, כי הוא על המזבח המקדשו. כתוב אחד נצרך לעניין פסולים שהיה להם שעת הכושר להקטרה. ופסוק אחד נצרך לפסולים שלא היה להם שעת הכושר להקטרה.

דף פד

אלו פסולים המזבח מקדש

לעיל נתבאר, מהם הקרבנות, שאם עלו למזבח, הוא מקדש אותם, אף על פי שארע בהם פסול. אלא שלא כל הפסולים שווים בזה, יש פסולים שהמזבח מקדש, ויש פסולים שהמזבח אינו מקדש, ואלו שאין המזבח מקדש, אף על פי שעלו למזבח, ירדו ממנו. ונחלקו חכמים, אלו פסולים המזבח מקדש, ואלו פסולים המזבח אינו מקדש.

א. דעת רבי יהודה.

רוב הפסולים שעלו למזבח, מאחר שעלו, לא ירדו, [ונכלל זה, (א) דם קרבן או אימורי קרבן שנפסלו בלינה. (ב) אימורי קרבן שנפסלו ביציאה. (ג) אימורי קרבן שנפסלו בטומאה. (ד) אימורי קרבן שנפסלו בשחיטה במחשבת חוץ לזמנו. (ה) אימורי קרבן שנפסלו בשחיטה במחשבת חוץ

¹ חספות

¹ בדף פ"ז נחלקו רבי יוחנן וריש לקיש, אם הכוונה לדם, שנעשו בו שתי העבודות הללו בפסול או אף בדם שנעשית בו רק עבודה אחת בפסול. [תוס'].
- עד -

[כפי המבואר בעניין הלימוד בבנין אב].

ב. דעת רבי שמעון.

כל הפסולים שנפסלו אחר ביאתם לעזרה¹, אם עלו למזבח, המזבח מקדשם. ובכלל זה, גם (א) קרבן שנשחט בלילה. (ב) ושנשפך דמו. (ג) ושיצא דמו חוץ לקלעים. [שלדעת רבי יהודה אין המזבח מקדשם].

וכל שכן שאר הדברים, המנויים לעיל (ד) דם קרבן או אימורי קרבן שנפסלו בלינה. (ה) אימורי קרבן שנפסלו ביציאה. (ו) אימורי קרבן שנפסלו בטומאה. (ז) אימורי קרבן שנפסלו בשחיטה במחשבת חוץ לזמנו. (ח) אימורי קרבן שנפסלו בשחיטה במחשבת חוץ למקומו. (ט-י) דם קרבן שקבלו אותו פסולים. ושזרקו אותו פסולים למזבח. [שבאלו אף לדעת רבי יהודה המזבח מקדשם], שכן כולם ארע בהם הפסול אחר שבאו לעזרה.

ומלבד כל אלו המנויים לעיל, פרט רבי שמעון בברייתא פסולים נוספים, שארע בהם הפסול אחר ביאתם לעזרה, ולכן המזבח מקדשם, ואלו הם, (יא) הניתנים למטה מחוט הסיקרא שנתנם למעלה. (יב) והניתנים למעלה שנתנם למטה. (יג) והניתנים בחוץ שנתנן בפנים. (יד) והניתנים בפנים שנתנן בחוץ. (טו-טז) ופסח וחטאת ששחטם שלא לשמם.

ורק דברים שנפסלו קודם ביאתם לעזרה²,

שכן מצינו, שהזריקה במחשבה זו, מועילה לעניין זה, שבה נגמרה עבודת הדם בהכשר, להחשיב את הקרבן כפיגול, [שקרב המתיר כמצוותו], והואיל והיא מרצה לעניין פיגול, תרצה גם לעניין זה, שאם עלו האימורים, לא ירדו.

אימורים שנתפגלו במחשבת חוץ למקומו – יש ללמוד, שאם עלו לא ירדו, משום שהוקש לחוץ לזמנו.

קרבן שנפסל בכך שקיבלו טמאים את דמו וזרקוהו – יש ללמוד בבנין אב, שאם עלה הדם או האימורים, לא ירדו, שכן מצינו צד היתר לעבודת פסולים אלו בקרבן ציבור.

- **אולם מסקנת הסוגיה, שאין הדברים הללו למדים בבנין אב,** כי אין ללמוד בבנין אב, דבר שנעשה שלא כדין, [כלינת אימורים או יציאתם לחוץ במקדש], מדבר שנעשה כדין, [כאכילת שלמים למחר או יציאה בבמה].

ועיקר הלימוד הוא מהכתוב, "תֹּזֶרֶת הָעֶלְיָה", המרבה כל הפסולים לעלות למזבח, [כלומר שאם עלו לא ירדו], ואם כן, על כרחך, אין למעט מהכתוב הזה אלא שלושה פסולים, מחמת המיעוטים שבכתוב, "זֹאת תֹּזֶרֶת הָעֶלְיָה הִוא הָעֶלְיָה", ומסתבר שאלו הם השלושה המבוארים לעיל, כי שאר הפסולים, יש להם צד קל,

הוספות

¹ לאחר שחיטה וקידוש כלי. [תוס'].]

² בריש פרק יוצא דופן משמע, שכשנפסלו בדברים הללו כשהם חולין, דין פשוט הוא שאם עלו ירדו, והכתוב המלמד שהם פסולים, מלמד, שאפילו אם נפסלו אחר שהוקדשו, מאחר שנפסלו בדבר הפוסל קודם הקדש, אם עלו לא ירדו. [לפי זה קשה, איך יתכן שתאסר בהמה מחמת שעבדו אותה עבודה זרה, אחר שכבר הוקדשה,

או תִּבְלַל בְּעֵינָיו", והוא קרום המכסה את העין], והטעם לכך שבעלת מום זה אינה נפסלת בבהמות לגמרי ואם עלתה לא תרד, כי בעופות בעל מום כזה כשר אף לכתחילה, [שאינו מום פוסל בעופות, שנאמר, "תָּמִים זָכָר בְּבָקָר בְּכֶשֶׁבִים וּבְעֵזִים" ללמד שהבהמה הקרבה צריכה להיות תמימה, אבל העוף אינו צריך להיות תמים. ומכל מקום אם יש בעוף חסרון אבר, הוא פסול, משום שעוף חסר אבר הוא דבר מגונה, ואין להקריב דבר מגונה לגבוה, שנאמר, "הִקְרִיבֵהוּ נָא לְפָתֵחַ דַּר הַיָּרְצֵף או הַיִּשָּׂא פְּנֵיךָ"].

ומכל מקום, לא אמר רבי עקיבא שהמזבח מקדש בהמה שיש בה מום של דוקין שבעין, אלא **כשתחילה קדשה, ואחר כך נפל בה המום**, אבל אם היה בה המום בעודה חולין, אינה מתקדשת להקרבה, ולכן אפילו אם עלתה למזבח תרד ממנו.

[ומודה רבי עקיבא, שהמקדיש נקבה לעולה, (שלתחילה אינה קדשה לכך, כי אין עולה באה אלא מהזכרים), אף על פי שבעופות הנקבה כשרה לעולה, בבהמות היא פסולה לגמרי, ואף אם עלתה למזבח תרד ממנו, (ואינה כבעלת מום של דוקין שכשרה בבהמה בדיעבד, כי כשרה בעופות

אין המזבח מקדשים¹. ובכלל זה, (א) הרובע. (ב) והנרבע. (ג) והמוקצה. (ד) והנעבד. (ה) ואתנן. (ו) ומחיר. (ז) וכלאים. (ח) וטרפה. (ט) ויוצא דופן. [ובתוס' נוספו, (י) זקן. (יא) חולה. (יב) מזוהם. (יג) נדמה. (יד) טומטום. (טו) אנדרוגינוס].

- וטעמו של רבי שמעון הוא, משום שמצד אחד נאמר, "זאת תִּזְרֹת הֶעֱלָה", ללמד, שכל העולים, [בין כשרים בין פסולים], תורה אחת להם. ומצד שני נאמר "זאת תִּזְרֹת הֶעֱלָה", ללמד, שרק עולה כשרה, אם עלתה לא תרד, אבל פסולים שעלו ירדו.

וליישב את שני המקראות, יש לומר, שכל הנפסלים אחר ביאתם לקודש, המזבח מקדשם, [ועליהם נאמר "תִּזְרֹת הֶעֱלָה"]. וכל הנפסלים קודם ביאתם לקדש, אין המזבח מקדשם, [ועליהם נאמר "זאת"].

ג. דעת רבי עקיבא. [כתובה במשנה בדף זה. ומבארת בגמרא בדף פ"ה]

רבי עקיבא חולק על דברי רבי שמעון בדבר אחד, והוא, **שלא כל בעלי מומים שעלו למזבח אינם מתקדשים, אלא יש יוצא מן הכלל הזה, והוא בהמה בעלת מום הנקרא דוקין שבעין, [ובלשון הכתוב, "או גֶּבֶן אוּ דִּקָּ**

הוספות

הלא אין אדם אוסר דבר שאינו שלו. ויש לומר, שעניין זה שייך בקדשים קלים, וכדעת רבי יוסי הגלילי, האומר שהם ממון הבעלים. [ואם תאמר, איך יתכן שתאסר בהמה מחמת אתנן ומחיר, אחר שכבר הוקדשה, הלא נאמר בעניין אתנן ומחיר "לכל נדר", למעט דבר שכבר נדור. ויש לומר, שעניין זה יתכן בוולד בהמת קדשים מעוברת, וכדעת האומרים אינו קדוש עד שיולד, ואם כן בעודו במעי אמו נאסר מחמת אתנן ומחיר, וכשנולד, נמצא כקדוש קודם לכן. [כל זה מהתוס'].]

¹ לא נתבאר מה דעת רבי יהודה בזה, שלכאורה מאחר שאינו ממעט אלא שלושה פסולים, יש לו להכשיר את כל אלו. אולם מסתבר שגם הוא מודה, שאת כל אלו אין המזבח מקדש, כי אינם עדיפים על קומץ שלא קדש בכלי שאין המזבח מקדשו כי לא נראה למזבח. ויל"ע בזה. והתוס' כתבו, שבכל הני מודה רבי יהודה, ועוד כתבו שרובע ונרבע [ושאר דברים שנפסלו קודם ביאתם לקודש] לא צריכי מעוטא לדעת רבי יהודה.

ולדעת רבי יוחנן – כשם שהמעלה בחוץ אחר ששחט בחוץ, חייב על העליה, אף על פי שמשעת השחיטה כבר נפסל הקרבן מלעלות בפנים. **כך המעלה בחוץ אחר ששחט בלילה בפנים, חייב על העליה בחוץ**, אף על פי שמשעת השחיטה בלילה, נפסל הקרבן מלעלות לפנים. [טעם זה אנו צריכים לדעת רבי יהודה האומר שקרבן הנשחט בלילה נפסל אף בדיעבד אבל לדעת רבי שמעון דין זה פשוט כי קרבן הנשחט בלילה מתקבל בעזרה בדיעבד ולכן יש חיוב כרת על העלאתו בחוץ].

דף פה

- **יש אומרים שדבריו נדחו**, כי מצינו שהשוחט קרבן העוף בפנים, אינו חייב על העלאתו בחוץ, משום שהשחיטה בפנים פסלה אותו מלעלות בפנים, ושוב אין אומרים שיתחייב על העלאה בחוץ כמי שנשחט בחוץ. [ורק הנשחט בחוץ יש בו גם חיוב על ההעלאה בחוץ].

- **ויש אומרים, שלא נדחו דבריו**, כי שחיטת בהמה בחוץ ובלילה שוות הן, שהן שחיטות המתירות חולין, ולכן אף שבכך הקרבן נפסל מלעלות בפנים, מאחר שנחשב שחוט, חייבים על העלאתו בחוץ. מה שאין כן שחיטת עוף בעזרה, שאינה שחיטה כלל, לא לחולין [בעזרה] ולא לקדשים [בעזרה], ולכן מאחר שאין העוף נחשב כשחוט, אין חייבים על העלאתו בחוץ.

לכתחילה), כי פסולה של עולת נקיבה, הוא בכך שהיא נקיבה, וקדם פסולה להקדשה].

מדיני שחיטה והעלאה

של קרבן חוץ לעזרה

בפרק השוחט והמעלה יתבאר בעזה"י, **שכל קרבן המתקבל בעזרה, המעלה אותו לקרבן חוץ לעזרה, חייב כרת.**

ולא רק קרבן המתקבל בעזרה לכתחילה דינו כן, אלא **אף המתקבל בעזרה בדיעבד**, ככל הפסולים שלכתחילה לא יעלו למזבח, אבל בדיעבד אם עלו לא ירדו, המעלה אותם מחוץ לעזרה חייב כרת.

ולא רק אלו, אלא **גם על קרבן ששחטו בחוץ**, שאף בדיעבד אינו מתקבל בעזרה, מכל מקום יש בו חיוב כרת על העלאתו בחוץ, כי נאמר, "ואלהם תאמר", [לערב פרשת שחוט חוץ עם פרשת מעלה בחוץ], ללמד, שכל שחייבים על שחיטתו בחוץ¹, חייבים גם על העלאתו בחוץ, אף על פי שמשעה שנשחט בחוץ, כבר נפסל להעלאה בפנים.

ובכלל השחיטה שחייבים עליה בחוץ, [וממילא גם חייבים על ההעלאה שעמה], לא רק שוחט קרבן בהמה בחוץ, [שזו דרכו בעזרה], אלא **אף השוחט קרבן עוף בחוץ**, [שבעזרה דרכו במליקה], כי נאמר "או אשר ישחט", ללמד, שכל דבר הנשחט בחוץ, חייבים עליו אף על פי שאינו ראוי לכך בפנים.

הוספות

¹ לדעת רבי יוחנן, אין זה מדויק, אלא כל שנחשב כשחוט, אף על פי שהשחיטה בחוץ, והיא פוסלת אותו, מכל מקום יש בו חיוב על העלאתו בחוץ.

אימורים שהעלה למזבח

לפני זריקת דמים

א. אימורי קדשי קדשים.

קדשי קדשים יש בהם קדושת הגוף משעת הקדשם, ולכן דין פשוט הוא, שאף שמעיקר הדין אין להעלותם למזבח אלא אחר זריקת הדם, בדיעבד אם עלו למזבח, ראויים הם לו, **ולא ירדו ממנו**.

ב. אימורי קדשים קלים.

לדעת עולא – אף אימורי קדשים קלים, שאינם קדושים קדושת הגוף אלא אחר זריקת דמים, שאז דינם לעלות למזבח, מכל מקום, אם עלו למזבח קודם זריקת דמים, נעשו כבר עתה לחמו של מזבח, **ולא ירדו ממנו**, [מאחר שעומדים לכך אחר זריקת דמים].

וכן דעת רבי יוחנן – שאימורי קדשים קלים שהעלם למזבח לפני זריקת דמים, נעשו בכך לחמו של מזבח, ולא ירדו ממנו. אולם רק לעניין זה העליה מקדשת אותם, כאילו נזרק עליהם הדם, **אבל מעילה אין בהם**, כי אין מעילה באימורי קדשים קלים, אלא אחר זריקת הדם, כשהובררו האימורים לגבוה.

קרבנות שעלו בחייהם לראש המזבח

א. קרבנות כשרים.

קרבנות כשרים שעלו בחייהם לראש המזבח, בין קדשי קדשים, ובין קדשים קלים, [מאחר שאינם נפסלים בכך שירידו

אותם מהמזבח], **לכתחילה לא ישחטו בראש המזבח**, אלא ירדו ממנו, וישחטו בקרקע העזרה, ואז יקרבו למזבח **כהלכתם**.

ובדיעבד, אם נשחטו בראש המזבח, יקרבו כהלכתם בראשו, אולם לעניין הפשט וניתוח של העולה, שאינו חלק ההקרבה, אלא ההכנה לכך, **נחלקו חכמים**.

- יש אומרים שמפשיט ומנתח את העולה בראש המזבח, ואין צריך להורידה ממנו לשם כך.

- ויש אומרים מאחר שהעולה כשרה, ולא תיפסל מהקרבה בכך שתדד מהמזבח, אין דרך ארץ להפשיטה ולנתחה בראש המזבח, אלא **מורידים אותה, ומפשיטים ומנתחים אותה למטה**, וחוזרים ומעלים את האברים המנותחים.

ב. קרבנות פסולים [שהמזבח מקדש אותם אם עלו לו].

אין פסולי קרבנות מחיים, שהמזבח מקדש אותם, אם עלו לו, אלא דוקין שבעין, וכדעת רבי עקיבא. אבל כל שאר פסולי הקרבנות שהמזבח מקדש אותם, הם פסולים הבאים לאחר מיתה. ולפיכך, הדין הבא הוא כדעת רבי עקיבא בלבד, ובקרבתות שהם פסולים מחמת דוקין שבעין.

וכשעלו לראש המזבח קרבנות פסולים [בדוקין שבעין], **אף על פי שאם יורידו אותם, שוב לא יוכלו לשוחטם ולהעלותם**, כי לכתחילה אין מעלים פסולים למזבח,

יש להפשיטה ולנתחה].

וכל זה בשאר אברים, אבל את הקרביים מוריד למטה, ואף על פי שבכך הם נפסלים מלהעלותם שוב, והטעם לכך שמורידים אותם, כי להקטירם כמות שהם אי אפשר, מחמת הפרש שבתוכם, שאינו ראוי להקרבה לגבוה, שנאמר, "הִקְרִיבָהּ וְלֹא לִפְחֹתָהּ הִקְרַצְךָ אוֹ הִשָּׂא פְּגִיף".

וכשמורידים את הקרביים הפסולים הללו, אף על פי ששוב לא יקריבום למזבח, מכל מקום יש להדיחם מפרשם, כדי שלא יהיו קדשי שמים מוטלים כנבלה, שהפרש בקרביים.

עוף שנרבע

עוף שנרבע פסול להקרבה, ואף על פי שהכתוב המלמד שבהמה שנרבעה פסולה, מלמד גם שבהמה שרבעה פסולה, והיה מקום לומר, שאין דבר נפסל משום נרבע, אלא כשראוי להיפסל משום רובע, להוציא עופות שלא שייך בהם רובע, [כי אין עוף רובע אשה].

מכל מקום, מאחר שעבירה לרובע עוף, עוף הנרבע הוא עוף שנעשית בו עבירה, ולפיכך נפסל להקרבה.

עוף אתנן או מחיר

עוף שהוא אתנן זונה או מחיר כלב, פסול להקרבה, כי גם עוף הוא בכלל הכתוב, "לא תבִּיא אֶתְנֵן זֹנָה וּמְחִיר כָּלֵב בֵּית ה' אֶקִּיף

[ואם היו נשחטים למעלה, המזבח היה מקדש אותם אחר השחיטה, שלא ירדו ממנו], מכל מקום, מאחר שעתה הם חיים, המזבח אינו מקדש אותם, ולכן מורידים אותם מהמזבח.

אולם בדיעבד אם נשחטו הפסולים הללו בראש המזבח, יקרבו כי המזבח קידש אותם.

ולעניין זה הכל מודים, שאם היה זה קרבן עולה, אין מורידים אותה לצורך הפשט וניתוח, כי עולה פסולה אינה צריכה הפשט וניתוח, וכשהיא בראש המזבח היא קרבה בשלמות.

עולה שעלתה לראש המזבח בכשרות

ונפסלה שם בטרם ירדה

כבר נתבאר, שעולה כשרה שעלתה לראש המזבח בחייה, תרד להישחט למטה, אולם בדיעבד, אם נשחטה למעלה, קרבה ממקומה, [אלא שלעניין הפשט וניתוח, נחלקו חכמים, האם יעשו למעלה או למטה].

וכל זה כשעד גמר ההקרבה לא ארע בה שום פסול, אבל אם לאחר זריקת דמה נפסלה, הכל מודים שגם ההפשט והניתוח יעשו למעלה, כי אם יורידו אותה לצורך זה, שוב לא יוכלו לחזור ולהקריב את האברים שכבר נפסלו. [ואף על פי שהעולה פסולה, יש לעשות בה הפשט וניתוח, כי מאחר שבשעת זריקת הדם היתה כשרה, ונראתה להפשט וניתוח, אף אחר שנפסלה

לְכָל נֶדֶר כִּי תֹעֲבַת ה' אֶקְיֵף גַּם שְׁנֵיהֶם".¹ הדין.

- **ויש אומרים שרבי חנינא לימד, שכשמורידים את בעלי המומים מהמזבח, אין מורידים אותם בפרהסיא, שהוא בזיון להם, אלא מורידים אותם כלאחר יד.** [ולכאורה הוא הדין לשאר הפסולים שמורידים מהמזבח].²

פסולים שהמזבח קידש ואחר כך הורידום [בטעות] מהמזבח

כל הפסולים שהמזבח מקדש אותם, אינו מקדש אותם להיות לגמרי ככשרים, אלא שבעודם על המזבח הם מקודשים, ואין צריך להורידם, אבל אם הורידו אותם מהמזבח, חזרו לפסלותם, ואין מעלים אותם.

וכל זה כשלא משלה בהם אש המזבח כשהיו עליו, אבל אם החלה אש המזבח לאוכלם, נעשו לחמו של מזבח, ומעתה אף אם ירדו ממנו, חוזרים ומעלים אותם למזבח.

ומכל מקום, מבואר במשנה [בדף פ"ו], שאף שיותר להחזירם למזבח, אין הדבר חובה, אלא רשות בלבד, ולכן אם פקעו מעל המזבח, אין צריך להחזירם.

ואלו [כשרים] שאם עלו ירדו

דברים כשרים שאינם ראויים למזבח כלל,

עוף טומטום או אנדרוגינוס

לדעת תנא קמא בברייתא – טומטום ואנדרוגינוס אינם ספק זכר או נקיבה אלא בריה בפני עצמה ואינם בכלל העופות הכשרים להקרבה.

ולדעת רבי אליעזר – טומטום ואנדרוגינוס כשרים להקרבה כי לא נאמר בעניין העופות שיקרבו דווקא מזכר או נקיבה.

כל עוף הפסול להקרבה, כשמולקים אותו דינו כנבילה, ומטמא את האוכלו כדין נבלת עוף טהור.

עדות רבי חנינא סגן הכהנים בעניין בעלי מומים

כבר נתבאר בדף פ"ד, שקרבנות בעלי מומים, אפילו אם עלו למזבח, אין המזבח מקדש אותם, ולכן מורידים אותם ממנו.

ואמר רבי חנינא סגן הכהנים: **דוחה היה אבא את בעלי מומין מעל גבי המזבח.**

- **יש אומרים** שלא שמענו חידוש דין מדברי רבי חנינא, [שכן הדין הזה כבר מבואר במשנה בדברי התנאים הקודמים], אבל **שמענו מדבריו, שארע מעשה** שהעלו בעלי מומים למזבח, והורידו אותם ממנו כפי

¹ הוספות

² העירוני לעיין בזבח תודה שהסתפק כעין זה.

מחוברים בבשר, אינם מתקדשים, **אפילו** עלו למזבח, וגם **משלה בהם** **אש המזבח**, ובכל אופן יורידום מהמזבח.

ולדעת רבי חנינא מסורא – כשהדברים הללו אינם מחוברים בבשר, אינם מתקדשים בעלייתם למזבח, רק כשלא משלה בהם אש המזבח. אבל **אם החלה אש המזבח לאוכלם**, נעשו לחמו של מזבח, ומעתה אף אם ירדו ממנו, חוזרים ומעלים אותם למזבח.

דף פו

ב. דעת תנא קמא בברייתא.

כל אלו, אף שאינם בשר הקרבן, עולים למזבח, אפילו כשאינם מחוברים בבשר, כי גם כשפרשו מהבשר, הם בכלל הכתוב, "וְהִקְטִיר הַכֹּהֵן אֶת הַכֹּל מִמִּזְבְּחָהּ".

ורק לעניין אחד אינם שווים לבשר, שבשר שנתעכל ופקע מהמזבח, מחזירים אותו למזבח, אבל את אלו, אם נתעכלו ופקעו מהמזבח, אין מחזירים אותם למזבח, וזה מה שנלמד מהכתוב, "וְעֲשִׂיתָ עֲלֵתֶיךָ הַבֶּשֶׂר וְהִדַּם עַל מִזְבֵּחַ ה' אֱקִיד", שרק את הבשר מחזירים, אפילו כשפקע אחר שנתעכל.

זריקת הדם קובעת את דין העצמות

א. דעת רבה.

כבר נתבאר שלדעת משנתנו, כשהעצמות

אפילו עלו למזבח, לא נתקדשו לו, ולכן ירדו ממנו.

ובכלל זה: (א) בשר קדשי קדשים. (ב) ובשר קדשים קלים. (ג) ומותר העומר. (ד) ושתי הלחם. (ה) ולחם הפנים. (ו) ושירי מנחות. (ז) והקטורת [שעלתה על המזבח החיצון שאינה ראויה לו אלא לפנימי].

הצמר שבראשי כבשים והשער שבזקן תישיים¹ והעצמות והגידים והקרניים והטלפים

א. דעת משנתנו [כרב].

כל אלו, שאינם בשר הקרבן, אלא דברים המחוברים לבשר, בזמן שהם מחוברים לו, הם עולים עמו למזבח, אבל אם פרשו מהבשר, אינם עולים למזבח, ואם עלו למזבח, לא נתקדשו בכך, אלא ירדו מהמזבח.

שנאמר "וְהִקְטִיר הַכֹּהֵן אֶת הַכֹּל מִמִּזְבְּחָהּ", שמשמע מזה שהכל עולה למזבח, אפילו עצמות וגידים שאינם בשר, ונאמר, "וְעֲשִׂיתָ עֲלֵתֶיךָ הַבֶּשֶׂר וְהִדַּם עַל מִזְבֵּחַ ה' אֱקִיד", שמשמע מזה, שרק הדם והבשר עולים למזבח.

וליישב את שני המקראות, יש לומר, שכל המחובר לבשר עולה למזבח אף שאינו בשר, אבל מה שאינו מחובר לבשר, אינו עולה.

לדעת רב מרי – כשהדברים הללו אינם

הוספות

¹ מבואר [שלדעת רבין] הצמר שבראש הכבשים [בגובה העורף] והשער שבזקן התישיים קרב עם הראש כשהוא מחובר לו, ועניין זה מתקיים בקרבן עולה, שהראש עצמו קרב בה, ושונה הוא משאר הגוף, שאין מפשיטים ממנו את העור, ולכן השער מחובר בו. [על פי דברי רש"י].

כשהיו מחוברים בבשר בשעת זריקת הדם, שכן עצמות האשם המותרות בשעת זריקה, הם עצמות המחוברות בבשר, ומהם הדין הזה למד.

ולכן, **אם בשעת זריקת הדם היו העצמות מחוברים בבשר**, אף שבעודם מחוברים ניתן להקריבם, אם פרשו מהבשר קודם הקטרה, **מהתורה דינם כחולין גמורים**, ואין בהם מעילה, **אלא שחכמים אסרו להנות מהם**.

אבל אם פירשו מהבשר קודם זריקת הדם, מאחר שאינם ראויים להקטרה, וגם אינם מותרים להדיוט, [כי אין ללמוד בגזרה שווה מדין אשם אלא להתיר עצמות המחוברות בבשר], הרי הם קדושים לעולם בקדושתם הראשונה, של הקרבן, **ויש בהם מעילה לעולם**.

גחלת שפקעה מעל גבי המזבח אין צריך להחזירה.

**גמר מצוות הקטרת האיברים לעניין (א)
החזרתם למזבח אם פקעו (ב) מעילה (ג)
תרומת הדשן**

א. אם עדיין לא נתעכל הבשר כלל, ויש בהם בשר בעין, עדיין לא נגמרה מצוות הקטרתם.

ולכן, אם פקעו מעל גבי המזבח, יש

[ושאר הדברים הנ"ל] מחוברים בבשר, הם קרבים עמו, וכשאינם מחוברים בבשר, הם אינם קרבים עמו, ודינם כדין קדשים פסולים.

אכן, כל זה **כשבשעת זריקת הדם עדיין היו מחוברים בבשר**, ואז **הוקבעו על ידי הזריקה להיקרב**, [כי היו מחוברים בבשר], **וכשפרשו מהבשר נעשו כקדשים פסולים**, [ואף שאינם קרבים, יש בהם דין מעילה לעולם].

אבל אם **בשעת הזריקה כבר לא היו מחוברים בבשר**, לא קבעה אותם הזריקה להיקרב כלל, אלא **להיות חולין גמורים** [לכהנים] לעשות מהם כלי הדיוט.

שעל זה נאמרה גזרה שווה, [שנאמר בעניין עולה, "וְהִקְרַבְתָּ מִמֶּקְרִיב אֶת עֹלֹת אִישׁ עֹזֵר הָעֹלָה אֲשֶׁר הִקְרִיב לָפָנָיו לֹא יִהְיֶה", ונאמר בעניין אשם, "פִּתְחָתָא פְּאֲשָׁם תִּזְרַח אַחַת לָהֶם הִפְחֵוּ אֲשֶׁר יִכְפֹּר בּוֹ לֹא יִהְיֶה", והיא גזרה שווה מופנית, שאין דוחים אותה, כי בעניין העולה לא נאמרו המילים "לֹא יִהְיֶה", אלא לצורך גזרה שווה, ונאמרה גזרה שווה זו] ללמד, שכשם שעצמות האשם מותרים בזריקת הדם, [שהרי אף בשרו מותר באכילה¹], כך עצמות העולה מותרים בזריקת הדם, [כשלא היו מחוברים לבשר באותה שעה].

ב. דעת רבי אלעזר.

אין ללמוד מגזרה שווה הנ"ל, שעצמות הקרבן מותרים בשעת זריקת הדם, אלא

¹ הוספות

¹ ואי משום נותר, דבשריפה, לא שייך נותר אלא במידי דבר אכילה, אבל לא בעצמות כדכתיב "והנותר מבשר הזבח". [רש"י].

שרירי על גבי המזבח, וגם עבר חצות הלילה, נגמרה מצוותם, בין אם היו בשעת חצות על גבי המזבח, ובין אם לא היו בשעת חצות על גבי המזבח, [כגון שפקעו ממנו קודם חצות], כי כל שנתקיימו בו שני הדברים הללו, [א] נעשה שרירי על גבי המזבח. [ב] הגיע חצות הלילה, אפילו לא היה אז על גבי המזבח, נגמרה מצוותו.

ומעתה אף אם חזרו והעלו אותם למזבח, מאחר שלא היו צריכים להעלותם, אין בהם דין מעילה, אבל חכמים אסרו להנות מהם.¹

והדינים הללו למדים, מהכתובים בענין תרומת הדשן, שמצוותה בכל יום, להרים מהמזבח גחלים של אברים שנגמרה מצוות הקטרתם, ולתת אותם במזרחו של כבש, [והם נבלעים שם במקומם].

- שלענין איברים שנעשו שרירי, יש ללמוד מהכתובים, שניתן לתרום אותם מחצות הלילה.

כי מצד אחד נאמר בענין הקטרת האיברים, "על מוקדה על המזבח פל הליקה עד הבקר", שמשמע, שיהיו על המזבח כל הלילה, ולא יטלו אותם משם לתרומת הדשן.

ומצד שני נאמר, "פל הליקה עד הבקר ... ולבש הפכה מדו בד ומקנסי בד ולבש על בשורו והרים את הדשן אשר תאכל האש את העלה על המזבח ושמנו אצל המזבח",

להחזירם למזבח, וכמו כן, מאחר שלא נגמרה מצוות ההקטרה, הבשר עומד בקדושתו לכל דבר, ויש בו דין מעילה.

[הדין הזה אמור אפילו כשפקעו האברים מהמזבח אחר חצות הלילה].

ב. אם כבר נתעכל הבשר לגמרי, עד שנשרף כולו ונעשה פחם, נגמרה מצוות הקטרתם.

ולכן, אם פקעו מעל גבי המזבח, אין להחזירם למזבח, וכמו כן מאחר שנגמרה מצוות הקטרתם, שוב אין בהם דין מעילה, ככל דבר שנעשית מצוותו, שאין מועלים בו.

[והדין הזה אמור אפילו כשפקעו האברים מהמזבח קודם חצות הלילה].

ג. אם נתקשה הבשר מחמת האש ששלטה בכולו, אבל עדיין לא נעשה פחם, אלא נעשה כעץ יבש בלא לחות כלל, [=שרירי].

עד חצות הלילה לא נגמרה מצוות הקטרתם, ולפיכך אם פקעו מעל גבי המזבח, מחזירים אותם, ויש בו דין מעילה.

אבל בחצות הלילה נגמרה מצוות הקטרתם, ומעתה אם יפקעו מעל גבי המזבח, אין צריך להחזירם ואין בו דין מעילה.

ומסקנת הסוגיה [בדף פ"ז], שאם נעשו

הוספות

¹ כן מבואר בדף פ"ז. והתוס' שם כתבו, שאסור להנות מהם מהתורה, כי נעשו לחמו של מזבח, ומכל מקום יצאו ידי מעילה, כי מאחר שבחצות נגמרה מצוותם, שוב לא יחזרו לידי מעילה.

כדי שתיגמר התרומה² עד הבוקר, ואם הדשן מרובה, ויש צורך להקדים הרבה אף קודם חצות, מקדימים, ובלבד שתהא התרומה מאיברים שנתעכלו לגמרי.

וזהו ששנינו, שבכל יום [שאין צורך להקדים כל כך], **היו תורמים מקרות הגבר**, או סמוך לו מלפניו או מאחוריו.

וביום הכפורים, משום חולשתו של הכהן הגדול, שכל העבודה מוטלת עליו³, צריך להקדים יותר, שלא יתאמץ סמוך לבוקר, כדי שינוח בין תרומת הדשן ועבודת תמיד של שחר, ולכן הוא תורם **מחצות**.

וברגלים, שיש קרבנות מרובים, [כמו ששנינו, שעד קריאת הגבר היתה כל העזרה מלאה מישראל המביאים קרבנותיהם], ועל ידם יש דשן רב, מאחר שצריך לסדר את המערכה בלילה, כדי שתהא ראויה בבוקר לתמיד של שחר, מקדימים ותורמים **מאשמורה ראשונה** של הלילה⁴.

שמשמע, שכל הלילה ראוי לתרומת הדשן. וליישב את שני הכתובים, יש לומר, שחציו [הראשון] של הלילה ראוי להקטרה ולא לתרומת הדשן, וחציו [השני] של הלילה ראוי לתרומת הדשן, ואם כן, בחצות הלילה יש איברים שנעשו ראויים לתרומת הדשן, ואלו הם איברים שנעשו שרירי¹, **ומכאן שאז נגמרה מצוות הקטרתם**.

- **ולעניין איברים שנתעכלו לגמרי, עד שנעשו פחמים, יש ללמוד מהכתובים, שניתן לתרום אותם אף קודם חצות**.

שנאמר בעניין ההקטרה, "על מוקדה על המזבח קל הליקה עד הבקר", ואם בא הכתוב ללמד זמן ההקטרה בלבד, די היה לכתוב "קל הליקה", בלא "עד הבקר", כי כל הלילה הוא עד הבוקר, ואם כן, על כרחך מה שנכתב "עד הבקר", לא נכתב לעניין ההקטרה, אלא לעניין תרומת הדשן, שגם היא כשרה כל הלילה עד הבוקר, ויש לעשות תמיד כפי צורך השעה,

הוספות

¹ כן פירש רש"י. אולם התוס' כתבו שאינם ראויים לתרומת הדשן כי שרירי אינו דשן ואין כוונת הכתוב שחצי הלילה ראוי ממש לתרומת הדשן בשרירי אלא שאינו ראוי להקטרה ... ומכל מקום יש ליישב כפירוש הקונטרס דחציו להרמה היינו אפילו בשרירי ולעניין זה שהרמת הדשן מתירה אותם לאוספם לתפוח ולא לעניין שיעשה מהם תרומת הדשן.

² ועיין ברש"י.

³ **משמע שעבודת לילה** כמו תרומת הדשן וסידור המערכה **היו מוטלות על הכהן הגדול** ... **וריב"א לא גרס כהן גדול כי תרומת הדשן לא היתה בכהן גדול** ... ומיהו רבינו היה מפרש שאין צריך למוחקו בשביל כך כי כך פירושו משום חולשה דכהן גדול מקדימים תרומת הדשן ... שעל ידי כן יהא מזומן כהן גדול להתחיל את עבודת היום מהבוקר כשעלה עמוד השחר קודם שיהא רעב וחלש. [כל זה מהתוס'].
⁴ כן פירש רש"י את הסוגיה שאין כאן מחלוקת והכל מודים למבואר למעלה. אולם התוס' מפרשים שיש כאן מחלוקת לדעת רב מתוך סתירת הכתובים יש ללמוד שלעולם אין לתרום את הדשן אלא בחציו השני של הלילה ואפילו במה שנתעכל לגמרי. ורק לדעת רבי יוחנן יש ללמוד מסתירת הכתובים שכל הלילה ראוי להקטרה ולתרומת הדשן ואם יש צורך תורמים גם קודם חצות.

דף פז

נפסלים בו בלינה, ודאי שבו נגמרת מצוותם. ודווקא עמוד השחר הראשון, אבל אם גם בעמוד השחר הראשון לא היו על גבי המזבח, שוב לעולם אין נגמרת מצוותם, [לא בחצות השני, ולא בעמוד השחר השני, שכבר אינו פסול בלינה].

לינה בראש המזבח

דין פשוט הוא, שאף על פי שאימורים שבקרקע העזרה נפסלים בעלות השחר בלינה, מלעלות עוד למזבח. אימורים שבראש המזבח, אינם נפסלים בעלות השחר בלינה, לכל הפחות לעניין זה, שאין צריך להורידם מהמזבח.

כי אפילו אם היו נפסלים בלינה, מאחר שהם על גבי המזבח, המזבח מקדש אותם שלא ירדו ממנו. [שהרי אפילו אלו שנפסלו בלינה בקרקע העזרה, אם עלו למזבח, המזבח מקדש אותם שלא ירדו, כפי שנתבאר בדף פ"ד].

ולדעת רבה – באמת אין צריך לטעם הזה, שהמזבח מקדש אותם, כי אין פסול לינה כלל לאימורים שעל גבי המזבח, ולכן אפילו אם ירדו מהמזבח אחר עלות השחר, מאחר שבשעת עלות השחר היו על גבי המזבח, לא נפסלו בלינה, וניתן לחזור ולהעלותם שוב. [וכעין זה מצינו לעניין לחם הפנים שאם לן אחר זמנו על השולחן לא נפסל בלינה].

אברים שמנים

אברים שמנים אפילו הוקשו מהאש¹, שומנם מעכבם מלהעשות דשן, ולפיכך לעולם אין גמר מצוותם על ידי שיעשו כפחם [כאותו ב' לעיל], אלא דינם כאברים שנעשו שרירי, שגמר מצוותם על ידי חצות הלילה.

ומכל מקום מבואר בסוגיה, שיש חילוק בינם לבין אברים אחרים שנעשו שרירי, והוא, שאברים אחרים שנעשו שרירי, נגמרה מצוותם בחצות, בין אם היו בחצות על גבי המזבח, ובין אם לא היו בחצות על גבי המזבח. אבל אברים שמנים, לא נגמרת מצוותם, אלא אם כן היו על גבי המזבח בחצות, [וגם הוקשו על ידי האש].

וכשלא היו על גבי המזבח בחצות:

לדעת רבה – יש להם זמן אחר לגמר מצוותם, והוא חצות הלילה שאחרי כן, ואם יהיו בחצות הבא על גבי המזבח, תגמר אז מצוותם. [אבל בכך שיהיו על גבי המזבח בעלות השחר, לא תגמר מצוותם].

ולדעת רב חסדא – יש להם זמן אחר לגמר מצוותם, והוא עלות השחר הראשון, כי יש ללמוד בקל וחומר, שבו נגמרת מצוותם, שכן אם חצות הלילה שאינו פוסל אותם, בו נגמרת מצוותם, עמוד השחר שהם

הוספות

¹ העירוני להוסיף כאן: לא היא עיכול. [והם הבינו את הסוגיא באופן אחר והעניין נובע מביאור דברי רש"י שהדבר מעכב את העיכול האם הוא מאחר אותו או מונע אותו].

שרת, נתקדשו אף לעניין זה שמעתה יקרבו למזבח אף לכתחילה, [ולכן דם שנתקבל בכלי שרת על ידי פסולים, אף שהוא פסול מחמת קבלת הפסולים, מכל מקום, מאחר שהוא בכלי שרת, יזרקוהו כשרים לכתחילה למזבח]. אבל לדברי ריש לקיש לא נתקדשו להיקרב לכתחילה.²

אזיר מזבח

כבר נתבאר שהמזבח מקדש פסולים שעלו עליו שלא ירדו ממנו. והסתפקו בגמרא, האם המזבח מקדש רק פסולים שמונחים עליו ממש, או גם פסולים שנמצאים על גביו בלא לגעת בו, כגון שתלה איברים פסולים באזיר ראש המזבח. וספק זה לא נפשט בגמרא.

הכבש מקדש פסולים שיקרבו במזבח

כבר נתבאר, שכשם שהמזבח מקדש פסולים, כך הכבש מקדש אותם, ומאחר שנתקדשו על ידי הכבש, יקרבו במזבח.

- אם אזיר מזבח וכבש מקדשים כגוף מזבח וכבש, ניתן להגביה את האברים מהכבש למזבח, כי אף בעודם מוגבהים מעל הכבש והמזבח, הם מקודשים, וכמי שלא ירדו מהכבש והמזבח.

- אבל אם אזיר מזבח וכבש אינם מקדשים

ולדעת רבא – גם בראש המזבח האימורים נפסלים בלינה, ולכן, רק כשעודם על גבי המזבח אחר שנפסלו בו בלינה, אין צריך להורידם, משום שהמזבח מקדש פסולי לינה, אבל אם ירדו אחר כך, שוב אין לחזור ולהעלותם.

דברים נוספים [מלבד המזבח] המקדשים

את הפסולים

כבר נתבאר, שהמזבח מקדש פסולים שעלו עליו שלא ירדו ממנו. וכשם שהמזבח מקדש את הפסולים שראויים להיקרב עליו, שלא ירדו ממנו. [שנאמר "כָּל הַנֶּגַע בַּמִּזְבֵּחַ יִקְדָּשׁ"¹].

(א) כך הכבש מקדש את הפסולים שראויים להיקרב, ולא ירדו ממנו אלא יעלו ממנו למזבח. [שנאמר "וּמִשְׁחַתְּ אֶת מִזְבַּח הָעֹלָה וְאֶת כָּל כְּלֵי קֹדֶשׁ אֶת הַמִּזְבֵּחַ וְהִזְיָה הַמִּזְבֵּחַ קֹדֶשׁ קְדָשִׁים", לרבות את הכבש].

(ב) וכמו כן, כך הכלים מקדשים את הפסולים שראויים להיקרב בהם. [שנאמר "כָּל הַנֶּגַע בָּהֶם יִקְדָּשׁ"].

וקידוש זה, שמקדשים כלי שרת את הפסולים שנכנסו לתוכם, מועיל הוא לכך, שיתקדשו קדושת הגוף ככשרים, ושוב אין להם פדיון.

ולדברי רבי יוחנן, כשנכנסו פסולים לכלי

הוספות

¹ כדעת רבי יוסי הגלילי בדף פ"ג. והעירוני שכן הוא לר"ג כמבואר ברש"י ד"ה מזבח אחרינא. ונראה שאין חולק על זה.

² ועיין בתוס' ובזבח תודה.

כגוף מזבח וכבש, אי אפשר להגביה את האברים מהכבש למזבח, כי מאחר שבאזכור המזבח והכבש אינם מקדשים, נמצא שבשעה שהם מוגבהים, נחשבים הם כמי שירדו מהכבש והמזבח, וכבר שנינו, שכל הפסולים שקדשם המזבח, אם ירדו ממנו, שוב לא יעלו. ולכן, אם האזכור אינו מקדש,

אין להגביה את האברים מהכבש למזבח, אלא לגוררם על גבי הכבש עד למזבח, בלא להגביהם כלל. ואף שיש מעט אזכור בין הכבש למזבח, כשהאברים נגררים מעל אותו אזכור, אינם נחשבים כמי שירדו מהכבש והמזבח, כי הוא אזכור מועט, וכשהם נגררים על גביו, בכל זמן רוב האבר הוא על הכבש או המזבח, ורק מיעוטו באזכור הזה, וכשהמיעוט האבר באזכור, והרוב על גבי הכבש או המזבח, הולכים אחר הרוב, כאילו הכל על גבי הכבש או המזבח. ובדבר זה נסתפק רמי בר חמא, האם דנים את האברים כדבר שלם, ללכת בו אחר הרוב, או שכל חלק מהאבר נידון לעצמו. ומעתה אם האזכור אינו מקדש¹, על כרחך דנים כל אבר כדבר שלם, כי לולא זה אין דרך להעביר את האברים מהכבש למזבח, ואם כן נפשט ספיקו של רמי בר חמא.

כגוף מזבח וכבש, אי אפשר להגביה את האברים מהכבש למזבח, כי מאחר שבאזכור המזבח והכבש אינם מקדשים, נמצא שבשעה שהם מוגבהים, נחשבים הם כמי שירדו מהכבש והמזבח, וכבר שנינו, שכל הפסולים שקדשם המזבח, אם ירדו ממנו, שוב לא יעלו. ולכן, אם האזכור אינו מקדש, **אין להגביה את האברים מהכבש למזבח, אלא לגוררם על גבי הכבש עד למזבח, בלא להגביהם כלל.** ואף שיש מעט אזכור בין הכבש למזבח, כשהאברים נגררים מעל אותו אזכור, אינם נחשבים כמי שירדו מהכבש והמזבח, כי הוא אזכור מועט, וכשהם נגררים על גביו, בכל זמן רוב האבר הוא על הכבש או המזבח, ורק מיעוטו באזכור הזה, וכשהמיעוט האבר באזכור, והרוב על גבי הכבש או המזבח, הולכים אחר הרוב, כאילו הכל על גבי הכבש או המזבח. ובדבר זה נסתפק רמי בר חמא, האם דנים את האברים כדבר שלם, ללכת בו אחר הרוב, או שכל חלק מהאבר נידון לעצמו. ומעתה אם האזכור אינו מקדש¹, על כרחך דנים כל אבר כדבר שלם, כי לולא זה אין דרך להעביר את האברים מהכבש למזבח, ואם כן נפשט ספיקו של רמי בר חמא.

אולם ממסקנת הסוגיה משמע, שאף לדעת האומרים אזכור מזבח אינו מקדש, אין זה אלא כשהמחזיק את האברים עומד חוץ למזבח, אבל כשהוא עצמו עומד על המזבח, גם מה שבידו נחשב כעומד ממש על המזבח, והמזבח מקדשו.

ואם כן, אפילו אם אזכור מזבח אינו מקדש כמזבח, **אין עולת העוף נפסלת במחשבת**

עולת העוף הנפסלת במחשבה

מתחילת הסוגיה משמע, שאם אזכור מזבח וכבש מקדש, אין עולת העוף נפסלת

עולת העוף הנפסלת במחשבה

מתחילת הסוגיה משמע, שאם אזכור מזבח וכבש מקדש, אין עולת העוף נפסלת

הוספות

¹ ועיין בתוס'.

אבל אינן מקדשות **יבש** הניתן בהם [כמנחות].

אבל קערות ומזרקות העשויות לקבלת לח [כדם ויין], **מקדשות גם את היבש** [כמנחות], כי גם המנחות ראויות להינתן בהם, ודבר זה שהקערות והמזרקות מקדשות גם את המנחות היבשות, יש ללמוד **מהכתוב**, "**קְעָרֹת** קָסָף אַחַת שְׁלֹשִׁים וּמֵאָה מִשְׁקָלָהּ **מִזְרָק** אֶחָד קָסָף שְׁבַעִים שְׁקָל בְּשֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ **שְׁנֵיהֶם מְלֵאִים סֵלֶת** בְּלוּלָה בְּשֶׁמֶן לְמִנְחָה"¹, [ואף שאותה מנחה לא היתה יבשה לגמרי, כי היה מעורב בה שמן, מכל מקום ניתן ללמוד מהכתוב הזה, שגם דבר יבש לגמרי מתקדש בקערות ומזרקות, כי אף שבאותה מנחה היה שמן, מכל מקום היו בה מקומות שלא נתערב השמן היטב, והיו יבשים, וגם הם קדשו. א"נ אף על פי שהיה השמן מעורב במנחות, נחשבות הן כדבר יבש לגבי דם, שהמזרקות עשויות לו, וכשם שהמנחות הללו התקדשו במזרקות כך מתקדש גם דבר יבש לגמרי].

ולצורך קבלת דברים יבשים, היו מיוחדות שתי מידות של יבש, [א] עשרון למדידת כל המנחות, [ב] וחצי עשרון לחצות בו את מנחת חביתי כהן גדול].

ומידות היבש אינן ראויות אלא למנחות, ולכן אינן מקדשות אלא את היבש הניתן בהם, אבל אינן מקדשות את הלח הניתן בהם.

חוץ לזמנו, אלא כשמלבד המחשבה להקטיר למחר, חשב גם להורידה מהמזבח עד מחר בזמן שתיפסל בלינה חוץ למזבח, באופן שלא תהא כשרה לעלות לו.

דף פח

כל הפסולים שאמרו, שאם הם בראש המזבח, המזבח מקדש אותם לזרוק דמם למזבח, ניתן לעשות זאת גם אם אויר מזבח אינו מקדש, והדם אינו מונח על המזבח עצמו, אלא ביד הכהן, כי כל מה שביד הכהן העומד על גוף המזבח, נחשב כעומד בעצמו על גוף המזבח.

כלי שרת מקדשים רק את הראוי להם

לצורך קבלה של דברים לחים, [כדם הקרבנות ויין הנסכים ושמן], היו [א] **קערות ומזרקות**, [שלא היו במידה מסוימת, והם שימשו לקבל דברים שאין להם שיעור מדויק, כדם הקרבנות שאינו נמדד], [ב] וכמו כן היו **שבע מידות**, [שבהם היו מקבלים את הדברים שיש להם שיעור מדויק]².

מידות הלח אינם ראויות אלא ללח, ולכן אינן מקדשות אלא את הלח הניתן בהם,

¹ הוספות

¹ שבע מדות של לח היו במקדש, [א] הין [ב] וחצי הין [ג] ושלישית הין [ד] ורביעית הין [ה] לוג [ו] וחצי לוג [ז] ורביעית לוג. [משנה במסכת מנחות פרק תשיעי].

המתקדש בתוך חלל דפנות הכלי, [ולא מבצבץ החוצה מחמת גדישה], [וכל שכן שצריך להיות בפנים העזרה¹]. ויש אומרים די שיהיה הדבר המתקדש בפנים העזרה² ואפילו הוא מבצבץ מחמת גדישה.

ממה אין מביאים מנחות,

[ונסכים, ומנחת בהמה, וביכורים]

א. מן המדומע.

- רש"י מפרש, שהכוונה לתבואה שמעורב בה חולין ותרומה, ואין מביאים ממנה מנחות, אף על פי שמותרת לכהנים, כי אין מביאים קרבנות אלא מדבר שהוא מותר אף לישראל, שנאמר, "מִמִּשְׁקָה וְשֶׁרָאֵל לְמִנְחָה וְלַעֲוֹלָה וְלִשְׁלָמִים".

- ותוס' מפרשים, שהכוונה לתבואה שמעורב בה חולין וערלה או כלאי הכרם, שהיא אסורה לכל מחמת התערובת. [אבל דבר שמותר רק לכהנים מביאים ממנו קרבנות].

ב-ג. ערלה וכלאי הכרם.

מאחר שאסורים לכל אין מביאים מהם מנחה.

וכל המנחות שבאו מהדברים הללו, אפילו אם נתנו בכלי שרת, אין הכלי מקדש אותם להיקרב למזבח.

ואמר רב ואיתימא רב אסי, שכל האמור כאן, שאין כלי מקדש דבר שאין ראוי לו, הוא רק לעניין שיוכשר בכך למזבח.

אבל לעניין קדושת הגוף, שמחמתה מעתה הוא נפסל ביציאה ובטבול יום ובמחוסר כיפורים, הדברים מתקדשים גם בכלי שאינו ראוי להם.

האופן שבו כלי שרת מקדשים את הניתן בהם

אין כלי שרת מקדשים את הניתן בהם, אלא בהתקיים כל התנאים הבאים:

א. שיהיו שלמים. [אבל אם היו מנוקבים אינם מקדשים. ומבואר במשנה, שאין הנקב פוסל, אלא כשהוא גדול כל כך, עד שמחמתו הכלי אינו ראוי לקבל את מה שהיו מקבלים בו תחילה].

ב. [שהיה מלאים, כלומר] שיהיה בהם שיעור שלם של הדבר המתקדש, [אבל אם היה בהם דבר שאין בו שיעור, אינו מתקדש]. ודין זה אמור כשכוונתו לקדש רק את מה שנתן בכלי אבל אם כוונתו להשלים את השיעור משעה שנתן מקצתו כבר נתקדש אותו מקצת.

ג. לדעת שמואל [ומתניתא] שיהיה הדבר המתקדש מתוכו, כלומר שיהיה הדבר

הוספות

¹ לפירוש רש"י, שבפנים היינו בפנים העזרה, על כרחך דעת שמואל כדעת מתניתא, שגם הוא מודה, שמלבד שתהא המנחה בתוך חלל הדפנות, גם צריך שתהא בעזרה. אולם לפירוש התוס', שבפנים היינו הצד הפנימי של הכלי, להוציא בית קיבול בצד האחורי, יתכן שרק לדעת מתניתא צריך את שני הדברים, אבל לדעת שמואל, כל שהמנחה בתוך חלל דפנות בית הקיבול, היא מתקדשת, אף על פי שהיא בית קיבול מהצד האחורי.

² כן פירש רש"י. אולם התוס' כתבו, שהכוונה לפנים הכלי, כלומר שיהיה הדבר המתקדש בבית קיבולו העיקרי [ואפילו גדוש שם], להוציא אם היה בבית קיבול שחקק לו מאחוריו. אבל שיהיה הדבר בעזרה, הכל מודים.

היריעה בצורת הבגד], שנאמר בהם "מעשה אֲרָג".

אבל הוא מקדש אותם להיות קדשים פסולים, שאינם נפדים, אלא נשרפים.

בגדי כהונה שנתלכלכו

יש אומרים שאם נתלכלכו דבר קל, עד שדי במים בלבד כדי לכבסם, **מכבסים אותם** אפילו בנתר ואהל [=מיני דברים שמכבסים בהם]. **אבל אם נתלכלכו כל כך**, שאין הכיבוס מועיל להם, אלא על ידי נתר ואהל, **אין מכבסים אותם**.

ויש אומרים שאפילו נתלכלכו דבר קל, אין מכבסים אותם כלל, אלא לוקחים אחרים, כי אין עניות במקום עשירות.

עשיית המעיל של כהן גדול

גוף המעיל היה כולו [מצמר צבוע] **תכלת**, שנאמר, "וַיַּעַשׂ אֶת מְעִיל הָאֹהֶל מְעֵשָׂה אֲרָג כְּלִיל תְּכֵלֶת".

ועל שולי המעיל היו מעין רימונים ופעמונים, שנאמר, "וַיַּעַשׂוּ עַל שׁוּלֵי הַמְּעִיל רִמּוֹנֵי תְּכֵלֶת וְאַרְגָּמָן וְתוֹלַעַת שָׁנִי מְשֻׁזָּר. וַיַּעַשׂוּ פְּעֻמֹּנֵי זָהָב טָהוֹר וַיִּתְּנוּ אֶת הַפְּעֻמָּנִים בְּתוֹךְ הַרְמָנִים עַל שׁוּלֵי הַמְּעִיל סָבִיב בְּתוֹךְ הַרְמָנִים. פְּעֻמֹן וְרַמְּוֹן פְּעֻמֹן וְרַמְּוֹן עַל שׁוּלֵי הַמְּעִיל סָבִיב".

הרימונים היו עשויים מחוטים שזורים תכלת ארגמן ותולעת שני, והיו בצורת רימונים סגורים שעוד לא נפתחו, [כעין כדורים קטנים של בד].¹

דברים שאין מתקנים במקדש אלא

לוקחים חדשים במקומם

כלי קודש שנקבו, אין מתקנים את הנקב, לא על ידי התכת הכלי עצמו, [שמתיכים אותו סביבות הנקב והנקב נסתם], ולא על ידי התכת עופרת לתוך הנקב.

וכן אם נפגמו כלי קדש פגימה גדולה, שאפילו אם יתקנוה על ידי השחזה, התיקון יהיה ניכר, אין מתקנים אותם.

וכן אם נפגמה סכין, אין משחזים פגימתה, ואם נשמטה [מקתה], אין מחזירים אותה.

והטעם לכל אלו הוא, **משום שאין עניות במקום עשירות**. [כלומר מנהג עניות הוא לתקן כל דבר, ולהשתמש בו כך כשהוא מתוקן. ואין לעשות כן במקדש, שהוא מקום עשירות, אלא להשתמש בכלים חדשים].

עשיית בגדי כהונה

בגדי כהונה, אין עושים אותם מעשה מחט, [שהיו ארוגים תחילה כמין יריעה גדולה, ואחר כך חותכים ממנה חתיכות, ותופרים אותם במחט יחד לעשות בגד], אלא עושים אותם **מעשה אורג**, [שמתחילתם אורגים את

הוספות

¹ זה לשון הגמרא עם רש"י: ועושה אותן כמין רימונים שלא פיתחו פיהן, [דרך רימונים כששוהין באילן אחר

קרבנות לפרשת בגדי כהונה [בפרשת צו],
לומר לך, מה קרבנות מכפרים, אף בגדי
כהונה מכפרים.

א. כתונת מכפרת על שפיכות דם.

שנאמר [במכירת יוסף], "וַיִּשְׁחַטּוּ שְׁעִיר
עִזִּים וַיִּטְבְּלוּ אֶת הַכֹּהֲנִים בְּדָם" [רמז הוא
לעתיד, שהכתונת מכפרת על שפיכות דם, שכן
טבילה היינו כפרה].

- וכפרה זו של שפיכות דמים היא כפרה
לציבור, כשנשפך דם והרוצח ידוע, אלא
שאי אפשר להרגו, כי לא התרו בו, [והוא
נענש שנגעים באים עליו]. אבל כשאין
הרוצח ידוע, הציבור מתכפרים בעגלה
ערופה.

ב. מכנסים מכפרים על גילוי עריות.

שנאמר, "וַעֲשֵׂה לָהֶם מְכַסֵּי בֶד לְכִסּוֹת בְּשָׂר
עֲרֹהָ", [כלומר לחפות על גילוי עריות].

ג. מצנפת מכפרת על גסי הרוח.

ודבר זה למד מסברא, כדברי רבי חנינא,
יבא דבר שבגובה [=מצנפת], ויכפר על גובה
[=גסות הרוח].

ד. אבנט מכפר על הרהור הלב.

וגם דבר זה למד מסברא, שכן חוגרים את
האבנט, [כנגד אצילי הידים כמבואר בדף
י"ט, ומקום זה הוא] כנגד הלב, שהוא
מקום חטא הרהור הלב.

והפעמונים עשויים זג [הוא החיצון] וענבל
[הוא הפנימי המקשקש בחיצון].

- **לדעת חכמים, היו שבעים ושנים**
פעמונים, שלושים וששה תלויים מלפנים,
ושלושים וששה תלויים מאחור.

- **ולדעת רבי דוסא משום רבי יהודה, היו**
שלושים וששה פעמונים, שמונה עשר
תלויים מלפנים, ושמונה עשר תלויים
מאחור.

והפעמונים היו תלויים בין הרימונים,
באופן שכל פעמון היה בין שני רימונים.

[ולא נתבאר מה היה מניין הרימונים, ויתכן שהיה
הרבה יותר מהפעמונים, והיו כמה רימונים זה בצד
זה יחד, אבל פעמונים לא היו שנים יחד, אלא כל
פעמון לבדו בין שני רימונים].

אמר רבי עיניני בר ששון: כמחלוקת כאן,
כך מחלוקת במראות נגעים. מראות
נגעים, [שמטמאים, כשיש עירוב של לבן
ואדום, וכן מראות המטמאים נתקי ראש וזקן,
ומראות המטמאות בתים ובגדים, סך כל
המראות המטמאות], רבי דוסא בן הרכינס
אומר שלושים וששה. עקביא בן מהללאל
אומר שבעים ושנים.

בגדי כהונה מכפרים על חטאים

אמר רבי ענני בר ששון: למה נסמכה פרשת

הוספות

גמר בישולן, מתפתחין מאיליהן, כדרך שעושים קליפי אגוזים החיצונות], וכמין קונאות של קנסות שבראשי
תינוקות [קונאות הם כפתורים עשויין כמין תיק של נחשת שעושים בסוף בית יד הרומח ... והתינוקות תולין
אותו בראשי כובעי נצרים שעושים אותו למלחמתן שקורים קסדות].

- וכפרה זו היא על לשון הרע שנאמר **בפרהסיא. אבל לשון הרע שנאמר בחשאי, מתכפר על ידי הקטורת** שהכהן גדול מקריב ביום הכיפורים בקודש הקדשים¹, כי, יבוא דבר שבחשאי, [שהכהן מקטירו כשהוא לבדו, ואין אדם באהל מועד באותה שעה], ויכפר על מעשה חשאי, [לשון הרע בצנעה], וראיה לדבר שהקטורת מכפרת, שנאמר, "וַיִּתֵּן אֶת הַקְּטֹרֶת וַיִּכַּפֵּר עַל הָעָם".

ח. ציץ מכפר על עזות פנים.

שנאמר בציץ, "וְהִזָּה עַל מִצַּח אֶהְרֹו", וכעין זה נאמר בעניין עזות פנים, "וּמִצַּח אִשָּׁה זֹנָה הִזָּה לָךְ מֵאֵנֶת הַפֶּלֶם", ללמד, שזה מכפר על זה.

ה. חושן מכפר על הדינים [המקולקלים]. שנאמר, "וְעִשִּׂיתָ חֹשֶׁן מְשֻׁפָּט", [שמכפר על המשפט].

ו. אפוד מכפר על עבודת כוכבים.

שנאמר, "כִּי יָמִים רַבִּים יָשְׁבוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל אִין מְלֶךְ וְאִין שָׂר וְאִין זָבַח וְאִין מִצְבָּה וְאִין אֶפֻּד וְתַרְפִּים", [כלומר מאחר שאין אפוד, יש עון של תרפים, שאינו מתכפר. אבל כשיש אפוד אין תרפים].

ז. מעיל מכפר על לשון הרע.

דבר זה למד מסברא, כדברי רבי חנינא, יבא דבר שבקול [=פעמונים שבמעיל], ויכפר על קול העם המוציאים לשון הרע.

סליק פרק המזבח מקדש

פרק עשירי כל התדיר

דף פט

בהקרבת המוספים, "מלבד עלת הבקר אשר לעלת התמיד תעשו את אלה", כלומר מלבד עולת התמיד העשויה כבר תעשו גם את המוספים.¹

ומכל מקום לא רק תדירות התמיד, שהיא כל יום, חשובה להקדימו לקרבנות אחרים, אלא כל שהוא תדיר לחבירו קודם אותו מהתורה, ונחלקו חכמים מניין דין זה למד.

- **לדעת רבי אילעא**, דין זה למד, מתוך שנאמר בעניין הקרבת קרבנות ימי הפסח, "מלבד עלת הבקר אשר לעלת התמיד תעשו את אלה. **כֹּאֵלֶּה תַעֲשׂוּ לַיּוֹם שִׁבְעַת יָמִים**", המלמד, שסדר הקרבת קרבנות המוספים הוא כסדר הקרבת התמיד והמוספים הלמד מהכתוב הקודם, "מלבד עלת הבקר אשר לעלת התמיד", שהתדיר קודם לחבירו, ומכאן שגם בהקרבת המוספים השונים, התדיר מחבירו, קודם את חבירו.

- **ולדעת אביי**, מתוך הכתוב המלמד שהתמיד קודם למוספים, יש ללמוד, שאף בשאר דברים, התדיר קודם, שנאמר בו, "מלבד עלת הבקר אשר לעלת התמיד תעשו את אלה", ללמד שהטעם שהוא קודם, הוא

כל התדיר מחבירו קודם את חבירו

מי שבאו לידו שתי מצוות, ואחת מהן תדירה מחברתה, כגון שיש לו להקריב שני קרבנות שאחד תדיר מחבירו, עליו להקדים את התדיר לזה שאינו תדיר. **ולפיכך:**

קרבן **תמיד** [שהוא תדיר בכל יום] קודם לכל קרבנות המוספים [שאינם תדירים בכל יום]

קרבן **מוסף שבת** [שהוא תדיר בכל שבת] קודם לקרבן מוסף ראש חודש [שאינו בא אלא בראש חודש].

קרבן **מוסף ראש חודש** [שהוא תדיר בכל חודש] קודם לקרבן **מוסף ראש השנה** [שאינו בא אלא פעם אחת בשנה].

דין קדימה של קרבן התמיד לשאר קרבנות המוספים **מפורש בתורה**, שנאמר

הוספות

¹ **תימה דבפרק תמיד נשחט אמרינן מנין**, שלא יהא דבר קודם לתמיד, שנאמר "העולה", **עולה ראשונה** ... [א] וכי תימא דהיא **לנדריים ונדבות** ... שאפשר להביא בכל יום והם תדירות, [ואף על פי כן יש להקדים להם את התמיד]. אין לומר כן, כי בפרק התכלת הביאו את הכתוב ההוא לעניין תמידים ומוספים שקבוע להם זמן ולא לעניין נדרים ונדבות ... [ב] וליכא למימר נמי דאצטריך **קרא דהכא לציבור שאין להם אלא בהמה אחת**, כי אין המשנה מדברת בזה, אלא ביש להקריב שניהם ומה להקדים ... [ג] וליכא למימר **חד קרא למצווה וחד קרא לעבב**, כי אין הדבר מעבב, כמבואר בפרק התכלת. [ד] וי"ל שהכתוב "העולה", המלמד שהעולה קריבה ראשונה, מלמד שיש להקטיר את התמיד תחילה. והכתוב "מלבד עולת הבוקר" מלמד שיש לשחוט את התמיד תחילה, [והוא הדין לשאר **עבודות הדם**] ... [ה] וה"ר חיים מפרש, דקרא ד"העולה" אצטריך להקדים את התמיד לחביתין, שהם תדירים בכל יום כמו התמיד, ובכל זאת התמיד קודם להם ... [כל זה מהתוס'].
- צג -

עומדים להיות מוקטרים למזבח, יש להקדים את הקטרת העולה להקטרת החטאת.

ובגמרא ביארו, שדינים אלו למדים מהכתובים, שנאמר בעניין קרבנות חינוך הלויים שני כתובים. (א) וְלִקְחוּ פֶּרֶךְ בֶּן בְּקָר [והוא עולה] וּמִנְחָתוֹ סֶלֶת בְּלוּלָה בְּשֶׁמֶן וּפֶרֶךְ שְׁנֵי בְּנֵי בְּקָר תִּקַּח לְחֻטָּאת¹. (ב) "וְהִלְוִים יִסְמְכוּ אֶת יָדֵיהֶם עַל רֹאשׁ הַפָּרִים וַעֲשֶׂה אֶת הָאֶחָד חֻטָּאת וְאֶת הָאֶחָד עֹלָה לְהִי לְכַפֵּר עַל הַלְוִיִּם". מהכתוב הראשון משמע, שהעולה קודמת, ומהכתוב השני משמע, שהחטאת קודמת. ויתיישבו שני הכתובים כך, שלעניין זריקת הדם, שהחטאת מקודשת יותר, היא קודמת, ולעניין הקטרת האימורים, שהעולה מקודשת יותר, היא קודמת¹.

מתנות אחרונות של החטאת

זריקת דם עולה מי מהן קודמת

לעיל נתבאר, שלעניין זריקת דמים, החטאת מקודשת מהעולה, מסברא משום שהיא מכפרת [כמבואר במשנה] וממקרא [כמבואר בגמרא].

והנה כבר נתבאר בפרק בית שמאי, שכפרת החטאת היא בזריקה ראשונה, אבל שלוש זריקות אחרונות, הן כבר אחר הכפרה, ואינן מעכבות את הכפרה.

ואם כן, **אם הטעם שיש להקדים את**

משום שהוא תמיד ותדיר, ולא נצרכה תורה לפרש טעם הדין הזה, אלא ללמד, שגם שאר דברים כל התדיר קודם.

כל המקודש מחבירו קודם את חבירו

מי שבאו לידו שתי מצוות, ואחת מהן מקודשת מחברתה, כגון שיש לו להקריב שני קרבנות, שבאחד יש צד של ריבוי קדושה מחבירו, עליו להקדים את המקודש יותר. ולהלן יתבאר בעזה"י פרטי דין זה.

חטאת ועולה מי מהן

קודמת [מחמת קדושתה]

במשנה מבואר, שלעניין זריקת דמים, החטאת מקודשת מהעולה, משום שבזריקת דם החטאת, הבעלים מתכפרים כפרה גדולה, על חטא שיש בו כרת, [מה שאין כן בזריקת דם העולה, שהבעלים אינו מתכפר בו אלא על חטא של עשה], ולכן אם נשחטו חטאת ועולה, ושני הדמים עומדים להזרק למזבח, יש להקדים את זריקת דם החטאת לזריקת דם העולה. ולעניין הקטרת האימורים למזבח, העולה מקודשת מהחטאת, כי העולה עולה כליל לאישים, והחטאת אינה עולה כולה, אלא הבשר לכהנים והאימורים בלבד למזבח, ולכן, אם נזרקו דם חטאת ועולה, ושניהם

הוספות

¹ ומבואר בתוס', שהכתובים הללו נצרכים להקדמת חטאת שאינה מכפרת, כחטאת הלויים, שלא באה לכפרת חטא, אבל להקדמת חטאת הבאה על חטא, אין צריך כתוב, כי מסברא היא קודמת כמבואר במשנה.

כמה ספיקות בהקדמת חטאת ועולה

ספק א' – זריקת דם חטאת, והקטרת אברי עולה, מי מקודש יותר לקדום. האם דם חטאת קודם, משום שהוא מרצה. או הקטרת אברי עולה, משום שהם עולים כליל.

ספק ב' – זריקת דם עולה, והקטרת אימורי חטאת, מי מקודש יותר לקדום. האם דם עולה קודם, משום שיש בעולה קדושה יתרה בהקטרתה, שהיא כליל, [ומחמת זה אף זריקת דמה שאינה כליל, קודמת]. או שהקטרת אימורי חטאת קודמים, משום שיש בחטאת קדושה יתירה בזריקת דמה, שהם מכפרים כפרה גדולה, [ומחמת זה אף ההקטרה שאינה מכפרת, קודמת].

אשם ועולה איזה מהם קודם

מתוך מסקנת הסוגיה משמע, שיחס אשם ועולה, הוא כיחס חטאת ועולה, לעניין זה, שזריקת דם אשם קודמת לזריקת דם עולה, והקטרת איברי עולה קודמים להקטרת אימורי אשם. [אולם לפירוש השני בתוס', בדבר אחד אשם נחות מחטאת לגבי עולה, והוא, שדם עולה קודם בוודאי לאימורי אשם, ואין בזה ספק ב' הכתוב לעיל].

זריקת דם החטאת לזריקת דם העולה, הוא, משום שזריקת דם החטאת מכפרת, אין הטעם הזה מועיל, אלא לזריקה ראשונה של חטאת שהיא המכפרת, ולא בזריקות אחרונות.

אבל אם הטעם שיש להקדים את זריקת דם החטאת, הוא מהכתוב בעניין קרבנות חינוך הלויים, "וַעֲשֵׂה אֶת הָאֶחָד חֲטָאֹת", הטעם הזה מועיל להקדים את כל זריקות החטאת לזריקות העולה, כי חטאת הלויים לא באה לכפרה, ואם למדנו ממנה שיש להקדים את זריקת דמה לזריקת דם העולה, אין הטעם משום שהיא מכפרת, אלא משום שלעניין זריקת דמים, קרבן ששמו חטאת, עדיף¹ על קרבן ששמו עולה, והוא הדין לעניין זריקות דם של כל החטאות, אף כשאינן מכפרות, שהן קודמות לזריקות דם של העולות.

ואולם במערבא אמרו, שגם אם הטעם שיש להקדים את זריקת דם החטאת לזריקת דם העולה, הוא מסברא, כי דם החטאת מכפר, מכל מקום אף שאין הטעם הזה מועיל אלא לזריקה ראשונה, מאחר שהתחיל בזריקות החטאת מחמת הכפרה של זריקה ראשונה, גומר את כל הזריקות, ואינו מפסיק בהם כדי לזרוק את דם החטאת.²

הוספות

¹ העירוני לעיין בשנו"ס אות ט"ו.

² ולכאורה עדיין יש נפקא מינה בין הטעמים, אם בדיעבד הניח את הכלי של דם החטאת אחר זריקה ראשונה, ואינו עסוק בזריקות אחרונות. ועתה בא מחדש לעסוק בזריקה, ולפניו תחילת דם עולה, ומתנות אחרונות של חטאת, שלפי הטעם הלמד מהכתוב, ודאי יקדים את החטאת, אבל לפי הסברא, בזה אין החטאת קודמת. ויל"ע בזה.

חטאת קודמת לאשם

אף שאשם מקודש מחטאת, לעניין זה שיש לו קצבה, שנאמר בתורה, "וְהִבִּיא אֶת אֲשָׁמוֹ לְהִ' אֵיל תָּמִים מִן הַצֹּאן בְּעֶרְבֹד כֶּסֶף שְׁקָלִים בְּשֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ לְאֲשָׁם", וחטאת באה אף בפחות מכך.

מכל מקום החטאת קודמת לאשם¹, כי החטאת מקודשת מן האשם בדברים שקרבים ממנה למזבח, שכן **זם החטאת ניתן בארבע מתנות על ארבע קרנות המזבח, וכן מפורש בתורה ששיירי זם החטאת נשפכים ליסוד המזבח**. מה שאין כן באשם, שאין דמו ניתן אלא בשתי מתנות שהן ארבע, ולא פירשה בו תורה שישפכו שיירי דמו ליסוד המזבח.

אשם קודם לתודה ולאיל נזיר

אף שתודה ואיל נזיר עדיפות על אשם, בכך שיש להביא עמהם לחמי תודה ונזיר, ועם האשם אין מביאים לחם.

מכל מקום האשם קודם לתודה ולאיל נזיר, **כי הוא עצמו מקודש מהם**, שכן הוא **קדשי קדשים**, והם קדשים קלים.

תודה קודמת לאיל נזיר

אף שאיל נזיר קרב עם קרבנות אחרים של הנזירות [חטאת ועולה] ותודה קריבה לבדה.

מכל מקום התודה קודמת לאיל נזיר, כי התודה עצמה מקודשת מאיל הנזיר עצמו, שכן **עם התודה יש להביא ארבעה מיני לחמים**, ועם איל הנזיר מביאים שני מיני לחמים בלבד.

תודה ואיל נזיר קודמים לשלמים

אף שהשלמים עדיפים על תודה ואיל נזיר, בכך שהשלמים באים אף כקרבנות ציבור [בעצרת].

מכל מקום תודה ואיל נזיר קודמים לשלמים, כי הם מקודשים יותר, בכך שהם **נאכלים ליום ולילה בלבד, ויש להביא עימהם לחמים**, מה שאין כן שלמים, שנאכלים לשני ימים, ואין מביאים עימהם לחם.

שלמים קודמים לבכור

אף על פי שהבכור עדיף על השלמים, בכך שקדושתו משעת יציאתו מהרחם, ונאכל לכהנים, מה שאין כן שלמים, שקדושים רק משעת הקדשם, ונאכלים לישראל.

מכל מקום השלמים קודמים לבכור, מפני שמצוות הקרבת השלמים מרובות ממצוות הקרבת הבכור, שכן, **זם השלמים ניתן למזבח במתן שתים שהן ארבע, והם טעונים סמיכה ונסכים ותנופת חזה ושוק**. ובכור אינו טעון אלא מתנה אחת של דם,

הוספות

¹ אפילו לעניין הקטרת האימורים החטאת קודמת לאשם, וכל שכן לעניין זריקת הדמים.

ולגבוה, [ומאחר שמעשר קודם לחטאת העוף, כל שכן שהוא קודם לעולת העוף, שהרי אפילו חטאת העוף קודמת לעולת העוף כמבואר להלן].

ואינו טעון סמיכה ונסכים ותנופת חזה ושוק.

הבכור קודם למעשר בהמה

אף על פי שמעשר עדיף על בכור, בכך שמקדש את הסמוכים לו לפניו ולאחריו. [כמו ששינו במסכת בכורות קרא לתשיעי עשירי ולעשירי תשיעי ולאחד עשר עשירי, שלושתם מקודשים, כפי שיתבאר בעזה"י במסכת בכורות]. מכל מקום הבכור קודם למעשר, **כי קדושתו מרחם**.

בשר קדשים קלים שיצא חוץ לקלעים לפני זריקת דמים

בשר קדשים קלים נאכל בכל העיר אף חוץ לחומת העזרה, כפי שנתבאר בפרק איזהו מקומן, אולם אינו נותר באכילה אלא אחרי שנזרק דם הקרבן למזבח, [והוקטרו אימוריו], אבל לפני זריקת הדם, עדיין לא הותר הבשר באכילה. ונחלקו חכמים, מה דינו אם יצא מחוץ לעזרה או לעיר קודם זריקת דמים.

מעשר בהמה קודם לקרבנות העוף [חטאת ועולה]

אף על פי שקרבנות העוף [חטאת ועולה] עדיפים על מעשר בהמה בכך שהם קדשי קדשים ומעשר בהמה אינו אלא קדשים קלים.

לדעת ריש לקיש – כל זמן שלא הותר הבשר באכילה, הוא נחשב כקדשי קדשים, ולא כקדשים קלים, [כשם שאימורי קדשים קלים דינם כקדשי קדשים, משום שאינם מותרים להדיוט], וכל זמן שהוא נחשב כקדשי קדשים, הוא **נפסל ביציאתו מחוץ לעזרה**, ככל קדשי קדשים הנפסלים ביציאה מחוץ לעזרה.

מכל מקום מעשר בהמה קודם לקרבנות העוף, **כי (א) הוא מקודש מהם בכך שהוא מין זבח**, [כלומר נשחט בסכין, ועופות מליקתם ביד, ושחיטת סכין חשובה ממליקת יד¹, שכן רוב הקדשים נשחטים בסכין, ולא נמלקים ביד]. **(ב) וכמו כן, מעשר בהמה מקודש מחטאת העוף, בכך שיש בו לגבוה שני דברים**, כלומר גם **דמו** ניתן למזבח, וגם **אימוריו** מוקטרים על המזבח, מה שאין כן בחטאת העוף, שאין בה למזבח אלא דם, אבל כל בשרה לכהנים ולא

ולדעת רבי יוחנן – בשר קדשים קלים שיצא חוץ לעזרה קודם זריקת דמים, **לא נפסל** בכך. מתחילה רצו לומר, שהטעם לכך, כי אף שבאמת קודם שהוא מותר באכילה נחשב הוא כקדשי קדשים, מכל מקום אינו נפסל ביציאתו מחוץ לעזרה, כי לעניין זה אינו שווה לקדשי קדשים, משום

הוספות

¹ העירוני לעיין בפירוש רש"י.

פיגול, לחייב את האוכלו כרת, אלא כשגמר המתיר להיקרב כמצוותו, [בלא פסול אחר חוץ ממחשבת הפיגול]. אבל קודם זריקת הדם אין חיוב פיגול באכילת האימורים.

(ג) להתחייב עליהם משום נותר, אם נותר אחר זמנם. כי בזריקת הדם הוכשר הקרבן ומעתה נעשה נותר כשעבר זמנו. אבל קודם זריקת הדם אין חיוב פיגול באכילת האימורים.

(ד) להתחייב עליהם משום טמא, אם טמא אכלם. כי רק בשר הניתר לטהורים על ידי זריקת הדם, טמא חייב כרת על אכילתו, אבל בשר שלא ניתר לטהורים בזריקה, טמא אינו חייב כרת על אכילתו, ומאחר שחיוב כרת על אכילת אימורים בטומאה, למד מחיוב כרת על אכילת בשר בטומאה, כשם שאין חיוב כרת על אכילת בשר בטומאה, אלא כשניתר בזריקת הדם, כך אין חיוב כרת על אכילת אימורים בטומאה, אלא כשהותרו בזריקת הדם. אבל קודם זריקת הדם, אין חיוב כרת לטמא על אכילת האימורים.

ונחלקו חכמים, מה הדין אם קודם זריקת הדם יצאו האימורים, [שהם חלק הקרבן עצמו הקרב למזבח], או יצאו לחמי הקרבן, [שהם ניתרים בזריקת הדם כמו האימורים, אבל אינם חלק מהקרבן עצמו]:

א. אימורים שיצאו קודם זריקת הדם וחזרו קודם זריקת הדם – לדברי הכל¹, לא

שבשר זה סופו להיות מותר באכילה חוץ לעזרה, ואינו כקדשי קדשים שלעולם לא יהיו מותרים חוץ לעזרה, [ולפי הטעם הזה, אם יצאו אימורי קדשים קלים חוץ לעזרה קודם זריקה, הם נפסלים, כי אף קודם זריקה דינם כקדשי קדשים, ומאחר שאין סופם להיות מותרים לצאת, הם נפסלים ביציאה]. אולם יתכן, שטעמו של רבי יוחנן הוא, משום שלדעתו קודם זריקת הדם עדיין לא קדשו כלל, לא הבשר ולא האימורים, להיות נפסלים ביציאה, ולכן הבשר שיצא חוץ לקלעים קודם זריקת הדם, לא נפסל, [וכמו כן האימורים שיצאו חוץ לקלעים קודם זריקת הדם לא נפסלו], כי אין דבר נפסל ביציאה, אלא אחר שקדש בזריקת הדם.

דף צ

אימורי קדשים קלים שיצאו חוץ לקלעים לפני זריקת דמים

אימורי קדשים קלים, זריקת הדם מקדשת אותם להיות מוקטרים על המזבח, ולכל דברים הבאים:

(א) להיות קדושים לעניין מעילה. ולכן הנהנה מהם אחר זריקת דמים, מעל. אבל קודם זריקת דמים הנהנה מהם לא מעל.

(ב) להתחייב עליהם משום פיגול, אם נעשו במחשבת פיגול. כי בזריקת הדם נגמרת מלאכת הדם, ואין קרבן נקבע להיות

¹ הוספות

¹ העירוני שאין זה דברי הכל אלא לדעת רב פפא אבל לדעת ריש לקיש ורבינא בר שילא נפסלו.

כשעודם בחוץ, האם הזריקה מועילה להם. ולעניין לחמים, הכל מודים שבעודם בחוץ, אין הזריקה מועילה להם, והמחלוקת היא, האם ביציאה הם נפסלים לגמרי, ששוב לא תועיל להם הכנסתם, או שרק בעודם בחוץ אין הזריקה מועילה להם.

קרבנות העוף קודמים למנחות

אף על פי שהמנחות עדיפות על קרבנות העוף, בכך שהמנחות באות אף כקרבנות ציבור, מה שאין כן קרבנות העוף.

מכל מקום קרבנות העוף קודמים למנחות, כי הם מקודשים יותר, בכך שהם מיני דמים, כלומר הם קרבן שדמו ניתן למזבח, וכפרה שעל ידי דם חשובה יותר, שכן היא ישנה ברוב הקרבנות.

מנחת חוטא קודמת למנחת נדבה

אף על פי שמנחה הבאה בנדבה, עדיפה על מנחה הבאה על חטא [שהדל שבדלים, מתחייב בה, על חטאים שמביאים עליהם קרבן עולה ויורד], שכן מנחה הבאה בנדבה טעונה שמן ולבונה, ומנחת חוטא אינה טעונה שמן ולבונה.

מכל מקום מנחת חוטא קודמת למנחת נדבה, כי היא באה לכפרה על חטא, וכל דבר שהוא מכפר קדוש יותר.

מנחת חוטא קודמת למנחת סוטה

מנחת חוטא קודמת למנחת סוטה, כי

נפסלו מחמת יציאתם, ומאחר שבשעת זריקת הדם כבר חזרו פנימה, הם מתקדשים בזריקת הדם לכל הדברים הנ"ל.

ב. אימורים שיצאו קודם זריקת הדם והיו בחוץ בשעת זריקתו – לדעת רבי עקיבא, לא נפסלו ביציאתם, ומאחר שהם מגוף הזבח, אף על פי שהם בחוץ בשעת הזריקה, הם מתקדשים בזריקת הדם לכל הדברים הנ"ל. ולדעת רבי אליעזר, מאחר שהם חוץ לעזרה בשעת הזריקה, אין הזריקה מועילה להם לכל הדברים הנ"ל.

ג. לחמי הקרבן [=שתי הלחם הבאים בעצרת עם שלמי ציבור], שיצאו קודם זריקת הדם, וחזרו פנימה קודם זריקת הדם – לדעת רבי עקיבא, לא נפסלו מחמת יציאתם, ומאחר שבשעת זריקת הדם כבר חזרו פנימה, הם מתקדשים בזריקת הדם לכל הדברים הנ"ל. ולדעת רבי אליעזר, נפסלו מחמת יציאתם, ולכן אף על פי שבשעת זריקת הדם כבר חזרו פנימה, אינם מתקדשים בזריקת הדם לכל הדברים הנ"ל.

ד. לחמי הקרבן [=שתי הלחם הבאים בעצרת עם שלמי ציבור], שיצאו קודם זריקת הדם, והיו בחוץ בשעת זריקתו – לדברי הכל, מאחר שאינם מגוף הזבח כל זמן שהם החוץ אין הזריקה מועילה להם ולכן אינם מתקדשים בזריקת הדם לכל הדברים הנ"ל.

לסיכום: לעניין אימורים, הכל מודים שאינם נפסלים ביציאתם, והמחלוקת היא

ופסוק זה אינו נצרך לגופו, ללמד שבקרבו זה החטאת קודמת, כי דין זה כבר למד מכתוב אחר (כמבואר באות ב'), ועל כרחך הכתוב הזה בא ללמד, שכן הדין בכל חטאת ועולה הבאים יחד, שהחטאת קודמת לעולה. [=זה בנה אב לכל חטאות שיקדמו לעולות הבאות עמהם].

עולת יולדת קודמת

לחטאת יולדת למקראה

רש"י מפרש, שבקריאה בתורה, העולה קודמת לחטאת, כי כתובה לפניה, אבל בעבודה, החטאת קודמת.

וה"ר חיים מפרש, שבהקדשת קרבנות יולדת, יש להקדיש את העולה תחילה, [שלא כבשאר קרבנות שיש בהם חטאת ועולה, שיש להקדיש את החטאת תחילה], אבל לעניין העבודה, דין קרבנות יולדת כשאר קרבנות, שהחטאת קודמת לעולה.

פריס אילים כבשים ושעירים

כשכולם עולות – דין פשוט הוא, שכך הוא הסדר: (א) פריס. שמנחתם ונסכיהם מרובים, [שלושה עשרונים וחצי לוג]. (ב) אילים. שמנחתם ונסכיהם בינונים, [שני עשרונים ושליש לוג]. (ג) כבשים. שמנחתם ונסכיהם מועטים, [עשרון אחד ורביעית הלוג] (ד) שעירים [=עזים]. שמנחתם ונסכיהם ככבשים, אבל פחותים מהם באליה, [שבחטאת ושלמים האליה קריבה

מנחת חוטא עדיפה על מנחת סוטה בשני דברים. (א) מנחת חוטא מכפרת על חטא, ומנחת סוטה אינה באה לכפרה, אלא לברר עוון. (ב) מנחת חוטא באה מן החטים, ומנחת נדבה באה מן השעורים.

מנחת סוטה ומנחת נדבה

ספק מי קודמת. כי מצד אחד מנחת נדבה עדיפה על מנחת סוטה, בזה שמנחת נדבה באה מן החטים, וטעונה שמן ולבונה, ומנחת סוטה באה מן השעורים, ואינה טעונה שמן ולבונה. ומצד שני מנחת סוטה עדיפה על מנחת נדבה, בזה שמנחת סוטה באה מחמת עוון, ומנחת נדבה לא באה מחמת עוון.

חטאת קודמת לעולה

א. חטאת בהמה קודמת לעולת בהמה [בזריקת הדם]. שנאמר, "וַעֲשֵׂה אֶת הָאֶחָד חֲטָאת וְאֶת הָאֶחָד עֹלָה", [כפי שנתבאר בדף פ"ט].

ב. חטאת העוף קודמת לעולת העוף. שנאמר בעניין קרבן הבא על שגגת שבועת העדות, [שהוא חטאת העוף ועולת העוף], "וְאֵת הַשְּׂנִי יַעֲשֶׂה עֹלָה", ללמד, שהחטאת ראשונה והעולה שניה.

ג. חטאת העוף קודמת אף לעולת בהמה. שנאמר בעניין קרבן הבא על שגגת שבועת העדות פסוק נוסף להקדים את החטאת, "וְהִקְרִיב אֶת אֲשֵׁר לַחֲטָאת רְאשׁוֹנָה",

מהכבשים ולא מהשעירים].

לעולות, ככל מקום שחטאת ועולה באים יחד, שהחטאת קודמת לעולה, [והברייתא המקדימה את הפרים והאילים והכבשים מדברת באופן שכולם עולות].

- **ולפי התירוץ האחרון בגמרא, עולות החג קודמות לחטאת החג**, כי נאמר בהם "כְּמִשְׁפָּטִים", ללמד, שיעשו כמשפטם הכתוב בהם, שהעולות קודמות לחטאת, ולא יהא כשאר קרבנות שהחטאת קודמת לעולה.

עוד בעניין דיני קדימת קרבנות

פר כהן משיח קודם לפר העלם דבר של ציבור, שנאמר בעניין פר העלם דבר של ציבור, "וְשָׁרְף אֹתוֹ כְּאֶשֶׁר שָׂרַף אֶת הַפָּר הָרִאשׁוֹן", הרי שנקרא פר כהן משיח ראשון לפר העדה. [ובמסכת הוריות דף י"ג יש לומדים זאת מסברא].

פר העלם דבר של צבור קודם לפר עבודת כוכבים, כי פר העלם דבר של ציבור הוא חטאת, ופר עבודת כוכבים הוא עולה, וחטאת קודמת לעולה.

פר עבודת כוכבים [אף על פי שהוא עולה], **קודם לשעירי עבודת כוכבים** [שהם חטאת], כמבואר לעיל.

ויש עוד במסכת הוריות דף י"ג.

חטאת העוף ועולת בהמה ומעשר

כבר נתבאר, שחטאת העוף קודמת לעולת בהמה, [שנאמר, "וְהִקְרִיב אֶת אֲשֶׁר לַחֲטָאת

כשמקצתם עולות ומקצתם חטאות – **החטאות קודמות לעולות** בזריקת הדם, כפי שנתבאר לעיל, **אולם יש יוצאים מן הכלל**, כפי שיתבאר בעזה"י להלן.

יש עולות שקודמות לחטאות

[אף לעבודות הדם]

א. פר עבודה זרה [שהוא עולה], **קודם לשעיר עבודה זרה**, [שהוא חטאת].

ציבור ששגגו בעבודה זרה על פי הוראת בי"ד הגדול, מביאים פר לעולה ושעיר לחטאת, והפר קודם לשעיר.

- במערבא משמיה דרבא בר מרי ביארו שהטעם לכך, כי בחטאת זו נאמר "וּשְׁעִיר עִזִּים אֶחָד לַחֲטָאתִי", **חסר א'**, ללמד, שאינה כשאר חטאות שבתורה, ואינה קודמת לעולה הבאה עימה.

- ורבינא ביאר, שהטעם לכך, כי נאמר בקרבן זה, "וְעָשׂוּ כָּל הַעֲדָה פֶּרֶוּ בְּקָר אֶחָד לְעֹלָה לְרִיחַ נִיחֻחַ לַח' וּמִנְחָתוֹ וְנִסְכּוֹ **כְּמִשְׁפָּט וּשְׁעִיר עִזִּים אֶחָד לַחֲטָאתִי**", ללמד שיעשה כמשפט הכתוב בו, שהפר קודם לשעיר, ולא יהא כשאר קרבנות שהחטאת קודמת לעולה.

ב. עולות החג [=סוכות] **ושעירי החג** [שהם חטאות].

- **לפי התירוץ הראשון בגמרא**, אף על פי שהחטאת נאמרה בתורה לבסוף, "עֹלָה ... פְּרִים בְּנֵי בְקָר ... אֵילִם .. כְּבָשִׂים ... וּשְׁעִיר עִזִּים אֶחָד חֲטָאתִי", **החטאת קודמת**

אלא מאחר שגזרת הכתוב, היא להקדים את חטאת העוף לעולת הבהמה, **חטאת העוף** קודמת לעולת הבהמה, אבל שאר הסדר אינו משתנה, אלא העולה והמעשר כסדר הנ"ל, **עולת הבהמה** תחילה, ואחר כך **המעשר**.

יש אשם שקודם לחטאת

כבר נתבאר בדף פ"ט, שחטאת קודמת לאשם, [כי החטאת זמה ניתן על ארבע קרבנות, ומפורש בה שפיכת שיירי הדם ליסוד].

אולם **אשם מצורע** יוצא מכלל שאר אשמות, והוא קודם לחטאת, כי הוא חשוב ממנה, משום שהוא **בא להכשיר את המצורע**, לטהרו לקדשים ולביאת מקדש, ומאחר שטהרת המצורע תלויה בו, הוא קודם לחטאת.²

הבהמה הראויה לקרבן אשם

רוב האשמות באים מאיל [=בן שתי שנים], **ששוויו שתי כסף**, ובכלל זה, (א) אשם מעילות (ב) אשם תלוי (ג) אשם גזילות (ד) ואשם שפחה חרופה.

ראשונה¹. ועולת בהמה קודמת למעשר בהמה, [כי העולה היא קדשי קדשים], ומעשר בהמה קודם לחטאת העוף, [כי מעשר בהמה הוא מין זבח].

ומעתה, כשעומדים שלשתם יחד, יש להסתפק מי מהם יקדום, שכן אם נבוא להקריב את חטאת העוף תחילה, המעשר קודם לה, ואם נבוא להקריב את המעשר תחילה, העולה קודמת, ואם נבוא להקריב את העולה תחילה, החטאת קודמת, וחוזר חלילה!¹

בבבל אמרו – מין זבח עדיף. כלומר טעם ההקדמה של מעשר בהמה לחטאת העוף הוא הטעם החשוב, ולכן יקרב **המעשר** תחילה, אבל העולה לא תקרב לפני חטאת העוף, כי גזרת הכתוב היא שחטאת העוף קודמת לה, ולכן **חטאת העוף** תקרב **שניה**, **ועולת הבהמה** שלישית.

ובארץ ישראל אמרו – עיילא בה עולת בהמה בחטאת העוף ואגבהתה ממעשר. כלומר, אמנם מסברא יש להקדים את עולת הבהמה תחילה, [שהיא חשובה מהמעשר], ואחר כך את המעשר, שהם מיני זבח, ורק לבסוף את חטאת העוף,

הוספות

¹ וכעין ספק זה, יש להסתפק בעניין אבדתו ואבדת חבירו וכיבוד אב, [לדעת האומרים שהוא משל בן], שכן אם יבוא לעסוק באבדתו, כיבוד אב קודם, אף על פי שבכך מפסיד ממון, [כי כיבוד משל בן], ואם יבוא לעסוק בכיבוד אב, אבידת חבירו קודמת, שכן אם אמר לו אביו לא להשיב אבידת חבירו, אין לשמוע לו, ואם יבוא לעסוק באבידת חבירו, אבידת עצמו קודמת, וחוזר חלילה. [תוס']. ובמסכת קידושין דף ל"ב כתבו התוס', שאין הן מחויב לממן מכספו אלא את גוף הכיבוד, אבל אינו מחויב להפסיד ממון אחר, כדי לכבד את אביו, ולכן רשאי לחזור על אבדתו, אף בזמן שאביו זקוק לכיבודו.

² ואם תאמר, אדרבה חטאת מצורע עדיפה, שמכשירה את המצורע וגם מכפרת. ויש לומר, מאחר שמתן בהונות מדם האשם, הוא נחשב מכשיר יותר מהחטאת. אי"נ חטאת מצורע באמת קודמת לאשם מצורע, ורק לשאר חטאות אשם מצורע קודם. [תוס'].

משום שזלזול גדול הוא להשהות את קדשי אתמול², ומאחר שקרבו ראשונים, יש לאוכלם תחילה.

ולדעת חכמים – אין שלמי אתמול קודמים אלא לשלמי היום, ששווים להם בקדושתם, אבל חטאת [ואשם] של היום, קודמת אף לשלמי אתמול, כי חטאת קדושה משלמים, שכן החטאת היא קדשי קדשים, והשלמים הם קדשים קלים.

תדיר ומקודש

כבר נתבאר [בדף פ"ט], (א) שכל התדיר מחבירו קודם את חבירו, (ב) שכל המקודש מחבירו קודם את חבירו. וספק בגמרא מה הדין, כשהאחד תדיר יותר, והאחד מקודש יותר, האם זה שתדיר יותר עדיף, או זה שמקודש יותר עדיף. כגון:

א. דם עולת תמיד, ודם חטאת, עומדים לזריקה, דם התמיד תדיר יותר, ודם החטאת מקודש יותר³.

אולם (א) אשם נזיר (ב) ואשם מצורע יוצאים מכלל שאר אשמות, ובאים מכבש [=בן שנתו], ששוויו סלע אחד כסף.

ובדף מ"ח כבר נתבאר מניין אנו למדים דינים אלו¹.

דיני קדימה באכילת קדשים

כל הדינים האמורים לעיל בעניין דיני קדימה בהקרבת הקדשים השונים, שווים הם גם לעניין הקדמת אכילת הקרבנות הנאכלים, שכל הקודם לחבירו בהקרבתו, קודם אותו באכילתו.

וכשיש שני קרבנות שווים, כגון שלמים, שאחד נעשה אתמול, [והיום הוא יומו האחרון להיאכל], והשני נעשה היום, [והוא נאכל גם מחר], לדברי הכל, השלמים שנעשו אתמול קודמים.

ולדעת רבי מאיר – שלמים של אתמול קודמים לכל קרבנות היום, אף לאלו המקודשים מהם, כגון חטאות של היום,

הוספות

¹ וכך נכתב שם: א. אשם מעילות – בא מאיל השווה שתי כסף, שכך מפורש בעניינו, "איל תמים מן הצאן בְּעֶרְבָּהּ כֶּסֶף שְׁקָלִים". ב. אשם תלוי – בא מאיל השווה שתי כסף. לדעת חכמים, דין זה למד בהיקש שהוקשו פרשת מעילה ופרשת אשם תלוי זה לזה [כמבואר לעיל]. ויש אומרים שדין זה למד מהכתוב, "וְזֹאת תֹּרַת הָאֲשָׁם", המלמד, שדין אחד לכל האשמות, [שלא נתפרש בהם אחרת]. ויש אומרים שדין זה למד בגזרה שווה, שכן נאמר באשם מעילות, "בְּעֶרְבָּהּ" וכן נאמר באשם תלוי "בְּעֶרְבָּהּ". ג. אשם גזילות – בא מאיל השווה שתי כסף. ודין זה למד בגזרה שווה, שכן נאמר באשם מעילות, "בְּעֶרְבָּהּ" וכן נאמר באשם גזילות "בְּעֶרְבָּהּ". ד. אשם שפחה חרופה – בא מאיל השווה שתי כסף. ודין זה למד בגזרה שווה, שכן נאמר באשם מעילות, "בְּאֵיל הָאֲשָׁם" וכן נאמר באשם שפחה חרופה "בְּאֵיל הָאֲשָׁם". ה. אשם נזיר ואשם מצורע – באים מכבש השווה כסף אחד. שכן מפורש בהם, "כִּבְשֵׁי בֶן שָׁנָה", ומאחר שמביאים כבש בן שנה, ולא איל בן שתי שנים, [כשאר אשמות], כמו כן יביאו בשווי סלע אחד, ולא בשווי שתי כסף.

² כן פירש רש"י. ועל חנם דחק, אלא הטעם הוא, כי שלמים של אמש זמנם רק עד סוף היום, וחטאת של היום זמנה כל הלילה, ומאחר שזמן שלמי אמש מועט מזמן חטאת של היום, יש לאכול תחילה את השלמים. [תוס'].

³ כן פירש רש"י. אולם התוס' הקשו על כך, הלא ודאי התמיד קודם, כמו שנאמר, "מלבד עולת הבוקר", כמבואר

השנה, כך הוא מקדש את שאר הקרבנות הבאים בשביל היום].

לדעת בית הלל: **המקדש על היין, מברך תחילה על היין** [בורא פרי הגפן], ואחר כך **מברך על היום** [מקדש השבת]. (א) כי היין הוא העיקר, שהוא הגורם לאמירת הברכות, [ולולא היין לא היה מברך כלל]. (ב) **ומשום שברכת היין תדירה יותר מברכת היום**, אבל לעניין הקדושה, שתייהן שוות, [כי כשם שהשבת מקדשת את ברכת היום, כך היא מקדשת את ברכת היין הבאה מחמת היום].

לדעת רבי יוחנן: **מי שיש לו להתפלל תפילת מוסף של שבת, ותפילת מנחה של שבת, מתפלל תחילה תפילת מנחה, ואחר כך תפילת מוסף**, כי תפילת מנחה תדירה יותר, ולעניין הקדושה שתייהן שוות, [כי כשם שהשבת מקדשת את מוספיה, כך היא מקדשת את כל תפילותיה].

חטאת ואשם קודמים לשלמים, כי חטאת ואשם הם קדשי קדשים, ושלמים הם קדשים קלים.

ואף על פי שהשלמים מצויים יותר מחטאת ואשם, [שהרי הם באים בנדר ונדבה], מכל מקום אין בכך להחשיבם כדבר התדיר יותר, **כי רק דבר שיש חובה**

ב. עולות מוספי ראש חדש, ופר העדה שהוא חטאת, עומדים להקרבה, עולות מוספי ראש חודש תדירים יותר, ופר העדה מקודש יותר.

ולא נפשט ספק זה בגמרא.

דף צא

בכל שבת, **תמידי שבת קודמים למוספי שבת**, משום שהתמידים תדירים מהמוספים, ולעניין הקדושה כולם שווים, שכולם קרבנות שבת. [כי כשם שהשבת מקדשת את מוספיה, כך היא מקדשת את תמידיה].

בכל שבת ראש חודש, **מוספי שבת קודמים למוספי ראש חודש**, משום שמוספי שבת תדירים יותר, ולעניין הקדושה כולם שווים, שכולם קרבנות שבת ראש חודש. [כי כשם שראש חודש מקדש את מוסף ראש חודש, כך הוא מקדש את שאר הקרבנות הבאים בשביל היום].

בראש השנה, **מוספי ראש חודש קודמים למוספי ראש השנה**, משום שמוספי ראש חודש תדירים יותר, ולעניין הקדושה כולם שווים, שכולם קרבנות ראש השנה. [כי כשם שראש השנה מקדש את מוסף ראש

ימתין עם הקרבן שכבר שחטו, [ויתן דמו לאחד שיערבב את דמו כדי שלא יקרוש], **וישחט את הראוי להיות מוקדם, ויזרוק את דמו, ואחר כך יזרוק את דם הנשחט תחילה.**

וממסקנת הסוגיה משמע, שמאחר שהתחיל בעבודת אותו קרבן שכבר שחטו, יגמור כולה, ויזרוק דמו, ואחר כך ישחוט את הקרבן הראוי להישחט תחילה.

ואולם אם טעה בזה, וקודם שזרק את דם הקרבן ששחט תחילה, שחט גם את הקרבן האחר, מאחר שעתה שני הקרבנות עומדים לזריקת דם, יש להקדים את הראוי להיות מוקדם, אף על פי שנשחט שני.

וכן שנינו לעניין הקרבת הפסח, שמעיקר הדין הוא מאוחר להקרבת תמיד של בין הערבים, [כפי שנתבאר בדף י"ב], אם שינה, ושחט את הפסח קודם לתמיד, וקודם שזרק דם הפסח נשחט גם התמיד, מעתה שוב זריקת דם התמיד קודמת לזריקת דם הפסח, ויהא ממרס [=מערבב] את דם הפסח, שלא יקרוש עד אחר זריקת דם התמיד, ואז יזרוק דם הפסח.

קרבנות שבאו לעזרה בשני ימים שונים

מבואר בגמרא, שכל דיני קדימה בעבודת הקרבנות השונים [המבוארים לעיל], הוא כשהקרבנות באו באותו יום לעזרה, אבל אם קרבן אחד בא כבר מאתמול, וקרבן אחד בא היום, יש להקדים את עבודת הקרבן שבא אתמול. ולכן, שלמים שבאו

בהבאתו תדיר, נחשב תדיר, אבל **דבר המצוי יותר מחמת נדבה, אינו נחשב תדיר.**

- ללשון ראשון, לעולם אין דבר חשוב מחבירו מחמת שהוא מצוי הרבה יותר מחבירו. ומה שמצינו שמסברא מצוות מילה חשובה [יותר מפסח], משום שתדירה יותר, אין זה משום שתדירה ממנה בעשייתה, אלא משום שתדירה במצוות, כלומר נאמרו עליה הרבה ציוויים, שכן מצינו שנכרתו על המילה שלוש עשרה בריתות.

- וללשון שני, דווקא דבר המצוי מעט יותר מחבירו, אינו נחשב כתדיר ממנו, כשאין הדבר מחמת חובה, [כמו שלמים שמצויים יותר מחטאת ואשם], אבל דבר שמצוי הרבה יותר מחבירו, אף על פי שאינו מצוי מחמת חובה, [כמילה שמצויה הרבה יותר מפסח], הרי זה נחשב כדבר התדיר מחבירו.

תדיר ושאינו תדיר וקדם

ושחט את שאינו תדיר

מי שהיו לפניו שני קרבנות, שאחד מהם ראוי להיות קודם לחבירו, [כגון שאחד תדיר מחבירו, או שאחד מקודש מחבירו], וקדם ושחט תחילה את הראוי להיות מאוחר.

ספק בגמרא, האם מאחר שהתחיל בעבודת אותו קרבן, יגמור את כולה. או מאחר שיש להקדים את הקרבן האחר,

- לדברי שמואל ורבי זירא, דעת רבי טרפון, ששמן בא בנדבה, ומותרו מתחלק לכהנים.

- אבל לדברי אביי, דעת רבי טרפון, ששמן הבא בנדבה אינו מתחלק לכהנים.

- ולדעת רבי שמעון, שמן אינו בא בנדבה כלל.

מיני שמן הניתנים על

גבי האישים [של המזבח]

א. מותר רקיקי מנחות של כהנים.

כבר נתבאר שמנחת מאפה תנור באה חלות ורקיקים, את החלות בוללים בשמן, ואת הרקיקים מושחים בשמן, ומותר השמן של מנחות כהנים, קרב על אש המזבח.

ב. מותר מנחת כהן משיח.

כהן משיח מביא בכל יום מנחת חביתים, ושמנה מרובה, [=שלשה לוגין לעשרון], ומתוך שהיא אפויה תחילה, אין שמנה נבלע לגמרי בפת, ונותר ממנו, וצריך להקטיר את השמן הנותר על אש המזבח.

ג. שמן הבא בנדבה.

לדעת רבי טרפון שמן בא בנדבה, ולדעה זו, נחלקו אמוראים איזה חלק מוקטר למזבח, לדברי שמואל ורבי זירא, קומץ ממנו מוקטר על גבי אש המזבח. ולדברי אביי כולו מוקטר על גבי המזבח.

ולדעת רבי שמעון, שמן אינו בא בנדבה כלל.

האם אדם מתנדב שמן לקרבן [בפני עצמו]

לדעת רבי שמעון – אין השמן בא כקרבן

לעזרה אתמול, [ונשחטו היום], קודמים לחטאת ואשם שבאו לעזרה היום.

הכנת בשר הקרבנות לאכילה

נאמר בתורה בעניין מתנות כהונה, "לֶךְ נְתַתִּים לְמִשְׁחָה", והכוונה שהמתנות יהיו לגדל הכהנים ולהחשיבם, ולפיכך יש להם לאוכלם בדרך של גדולה וחשיבות, כדרך שהמלכים אוכלים, ולכן הם רשאים לאוכלם באיזה אופן שירצו, בין צלויים, בין שלוקים, ובין מבושלים, ורשאים לתת לתוכם תבלינים לטעם.

[ולעניין אם מותר לתת גם תבלינים של תרומה, נחלקו חכמים. לדעת רבי מאיר, הדבר אסור, כי בכך מביא את התרומה לידי פסול, שתעשה נותר עם הבשר. ולדעת רבי שמעון, הדבר מותר, וטעמו נתבאר בדף ע"ה].

מיני שמן המתחלקים בעזרה לכהנים

א. מותר רקיקי מנחות של ישראל.

מנחת מאפה תנור באה חלות ורקיקים, את החלות בוללים בשמן, ואת הרקיקים מושחים בשמן, ומותר השמן של מנחות ישראל, מתחלק לכהנים.

ב. מותר לוג שמן של מצורע.

המצורע מביא לוג שמן, שממנו נותנים על בהונותיו, ומותר השמן אחר מתן הבהונות מתחלק לכהנים.

ג. מותר נדבת שמן.

נדבה בפני עצמו.

מותר רקיקי מנחות ישראל, או מותר לוג שמן של מצורע. אבל אם ראית שמן הניתן על גבי אש המזבח, יתכן שאינו מותר רקיקי מנחות כהנים או כהן משיח, אלא קומצו של שמן הבא בנדבה.

ולהלן יתבאר בעזה"י, שתנאים האומרים שהשמן בא בנדבה, נחלקו בזה, האם הוא קרב כמנחה שהקומץ למזבח והמותר לכהנים, או שכולו לאש המזבח.

אלא בא כחלק מקרבנות חובה, כמנחות, וכלוג שמן של מצורע. ולפיכך, אם ראית שמן מתחלק לכהנים, אין זה אלא מותר רקיקי מנחות ישראל, או מותר לוג שמן של מצורע, ואם ראית שמן הניתן על גבי אש המזבח, אין זה אלא מותר רקיקי מנחות כהנים, או מותר מנחת כהן משיח.

ולדעת רבי טרפון – השמן בא כקרבן נדבה בפני עצמו.

שיעור שמן הבא בנדבה

[לדעת האומרים בא בנדבה]

לדעת תנא קמא בברייתא, המתנדב שמן **לא יפחות מלוג. ולדעת רבי**, המתנדב שמן **לא יפחות משלושה לוגין.** ונאמרו בגמרא שני ביאורים למחלוקת זו.

ביאור א' [שיש לו סיוע מברייתא] – **דון מינה ומינה או דון מינה ואוקי באתרא.**

לדברי הכל, דין זה, ששמן בא בנדבה, למד מהכתוב במנחות "קִרְבַּן מִנְחָה", [כמבואר לעיל], אלא שבזה נחלקו.

- לדעת תנא קמא, [דון מינה ומינה, כלומר], כל דבר הלמד מתבירו בגזרה שווה או בהיקש, למד ממנו את כל הדינים שניתן ללמוד ממנו. ומעתה, מאחר שדין שמן הבא בנדבה למד מדין מנחה, הרי הוא כמנחה גם לדברים אחרים, כגון, שכשם ששיעור שמן של המנחה הוא לוג אחד, כך שמן הבא בנדבה הוא לוג אחד. [וכן, כשם שמנחה נקמצת ושייריה נאכלים לכהנים, כך השמן הבא בנדבה נקמץ, ושייריו

- **לדברי שמואל ורבי זירא**, שמן הבא בנדבה, **קרב כמנחה הבאה בנדבה, שהכהן קומץ מהשמן בקומצו, ומקטיר את הקומץ הזה למזבח, ושאר השמן מתחלק לכהנים**, שנאמר בעניין המנחה, "וַיִּפֹּשׂ פִּי תִקְרִיב קִרְבַּן מִנְחָה לַיהוָה סֵלֶת יִהְיֶה קִרְבָּנו וַיִּצַק עָלֶיהָ שֶׁמֶן וַיִּתֵּן עָלֶיהָ לִבְנֵיהֶּ", ומתוך שלא נאמר, "פִּי תִקְרִיב מִנְחָה" אלא "קִרְבַּן מִנְחָה", למדנו, שיש קרבן נוסף שהוא כמנחה, והוא קרבן של שמן, שדינו כמנחה, שהוא בא בנדבה כמנחה, ונקמץ כמנחה, ושייריו נאכלים כמנחה. ולפיכך אם ראית שמן מתחלק לכהנים יתכן שאינו מותר רקיקי מנחות ישראל או לוג שמן של מצורע אלא מותר נדבת שמן. ואם ראית שמן הניתן על גבי אש המזבח יתכן שאינו מותר רקיקי מנחות כהנים או כהן משיח אלא קומצו של שמן הבא בנדבה.

- **ולדברי אביי**, שמן הבא בנדבה, **קרב כולו לאש המזבח.** ולפיכך, אם ראית שמן המתחלק לכהנים, אין להסתפק בו שמה הוא שמן הבא בנדבה, ואם כן אינו אלא

נאכלים לכהנים. (כדברי שמואל ורבי זירא).
- אלא שבאמת רק **לדעת תנא קמא**, דין נדבת שמן למד מהכתוב, "קָרְבַּן מִנְחָה".

- ולדעת רבי, [דון מינה ואוקי באתרא, כלומר], כשדבר למד מחבירו איזה דין, אינו למד אלא מה שאינו יכול ללמוד מעצמו, אבל שאר דברים שיכול ללמוד מעצמו, אינו למד מחבירו, ולכן, רק דין זה שמתנדבים שמן, שאינו מבואר בכתוב, הוא למד מהכתוב בעניין מנחה, אבל שאר דיני נדבת שמן אינם למדים ממנחה, אלא מהדומה לה. ומאחר שהשמן דומה לנסכים, כשם שהנסכים באים לכל הפחות שלושה לוגין, [כפי שיתבאר בעז"י להלן], כך השמן בא לכל הפחות שלושה לוגין. [וכן, כשם שהיין קרב כולו למזבח, כך השמן קרב כולו למזבח (כדברי אביי)].

נסכי יין הבאים בנדבה

בסוף פרשת נסכים¹ [בה מבואר, שנסכי כבש הם שלושה לוגים], נאמר, "כָּל הַאֲזָרָח יַעֲשֶׂה יַעֲשֶׂה כָּכָה, וּמֵאֲחֵר שְׂמֵנִסְכִּים הוּא לְמֹד, לְכֹן שִׁיעוּרוֹ שְׁלוּשָׁה לֹוגִין, שְׁזֵהוּ שִׁיעוּר הַפְּחוֹת שְׁבִנְסִכִּים, [וכמו כן, כל השמן קרב על המזבח, כנסכים, שקרבים בשלמות למזבח].

ביאור ב' [שהיה סבור רב פפא לומר] – **מניין אנו למדים ששמן בא בנדבה.**

לדברי הכל דון מינה ומינה, ואם דין נדבת שמן למד מהכתוב בעניין מנחות "קָרְבַּן מִנְחָה", הכל מודים ששמן נדבה הוא לוג אחד כשמן המנחה, [והוא נקמץ ושייריו נאכלים לכהנים כמנחה].

לדעת הברייתא – יין הבא בנדבה, דינו כנסכי הקרבנות, שכולו ניתן לספלים שבמזבח, ששם ניתנים נסכי הקרבנות, שנאמר בהם, "הַסֵּף נִסָּף שְׁכָר", לשון

הוספות

¹ פרשת נסכים: "וַיִּדְבַּר ה' אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר. דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם כִּי תָבֹאוּ אֶל אֶרֶץ מוֹשְׁבֵי תִיכֶם אֲשֶׁר אָנִי נֹתֵן לָכֶם. וַעֲשִׂיתֶם אִשָּׁה לְה' עֹלָה אוֹ זֶבַח לְפִלֵּא נֶדֶר אוֹ בְּנִדְבָה אוֹ בְּמַעֲדֵיכֶם לְעִשׂוֹת רִיחַ נִיחֹם לְה' מִן הַבֶּקָר אוֹ מִן הַצֹּאן. וְהַקָּרִיב הַמִּקְרִיב קָרְבָּנוֹ לְה' מִנְחָה סֵלֶת עֶשְׂרוֹן בְּלוֹל דָּבְרֵי עֵינֵי שֶׁמֶן. וַיִּין לְנִסָּף רְבִיעִית הֵהִין תַּעֲשֶׂה עַל הָעֹלָה אוֹ לְזָבַח לְכַבֵּשׂ הָאֶחָד. אוֹ לְאֵיל תַּעֲשֶׂה מִנְחָה סֵלֶת שְׁנֵי עֶשְׂרִים בְּלוֹלָה בְּשֶׁמֶן שְׁלִשִׁית הֵהִין. וַיִּין לְנִסָּף שְׁלִשִׁית הֵהִין תִּקְרִיב רִיחַ נִיחֹם לְה'. וְכִי תַעֲשֶׂה בּוֹ בֶּקָר עֹלָה אוֹ זֶבַח לְפִלֵּא נֶדֶר אוֹ שְׁלָמִים לְה'. וְהַקָּרִיב עַל בּוֹ הַבֶּקָר מִנְחָה סֵלֶת שְׁלִשִׁה עֶשְׂרִים בְּלוֹל בְּשֶׁמֶן חֲצִי הֵהִין. וַיִּין תִּקְרִיב לְנִסָּף חֲצִי הֵהִין אִשָּׁה רִיחַ נִיחֹם לְה'. כָּכָה יַעֲשֶׂה לְשׁוֹר הָאֶחָד אוֹ לְאֵיל הָאֶחָד אוֹ לִשֶׁה בְּכַבְּשִׁים אוֹ בְּעֹזִים. כַּמִּסְפָּר אֲשֶׁר תַּעֲשֶׂה כָּכָה תַּעֲשֶׂה לְאֶחָד כַּמִּסְפָּר. כָּל הַאֲזָרָח יַעֲשֶׂה כָּכָה אֵלָה לְהַקְרִיב אִשָּׁה רִיחַ נִיחֹם לְה'. וְכִי יִגֹּר אֶתְכֶם גֹּר אוֹ אֲשֶׁר בְּתוֹכְכֶם לְדֹרֹתֵיכֶם וַעֲשֶׂה אִשָּׁה רִיחַ נִיחֹם לְה' פֶּאֶשֶׁר תַּעֲשֶׂה כֹן יַעֲשֶׂה. הַקֹּהֵל חֻקָּה אַחַת לָכֶם וְלִגְרוֹ הַגֵּר חֻקָּה עוֹלָם לְדֹרֹתֵיכֶם כְּכֶם פְּגַר יִהְיֶה לְכָנִי ה'. תוֹרָה אַחַת וּמִשְׁפָּט אֶחָד יִהְיֶה לָכֶם וְלִגְרוֹ הַגֵּר אֶתְכֶם.

כל האש מעל המזבח.

- **ויש אומרים שמותר לזלף את היין הזה אף על גבי כל האש שעל המזבח**, ואפילו אם בכך תכבה כל האש שעל גבי המזבח, **כי לא נאמר, "אֵשׁ תִּמְיֵד תִּזְקַד עַל הַמִּזְבֵּחַ לֹא תִכְבֶּה"**, אלא **בְּכִיבֵי שֵׁאִין בּוּ מִצּוּוֹה**, אבל זילוף יין נדבה הוא מצווה, ולעניין זה לא נאמר, "אֵשׁ תִּמְיֵד תִּזְקַד עַל הַמִּזְבֵּחַ לֹא תִכְבֶּה"¹.

ומכל מקום, אף לדעה זו, [שמותר לכבות אש לדבר מצווה], לא הותר כיבוי בדבר מצווה, אלא כשאין לתקן זאת על ידי המתנה, [כגון זילוף יין, שאף אם ימתין לעשותו לאחר זמן, הוא יכבה אז את האש, כי לעולם עליו לזלף על גבי האש], אבל כשניתן לתקן זאת על ידי המתנה, יש להמתין, ולא לכבות את האש, ולכן, הבא לתרום תרומת הדשן, שצריך לחתות גחלים מעוכלות, אם לא מצא גחלים מעוכלות, לא יחתה גחלים לוחשות, כי בכך מכבה אותם, אלא ימתין שיתעכלו גחלים, ואז יחתה אותם.

- **ומסקנת הסוגיה, שדברי שמואל הם כדעת רבי שמעון, האומר, שדבר שאסרה תורה, לא אסרה לעשותו אלא בכוונה, אבל כשאין מתכוונים לו, אלא לדבר אחר, לא אסרה תורה**, ולכן כשאמרה תורה, "אֵשׁ תִּמְיֵד תִּזְקַד עַל הַמִּזְבֵּחַ לֹא תִכְבֶּה", לא אסרה אלא בכוונה לכבות את האש, אבל כשאין הכוונה לכבות את האש, אלא לזלף עליה יין, לא אסרה תורה את הכיבוי²,

שיהיו נראים על גבי המזבח, וזה יתכן, כשהם ניתנים לספלים, ופוקקים את השיתין שלא יצא היין דרכם.

- **ומסקנת הסוגיה, שזו דעת רבי יהודה, האומר, שדבר שאסרה תורה, אסור לעשותו גם כשאין מתכוונים לו**, אלא לדבר אחר, ומאחר שאמרה תורה, "אֵשׁ תִּמְיֵד תִּזְקַד עַל הַמִּזְבֵּחַ לֹא תִכְבֶּה", אסור לכבות את האש שעל גבי המזבח, אף כשאין הכוונה לכבות את האש, אלא לזלף עליה יין, ואם כן, על כרחך, אף על פי שאמרה תורה בעניין הנסכים, "אֵשׁה רִיחַ נִיחֹחַ לַה'", שמשמע מזה, שמקטירים אותם על גבי האש, על כרחך אין הכוונה לכך, אלא שיהיה הדבר לריח ניחוח לה', כאילו הוקטר לאשים.

ולדעת שמואל – יין הבא בנדבה, אינו ניתן לספלים כנסכי הקרבנות, אלא **מזלפו על גבי אש המזבח, שנאמר, "וַיִּזֶן תִּקְרִיב לְנֶסֶךְ חֲצֵי הַיַּיִן אֵשׁה רִיחַ נִיחֹחַ לַה'"**, ללמד, שיש יין הקרב על אש המזבח, וזהו יין הבא בפני עצמו, [שהרי נסכי הקרבנות ניתנים לספלים, כמבואר בכתוב "הַסֶּךְ נֶסֶךְ שְׁכָרִי"].

- **יש אומרים שאין לזלף את היין הזה אלא על גבי מקצת מהאש, אבל אסור לזלפו על גבי כל האש, כי בכך תכבה האש מעל המזבח, ונאמר, "אֵשׁ תִּמְיֵד תִּזְקַד עַל הַמִּזְבֵּחַ לֹא תִכְבֶּה"**, ללמד שאסור שתכבה

הוספות

¹ ולדעה זו יתכן שבכיבוי שאינו של מצווה נאמר האיסור אף על כיבוי מקצת מאש המזבח. ויל"ע בזה.

² ואם תאמר, פסיק רישא ולא ימות הוא. אפשר דמזולף ליה בטיפין דקות מאד, הלכך, אי נמי מכבה בטיפים גסות, דבר שאין מתכוין הוא. [רש"י].

בחוף, אלא שאינו רוצה בו בביתו.
שלדעת רבי יהודה, כשאסרה **תורה** מלאכות שבת, **אסרה** לעשותם גם כשאינן צורך בהם לגופם.

ולדעת רבי שמעון, לא **אסרה** תורה מלאכות שבת, אלא כשצריך לעשותם לצורך גופם.

[ולפיכך לדעת רבי שמעון לא אסרה תורה מלאכת כיבוי אלא כשמתכוון לכבות וצריך לכיבוי כגון שרוצה לעשות פחם על ידי כיבוי הגחלת שהוא מתכוון לכבותה וצריך לכך אבל כל שאר כיבוי דליקות, אינו צריך לגופו, כי אינו צריך שתהיה גחלת מכובה, אלא שלא תהא אש דולקת, ולכן לדעת רבי שמעון אין בו איסור תורה].

– **ובמחלוקת זו, דעת שמואל כרבי יהודה**¹, ולכן, לדעת שמואל, כל המתכוון לכבות אש, אף על פי שאינו צריך לגוף הכיבוי, אלא שלא תהא אש דולקת, חייב. ולכן, לדעת שמואל, אם יש גחלת של אש ברשות הרבים, אסור לכבותה, שלא ינזקו בה רבים, כי אין להתיר איסור תורה לשם כך. אבל גחלת של מתכת, שאינה נחשבת כבוערת מהתורה, וחכמים הם שגזרו שלא לכבותה, כשהיא ברשות הרבים, מותר לכבותה, כדי שלא ינזקו בה רבים, כי במקום היזק רבים, לא גזרו חכמים.

ומאחר שאמרה תורה בעניין הנסכים, "אִשָּׁה רִיחַ נִיחַח לָהּ", שמשמע מזה, שמקטירים אותם על גבי האש, מזלפים את היין על גבי האש.

דבר שאין מתכוון

כבר נתבאר, שנחלקו רבי יהודה ורבי שמעון לעניין דבר שאין מתכוון, כגון מזלף יין על המזבח, שאינו מתכוון לכבות את האש, אלא לזלף את היין.

שלדעת רבי יהודה, כל דבר שאסרה תורה לעשותו, **אסור** לעשותו גם כשכוונת העושה לדבר אחר.

ולדעת רבי שמעון, כל דבר שאסרה תורה לעשותו, לא אסרה, אלא כשכוונת העושה לכך, ולא לדבר אחר.

– **ובמחלוקת זו, דעת שמואל כרבי שמעון** – כפי שנתבאר לעיל.

מלאכה שאינה צריכה לגופה

עוד נחלקו רבי יהודה ורבי שמעון לעניין עשיית מלאכה בשבת, כשמתכוון לעשותה, אבל אינו צריך לכך, אלא לדבר אחר, [=מלאכה שאינה צריכה לגופה], כגון המוציא מת מביתו, שמתכוון להוציאו, כדי שלא תהא טומאה בבית, אבל אינו צריך להוציאו, כי אין לו צורך שהמת יהיה

הוספות

¹ מיהו אגן לא קיימא לן כשמואל במלאכה שאינה צריכה לגופה, כדאשכחן רבא, דהוא בתראה, דסבר כרבי שמעון בריש פרק נוטל אדם. [תוס'].
- קי -

דף צב

תניא נמי הכי – הדם, והשמן, והמנחות,
והנסכים, שנטמאו, עושה להם מערכה
בפני עצמם, ושורפם.

אמר שמואל לרב חנא בגדתאה: אייתי לי
בי עשרה [=הבא לי עשרה בני אדם], ואימא
לך קמייחו [=ואומר לך בפירסום בפניהם],
נסכים שנטמאו, עושה להם מערכה בפני
עצמם, ושורפם.

אמר רב הונא: נסכים שנטמאו, אינם
יוצאים מהעזרה, אלא עושה להם מערכה
בפני עצמם על רצפת העזרה, ושורפם שם
בפני עצמם¹, שנאמר "בְּקֶדֶשׁ לֹא תֹאכַל בְּאֵשׁ
תִּשְׂרֹף".

סליק פרק כל התדיר

הוספות

¹ ותמיה אני, למה שורפן לעצמן, ואינו שורפן בבית חדשן שהיה בעזרה, שבו שורפין פסולי קדשי קדשים. ונראה בעיני, מפני שהוא דבר לח, שורפן לעצמן, שתהא שריפתן ניכרת לעצמן, שאם היה שורפן עם בשר, אין ניכרין שהרי אין בהן ממש. [רש"י]. ולפירושו אין לגרוס בברייתא אלא הדם והשמן אבל לא מנחות.

פרק אחד עשר דם הטאת

חטאות בכלל הדין הזה, ואלו אינן בכלל הדין הזה.

דעת ריש לקיש משום בר קפרא ודעת רב

יוסף:

דף צב

החטאות שבהם נתפרש בתורה הדין הזה, שאם ניתן מדמן על בגד הוא טעון כיבוס, הן חטאות נשחטות ונאכלות, שנאמר בעניין, "במקום אשר תשחט העלה תשחט החטאת ... במקום קדש תאכל", ואם כן, הכוונה לחטאות בהמה חיזוניות בלבד, [ולא לחטאת עוף שאינה נשחטת אלא נמלקת. ולא לחטאות בהמה פנימיות שאינן נאכלות].

אולם מאחר שנאמר בכתוב, "תורת החטאת", יש מקום לומר, שבא הכתוב ללמד, שכל החטאות [אף אלו שאינן נשחטות ואינן נאכלות], תורה אחת להם, ואם כן גם חטאות פנימיות, וחטאת העוף בכלל הדין הני"ל, שאם ניתן מדמן על הבגד, הוא טעון כיבוס.

אלא שכנגד זה נאמר, "זאת תורת החטאת", ללמד שדווקא החטאות המפורשות בעניין הן בכלל הדין הזה, ולא חטאות אחרות, [כחטאת העוף וחטאות הפנימיות].

- ולדעת ריש לקיש משום בר קפרא, מאחר שכתוב אחד מלמד על חטאות נוספות שהם בכלל הדין הזה, וכתוב שני אומר שחטאות נוספות אינן בכלל הדין הזה, ליישב את שני הכתובים יש לומר, שיש חטאות נוספות שהן בכלל הדין הזה, ויש חטאות אחרות שאינן בכלל הדין הזה,

פרשת חטאת בסדר "צו אל אהרן"

וַיְדַבֵּר ה' אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר. דַּבֵּר אֶל אֶהֱרֹן וְאֶל בָּנָיו לֵאמֹר זֹאת תֹּרַת הַחֲטָאֹת בְּמִקְוֹם אֲשֶׁר תִּשְׁחַט הָעֹלָה תִּשְׁחַט הַחֲטָאֹת לִפְנֵי ה' קֹדֶשׁ קֹדְשִׁים הֵוא. הִפְהֹו הַמִּחְטָא אֹתָהּ יֹאכְלֶנָה בְּמִקְוֹם קֹדֶשׁ תֹּאכַל בְּחֶצֶר אֹהֶל מוֹעֵד. כֹּל אֲשֶׁר יִגַע בְּבִשְׂרָה יִקְדָּשׁ וְאֲשֶׁר יִזֶּה מִדְּמָה עַל הַבְּגָד אֲשֶׁר יִזֶּה עָלֶיהָ תִּכַּבֵּס בְּמִקְוֹם קֹדֶשׁ. וְכִלֵּי הָרֶשֶׁת אֲשֶׁר תִּבְשַׁל בּוֹ יִשְׁבֵּר וְאִם בְּכִלֵּי נְחֹשֶׁת בִּשְׁלָה וּמִרְקָו וְשֵׁטָף בְּמַיִם. כֹּל זָכָר בְּפִתְחֵיהֶם יֹאכַל אֹתָהּ קֹדֶשׁ קֹדְשִׁים הֵוא. וְכֹל חֲטָאֹת אֲשֶׁר יִיבֵא מִדְּמָה אֶל אֹהֶל מוֹעֵד לְכַפֵּר בַּקֹּדֶשׁ לֹא תֹאכַל בְּאֵשׁ תִּשְׂרֹף.

אלו חטאות שדמן טעון כיבוס

נאמר בעניין חטאת, "זאת תורת החטאת ... ואשר יזֶּה מִדְּמָה עַל הַבְּגָד ... תִּכַּבֵּס בְּמִקְוֹם קֹדֶשׁ", ללמד, שאם ניתן מדם החטאת [הראוי להזאה] על בגד, הוא טעון כיבוס במקום קדוש.

ובכלל הדין הזה, כל חטאות בהמה, בין חטאות חיזוניות שנאכלות לכהנים, ובין חטאות פנימיות שנשרפות ואינן נאכלות. אבל חטאת העוף אינה בכלל הדין הזה.

ונחלקו חכמים, מניין אנו למדים, אלו

דעת רבה:

החטאות שבהם נתפרש בתורה הדין הזה, שאם ניתן מדמן על בגד הוא טעון כיבוס, הן חטאות שיש בהם דין הזאה, שנאמר בעניין, "אֲשֶׁר יִזָּה", ואם כן, הכוונה לחטאות בהמה פנימיות, שנאמר בהם לשון הזאה, [בפר כהן משיח נאמר, "וְיִזָּה מִן הַדָּם", ובפר העלם דבר נאמר, "וְיִזָּה שְׂבַע פְּעָמִים", ובפר יום הכיפורים נאמר, "וְיִזָּה בְּאֶצְבָּעוֹ עַל פְּנֵי הַכַּפְּרֹת קִדְמָה וְלִפְנֵי הַכַּפְּרֹת יִזָּה שְׂבַע פְּעָמִים", ובשעיר יום הכיפורים נאמר, "וְיִזָּה אֹתוֹ"], וכן לחטאת העוף, שנאמר בה לשון הזאה, ["וְיִזָּה מִדָּם הַחֲטָאתֶיךָ"], אבל לא לחטאת בהמה חיצונית, כי לא נאמר בה הזאה, אלא נתינה, ["וַיִּתֵּן עַל קַרְנֹת מִזְבַּח הָעֹלָה"]. [ואף שנאמר בכתוב "תִּתְאָכְלֶיךָ", שמשמע מזה, שהכתוב מדבר בחטאות הנאכלות, ואם כן חטאות החיצונות בכלל, רק לענין דין מריקה ושטיפה נכללו חטאות הנאכלות, אבל דין כיבוס לא נאמר אלא בחטאות שיש בהם הזאה].

ומכל מקום, אף על פי שמשמעות הכתוב היא בחטאות [בהמה] פנימיות ובחטאת העוף, ולא בחטאות בהמה החיצונות, **מתוך שנאמר** בכתוב "זאת", למעט דבר שהוא במשמעות הכתוב, **יש לנו למעט** מהכתוב את חטאת העוף, שהיא במשמעות הכתוב. **ומתוך שנאמר** "תורת", לרבות דבר נוסף שאינו במשמעות הכתוב, **יש לנו לרבות חטאות בהמה חיצונות**.¹

ומסתבר שהחטאות הנוספות שהן בכלל הדין הזה הן חטאות בהמה פנימיות, הדומות לחטאות בהמה חיצונות בשמונה דברים, [כפי שיתבאר בעזה"י להלן], ולא חטאת העוף, הדומה לחטאות בהמה חיצונות רק בשני דברים, [כפי שיתבאר בעזה"י להלן].

- ולדעת רב יוסף, הסיבה שחטאת העוף היא שאינה בכלל הדין הנ"ל, מחמת המיעוט "זאת", [וחטאות פנימיות כן בכלל הדין הנ"ל, מחמת הריבוי "תורת" ואין הדבר הפוך], **כי יש מיעוט נוסף, והוא מה שנאמר** "הִפְתָּח הַמַּחְסָא אֶתְּהָ יֹאכְלֶנָּה", שמשמעותו יאכל אותה ולא אחרת, ומכאן שאין הפרשה מדברת בכל החטאות הנאכלות, אלא באחת מהן, ומאחר שהכתוב ממעט חטאות נאכלות, יש לנו למעט חטאת העוף מהכתוב "זאת" כי היא חטאת נאכלת, ולא חטאות פנימיות שאינן נאכלות. [ולא די במיעוט אחד בלבד כי אם היה כתוב רק "יֹאכְלֶנָּה", לא היינו אומרים שנכתב הדבר למעט, כי אין זה מיעוט ברור, והיה מקום לומר, שאין זה מיעוט אלא שכך דרך הכתוב לדבר, ואם היה כתוב רק "זאת", לא היינו יודעים מה נתמעט, אבל אחר שנאמרו שניהם, הכתוב "זאת" מלמד, שודאי יש כאן מיעוט, והכתוב "יֹאכְלֶנָּה" מלמד, שהמיעוט הוא לענין חטאת העוף].

הוספות

¹ כפי מה שנתבאר עד עתה, יש חילוק בין דברי ריש לקיש לדברי רבה גם בעניין הזה. שלדעת ריש לקיש, הריבוי בא להוסיף על משמעות הפרשה, והמיעוט בא למעט מהריבוי ולא ממשמעות הפרשה. ולדעת רבה, גם הריבוי וגם המיעוט הם על משמעות הפרשה, ולא האחד על חבירו. [והנה אחר שנתבאר עניין זה בגמרא, הקשו, מנין

בשמונה דברים חטאות בהמה חיצונית דומות לחטאות הפנימיות ולא לחטאת העוף

א. שתייהן בהמות. [אבל חטאת העוף אינה בהמה אלא עוף].

ב. שתייהן נשחטות. [אבל חטאת העוף נמלקת].

ג. שתייהן טעונות שחיטה בצפון העזרה. [אבל חטאת העוף אינה נעשית בצפון].

ד. שתייהן טעונות קבלת דם בכלי שרת. [אבל חטאת העוף אין בה קבלת דם].

ה. שתייהן טעונות מתן דם על קרנות מזבח. [אבל חטאת העוף דמה ניתן למטה מחוט הסיקרא].

ו. שתייהן טעונות מתן דם כנגד חודה של קרן. [אבל חטאת העוף אינה טעונה מתן דם בחודה של קרן].

ז. שתייהן טעונות מתן דם באצבע. [אבל חטאת העוף דמה אינו ניתן באצבע].

ח. שתייהן יש בהן אימורים הניתנים לאש המזבח. [אבל חטאת העוף כולה נאכלת ואין בה אימורים].

בשני דברים חטאות בהמה חיצונית דומות

לחטאת העוף ולא לחטאות הפנימיות

א. שתייהן נעשות בעזרה מחוץ להיכל. [אבל חטאות הפנימיות נעשות בהיכל וחלקם גם לפני ולפנים].

ב. שתייהן נאכלות. [אבל חטאות הפנימיות אינן נאכלות אלא נשרפות].

בדבר אחד חטאות בהמה פנימיות דומות

לחטאת העוף ולא לחטאות החיצונית

והוא, שבשתייהן נאמרה הזאת דם למזבח. [אבל בחטאות חיצונית של בהמה נאמר מתן דמים ולא הזאה].

דם חטאת שבצואר

חטאת העוף שנכנס להיכל

דם חטאת בהמה חיצונית, שנתקבל בכלי, ונכנס להיכל, פסול, [ולדעת חכמים פוסל אף את הדם שלא נכנס, כפי שנתבאר בדף פ"ב], שנאמר, "וְיָקַל חֲטָאת אֲשֶׁר יוּבָא מִדָּמָה אֶל אֹהֶל מוֹעֵד לְכַפֵּר בְּקֹדֶשׁ לֹא תִאָּכַל בָּאֵשׁ תִּשְׂרֹף", ודווקא כשנכנס הדם בכלי שנתקבל בו מהבהמה, אבל כשנכנס הדם בעודו בצואר הבהמה, לא נפסל,

הוספות

לנו שהמיעוט הוא לחטאת העוף, והריבוי לחטאת חיצונית, שמא הדבר בהיפך. ותיצרו, שחטאת חיצונית דומה לחטאת פנימית בשמונה דברים, וחטאת העוף דומה לחטאת פנימית בדבר אחד, [ששתייהן בהזאה], ולכן מסתבר שחטאת העוף היא המתמעטת, וחטאות בהמה חיצונית הן המתרבות, [כלומר מאחר שיש בכלל הפרשה שתיים מתוך השלוש מסתבר שהיותר דומות הן בכלל הפרשה]. [1] ולכאורה עצם קושיית הגמרא אינה מובנת, שהרי אם המיעוט והריבוי הם על משמעות הכתוב, לא יתכן שיהיה המיעוט בחטאת חיצונית, שהרי אינה בכתוב, ואיך תתמעט ממנו, ואם היה מקום לשאול שאלה מעין זו, לכאורה כך היה צריך לשאול, מנין לנו שהמיעוט הוא לחטאת העוף, שמא המיעוט לחטאות הפנימיות, ועל זה היה מקום לתרץ כני"ל. [2] שו"ר שבספר דברי פנחס הקשה מעין זה על קושיית הגמרא, "קצת תימה, דאי איתא דמריבין חטאת העוף, וממעטינן חטאת בהמה, לא בעינן ריבוי ומיעוט, דממשמעותא דיזה נפקא עוף, ונתמעט בהמה, דאינה מן הניזאות. ושמא אגב גררא דלעיל מקשינן הכא". עכ"ל.

להחמיר. כלומר,

האם באה התורה להקל, כי באמת גם דם העוף היה ראוי להיות טעון קבלה בכלי, אלא שהקלה תורה לומר, שאין צריך לקבל אותו בכלי ממש, ולעניין זה **יחשב צואר העוף ככלי**. ולכן, אם נשפך הדם מהצואר לארץ, לא נפסל בכך, כי נחשב כמי שכבר נתקבל בכלי בהכשר, וניתן לחזור ולאוספו לכלי, ולזורקו למזבח.

או שבדין הזה באה התורה להחמיר, לומר, שאין הנתונה כשרה אלא ישירות מהעוף למזבח. ולכן אם נשפך הדם מהצואר לריצפה, הוא נפסל, ולא תועיל אסיפתו לכלי להכשירו.

ניתו דם מבגד לבגד

בדף צ"ג יתבאר בעזה"י, שאין דם חטאת טעון כיבוס, אלא כשהוא ראוי להזאה. [ובכלל זה, דם שנתקבל בכלי, ואחר כך נשפך מהכלי לריצפה, כי מאחר שנתקבל בכשרות, אף על פי שנשפך אחר כך, לא נפסל, וניתן לאוספו לכלי, ולהזות ממנו למזבח].

ומעתה כשניתו על בגד דם חטאת הראוי להזאה, וחזר וניתו מהבגד הראשון על בגד אחר:

- **אם בשעה שניתו הדם על הבגד הראשון, לא נפסל** בכך למזבח, ועדיין הוא כשר להזאה, על ידי אסיפתו מהבגד לכלי, **דין פשוט הוא, שגם הבגד השני טעון כיבוס**, כי ניתו עליו דם הראוי להזאה¹.

שנאמר "מִדְּמָה", ללמד, שאין הפסול אלא כשנכנס מדמה בפני עצמו, ולא בעודו מחובר בבשר.

ונסתפק רבי אבין לעניין דם חטאת העוף, שאינו עומד להתקבל בכלי, אלא מזים אותו מצואר העוף ישירות למזבח.

האם מאחר שמזים אותו מהצואר, **הצואר נחשב ככלי שלו**, ואם נכנס דם חטאת העוף להיכל בעודו בצואר העוף, הוא נפסל, כדם חטאת בהמה שנכנס להיכל בכלי שנתקבל בו.

או שאין צואר העוף נחשב ככלי, וכשנכנס הדם להיכל בעודו בצואר העוף, אינו נפסל, כדם חטאת בהמה, הנכנס להיכל בעודו בצואר.

דם שנשפך מצואר העוף לריצפה

לעניין דם בהמה, כבר נתבאר בפרקים קודמים, שאינו כשר לנתונה למזבח, אלא אם כן נתקבל בכלי ישירות מהבהמה. וכשנתקבל בכלי בהכשר, אף אם אחר כך נשפך לארץ, אוספו בחזרה לכלי, ונותן למזבח. אבל אם נשפך הדם מן הצואר לריצפה, הוא פסול, ואפילו אם יאספו אותו לכלי.

ולעניין דם העוף, שלא נאמרה בו קבלה בכלי, אלא נותנים אותו למזבח ישירות מהעוף, נסתפק רבי אבין, האם בדין זה שאמרה תורה, לתת את הדם ישירות מהצואר למזבח, באה התורה להקל או

הוספות

¹ העירוני שבו גופא נסתפק לוי.

נידון כנטמא קודם לכן, ואם כן, כשניתז דם חטאת על בגד טמא ונטמא, הרי זה כדם טמא שניתז על בגד, ואינו טעון כיבוס. אבל לדעת חכמים, דבר שנטמא באותה שעה, אינו נידון כנטמא קודם לכן, ואם כן, כשניתז דם חטאת על בגד טמא, אף על פי שבאותה שעה הוא נטמא, אינו נחשב כדם טמא הניתז על הבגד, אלא כדם טהור הניתז על הבגד, ומיד נתחייב בכיבוס קודם שנטמא.

**טומאה שעל ידי אוהל
בלא נגיעה במי חטאת**

לדעת רבי עקיבא – מי חטאת שהעבירום על גבי פי תנור שיש בו שרץ, נטמאו בשרץ, אף על פי שהם באויר שמעליו ולא נגעו בו.

וחכמים חולקים עליו, ואומרים – שלא נטמאו מי החטאת מהשרץ בלא מגע.

- רבה היה סבור, שטעמו של רבי עקיבא הוא, שכל דבר שהוא למעלה באויר, נידון כאילו הוא מונח למטה, ואם כן, מי חטאת העוברים מעל הטומאה, נחשבים כמונחים עליה. ולדעת חכמים, אין המים נחשבים כמונחים למטה על הטומאה, אלא כעומדים באויר שמעליה, ולכן אינם טמאים.

- אולם אביי לימד, שאין טעמו של רבי עקיבא, משום שהמים שלמעלה באויר, נחשבים כמונחים למטה על הטומאה,

- ואולם, אם בשעה שניתז הדם על הבגד הראשון, מאחר שהזקק לכיבוס, נפסל מתורת דם הראוי להזאה, כשחזר וניתז לבגד השני, נחלקו רבי שמעון ורבי עקיבא מה דינו, שכן, הדם שניתז על הבגד השני, הוא דם פסול, שפסולו בא לו אחר שכבר היה ראוי להזאה, ובדם כזה, שהיתה לו שעת הכושר להזאה, ונפסל, נחלקו רבי שמעון ורבי עקיבא, אם הוא טעון כיבוס או לא, [כפי שיתבאר בעזה"י בדף צ"ג], לדעת רבי שמעון אינו טעון כיבוס, ולדעת רבי עקיבא הוא טעון כיבוס. [ודעת סוגית הגמרא¹ כאן כרבי עקיבא].

דף צג

ניתז דם חטאת על בגד טמא

כשניתז דם חטאת על בגד טמא, הדם נטמא, ונפסל מהזאה.

ולדעת רבי עקיבא – מאחר שהיתה לו שעת הכושר להזאה קודם שנטמא, אף על פי שעכשיו הוא טמא, הרי זה טעון כיבוס.

אבל לדעת רבי שמעון – דם חטאת פסול אינו טעון כיבוס, אפילו אם היתה לו שעת הכושר להזאה. וכשנטמא הדם בשעה שנגע בבגד, דינו תלוי במחלוקת רבי אלעזר וחכמים [שתתבאר בעזה"י להלן]. שלדעת רבי אלעזר, דבר שנטמא באותה שעה,

הוספות

¹ העירוני לכתוב "רבי" תחת "סוגית הגמרא" ולעיין בליקוטי הלכות.

אינם ביד האדם אלא נזרקים], וכדעת רבי עקיבא, [כפי שהיה רבה סבור כמבואר לעיל], ומאחר שדין פשוט הוא, שניתן לטהר נידה מטומאת מת, אף בעודה נידה, יש ללמוד מזה, שמי חטאת מטהרים, אף כשהם טמאים, שהרי כשהם נזרקים על הנידה, בעודם באויר שעליה הם נטמאים, ואחר כך כשהם נוגעים בה, הם מטהרים אותה, אף על פי שכבר נטמאו.

- אולם אבני אמר, שאף לדעת רבי אלעזר ורבי עקיבא, אין מי החטאת נטמאים כשהם באויר שעל הנידה, אלא בנוגעם בה ממש, ואם כן, אין ראייה מהדין הפשוט שניתן לטהר נידה, אלא, שמי חטאת שנטמאו בשעת נגיעתם בטמא, מטהרים אותו, אבל כשנטמאו קודם לכן, לא. ובזה נחלקו רבי אלעזר וחכמים. רבי אלעזר אומר, שכשם שמי חטאת מטהרים בשעה שנטמאו, כך הם מטהרים אחר שנטמאו. וחכמים אומרים, שאף על פי שלמדנו שמי חטאת מטהרים בשעה שנטמאו, אין ללמוד מכאן שיטהרו אף אחר שנטמאו.

- ורבה אמר, שלדברי הכל, אין להביא ראייה מטומאה של אותה שעה לטומאה קדומה, כלומר, לדברי הכל, אם מהדין הפשוט שמטהרים נידה, יש ללמוד, שמי חטאת מטהרים בשעה שהם נטמאים, אין להוכיח מכאן, שהם מטהרים גם אחר שנטמאו. והטעם שרבי אלעזר למד מהדין האמור בנידה, שמי חטאת מטהרים גם

שכן רבי עקיבא מודה שאין שום טומאה, מטמאה את מה שעליה באויר בלא מגע, [אלא טומאת מת, ואבן מנוגעת], והטעם שמי החטאת העוברים על פי הטומאה טמאים אינו אלא גזרת חכמים, שמא יניחם עליה ויטמאו המים. וחכמים אומרים, שאין לגזור כן.

וכל זה, כשאדם מעביר את מי החטאת בידי מעל גבי הטומאה, שאז יש לחוש, שמא במהלכו יניחם על הטומאה ממש.

אבל כשהוא זורק את מי החטאת באויר מעל גבי הטומאה, מודה רבי עקיבא, שלא טמאום חכמים, כי מאחר שיצאו המים מידו, אינו יכול להניחם, ושוב אין לחוש שיניחם, ולכן לא גזרו עליהם טומאה.

האם מי חטאת שנטמאו

מטהרים מטומאת מת

לדעת רבי אלעזר – כשם שמי חטאת טהורים, מטהרים את האדם מטומאת מת, כך מי חטאת שנטמאו¹, מטהרים את האדם מטומאת מת.

ולדעת חכמים – מי חטאת אינם מטהרים את האדם מטומאת מת, אלא כשהם טהורים.

- רבה היה סבור, שטעמו של רבי אלעזר הוא, משום שלדעתו, מי חטאת שהם באויר שמעל הטומאה, נטמאים, [אפילו

הוספות

¹ דווקא כשנטמאו אחר שנתקדשו המים באפר. אבל אם נטמאו המים או האפר קודם קידוש, הם פסולים לקידוש. [תוס'].

- במשנה פירש רש"י, שהטעם לכך, כי נאמר בעניין, "אֲשֶׁר יִזֶּה", ללמד, שאין הפרשה מדברת, אלא בדם הראוי להזאה, ולא בדם הפסול להזאה.

- אולם בגמרא מבואר, שרבי שמעון לומד את הדין הזה, מהכתובים הבאים. (א) "וְאֲשֶׁר יִזֶּה מִדְּמָהּ", מיעוט הוא, ללמד, שאין הפרשה מדברת בדם פסול אלא בכשר בלבד. (ב) "כֹּל זָכָר בְּכֹהֲנִים יֹאכַל אֹתָהּ", מיעוט הוא, ללמד שאין הפרשה מדברת בדם חטאת פסולה אלא בכשרה בלבד. והוצרכו שני כתובים, ללמד, שדם פסול אינו טעון כיבוס, בין שהיתה לו שעת הכושר לזריקה קודם שנפסל, ובין שלא היתה לו שעת הכושר לזריקה קודם שנפסל. [וכבר נתבאר בתחילת דף זה בגמרא, שסוגית הגמרא שם כרבי שמעון].

ולדעת רבי עקיבא – דווקא חטאת פסולה שלא היתה לה שעת הכושר לזריקה, אין דמה טעון כיבוס, אבל אם היתה לה שעת הכושר לזריקה, אף על פי שנפסלה אחר כך, כשדמה ניתז על הבגד, הוא טעון כיבוס. והטעם לכך כי לדעת רבי עקיבא, לא נאמר אלא מיעוט אחד לעניין דם פסול, ["מִדְּמָהּ"]. וממנו יש ללמוד רק, שכשהדם פסול לגמרי, שמעולם לא היה ראוי להזאה, אז אינו טעון כיבוס, אבל אם היתה לו שעת הכושר לזריקה, נכלל בדין כיבוס, כי היה ראוי להזאה, [והכתוב "אֹתָהּ", בא למעט תרומה מדין מריקה ושטיפה האמור בפרשה, (והוא יתבאר בעזה"י בדפים הבאים)]. אבל לדעת רבי

אחר שנטמאו, כי לדעתו, מהדין האמור בנידה מבואר, שמי חטאת מטהרים גם אחר שנטמאו, כי לדעת רבי אלעזר, מי חטאת אינם מטהרים אלא כשהיה בהם שיעור מסוים, ושתי הזאות שיש בכל אחת חצי שיעור מצטרפות לטהר, ודין פשוט הוא, שגם נידה נטהרת על ידי שתי הזאות שבכל אחת יש חצי שיעור, ואם כן, הזאה ראשונה נטמאה כשנגעה בנידה, ולא טיהרה אלא אחר שהצטרפה לה הזאה שניה, ומכאן ראייה, שמי חטאת מטהרים אף אחר שנטמאו, ולא רק באותה שעה שנטמאו. וחכמים אומרים, שאין ראייה, כי הזאה אינה צריכה שיעור, וכל שיגיע ממי חטאת על טמא מת, נטהר מטומאת מת, ואם כן בהזאה ראשונה נגמרה טהרת טומאת מת, והזאה זו נטמאה בנידה באותה שעה שטיהרה אותה, ולא קודם לכן.

איזו חטאת פסולה אין דמה טעון כיבוס

לדעת משנתנו ולדעת רבי שמעון – כל חטאת פסולה שניתז מדמה על בגד, אינו טעון כיבוס, בין שנפסלה אחר שכבר הוכשר דמה להיזרק למזבח, [כגון שנשחטה בהכשר, ואחר כך נפסל הדם בשקיעת החמה, או שנטמא, או שיצא חוץ לקלעים], ובין שמעולם לא הוכשר דמה להיזרק למזבח, כגון שנפסלה בשחיטה, [במחשבת חוץ לזמנו או חוץ למקומו], או שנפסלה בקבלה, [על ידי שקבלה פסולים].

שנתקבל בו כדינו, הוא ראוי להזאה על ידי אסיפתו לכלי, ולכן הוא טעון כיבוס].

ה. **קיבל את הדם מהבהמה, פחות מכדי הזייה בכלי זה, אף על פי שחזר ועירב הכל יחד בכלי, ואז ניתז על הבגד, אינו טעון כיבוס – כי לא נתקבל הדם בהכשר, שאין קבלת דם כשרה, אלא כשנתקבל שיעור הזאה שלם בכלי אחד ישירות מהבהמה.**

קידוש מי חטאת לחצאים

רבי חלפתא בר שאול אומר: קידש מי חטאת באפר פרה, פחות מכדי הזייה בכלי זה, ופחות מכדי הזייה בכלי זה, לא קידש, ואפילו חזר אחר כך ועירב הכל יחד. ונסתפקו בגמרא מה הטעם לכך:

- **האם הלכה למשה מסיני היא, שאין קידוש מי חטאת לחצאים.** [ואם זו הסיבה, אין ללמוד מדין זה למקום אחר, כגון על ידי קל וחומר, כי אין למדים קל וחומר מהלכה למשה מסיני].

- או שהדין הזה **למד, מתוך הכתוב** בעניין הזאת מי חטאת, "וְלָקַח אֶזוֹב וְטָבַל בַּמַּיִם אֵישׁ טְהוֹר וְהִזָּה", שנאמר "בַּמַּיִם", ולא נאמר "בַּמַּיִם", ללמד, שתהא ההזאה מהמים הנזכרים תחילה בעניין קידוש מי חטאת, ומכאן, שהמים שבזמן הקידוש, הם כמים שבשעת ההזאה, שיש בהם שיעור הזאה, ואינם מתקדשים לחצאים. [ומתוך מסקנת הסוגיה משמע שזה הטעם האמיתי].

שמעון, אין צריך את הכתוב הזה למעט תרומה מדין מריקה ושטיפה, שכן לדעתו, אפילו קדשים קלים אינם בכלל הדין הזה וכל שכן תרומה]. [וכבר נתבאר בסוף דף צ"ב שסוגית הגמרא שם כרבי עקיבא].

אין טעון כיבוס אלא הדם שנתקבל בכלי וראוי להזאה

נאמר בעניין "מִדְּמָה ... אֲשֶׁר יִזָּה", ללמד, שכשדם חטאת ניתז על הבגד, אינו טעון כיבוס, אלא כשהדם היה ראוי להזאה למזבח. **ולפיכך, אם ניתז הדם על הבגד באופנים הבאים, אינו טעון כיבוס:**

א. **ניתז מן הצואר על הבגד אינו טעון כיבוס – כי אין הדם כשר להזאה, אלא כשנתקבל בכלי, אבל דם הניתז מהצואר אינו ראוי להזאה.**

ב. **ניתז מן הקרן של המזבח אינו טעון כיבוס – כי אחר שכבר ניתן הדם למזבח, כבר נתקיימה בו מצוותו, ושוב אינו בכלל דם הראוי להזאה.**

ג. **ניתז על הבגד משיירי הדם אחר שכבר נגמרו המתנות, אינו טעון כיבוס – כי אחר שנגמרו המתנות, שוב אין שיירי הדם עומדים להזאה אלא לשפיכה ליסוד.**

ד. **נשפך הדם מצואר הבהמה לרצפה, ומשם לבגד אינו טעון כיבוס – כי אין דם ראוי להזאה אלא כשנתקבל בכלי ישירות מצואר הבהמה, ומאחר שנשפך מהצואר לרצפה ולא לכלי, נפסל, ושוב אינו ראוי להזאה.** [אבל אם נשפך מהכלי אחר

קבלת דם חטאות הפנימיות לחצאים

דם חטאות הפנימיות שנתקבל בכלי פחות מכדי שיעור הזאה, הרי זה פסול להזאה, ואפילו נתקבל בכמה כלים בכל אחד פחות מכדי הזאה וחזר ועירב הכל יחד והיה בהם שיעור הזאה.

והטעם לכך, כי נאמר בעניין פר כהן משיח, "וְטָבַל הַכֹּהֵן אֶת אֶצְבָּעוֹ בְּדָם וְהִזָּה מִן הַדָּם שְׁבַע פְּעָמִים לְפָנֵי ה' אֶת פְּנֵי פְרֻכַת הַקֹּדֶשׁ", ומתוך שנאמר "בְּדָם", ולא נאמר "בְּדָם", למדנו, שתהא ההזאה מהדם הנזכר תחילה לעניין הקבלה, ומכאן, שהדם שבזמן הקבלה, הוא כדם שבשעת ההזאה, שיש בו שיעור הזאה, ואינו מתקדש לחצאים.

דינים נוספים הלמדים מהכתוב

בעניין הזאת דם פר כהן משיח

נאמר בעניין פר כהן משיח, "וְטָבַל הַכֹּהֵן אֶת אֶצְבָּעוֹ בְּדָם וְהִזָּה מִן הַדָּם שְׁבַע פְּעָמִים לְפָנֵי ה' אֶת פְּנֵי פְרֻכַת הַקֹּדֶשׁ", ולמדו מהכתוב הזה כמה דינים.

א. "וְטָבַל" – ולא מספג. [כלומר, שיש לטבול את האצבע בתוך דם המתאסף בכלי, ולא לקנחה בשולי הכלי או בדופנותיו].

ב. "בְּדָם" – עד שיהא בדם שיעור טבילה מעיקרו, [כלומר שתהא קבלת דם שיעור הזאה שלם בבת אחת כנ"ל]

ג. "וְהִזָּה מִן הַדָּם" – מן הדם שבענין, [כלומר, כל אחת משבע הזאות תהא מהדם שבכלי, ולא יזה שתי הזאות בטבילה אחת, באופן שמוזה הזאה שניה ממה שנשאר באצבע מהזאה ראשונה, כי שיריים שעל האצבע בכל הזאה פסולים להזאה אחרת, ולכן אחר כל הזאה מקנח ידו בשפת הכלי, (וכן הוא לעניין הזאות של פרה אדומה, שהיו בהר המשחה כנגד ההיכל, שאחר כל הזאה מקנח ידו בשפת הכלי, ואחר גמר כל ההזאות מקנח ידו בפרה, כדי שישרף הדם עם הפרה¹)].

מתוך שלמדנו, ששיירי הדם שבאצבע אחר כל הזאה פסולים להזאה נוספת, למדנו, שכמו כן, אם נתזו על הבגד, אינו טעון כיבוס. [לדעת האומרים, שגם פסולים שהיתה להם שעת הכושר, אינם טעונים כיבוס].

מתי הבגד מקבל טומאה

אין הבגדים מקבלים טומאה, אלא כשנגמרה מלאכתם, כפי מה שמתכוונים להשתמש בהם.

ולכן, האורג בגד של שלוש אצבעות על שלוש אצבעות, אם כוונתו להשתמש בו כמות שהוא [לתקן חלוקון], מאחר שנגמרה מלאכתו כפי שהתכוון, הרי זה מקבל טומאה.

הוספות

¹ אבל אחר כל הזאה לא יקנח ידו בפרה, כי תתלכך אצבעו בגוף הפרה, כשידבקו בה שערות מהפרה. אינו לא היה יכול לקנח ידו בפרה, כי ההזאה היתה בהר המשחה, והפרה נשרפת למטה משם, ולא היה יכול לרדת מההר למטה בין כל הזאה והזאה לקנח ידו בפרה. [רש"י ותוס'].

יפה וישר סביב]. אולם אם מתכוונים לקצע אותו סביב, אינו מקבל טומאה עד שיעשו זאת, ותגמר מלאכתו. ומכל מקום, אף שעדיין אינו מקבל טומאה, ראוי הוא לקבל טומאה כמות שהוא, כי אם יבטלו את הכוונה לקצעו, ויחליטו להשתמש בו כמו שהוא, הרי זה מקבל טומאה.

**אלו בגדים טעונים כיבוס
שניתז עליהם דם חטאת**

בגד שניתז עליו דם חטאת, אינו טעון כיבוס, אלא אם כן יתקיימו כל הפרטים הבאים.

א. קבלת טומאה.

מצד אחד נאמר בכתוב, "וַאֲשֶׁר יִזָּה מִדְּמָה עַל הַבְּגָד אֲשֶׁר יִזָּה עָלָיו תִּכְבַּס בְּמָקוֹם קֹדֶשׁ", שמשמע מזה, שרק בגד שניתז עליו מדם החטאת, הוא בכלל הפרשה, ומצד שני נאמר, "וַאֲשֶׁר יִזָּה מִדְּמָה עַל הַבְּגָד אֲשֶׁר יִזָּה עָלָיו תִּכְבַּס בְּמָקוֹם קֹדֶשׁ", שמשמע מזה שגם דברים אחרים שניתז עליהם מדם החטאת הם בכלל הפרשה, ומסתבר שהריבוי בא להוסיף דברים הדומים לבגד המפורש בעניין.

לדעת רבי יהודה – כל הבגדים הם דברים הראויים לקבל טומאה כמות שהם בלא מעשה, ואפילו בגד קטן שבפועל עדיין אינו מקבל טומאה, משום שמתכוונים לעשותו גדול, ואם כן עדיין לא נגמרה מלאכתו לטומאה, מכל מקום, ראוי הוא לקבל טומאה, כי אם יתכוונו להשתמש בו כמות

אבל אם כוונתו לעשותו גדול יותר, אינו מקבל טומאה כמות שהוא, [אלא כשיהיה גדול כמו שהתכוון], **ומכל מקום נחשב הוא כראוי לקבל טומאה**, כי אם ימלך בדעתו, ויחליט להשתמש בו **כמות שהוא**, במחשבה זו נגמרה מלאכתו לטומאה, ומקבל הוא טומאה [אם יגע בה].

ובגמרא בדף צ"ד, הובאו שלוש דוגמאות, לדבר שראוי לקבל טומאה [על ידי מחשבה בלא מעשה], **אבל בפועל עדיין אינו מקבל טומאה:**

א. סתם מטלית פחותה משלוש אצבעות – בדרך כלל אינה מקבלת טומאה, כי מתכוונים לעשותה בגד גדול. ומכל מקום, ראויה היא לקבל טומאה כמות שהיא, משום שאם יתכוונו להשתמש בה כמות שהיא, הרי זו מקבלת טומאה.

ב. בגד גדול שחישב עליו לצורה [כלומר לעשות עליו ציורים] – בגד גדול, אף שנגמרה עשייתו כפי הגודל שרוצים להשתמש בו, אם מתכוונים לצייר על גביו צורה, לא נגמרה מלאכתו לקבל טומאה עד שיציירו עליו את הצורה, ואינו מקבל טומאה. ומכל מקום, אף שאינו מקבל טומאה, ראוי הוא לקבל טומאה כמות שהוא, כי אם יבטלו את הכוונה לצייר על גביו, ויחליטו להשתמש בו כמו שהוא, הרי זה מקבל טומאה.

ג. עוצבא שחשב עליה לקוצעה – שטיח העשוי לאכול עליו או לשכב עליו, [פעמים עשוי מעור ופעמים מבגד], ראוי למלאכתו כמו שהוא, גם בלא שיקצעו אותו, [לעשותו

דף צד

ב. ראוי לכיבוס.

לא אמרה תורה, שדם חטאת הניתז על הבגד טעון כיבוס, אלא כשניתז על בגד הראוי לכיבוס, אבל אם ניתז הדם על בגד שאין מכבסים אותו [במים], אלא מגרדים אותו לנקותו, אין הבגד טעון כיבוס.

אין צורך לכבס את כל הבגד שניתז עליו דם חטאת, אלא את מקום הדם בלבד, שנאמר, "אֲשֶׁר יִזָּה עָלֶיךָ תִּכְבֹּס", ללמד, שאין צריך לכבס אלא את מקום הדם בלבד.

האם עור נחשב כדבר הראוי לכיבוס

א. דעת אביי – חכמים ואחרים נחלקו בדין זה.

לדעת חכמים עור הוא דבר שלא שייך בו כיבוס, [ולכן, אם ניתז מדם חטאת על העור, אינו טעון כיבוס אלא גירוד. וכן היא דעת המשנה במסכת שבת, המתירה לתת מים על העור לנקותו מלשלת¹ שעליו, ואין הדבר אסור משום כיבוס, שלא כבגד, שאסור לתת עליו מים לנקותו, כי הכיבוס בבגד הוא תולדת² מלאכת ליבון³.]

שהוא, נגמרת מלאכתו במחשבה זו בלא מעשה, והרי זה מקבל טומאה. **וכשם שבגד שהוא דבר הראוי לקבל טומאה, אם ניתז עליו מדם החטאת, הרי זה טעון כיבוס, כך כל דבר הראוי לקבל טומאה, אם ניתז עליו מדם החטאת, הרי זה טעון כיבוס.**

ולדעת רבי אלעזר – הבגד האמור בעניין אינו בגד הראוי לקבל טומאה, [על ידי מחשבה שישתמשו בו כמות שהוא], אלא בגד שכבר נגמרה מלאכתו לטומאה בפועל, ובלא שום מחשבה או מעשה מקבל הוא טומאה, [אם יגע בטומאה], כי כן מצינו לעניין טומאת שרצים שנאמר בתורה "וְכָל אֲשֶׁר יִפֹּל עָלָיו מִמֶּה בְּמַתֵּם יִטְמָא מִכָּל כְּלֵי עֵץ אוּ בַגָּד אוּ עוֹר אוּ שֶׁק כָּל כְּלֵי אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה מְלֶאכֶה בָּהֶם בְּמֵים יוּבָא וְטָמֵא עַד הָעָרֵב וְטָהַר", ועל כרחך הכוונה לבגד שכבר מקבל טומאה ואם כן הוא הדין לעניין כיבוס דם חטאת הבגד האמור בעניין הוא בגד שכבר מקבל טומאה [אם יגע בה]. **וכשם שבגד [של צמר או פשתים] שהוא מקבל טומאה, אם ניתז עליו מדם החטאת, הרי זה טעון כיבוס, כך כל דבר שמקבל טומאה, אם ניתז עליו מדם החטאת, הרי זה טעון כיבוס.** ובכלל זה שק [העשוי מנוצה של עזים], וכל מיני בגדים [כגון שירים והכלך וסריקין].

הוספות

¹ גיעול של רוק או של צואה [רש"י]. אי"נ צואת תרנגולים [הערוד].

² העירוני לעיין ברש"י האם זו תולדה או האב עצמו.

³ והא דאמר ... נידה מערמת וטובלת בבגדיה. אומר רבינו תם דלא חשיב כיבוס משום דהוי דרך לכלוך כי יותר מתלכלכים בגדיה כשנכנסה בנהר לבושה ממה שמתכבסים ... ומהאי טעמא נמי שרי לקנח ידיו במפה בשבת.

ולדעת אחרים, עור הוא דבר ששייך בו כיבוס, [וכן היא דעת משנתנו, המחייבת לכבס עור שניתז עליו מדם החטאת].

ולפי זה, רב ששיכשך נעליו בשבת במים, ולא חשש שיש בדבר איסור כיבוס, עשה זאת בנעל מעור קשה וכדעת חכמים.

א. אולם לבסוף חזר בו רבא, ואמר, שהמשנה במסכת שבת מדברת אף בעור רך [כרים וכסתות] והיא כדברי הכל, והטעם שמוותר לתת עליו מים, כי אף שעור ראוי לכיבוס, מכל מקום אינו מתכבס בנתינת מים בלבד, אלא על ידי כיסכוס, [=משפשף צדו זה על צדו זה כדרך המכבס בגדים אוחזי הבגד בשתי ידיו ומשפשף], אבל נתינת מים על עור אינה מכבסת אותו, ולכן לדברי הכל מותר לתת מים על עור לנקותו, אפילו הוא רך, ובלבד שלא יכסכו. [וכל זה בעור, אבל בגד, שרייתו במים זו היא כיבוסו, אף בלא כיסכוס].

ולפי זה, רב ששיכשך נעליו בשבת במים, ולא חשש שיש בדבר איסור כיבוס, עשה זאת כדברי הכל שהרי לא כסכו את הנעל אלא רק שכשך. [אבל כיבוס על ידי כסכו אסור. לדעת חכמים הכיבוס הזה אסור דווקא בעור רך. ולדעת אחרים הוא אסור אף בעור קשה].

הזורק בגד למים בשבת, חייב [חטאת בשוגג ומיתה במזיד], משום שעשה מלאכת ליבון [האסורה בשבת], כי שריית בגד במים היא כיבוסו, וכיבוס הוא תולדת ליבון.

ב. דעת רבא – הכל מודים שבעור רך שייך כיבוס, [ומשנתנו המחייבת לכבס עור שניתז עליו מדם החטאת, היא כדברי הכל ובעור רך].

ומתחילה אמר רבא, שכמו כן הכתוב בעניין נגעים, "וְהִכְבֵּד אֹרֶץ הַשְּׂתִי אֹרֶץ הָעָרֶב אֹרֶץ כָּל כְּלֵי הָעוֹר אֲשֶׁר תִּכְבֹּס וְסָר מֵהֶם הַנֶּגַע וְכַבֵּס שְׂנִית וְסִהַר", שמשמע ממנו שהעור מתכבס, אינו מדבר אלא בכלי עור שהם רכים. אולם לבסוף אמר, שהכתוב הזה מדבר בכל כלי עור, אף אלו שהיו קשים, כי אחר שפרח בהם הנגע הוא מרככם, ואם כן למעשה כל כלי עור שפרח בהם נגע נעשים רכים.

ורק לעניין עור קשה, נחלקו חכמים ואחרים. שלדעת חכמים עור קשה הוא דבר שלא שייך בו כיבוס, [ולכן, אם ניתז מדם חטאת על עור קשה, אינו טעון כיבוס אלא גירוד]. **ולדעת אחרים, עור קשה הוא דבר ששייך בו כיבוס,** [ולכן, אם ניתז מדם חטאת על עור קשה, הוא טעון כיבוס].

א. ומתחילה אמר רבא, שהמשנה במסכת שבת, המתירה לתת מים על העור בשבת, שמשמע ממנה שהעור אינו ראוי לכיבוס,

ב. ומתחילה אמר רבא, שהמשנה במסכת שבת, המתירה לתת מים על העור בשבת, שמשמע ממנה שהעור אינו ראוי לכיבוס,

א. ומתחילה אמר רבא, שהמשנה במסכת שבת, המתירה לתת מים על העור בשבת, שמשמע ממנה שהעור אינו ראוי לכיבוס,

כיבוס. אבל אם ניתז מדם קדשי קדשים אחרים על בגד, אינו טעון כיבוס.

ועל עניין זה¹ שנינו, 'זה חומר בחטאת מקדשי קדשים', אולם אף שהמשנה נקטה חומר אחת, אינה חומרה יחידית, אלא חומר אחת מתוך כמה חומרות, כמבואר להלן.

ב. מתן דם לפניים [ולפני ולפנים]. [חומר בחטאות הפנימיות בלבד].

חטאות הפנימיות, מתן דם בהיכל, וחלקן אף בקדש הקדשים. אבל שאר קרבנות, מתן דם רק על מזבח החיצון.

ג. נפסלת בכניסת דם לפניים. [חומר בחטאות החיצונות בלבד. ואינה כדעת רבי עקיבא].

חטאות החיצונות שנכנס דמן להיכל, נפסלו. אבל אם נכנס להיכל דם קדשי קדשים אחרים, לא נפסלו. [וכל זה כדעת חכמים, אבל לדעת רבי עקיבא, גם שאר קרבנות שנכנס דם להיכל נפסלו כפי שנתבאר בדף פ"ב].

ד. כפרה על חייבי כריתות.

רוב החטאות, [חוץ מאלו הבאות על שבועת העדות ושבועת ביטוי], מכפרות כפרה גדולה, על חטא שעונשו כרת. אבל שאר קרבנות אינם מכפרים כל כך.

הזורק זרע פשתן למים בשבת, [אינו חייב משום זורע, כי אין הזרע צומח במים, אבל] **חייב** [חטאת בשוגג ומיתה במזיד], **משום** שעשה **מלאכת לישה**, [האסורה בשבת], כי כשהפשתן במים, יוצא ממנו ריר, והריר הזה מדבק את הזרעים יחד, והמדבק זרעים יחד על ידי ריר, הרי זה תולדת מלאכת לישה.

מקום (א) כיבוס בגדים [שניתז עליהם דם חטאת]

(ב) שבירת כלי חרס (ג) ומריקה ושטיפה של כלי נחושת [שבשלו בהם בשר חטאת]

בעניין כיבוס בגד שניתז עליו מדם החטאת, נאמר, "תִּכְבֵּס בְּמָקוֹם קָדֹשׁ", ללמד שיכבסו את הבגד **בעזרה**.

וכמו כן לעניין הדין הכתוב מיד אחר כך, "וּכְלֵי חָרֶשׁ אֲשֶׁר תִּבְשֵׁל בּוֹ יִשְׁבְּרוּ", יש לקיימו במקום קדוש בעזרה.

וכמו כן לעניין הדין הכתוב אחרי כן, "וְאִם בְּכֵלִי נְחֹשֶׁת בִּשְׂלָה וּמִרְקַן וְשֵׁטֶף בְּמַיִם", יש לקיימו במקום קדוש בעזרה.

דברים שחטאת חמורה

משאר קדשי קדשים

א. כיבוס.

חטאת שניתז מדמה על בגד, הרי זה טעון

¹ הוספות

¹ כן פירש רש"י. ולשיטתו אזיל, שכן פירש גם בפירוש החומש, שישבר הכתוב גבי כלי חרס בחטאת, והוא הדין לשאר קדשים. ותמיחיה, אם כן, כי תנן לקמן, אחד קדשי קדשים ואחד קדשים קלים טעונים מריקה ושטיפה, אמאי לא תני נמי שברה. והרמב"ם פירש, 'זה חומר בחטאת מקדשי קדשים', דקאי אכבוס ואשבירת כלי. [תוי"ט].

בגד וכלי חרס וכלי נחושת טמאים

הטעונים הכנסה לעזרה

א. בגד שניתז עליו דם חטאת.

כבר נתבאר, שכשניתז דם חטאת על הבגד, הוא טעון כיבוס במקום קדוש. וכן הדין אף אם בטעות הוציאו את הבגד מהעזרה קודם שכבסוהו, שצריך לשוב ולהכניסו לכבסו בעזרה.

אולם אם נטמא הבגד חוץ לעזרה, אי אפשר להכניסו בטומאתו, כי אסור להכניס טומאה לעזרה, ולכן, קודם שמכניסים אותו לעזרה, מטהרים אותו על ידי קריעת רובו,¹ שבכך מתבטל ממנו שם כלי לעניין טומאה, ומאחר שנטהר, מכניסים אותו לכבסו בעזרה.

ומכל מקום, אין קורעים את הבגד לגמרי, עד שלא יחשב כלל כבגד, כי נאמר, "הַבְּגָד אֲשֶׁר יִזָּה עָלָיָהּ תִּכְבֹּס בְּמָקוֹם קֹדֶשׁ", כלומר שיש לכבסו בעודו בגד, ולכן, קורעים אותו בשיעור שנטהר מטומאתו על ידי הקריעה **אבל** עדיין נשאר עליו שם בגד, וזה נעשה, על ידי שמשירים חיבור בין הקרעים² בשיעור מעפורת [=רוחב סודר], ומעתה, הואיל ונקרע רובו, נטהר מטומאתו [מהתורה, ורק מדרבנן הוא טמא], אבל מאחר שהקרעים מחוברים³, ראוי לחזור ולחבר כולו, ולכן הוא נקרא בשם בגד.

ה. ארבע מתנות. [חומרא זו אינה כדעת רבי ישמעאל].

החטאת דמה ניתן בארבע מתנות. אבל דם שאר קרבנות אינו ניתן אלא בשתי מתנות [שהן ארבע] או במתנה אחת. [וזה כדעת חכמים, אבל לדעת רבי ישמעאל, יש עוד קרבנות שיש בהם ארבע מתנות, ואלו כל אותם שלדעת חכמים יש בהם שתי מתנות שהן ארבע, שבהן לדעת רבי ישמעאל יש ארבע מתנות גמורות, שתיים בכל קרן, כפי שנתבאר בדף נ"ג].

ו. ארבע קרנות.

החטאת דמה ניתן בארבע מתנות על ארבע קרנות המזבח. אבל דם שאר קרבנות, דמם אינו ניתן אלא לכל היותר על שתי קרנות.

ז. קרן.

החטאת דמה ניתן על קרנות המזבח למעלה. אבל שאר קרבנות, דמם ניתן למטה מחוט הסיקרא.

ח. אצבע.

החטאת דמה ניתן למזבח באצבע. אבל שאר קרבנות, דמם נזרק מן הכלי ישירות למזבח.

ט. חודה של קרן.

החטאת דמה ניתן על חודה של קרן. אבל שאר קרבנות אינם כן.

הוספות

¹ ילי"ע מדוע אין מטבילים אותו לטהרו. ושמא אסור להטבילו, כי הכנסתו במים היא תחילת כיבוסו, והוא טעון כיבוס בעזרה. ויל"ע בדבר.

² העירוני לעיין בלשון רש"י.

³ העירוני שצ"ל, ששייר בו כדי מעפורת.

דף צה

מטומאתו, אבל עדיין נשאר עליו שם כלי,
כי עדיין הוא ראוי לקבל זיתים [שהם
גדולים מהנקב].

ג. כלי נחושת שבישלו בו בשר חטאת.

כבר נתבאר, שכלי נחושת שבישלו בו בשר
חטאת, טעון מריקה ושטיפה במקום
קדוש. וכן הדין אף אם בטעות הוציאו
אותו מהעזרה קודם שמרקהו ושטפוהו,
שצריך לשוב ולהכניסו לעשות זאת בעזרה.

אולם אם נטמא חוץ לעזרה, אי אפשר
להכניסו בטומאתו, כי אסור להכניס
טומאה לעזרה, ולכן, קודם שמכניסים
אותו לעזרה, מטהרים אותו על ידי
שמועכים² אותו, שבכך מתבטל ממנו שם
כלי לעניין טומאה, ומאחר שנטהר,
מכניסים אותו לשברו בעזרה.

ומכל מקום, מאחר שנאמר, "וְאִם בְּכָלִי
נְחֹשֶׁת בְּשֵׁלָה וּמֵרֶק וְשֵׁטֶף בְּמַיִם", כלומר,
שיש למרקו ולשוטפו כשהוא כלי, אין
ממרקים ושוטפים את הנחושת כשהיא
מעוכה³ ואינה כלי, אלא תחילה מכים על
הנחושת המעוכה והשבורה לעשותה

ב. כלי חרס שבישלו בו בשר חטאת.

כבר נתבאר, שכלי חרס שבישלו בו בשר
חטאת טעון שבירה במקום קדוש. וכן
הדין אף אם בטעות הוציאו אותו מהעזרה
קודם ששברוהו, שצריך לשוב ולהכניסו
לשברו בעזרה.

אולם אם נטמא חוץ לעזרה, אי אפשר
להכניסו בטומאתו, כי אסור להכניס
טומאה לעזרה, ולכן, קודם שמכניסים
אותו לעזרה, מטהרים אותו על ידי
נקיבתו, שבכך מתבטל ממנו שם כלי לעניין
טומאה, ומאחר שנטהר, מכניסים אותו
לשברו בעזרה.

ומכל מקום, אין עושים בו נקב גדול, עד
שלא יחשב כלי כלל, כי נאמר, "וּכְלֵי הַחֶרֶס
אֲשֶׁר תִּבְשַׁל בּוֹ יִשְׁבְּרוּ", כלומר שיש לשברו
כשהוא כלי, ולכן, עושים בו נקב קטן, [לפי
גרסת הגמרא לפנינו, עושים נקב בשיעור
שורש קטן¹. ורש"י פירש, שעושים נקב
קטן שמשקה יוצא דרכו], ובכך הוא נטהר

הוספות

¹ וקצת תימה, מה שייך אותו שיעור דשורש קטן לעניין טהרת כלי, [הלא לא נאמר שיעור זה אלא לעניין הכשר זרעים]. ובקונטרס פירש, דאיכא למאן דאמר שזהו שיעור נקיבתו להיטהר, ואי אפשר לומר כן ... ויש לפרש בדוחק, דהאי כלי חרס עשוי לאוכלים ולמשקים [יחד], שהרי מבשלים בו חטאת ויש בו מרק, ולכן, שיעורו בשורש קטן, שאין עליו תורת כלי העשוי למשקים, [ששיעורו להיטהר בנקב ככונס משקה], ואין עליו תורת כלי העשוי לאוכלים, [ששיעורו להיטהר בנקב כזית], ואינו ככלי העשוי לאוכלים ולמשקים, האמור במסכת כלים, שנידון לחומרא [בנקב כזית], כי אותו כלי האמור שם, הוא כלי שפעמים משתמשים בו אוכלים לבד, ופעמים משקים לבד, אבל כלי זה שמבשלים בו חטאת, משתמשים בו אוכלים ומשקים יחד, ולכן אין שיעורו ככונס משקה, כי עדיין ראוי לבשל בו, על ידי שיניח בשר כנגד הנקב, ושיעורו בשורש קטן, [ומכל מקום, יתכן שכל זה מהתורה, אבל מדרבנן, גם הכלי הזה מקבל טומאה, עד שיהיה בו נקב כזית]. [כל זה מהתוס'].

² העירוני שצ"ל 'שפוחתים' כלומר עושים בהם נקב גדול.

³ העירוני שצ"ל 'פחותה'.

מחדש צורת כלי¹, ורק אז עושים בו מריקה ושטיפה. אצבעות.

אבל בגדים עבים, או רכים שאינם ארוגים [=לבדים], אינם ראויים אלא לישיבה, ולפיכך אין שיעורם בשלוש אצבעות, אלא בשלושה טפחים על שלושה טפחים. [ומכל מקום כשיהיה בהם שיעור כזה גם חלק קטן שבהם שהוא שלוש אצבעות חשוב הוא לקבל טומאה].

כיצד מכבסים דם חטאת [ובגד מנוגע]

אמר רב נחמן אמר רבה בר אבוח, בגדים שהצריכה תורה כיבוס, [בגד שניתז עליו דם חטאת, שנאמר, "וְאֶשֶׁר יִזָּה מִדְּמָה עַל הַבְּגָד אֶשֶׁר יִזָּה עָלֶיהָ תִּכְבֹּס בְּמָקוֹם קָדֹשׁ", ובגד שהיה בו נגע, שנאמר, "וְכִבְּסוּ אֶת אֶשֶׁר בּוֹ הַנֶּגַע"], צריך לכבס אותם על ידי שבעת הסממנים הללו בסדר הזה: (א) רוק תפל. (ב) ומי רגלים. (ג) ונתר. (ד) ובורית. (ה) ואהל. (ו) וקמוניא. (ז) ואשלג².

ואמר ריש לקיש, רוק תפל מלבד מה שמכבסים בו תחילה, הוא מעורב גם בשאר כל הסממנים. [ובזה מיושב איך מכניסים מי רגלים לעזרה לצורך הכיבוס,

מעיל של כהן גדול טמא

הטעון כניסה לעזרה

כבר נתבאר שבגד שניתז עליו דם חטאת ויצא מהעזרה ונטמא קורעים אותו לטהרו ואחר כך מכניסים אותו לעזרה לכבסו.

אולם אם ארע כן למעיל של הכהן הגדול, אי אפשר לטהרו [לצורך הכנסתו] על ידי קריעה, כי נאמר, "וְעֵשִׂיתָ אֶת מְעִיל הָאֶפֹּד ... לֹא יִקָּרַע".

ולדעת ריש לקיש, תקנתו, שיכניסו ממנו לעזרה פחות משלוש אצבעות על שלוש אצבעות, שבכך אף שהוא טמא, מכל מקום לא הכניסו ממנו לעזרה שיעור של בגד טמא, [שאינן הבגד מקבל טומאה, אלא כשיש בו לכל הפחות, שלוש אצבעות על שלוש אצבעות], ומכבסים את אותו מעט שבעזרה, [וחוזרים ומכבסים כך את כל הטעון כיבוס].

שיעור בגדים לטומאה

רוב הבגדים, שיעורם לקבל טומאה,

הוספות

¹ ותוסי' כתבו, שאם עושים מהשברים כלי חדש, אין זה הכלי שיש למרק ולשטוף. ולכן פירשו באופן אחר, והוא, שאין מועכים את הכלי לגמרי, וחוזרים ועושים חדש, אלא מכים בו בפנים, ומהפכים אותו, עד שהפנימי נעשה חיצון, ובכך בטלה ממנו טומאתו, אבל עדיין נחשב הכלי הראשון.

² במסכת סנהדרין נזכרו הסממנים הללו [בחילוף אחד שתחת אהל המוזכר כאן נזכרו שם מי גריסים] ושם נתפרשו הסממנים בסוגיה ולפיכך הנני מעתיק לכאן ממה שנכתב שם ב"בקיצור": (א) רוק תפל [הוא רוק ריקני ונגוב וחסר כל טעם על ידי שלא טעם כלום כל אותו יום]. (ב) מי גריסים [=מי לעיסת גריסים של פול, שלועסים וכוססים ומשפשפים אותו]. (ג) מי רגלים [שהחמיצו והסרחו]. (ד) נתר [מין אדמה]. (ה) בורית [מין עשב]. (ו) קמוליא [הוא הנקרא שלוף דוך]. (ז) אשלג [הוא הנמצא בנקבי מרגליות העולות מתוך הים] ויש גורסים אשלג.

שנאמר, "ויקלי חרש אֶשֶׁר תִּבְשַׁל בוֹ יִשְׁבֵּר", [וסמך את "יִשְׁבֵּר" אצל "בו", ולא כתב "אם בכלי חרס תבושל ישבר", ללמד, שאם נבלע בו מהבשר בכל אופן שהוא, אף בעירווי בלא בישול, ישבר].

ורמי בר חמא הסתפק, מה הדין כשנתבשל הבשר בכלי, ולא נבלע בו, כגון שתלה שפוד של חטאת לצלותו באויר התנור, שהבשר אינו נוגע בתנור, ואינו נבלע בו, אבל מתבשל מחום התנור, האם גם על ידי בישול זה יש לשבור כלי חרס ולמרק ולשטוף כלי נחושת, או רק כשנבלע הבשר בכלי נאמר הדין הזה.

ולכאורה, מתוך סוגית הגמרא לא נתבאר, אם נפשט הספק הזה. אולם מתוך דברי רש"י [בדף צ"ו], משמע שהספק נפשט, והסיבה שהצריכה תורה לשבור את כלי החרס, הוא רק משום שבלוע בהם איסור נותר, [ומאחר שאין דרך להוציא מהם את האיסור ישברו], אבל אין זו גזירת הכתוב לשבור כלי חרס שנתבשל בהם בשר, אף אם לא נבלע בהם. [ועיין בהערה בתחילת דף צ"ו].

שכן אם היו כל הסממנים בפני עצמם, וכן מי הרגלים היו בפני עצמם, לא היה ניתן להכניס מי רגלים לעזרה, כמו ששנינו לעניין פיטום הקטורת, שאין מכניסים מי רגלים לעזרה].

בשר חטאת שנתבשל בכלי או שעירו אותו רותח לכלי

כבר נתבאר, שכלים שנתבשל בהם בשר חטאת, יש לשברם, [אם הם כלי חרס, שנאמר, "ויקלי חרש אֶשֶׁר תִּבְשַׁל בוֹ יִשְׁבֵּר"], או למרקם ולשוטפם, [אם הם כלי נחושת, שנאמר, "וְאִם בְּכֵלִי נְחֹשֶׁת בְּשֶׁלֶה וּמֵרַק וְשֵׁטָף בְּמַיִם"], והטעם לכך, **כי בשעה שנתבשל בהם הבשר, נבלע ממנו לתוכם, ולאחר זמן אכילת הבשר, נעשה הבלוע שבהם נותר.**

ואין חילוק בדבר, בין כלי שנתבשל בו הבשר, [שבשעת הבישול נבלע מהבשר לכלי], לבין כלי שעירו לתוכו בשר רותח, [שגם זה נבלע בכלי בשעת העירווי¹].

הוספות

¹ מכאן מדקדק רבינו תם, דעירווי [מכלי ראשון שהיה על האש, דינו] ככלי ראשון [עצמו, כלומר דבר שעירו עליו מכלי ראשון, התבשל בכך על ידי העירווי, כאילו היה בכלי ראשון עצמו, ולכן אסור לערות בשבת מכלי ראשון על דבר שאסור לבשלו, כי בכך עוברים באיסור בישול] ... ורבינו שמואל היה מדקדק, דעירווי [מכלי ראשון דינו כאילו נתבשל] בכלי שני ... ובירושלמי משמע דעירווי ככלי ראשון ... ואף על גב דקיימא לן כוותיה דשמואל דאמר תתאה [=תחתון] גבר, מודה שמואל, שהעליון [מבשל את התחתון] כדי קליפה, [ואם כן, עירווי מכלי ראשון מבשל לכל הפחות כדי קליפה של הדבר שבכלי השני, ומשום בישול זה של כדי קליפה יש לאסור את הדבר בשבת] ... [ולעניין הגעלה] אומר רבינו תם ... שכל הכלים שבעולם מועילה להם שפיכת רותחים [להגעילם] כי עירווי [מכלי ראשון] נידון ככלי ראשון [עצמו]. וקשה לרבינו שמואל, נהי דמהני עירווי רותחים מכלי ראשון לתוך קערות ושאר כלים, שדרך לערות בהם, מכל מקום היאך יועיל לאותם קערות וכלים שהוכנסו ממש לכלי ראשון, הלא עירווי אינו מבשל אלא כדי קליפה, וכלי ראשון מבשל לגמרי, [ואם כן האיסור לגמרי וההגעלה היא רק כדי קליפה]. ואם היינו מפרשים, שעירווי מכלי ראשון מבשל ממש ככלי ראשון, אף יותר מכדי קליפה, ומה שאמר שמואל שהוא מבשל בכדי קליפה, זה רק בשני דברים יבשים שנוגעים זה בזה ואינם נכנסים זה בזה, ניחא ... [כל זה מתוס'].

פת חלבית או בשרית

החמץ, ולכן דינם בפסח לשבירה. [והברייתא המתירה את התנור על ידי הסקה, מדברת בתנור של מתכת].

ולדעת רב אשי ללשון שני – תנור של חרס שנבלע בו בשר, בהסקת התנור מבפנים, הוא פולט כל מה שנבלע בו, [כי הסקה כזו נחשבת כליבון, ובליבון החרס נעשה כחדש, ואין זה כשאר הגעלה שאינה מועילה לכלי חרס], **ולכן, אם יסיקוהו מבפנים פעם אחת בלא בשר, מכאן ולהבא ניתן לאפות בו פת כשרה.** ואף רב מודה לדין הזה, ואם כן, באופן הזה ניתן להכשיר קדירות שבלוע בהם חמץ, ואף על פי כן אמר רב שלא יכשירו את הקדרות אלא ישברום, כי אין ההסקה מועילה להכשיר אלא כשהיא מבפנים, אבל הסקה מבחוץ אינה מועילה, ומאחר שעל ידי הסקה מבפנים הקדרות עלולות להיפקע ולהישבר, יש לחוש שאם יתירו להכשירם בהסקה, לא יסיקו אותם מבפנים אלא מבחוץ, ולא יוכשרו כדין.

דף צו

הטעם שאין מכשירים כלי חרס שבשלו בהם בשר חטאת

כבר נתבאר בדף צ"ה, שהטעם שיש לשבור כלי חרס שבשלו בהם קדשים, הוא משום שהבלוע שבהם נעשה נותר, ואין דרך להפליטו מהכלי בהגעלה¹.

פת שלשו אותה בחלב, **אסורה באכילה** [אף במלח בלבד], שמא יבואו לאוכלה בבשר.

וכן פת שנאפית עם [שומן] בשר, אסורה באכילה [אף במלח בלבד], שמא יאכלוה [בחלב, און] בכותח שיש בו חלב.

אפיית פת בתנור שנבלע בו בשר

כבר נתבאר, שפת הנאפית עם [שומן] בשר, אסורה באכילה, והוא הדין כשנאפית הפת בתנור שנבלע בו בשר, [כגון] (שצלו בו בשר או) טחו אותו [באליה], כי באפיה, התנור פולט לתוך הפת מהבשר הבלוע בו, ונעשית הפת כפת אפויה בבשר. ולהלן יתבאר בעזרה"י, אם ייתר להכשיר תנור שנבלע בו בשר.

א. תנור של מתכת.

תנור של מתכת שנבלע בו בשר, **בהסקת התנור הוא פולט כל מה שנבלע בו, ולכן, אם יסיקוהו פעם אחת בלא בשר, מכאן ולהבא ניתן לאפות בו פת כשרה.**

ב. תנור של חרס.

לדעת רבה בר אהיליי – תנור של חרס שנבלע בו בשר, אינו פולטו מדפנותיו לגמרי לעולם, אף לא על ידי הסקה [הנחשבת כליבון], ולכן אסור לעולם לאפות בו פת. וכן דעת רב ללשון ראשון [של רב אשי], ולכן אמר, שקדרות שבלעו חמץ אין להם תקנה, להפליט מהם את

הוספות

¹ כן משמע מפירוש רש"י. ולפי זה, כך נפשט ספיקו של רמי בר חמא בדף צ"ה. אולם רבינו תם ביאר, שאפילו אם לא נפשט הספק הזה, ובאמת גם כלי שבשלו בו בלא בליעה טעון שבירה, יש לבאר סוגיה זו, כי אף אם

שומנם יבלע בו, ואם היה של חרס היה טעון שבירה, ולכן, מחמת אפיית המנחות, אין לעשות את התנור של חרס².

- **אולם** אין זה הטעם, כי **באמת**, בהסקה מבפנים גם תנור של חרס פולט את הבלוע בו, ואינו צריך שבירה, **והטעם** שעשו את התנור ממתכת **הוא, משום שהוא היה כלי שרת** לקדש בו את שתי הלחם ולחם הפנים בשעת אפייתם, [שאינם נעשים בכלי שרת אחר, והתנור הוא המקדש אותם], **ואין עושים כלי שרת מחרס**.

ואף על פי שניתן להכשיר את הכלים על ידי הכנסתם לכבשן לליבון¹, [כלשון שני של רב אשי בדף צ"ה], אין עושים זאת, **לפי שאין עושים כבשונות בירושלים**, מפני העשן שאם היה בירושלים עשן כבשונות היה משחיר את החומה ויש גנאי בדבר.

אבל עתה, ששוברים את כלי החרס, אין גנאי בדבר, כי בכך לא היו מתרבים אשפות בעזרה, משום ששברי כלי החרס היו נבלעים במקומן בנס.

תנור של מקדש של מתכת היה

התנור שבמקדש, שבו היו צולים ואופים קדשים, היה של מתכת ולא של חרס.

- **מתחילה היו סבורים**, שהטעם לכך, **כי אם היה של חרס**, כשהיו צולים בו קדשים, והיו נעשים נותר, **היה טעון שבירה**, והיה צורך לבנות בכל יום תנור חדש, ולכן עשו אותו של מתכת, כדי שיוכלו להכשירו במריקה ושטיפה. [ואף על פי, שאת רוב הקדשים ניתן לצלות באויר התנור, בלא שיבלע מהם בתנור, ואם כן אפילו היה התנור מחרס, לא היה צריך לשוברו בכל יום, כי לא היה בלוע בו נותר, מכל מקום, את המנחות יש לאפות בתנור, ועל כרחך

הלימוד בפני רב ששת ובפני רמי בר חמא מתחילה היה רב יצחק בריה דרב יהודה רגיל לבוא ללמוד לפני רמי בר חמא, לאחר זמן הניחו, והלך ללמוד לפני רב ששת.

יום אחד פגש רמי בר חמא את רב יצחק בריה דרב יהודה, ואמר לו – אלקפטא נקטן [=הדוכס אחזני] ריחא אתי לה ליד [=ריח המלוכה נקלט לתוך ידי], [משל הוא על גסי הרוח, המשתדלים לעמוד במקום גדולים, ועל ידי כן מחשיבים את עצמם כגדולים, ושוב לא נאה להם להיות עם הקטנים], האם משום שהלכת ללמוד לפני רב ששת נעשית חשוב כרב ששת, [ולכן עזבתי והלכת ללמוד לפני רב

הוספות

נאמר כן, מכל מקום הסקה בכבשן מועילה לכלי שלא יצטרך שבירה, כי בהסקה בכבשן נעשה ככלי חדש ואין זה הכלי הטעון שבירה. א"י כשאמרה תורה לשבור כלי חרס בלא בליעה החשיבה אותו כאילו היתה בו בליעה ואם כן דינו ככלי חרס שנבלע בו בשר וכמותו הוא פולט על ידי ליבון בכבשן.

¹ ומה שאמרה תורה לשוברים, אין זה חיוב, אלא שחידשה התורה, שאף על פי שעדיין טעם החטאת בשברים, הם מותרים. [תוס'].
² המוסגר כתוב בגמרא בדף צ"ה.

ששת]. הניתז על בגד, שאינו מתפשט בכל הבגד,

[ולכן אין צורך לכבס את כולו], לבין כלי שנתבשל בשר במקצתו, שעל ידי החום הוא מפעפע ומתפשט בכל הכלי, [ואם כן הסברא אומרת, שיש צורך למרק ולשטוף את כולו].

וכן נמצא מפורש בברייתא, שאם בישל במקצת הכלי, טעון מריקה ושטיפה כל הכלי, והטעם לכך, כי נאמר, "וְאִם בְּכֵלִי נְחֹשֶׁת בְּשֵׁלָה [אפילו במקצת הכלי] וּמָרַק וְשָׂטַף בְּמַיִם".

חומר בהזאה ממריקה ושטיפה

דין דם חטאת שניתז על הבגד שהוא טעון כיבוס, אמור: (א) בין בחטאות החיצונות ובין בחטאות הפנימיות. (ב) קודם זריקת הדם.

אבל דין (שבירת כלי חרס) ומריקה ושטיפה של כלי מתכות שבשלו בהם בשר קדשים: (א) אינו אמור אלא בחטאות הנאכלות, כלומר בחטאות החיצונות, אבל לא בחטאות הפנימיות. (ב) אינו אמור קודם זריקת הדם, [אלא אחר זריקה שהותר הבשר באכילה].

חומר במריקה ושטיפה מבהזאה

דין (שבירת כלי חרס) ומריקה ושטיפה של כלי מתכות שבשלו בהם בשר קדשים, אמור: (א) בין בקדשי קדשים ובין בקדשים קלים, [ועל זה רבי שמעון חולק כפי

ענה לו רב יצחק – לא משום כך הדבר, [כלומר לא מחמת גאוה עשיתי כן, אלא] שכשאני שואל שאלה מכבודו, [כלומר מרמי בר חמא], עונה לי מסברא, וכשמנצאת משנה או ברייתא הסותרת את תשובתו, תשובתו דחוויה, כי דברי אמורא נדחים מפני משנה או ברייתא. אבל כשאני שואל שאלה מרב ששת, הוא מביא תשובה ממשנה או ברייתא, [שהיו משניות סדורות בפיו ביותר], ומעתה, אפילו נמצאת משנה או ברייתא החולקת על כך, לא נדחית תשובתו, כי אין משנה אחת נדחית מפני חברתה.

אמר לו רמי בר חמא – שאל ממני דבר, ואני אענה לך מסברא, ותראה שתמצא משנה או ברייתא כדברי.

שאלו רב יצחק שאלה, וענה לו רמי בר חמא מסברא, אבל לא נמצאת ברייתא כדבריו, אלא שלא כדבריו.

בישל במקצת כלי טעון

מריקה ושטיפה או לא

רמי בר חמא היה סבור, שכשם שבגד שניתז עליו דם חטאת, אינו טעון כיבוס אלא מקום הדם, ולא כל הבגד, כך כלי שבשלו במקצתו בשר קדשים, אינו טעון מריקה ושטיפה אלא באותו מקצת, ולא כל הכלי.

אולם רב יצחק בריה דרב יהודה הקשה על הראיה הזו, כי יש סברא לחלק בין דם

מריקה ושטיפה, ואם כן, על כרחך קדשים קלים הם בכלל הדין הזה, כי אם קדשים קלים אינם בכלל הדין הזה, קל וחומר שתרומה אינה בכללו, ואין צריך כתוב למעט אותה. [אבל לדעת רבי שמעון, הכתוב "אתה" לא בא למעט תרומה, הלמדה בקל וחומר מקדשים קלים, אלא למעט חטאת פסולה מדין כיבוס, אף שהיתה לה שעת הכושר לזריקה, כפי שנתבאר בדף צ"ג].

תרומה אינה טעונה מריקה ושטיפה כקדשים

כבר נתבאר, שתרומה אינה כקדשים לעניין מריקה ושטיפה, [לדעת רבי שמעון הדבר למד בקל וחומר מקדשים קלים. ולדעת רבי יהודה הדבר למד מהכתוב "אתה"].

ואמנם, אם בישל תרומה בכלי, הוא אסור לישראל בלא הגעלה, כי נבלע בו מהתרומה, אלא שמכל מקום די בהגעלה כדי להכשירו לישראל ואין צריך להכשירו במריקה ושטיפה כקדשים, ונפקא מינה לדברים הבאים האמורים בקדשים בלבד.

א. [דברי אביי:] **בישל במקצת כלי.**

אם בישל בשר קדשים במקצת כלי, טעון מריקה ושטיפה בכולו.

ואם בישל תרומה במקצת כלי, די בהגעלה במקום הבישול בלבד.

ב. [דברי רבא:] **במים בלבד.**

שיתבאר בעזה"י להלן]. (ב) ונוהג **בכל הכלי אף אם בשלו רק במקצתו.**

אבל דין דם חטאת שניתז על הבגד שהוא טעון כיבוס: (א) אינו אמור אלא בחטאות, ולא בשאר קדשי קדשים. (ב) אינו אמור אלא במקום הדם בלבד.

באלו קדשים נאמר דין מריקה ושטיפה

אף על פי שהכתוב, "וְכִלֵּי חֶרֶשׁ אֲשֶׁר תִּבְשַׁל בּוֹ יִשְׁבֵּר וְאִם בְּכִלֵּי נְחוֹשֶׁת בְּשֵׁלָה וּמִרְק וְשֵׁטֶף בְּמַיִם", **נאמר בפרשת חטאת, גם שאר קדשים הנאכלים בכלל הדין הזה, כי נאמר בעניין, "כָּל זָכָר בְּפִהֶינִי יֹאכַל אֹתָהּ"**, ללמד, שהדין הזה אמור גם בשאר הקדשים הנאכלים, ולכן, אם נתבשלו בכלי [חרס, ישבר, ואם נתבשלו בכלי] נחושת, הוא טעון מריקה ושטיפה.

לדעת רבי שמעון – אמנם מהכתוב "כָּל זָכָר בְּפִהֶינִי יֹאכַל אֹתָהּ", יש ללמוד, שגם שאר קדשים הנאכלים דינם כחטאת, לעניין מריקה ושטיפה, אולם **מתוך שהכתוב מסיים**, "כָּל זָכָר בְּפִהֶינִי יֹאכַל אֹתָהּ קִדָּשׁ קִדָּשִׁים הוּא", **יש ללמוד, שרק קדשי קדשים הנאכלים הם בכלל הדין הזה, אבל בקדשים קלים לא נאמר דין מריקה ושטיפה.**

ולדעת תנא קמא של משנתנו [שהוא רבי יהודה] – אף על פי שהכתוב מסיים "קִדָּשׁ קִדָּשִׁים הוּא", על כרחך הדין הזה אמור אף בקדשים קלים, כי נאמר בכתוב מיעוט, "אתה", ללמד, שתרומה אינה בכלל דין

בַּמִּקּוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר ה' אֱלֹהֶיךָ בּוֹ וּפְנֵי־תֵבֶת־בְּבֹקֶר
וְהִלַּכְתָּ לְאֹהֲלֶיךָ¹, שעל כרחך הבקר האמור
כאן אינו הבוקר שאחר האכילה, כי ביום
טוב לא יחזרו לבתייהם, ואם כן הכוונה
לבוקר של ימות חול המועד, ואף על פי כן
הוא נקרא בשם בוקר סתם, שמשמע שהוא
הבוקר הראשון, ומכאן שכל בקרי החג
נחשבים כאחד, וכמו כן כל ימות החג
נחשבים כיום אחד, ומאחר שהם נחשבים
כיום אחד, אין הכלים צריכים מריקה
ושטיפה, כי אין חיוב מריקה ושטיפה אלא
למחרת היום שבשלו בכלים, וכאן גם
למחרת הוא נחשב כיום אחד עם אתמול.

ודחו זאת, כי באמת ימות הרגל חלוקים זה
מזה, אינם נחשבים כיום אחד, שכן הוא
לעניין דין נותר ופיגול, אם נותר בשר
הקרבן אחר זמנו הוא נאסר כדין נותר ואם
נעשה קרבן במחשבה להיאכל אחר זמנו
הוא נעשה פיגול, ואין להכשיר מטעם שכל
ימות הרגל נחשבים כיום אחד. וכמו כן אין
הטעם הזה מועיל להתיר את הכלים עד
סוף הרגל בלא מריקה ושטיפה.

- **ורב נחמן אמר רבה בר אבוא, שטעמו של
רבי טרפון הוא, כי כל יום נעשה גיעול
לחבירו**, שכן, מתוך שהשלמים מצויים
ברגל, אין בלוע שלהם נעשה נותר, שהרי
זמן שלמים לשני ימים, וכשמבשל בכלי
שלמים ביום הראשון, וחוזר ומבשל בו
ביום השני, כשהוא בלוע מהשלמים של
היום השני, הוא פולט מה שבלע מהשלמים

אם בישל בשר קדשים בכלי, הכשרתו
במים בלבד, אבל אם יגעילו אותו בין או
במים מזוגים בין לא הוכשר.

ואם בישל תרומה בכלי מגעילו אף בין או
במים מזוגים בין.

ג. [דברי רבה בר עולא:] **צונן אחר החמין**.

אם בישל בשר קדשים בכלי, לאחר
שמגעילו בחמין יש לשוטפו בצונן.

ואם בישל תרומה בכלי די בהגעלה בחמין
ולא צריך לשטוף בצונן¹.

דף צז

מריקה ושטיפה ברגלים

כבר נתבאר, שכלי שבשלו בו בשר קדשים,
אסור לבשל בו למחר פעם נוספת, עד
שיעשו בו מריקה ושטיפה, להפליט את
הבשר שנבלע בו מאתמול, ונעשה נותר.

לדעת רבי טרפון – כל זה בשאר ימים, אבל
**בימות הרגל, אין הכלי נאסר מחמת
בליעתו מאתמול, ולכן אפילו אם בישל בו
בתחילת הרגל, הולך ומבשל בו כל ימות
הרגל בלא מריקה ושטיפה**.

- **מתחילה אמרו, שרבי טרפון למד דין זה,
מהכתוב בעניין קרבן פסח, הנאכל בליל
חמישה עשר בניסן, "וּבִשְׁלֶתָּ וְאָכַלְתָּ"**

הוספות

¹ ויש ללמוד מכאן, שכלים האסורים, כשמגעילים, אין צריך לשוטפם בצונן אחרי כן, אף על פי שנוהגים עתה לעשות כן. [תוס'].

היא ההגעה בחמין שעל ידה הכלי פולט את האיסור הבלוע בו, והשטיפה האמורה בתורה היא שטיפת הכלי בצונן אחר ההגעה.

ולדעת רבי – מריקה ושטיפה האמורות בתורה שתיהן בצונן, [והן באות אחר ההגעה שמגעילים את הכלי בחמין], המריקה היא נתינת צונן בתוך הכלי מבפנים, והשטיפה היא נתינת צונן על הכלי מבחוץ.

השפוד והאסכלא שצולים עליהם צלי של בשר קדשים, מגעילים בחמין.²

קדשי קדשים וקדשים קלים שנתבשלו יחד בכלי

א. אם יש בקדשי הקדשים שבתערובת כדי לתת בה טעם, קדשי הקדשים אינם בטלים בה, וכל התערובת נידונית לחומרא **קדשי קדשים.** ולפיכך:

- כל התערובת נאכלת כקדשי קדשים לפנים מן הקלעים [ליום ולילה בלבד].

- כל התערובת נידונית כקדשי קדשים לעניין שהכלי שנתבשלה בו טעון מריקה

של היום הראשון, נמצא שכל הרגל אינו בא לידי בליעה של נותר, ואינו זקוק למריקה ושטיפה.¹

ולדעת חכמים – אין חילוק בין ימות הרגל לשאר ימות השנה, ואף בימות הרגל הכלים טעונים מריקה ושטיפה, [אחר זמן האכילה].

אין עושים מריקה ושטיפה אלא אחר גמר זמן האכילה

נאמר בפרשה, "וְאִם בְּקִלְיֵי נְחֹשֶׁת בְּשָׁלָה וּמִרְקָה וְשִׁטְףָה בְּמַיִם. כֹּל זָכָר בְּכֹהֲנִים יֹאכַל אֹתָהּ קֹדֶשׁ קִדְּשִׁים הוּא", והטעם שסמך הכתוב דין אכילה לדין מריקה ושטיפה, ללמד, שאין עושים מריקה ושטיפה אלא אחר גמר זמן אכילת הבשר המתבשל.

כלומר, כשנתבשלו בכלי, קדשים הנאכלים ליום ולילה, עושים לכלי מריקה ושטיפה למחרת בבקר. כשנתבשלו בכלי, קדשים הנאכלים לשני ימים, עושים לכלי מריקה ושטיפה למחרת בערב.

מריקה ושטיפה

לדעת חכמים – המריקה האמורה בתורה

הוספות

¹ ואם בא לבשל חטאת, זהיר לבשל אחריו שלמים בו ביום, ופולט את החטאת, ובלוע את השלמים. [רש"י]
² לא נתבאר בסוגיה מה נתחדש בדין הזה. אולם במסכת עבודה זרה נתבאר, שהחידוש הוא, שדי להם בהגעה, ואינם צריכים ליבון. ואף על פי שכשבלעו מהבשר, היו מלובנים באש, וכלל בידינו, שכבולעו כך פולטו, [ולכן שפוד שבלע מבשר אסור כשהיה באש, צריך ליבון להכשירו], מכל מקום, לאלו די בהגעה. והטעם לכך, כי אף שאיסור נותר בלוע בהם, מכל מקום מאחר שבשעה שנבלע, היה היתר ולא איסור, אין צריך ליבון, ודי לו בהגעה.

כך הדין, כשנתבשלו חולין גמורים עם קדשים, שאם הקדשים נותנים טעם בתערובת, היא נידונית כקדשים, ואם לאו, היא נידונית כחולין.

רקיק שנגע ברקיק וחתיכה בחתיכה

נאמר בתורה, "כל אֶשֶׁר יִגַע בְּבֶשֶׂרָה יִקְדָּשׁ", ללמד, שחתיכה של היתר הנוגעת בחתיכה של איסור, בולעת מן האיסור, ונאסרת כמותו.

ונלמדו כמה דינים מהכתוב הזה:

"יִגַע" – מלמד, שרק המקום הנוגע באיסור [ובולע] נאסר, אבל שאר החתיכה מותרת.

"בְּבֶשֶׂרָה" – (א) מלמד, שרק כשהיתר בלע מן האיסור, הוא נאסר, אבל אם לא בלע מהאיסור, לא נאסר. (ב) מלמד, שרק הנוגע בבשר נאסר, אבל הנוגע בגידים או בעצמות או בקרנים או בטלפים של האיסור אינו נאסר.

"יִקְדָּשׁ" – מלמד שהבולע נעשה כדין מה שבלע ממנו, אם הוא פסול, הנוגע בו נפסל כמותו, ואם הוא כשר וקדוש, הנוגע נעשה קדוש כמותו, ואם גם הנוגע קדוש, מעתה יש בו שתי קדושות, ולכן יאכל כחמור שביניהן.

האיסור באכילת קדש פסול

ובחתיכת קדש כשר שנגעה בו

אסור לאכול בשר קדשים פסולים,

ושטיפה בסוף זמן אכילת קדשי קדשים כלומר למחרת בבוקר.

- אם היו קדשי הקדשים שבתערובת פסולים, [אף על פי שהקדשים הקלים היו כשרים], כל התערובת נידונית כקדשי קדשים פסולים, ואם נגע בשר כשר בבשר מהתערובת, נהיה פסול כמותו, [שנאמר, "כל אֶשֶׁר יִגַע בְּבֶשֶׂרָה יִקְדָּשׁ", כפי שיתבאר בעזה"י להלן].

ב. אם אין בקדשי הקדשים שבתערובת כדי לתת בה טעם, קדשי הקדשים בטלים בה, וכל התערובת נידונית כקדשים קלים שבה. ולפיכך:

- כל התערובת נאכלת כקדשים קלים בכל העיר [ויש שנאכלים גם לשני ימים].

- כל התערובת נידונית כקדשים קלים ולפיכך לדעת חכמים הכלי שנתבשלה בו טעון מריקה ושטיפה בסוף זמן אכילת קדשים קלים וכשהם שלמים הזמן הוא למחרת בערב. ולדעת רבי שמעון הכלים אינם טעונים כלל מריקה ושטיפה.

- אם היו קדשי הקדשים שבתערובת פסולים, והקדשים הקלים היו כשרים, כל התערובת נידונית כקדשים הקלים הכשרים, ואם נגע בשר כשר בבשר מהתערובת, לא נפסל [אבל התקדש להיות כקדשים קלים].

וכדין האמור לעניין קדשי קדשים שנתבשלו עם קדשים קלים, שאם החמור נותן טעם בתערובת, היא נידונית כחמור, ואם לאו, היא נידונית כקל.

"וְאָכְלוּ אֹתָם", אינה דוחה את האיסור "לא יאכל פי קֹדֶשׁ הֵם", כי מלבד איסור לא תעשה שיש באכילת הקדשים הפסולים, יש באכילה הזו גם איסור עשה, שנאמר "קֹדֶשׁ", כלומר הבשר יהיה קדוש מאכילה, ומאחר שיש באכילה הזו גם איסור עשה וגם איסור לא תעשה, אין מצוות עשה מתירה את האכילה, כי אין עשה דוחה לא תעשה ועשה.

"זאת התורה לעלה למנחה ולחטאת
ולאשם ולמלואים ולזבח השלמים"

הוקשו כל הקרבנות הללו זה לזה, ללמד, שהדינים הבאים האמורים בכל אחד מהם, אמורים בכלם.

מה למדים מהעולה.

א. שחיטת הקרבנות בסכין כלי שרת.

כשהעלה אברהם אבינו את יצחק בנו, עמד להקריבו לעולה, שכן כשהקריב את האיל תחתיו הקריבו לעולה, שנאמר, "וַיַּעֲלֵהוּ לְעֹלָה תַּחַת בְּנוֹ" וכשעמד לשחוט את יצחק בא לשוחטו בסכין שנאמר "וַיִּקַּח אֶת הַמַּאֲכָלֹת [=סכין] לְשַׁחַט אֶת בְּנוֹ", ומכאן שעולה נשחטת בסכין, [ולא צור או בקנה].

ומתוך שהוקשו שאר קרבנות לעולה, למדנו, שאף שאר קרבנות נשחטים בסכין.

ב. קבלת דם הקדשים בכלי.

בעניין הקרבנות שהקריבו בני ישראל בהר

שנאמר, "לא יאכל פי קֹדֶשׁ הֵם"¹, ללמד, שכל קדש פסול הוא בלא יאכל, [כמבואר במסכת פסחים].

אבל קדשים כשרים, מצווה לאכול, שנאמר "וְאָכְלוּ אֹתָם".

וכבר נתבאר, שכשנגעה חתיכה כשרה של קדשים בחתיכה פסולה, החתיכה הכשרה נאסרת כפסולה.

ואף על פי שהחתיכה הזו מעורבת מכשר ומפסול, וכלל בדינו, שבכל התורה מצוות עשה דוחה איסור לא תעשה, ואם כן היה מקום להתיר את אכילת החתיכה הזו, כי מאחר שמעורב בה קדש כשר, תבוא מצוות עשה "וְאָכְלוּ אֹתָם", ותדחה את איסור לא תעשה, "לא יאכל פי קֹדֶשׁ הֵם", שמחמת הקדש הפסול, מכל מקום אין הדבר כן.

לדעת רבא – הסיבה לכך שמצוות עשה "וְאָכְלוּ אֹתָם", אינה דוחה את האיסור "לא יאכל פי קֹדֶשׁ הֵם", כי באיסורי לא תעשה שבמקדש, לא נאמר הכלל, שמצוות עשה דוחה אותם, [=אין עשה דוחה את לא תעשה שבמקדש]. [ומהטעם הזה, אף שנאמר בקרבן פסח, "וְאָכְלוּ אֶת הַבֶּשֶׂר בְּלִילָה הַזֶּה", ובכלל זה המח שבתוך העצמות, מאחר שנאמר, "וַיַּעֲצֵם לֹא תִשְׁבְּרוּ בוֹ", ואי אפשר לאכול את המח בלא לשבור את העצם, אין אוכלים את המח שבעצם, ומצוות "וְאָכְלוּ אֶת הַבֶּשֶׂר", אינה דוחה את האיסור "וַיַּעֲצֵם לֹא תִשְׁבְּרוּ בוֹ"].

ולדעת רב אשי – הסיבה לכך שמצוות עשה

¹ "וְאָכְלוּ אֹתָם אֲשֶׁר כָּפַר בָּהֶם לְמַלְא אֶת יָדָם לְקֹדֶשׁ אֹתָם וְזָר לֹא יֹאכַל פִּי קֹדֶשׁ הֵם".

נאמר, "כָּל זָכָר בַּפְּהִינִים יֵאָכְלֶנּוּ בְּמִקּוֹם קְדוֹשׁ יֵאָכֵל קֹדֶשׁ קִדְּשִׁים הוּא".¹

אבל ההיקש הזה נצרך לעניין שלמי ציבור, שמחיקש זה יש ללמוד שנאכלים לזכרי כהונה.¹

- אכן זו דעת תנא אחד, אולם יש תנא אחר החולק על כך, ואומר שדין זה ששלמי ציבור נאכלים לזכרי כהונה, למד מכתוב אחר, והוא מה שנאמר בפרשת קרח, "זֶה יְהִי לְךָ מִקֹּדֶשׁ הַקֹּדְשִׁים מִן הָאֵשׁ כֹּל קָרְבָּנִים לְכָל מִנְחָתָם וְלְכָל חֲטָאתָם וְלְכָל אֲשֶׁר יָשִׁיבוּ לִי קֹדֶשׁ קִדְּשִׁים לָךְ הוּא יִלְבְּנֶיךָ. בְּקֹדֶשׁ הַקֹּדְשִׁים תֵּאָכְלֶנּוּ כֹּל זָכָר יֵאָכֵל אֹתוֹ קֹדֶשׁ יְהִי לָךְ", שבו ללמד על זבחי שלמי ציבור, שנאמר בהם "קֹדֶשׁ יְהִי לַח' לַפְּהִינִי", שהם נאכלים לזכרי כהונה.

- ויש עוד תנא, האומר, שדין זה למד בזבחי שלמי ציבור ממה שהוקשו לחטאת בכתוב, "וְעֹשֶׂייתֶם שְׁעִיר עֲזִים אֶחָד לְחֲטָאת וְשִׁנֵּי כִבְשִׂים בְּנֵי שָׁנָה לְזִבְחֵי שְׁלָמִים". [תוס'].¹

ט. בדף צ"ח יתבאר בעזה"י שלדעת רבי עקיבא למדים מהמנחה דבר נוסף.

דף צח

מה למדים מהחטאת

ד. כל הקדשים מקדשים בבלוע.

בעניין חטאת נאמר, "כָּל זָכָר בַּפְּהִינִים יֵאָכֵל קֹדֶשׁ קִדְּשִׁים הוּא", שכל דבר שנבלע בו

סיני נאמר "וַיִּשְׁלַח אֶת יַעֲרִי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיַּעֲלוּ עֹלֹת וַיִּזְבְּחוּ זִבְחִים שְׁלָמִים לַח' פְּרִים. וַיִּקַּח מִשֶּׁה חֲצִי הַדָּם וַיִּשֶׂם בְּאַגְנֹת וַחֲצִי הַדָּם זָרַק עַל הַמִּזְבֵּחַ", ומכאן שדם העולה מתקבל בכלי.

ומתוך שהוקשו שאר קרבנות לעולה, למדנו, שאף דם שאר קרבנות מתקבל בכלי.

אמנם, דין זה ניתן ללמודו גם מתוך שהוקשו שאר קרבנות לשלמים, שכן גם לעניין השלמים שהקריבו בהר סיני נאמר, שקבלת דמם היתה בכלי.

מה למדים מהמנחה

ג. אכילת קדשי קדשים לזכרי כהונה בלבד.

- בעניין המנחות נאמר "כָּל זָכָר בְּבְנֵי אֶהְרֹן יֵאָכְלֶנּוּ חֶק עוֹלָם לְדֹרֹתֵיכֶם מֵאִשֵּׁי ה' כֹּל אֲשֶׁר יִגַע בָּהֶם קֹדֶשׁ", ומכאן שאינה נאכלת אלא לזכרי כהונה בלבד.

ומתוך שהוקשו שאר קרבנות שבפסוק הזה למנחה למדנו שאף הם אינם נאכלים אלא לזכרי כהונה בלבד.

והיקש זה אינו נצרך לעניין עולה, כי עולה כולה כליל, ואינה נאכלת כלל.

וכמו כן היקש זה אינו נצרך לעניין חטאת ואשם כי בהם כבר מפורש שנאכלים לזכרי כהונה, [בחטאת נאמר, "כָּל זָכָר בַּפְּהִינִים יֵאָכֵל אֹתָהּ קֹדֶשׁ קִדְּשִׁים הוּא", ובאשם

הוספות

¹ ודווקא מהיקש למנחה ניתן ללמוד דין זה בשלמי ציבור, אבל מהיקש לחטאת ולאשם לא, כי בהם נאמר "קֹדֶשׁ קִדְּשִׁים הוּא", והיה מקום לומר, שמיעוט הוא לעניין זה, שרק הם נאכלים לזכרי כהונה, ולא ילמדו מהם שגם דברים אחרים נאכלים לזכרי כהונה. [רש"י].

מהחטאת, מתקדש כמותה.

מקריבים את אימורי הולדות עם האם, יש ללמוד, שבעוד הולדות במעי אימן, אינם מתקדשים, ורק כשהם יוצאים ממעי אימן, הם מתקדשים.

ומתוך שהוקשו שאר קרבנות לחטאת, למדנו, שאף שאר קרבנות מקדשים את מה שנבלעים בו.

יג. להלן יתבאר בעזה"י שיש דבר נוסף הלמוד מהאשם.

י-יא-יב. להלן יתבאר בעזה"י אם יש דברים נוספים הלמדים מהחטאת.

מה למדים מקרבנות [שבעת ימין] **המילואים.**

מה למדים מאשם.

ו-ז. הנותר של כל הקרבנות בשריפה. ואין דין נותר בחיים.

ה. אין מקריבים אימורי שפיר ושליא שבמעי הקרבנות, כי הולדות אינם קדושים במעי אימן.

בעניין קרבנות המילואים נאמר, "וְאִם יִנְתֵּר מִבְּשַׂר הַמִּלֻּאִים וּמִן הַלֶּחֶם עַד הַבֶּקָר וְשָׂרְפֶתָ אֶת הַנּוֹתֵר בְּאֵשׁ לֹא יִאָכַל כִּי קֹדֶשׁ הוּא", ומכאן למדנו, שמה שנעשה מהם נותר, דינו להישרף.

האשם אינו בא אלא מן הזכרים, ולכן לעולם לא יהיה בו שפיר ושליא, ואם כן, כשאמרה תורה להקריב ממנו חלב וכליות, אין הכוונה אלא לחלב וכליות שלו, ולא לחלב וכליות של עובר שבמעיו.

ומתוך שהוקשו שאר קרבנות למילואים, למדנו, שאף שאר קרבנות דינם כן, ומה שנעשה מהם נותר דינו להישרף.

ומתוך שהוקשו שאר קרבנות לאשם, למדנו, שאף שאר קרבנות אין מקריבים עימהם את האימורים של העובר שבמעיהן, [דקסבר האי תנא דנים אפשר משאי אפשר, כלומר אף שסיבה שבאשם אין מקריבים אימורי הולד עמו, כי אין לו וולד, ניתן ללמוד ממנו לשאר קרבנות, שבהן אין את הסיבה הזו].

ודין נוסף למדנו מקרבנות המילואים, שכן, לא מצינו בהם שהפרישו בהמה לאחריות אם תאבד זו, אלא הפרישו בהמות כפי צורך הקרבנות ותו לא, ואם כן, לא נקרא נותר באותם קרבנות, אלא בשר הקרבנות שקרבו, ולא בהמות שנותרו, מחמת שהופרשו לאחריות ולא היה בהם צורך, ואם כן, הוא הדין בשאר קרבנות, אין נקרא נותר אלא בשר הקרבן שקרב ממש ונותר, ולא בהמה שהפרישו לאחריות, ונותרה כי לא היה בה צורך.

ומכל מקום, אין ללמוד מההיקש הזה, שבשאר קרבנות הולדות אינם קדושים כלל, כי נאמר, "רַק קֹדְשֵׁיךָ אֲנֹכֵי יְהוָה לְךָ", ללמד, שגם הולדות קדושים עם האם, אלא מתוך שההיקש מלמד, שאין

מה למדים משלמי ציבור¹.

הוספות

¹ רש"י פירש, שהשלמים האמורים בכתוב זה, הם שלמי ציבור בלבד, שהם קדשי קדשים, כי כל הכתוב מדבר בקדשי קדשים, ובזה יישב, מדוע שלמי יחיד נאכלים אף לישראל ולא רק לזכרי כהונה כחטאת, כי הם לא

ח. כל הקרבנות מתפגלים [במחשבת פיגול] ומפגלים [בכך גם את נסכיהם].¹

הבלוע מהם מתקדש כמותם. שכן, אם הדין הזה היה למד רק מהמנחה, היה מקום לומר, שרק דברים רכים כמנחה, נבלעים במה שנוגע בהם, אבל דברים קשים כבשר חטאת, אינם נבלעים בנוגע בהם, ואינו מתקדש כמותם.

שלמים שנעשית בהם אחת מעבודות הדם, במחשבה שתהא אחת האכילות חוץ לזמנה, נתפגלו [להתחייב כרת על אכילתם], ופיגלו גם את נסכיהם. [עניין זה נתבאר באריכות בדף כ"ח].

ואם הדין הזה היה למד רק מהחטאת, היה מקום לומר, שרק דברים שמלאים בדבר המחלחל בהם, כבשר חטאת שמתוך עוביו יש בתוכו שומן, יתכן שהוא יבלע בנוגע בו, אבל דברים אחרים, אינם נבלעים בנוגע בהם, ואינו מתקדש כמותם.

ומתוך שהוקשו שאר קרבנות לשלמים, למדנו, שאף שאר קרבנות דינם כן.

דברים נוספים הלמדים בהיקש הנ"ל

[מובאים בברייתא משמו של רבי עקיבא]

דבר נוסף הלמד מהמנחה.

אבל עתה, שהדין הזה למד, הן מהמנחה והן מהחטאת, ידענו שהוא נוהג בכל הקדשים.

ט. כל הקדשים מקדשים בבלוע.

דברים נוספים הלמדים מהחטאת.

י. הקרבנות² באים מן החולין.

נאמר בעניין חטאת של יום הכיפורים, "וְהִקְרִיב אֶהְרֹן אֶת פֶּר הַחֲטָאֹת אֲשֶׁר לוֹ" ללמד שעליו להביא את הפר משלו ולא משל ציבור, ושיביא את הפר משלו³ ממש, כלומר מן החולין, ולא ממעשר בהמה.

בעניין המנחה נאמר, "כֹּל אֲשֶׁר יִגַע בָּהֶם יִקְדָּשׁ", ללמד, שכל דבר שנבלע בו מהמנחה, מתקדש כמותה.

ומתוך שהוקשו שאר קרבנות למנחה, למדנו, שאף שאר קרבנות מקדשים את מה שנבלעים בו.

ומתוך שהוקשו שאר קרבנות לחטאת, למדנו, שאף שאר קרבנות דינם כן שיבואו מן החולין.

ואף שדין זה למד גם מהחטאת [כמבואר לעיל], יש צורך לומדו גם מהמנחה.

כי אם הדין הזה היה למד רק מאחד מהם, היה מקום לומר שלא בכל הקדשים,

הוספות

הוקשו לחטאת, אלא רק שלמי ציבור.

¹ כן פירש רש"י. אולם התוס' פירשו מפגלים ומתפגלים, שהדם מפגל את הבשר, והבשר מתפגל.

² התוס' בדף נ' כתבו שהכוונה לקרבנות חובה בלבד.

³ יתכן שהדין השני למד מכתוב שני, שכן שתי פעמים נאמר בעניין, "וְהִקְרִיב אֶהְרֹן אֶת פֶּר הַחֲטָאֹת אֲשֶׁר לוֹ". [וכן פירש רש"י במסכת חולין דף כ"ב].

יא. הקרבנות קרבים ביום.

נאמר בעניין חטאת יום הכפורים, "כי ביום הזה יכפר עליכם", ומכאן שמקריבים את החטאת ביום.

ומתוך שהוקשו שאר קרבנות לחטאת, למדנו, שאף שאר קרבנות דינם כן שיקרבו ביום.

- ומסקנת הגמרא שדין זה אינו למד מההיקש אלא מהכתוב "זאת התורה לעלה למנחה ולחטאת ולזֶשֶׁם ולמלואים ולזֶבַח השְׁלָמִים. אֲשֶׁר צִוָּה ה' אֶת מֹשֶׁה בְּהַר סִינַי בְּיוֹם צִוְתוֹ אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְהַקְרִיב אֶת קֶרְבָּנֵיהֶם לַה' בְּמִדְבַר סִינַי".

יב. עבודת הקרבנות נעשית ביד ימין.

נאמר בהקרבת החטאת, "וְלָקַח הַכֹּהֵן מִיָּדָם הַחֲטָאת בְּאֶצְבָּעוֹ", ומכאן למדנו, שהעבודה תהא בימין. [לדעת חכמים, כל מקום שנאמר בו כהונה או אצבע אינו אלא ימין, וכאן נאמר גם כהונה וגם אצבע. ולדעת רבי שמעון, רק משום שנאמר בכתוב אצבע, ידענו שהעבודה בימין, אבל אם היה כתוב רק כהונה, אין הדבר מלמד שתהא העבודה בימין].¹

- ולדעת חכמים, אין צריך ללמוד דין זה בשאר קרבנות בהיקש מחטאת, כי בכלם

נאמר כהונה, וכל מקום שנאמר כהונה אינו אלא ימין.

- אבל לדעת רבי שמעון, רק מתוך שהוקשו שאר קרבנות לחטאת, למדנו שבכל הקרבנות העבודה בימין. [אבל לולא ההיקש, לא היינו יודעים זאת, כי אף שנאמר בכלם כהונה, לדעת רבי שמעון לא די בכך, כי לא נאמר בהם אצבע].

דבר נוסף הלמד מהאשם.

יג. עצמות הקרבנות מותרים.

עצמות האשם מותר לעשות מהם כלים. [יש מפרשים שהדין הזה למד מסברא, שכן האשם ניתן לכהנים, והעצמות אינן נאסרות משום נותר, כי אין נותר אלא בדבר הנאכל. ויש מפרשים שהדין הזה למד מהכתוב, "הִפְתָּהוּ אֲשֶׁר יִכְפֹּר בוֹ לוֹ יְהִיָּה", המרבה נתינה לכהן, והיא שהעצמות שלו לעשות מהם כרצונו].

ומתוך שהוקשו שאר קרבנות לאשם, למדנו, שאף שאר קרבנות דינם כן שעצמותיהם מותרות. [לפירוש הראשון, אין צורך בהיקש אלא לעניין עולה, אבל בשאר קרבנות יש ללמוד זאת מסברא, כמו באשם. ולפירוש השני יש צורך בהיקש לכל הקרבנות].

הוספות

¹ וכך נכתב לעיל בדף כ"ד: **בעניין קרבנות המצורע נאמר**, "וְיִטְבַּל הַכֹּהֵן אֶת אֶצְבָּעוֹ הַיְמָנִית ... וְנָתַן הַכֹּהֵן מִן הַשָּׂמֶן אֲשֶׁר עַל כַּפוֹ עַל תְּנוּפֵד אֶזְרוֹ הַמִּטְהַר הַיְמָנִית וְעַל בְּהָרָה יָדוֹ הַיְמָנִית וְעַל בְּהָרָה רִגְלוֹ הַיְמָנִית עַל מְקוֹם דָּם הָאֵשֶׁם". ואמרו חכמים, שכל הכתוב הזה נאמר, **ללמוד ממנו בגזרה שווה, שכל מקום שנאמר בו "אצבע"**, [כפי שיתבאר בעזה"י להלן], או "אזו", [כגון, "וְרָצַע אֶדְנָיו אֶת אֶזְרוֹ בְּפָרְצָעוֹ", או "יד", [כפי שיתבאר בעזה"י להלן], או רגל, [כגון, "וְהִלְכָה נַעֲלוֹ מַעַל רִגְלוֹ"], **הכוונה לאצבע ימין**, ולאזו ימין, **וליד ימין**, ולרגל ימין. ולדעת חכמים, גם כל מקום שנאמר בו כהונה, [בעניין עבודות המעכבות את כשרות הקרבן], יש לעשות את העבודה בימין, [אבל על זה רבי שמעון חולק, ואומר, שלא נאמר כהונה בכל מקום, אלא ללמד שיהיה הכהן בבגדי כהונה].

שרגיל להיות דם על בגדיו, מאחר שאינו מקפיד על כך, **אין הדם חוצץ**, וניתן להטביל את הבגד עם הדם שעליו.

רבב [=כל דבר נמס כשומן וחלב ושעוה] **שעל הבגד נחשב כחציצה** לעניין טבילה, כי בני אדם מקפידים על כך, שלא יהיה רבב בבגדם, ולכן אם נטמא אינו נטהר בטבילה אלא אחר שיסירו ממנו את הרבב.

אולם אם הבגד שייך למוכר רבב, שרגיל להיות רבב על בגדיו, מאחר שאינו מקפיד על כך, **אין הרבב חוצץ**, וניתן להטביל את הבגד עם הרבב שעליו.

ורבא הסתפק, מה הדין בבגד של מי שהוא גם טבח וגם מוכר רבב, ויש על הבגד גם דם וגם רבב.

האם מאחר שרגיל בשניהם, אינו מקפיד על כך, ואין בכך חציצה.

או שלהיות מלוכלך בשני דברים הוא גנאי גם לו, ומקפיד על כך, ויש בדבר חציצה.

דם חטאת למטה ודם חטאת למעלה

אם תחילה ניתז דם חטאת על בגד, הרי זה **טעון כיבוס**, אפילו אם אחר כך ניתז על אותו מקום דם אחר, כגון **דם עולה**, כי מכל מקום דם החטאת נגע בבגד ונבלע בו תחילה.

אבל אם תחילה ניתז על הבגד **דם אחר**, כגון דם עולה, ואחר כך ניתז על אותו מקום דם חטאת, אף על פי שדם החטאת נוגע בבגד, מכל מקום אינו בלוע בו, כי הבגד כבר מלא מהדם הראשון, ומאחר שדם החטאת לא נבלע בבגד, **אינו טעון כיבוס**.

חציצה של דם ורבב

דם שעל הבגד נחשב כחציצה לעניין טבילה, כי בני אדם מקפידים על כך, שלא יהיה דם בבגדם, ולכן אם נטמא אינו נטהר בטבילה אלא אחר שיכבסו את הדם.

אולם אם הבגד שייך לטבח [=שוחט],

סליק פרק דם הטאת

פרק שנים עשר טבול יום

דף צט

כיפורים עיין בהערה ², **אבל בערב**, אחר שטהרו לגמרי, **מותרים** הם לאכול מבשר הקרבנות שקרבו ביום, אף שביום, בזמן ההקרבה של אותם קרבנות, עוד היו טמאים, ואסורים באכילה.

ג. בחלוקת בשר הקרבנות.

אף על פי שכל הכהנים [של המשמר שעבד באותו יום³], חולקים בבשר הקרבנות בשווה, בין אלו שעבדו בפועל, ובין אלו שלא עבדו בפועל, [שנאמר במנחות, "וְכָל מִנְחָה בְלִיָּה בְשֶׁמֶן וַיִּחְרַבָּה לְכָל גְּנֵי אֶהְרֹן תִּהְיֶה אִישׁ כְּאָחִיו", כלומר אף על פי שלא כולם הקריבו, כולם חולקים]. **טבול יום ומחוסר כיפורים אינם חולקים בקדשים של אותו יום לאוכלם בערב** [כשיטהרו לגמרי].

- **כי נאמר** [בעניין בשר החטאת], "**הַכֹּהֵן הַמְחַטֵּא אֹתָהּ** [=זורק את דמה] **יֹאכְלֶנָּה**",

כהן] טבול יום ומחוסר

כיפורים¹ בקדשים

א. בעבודה הקרבנות.

טבול יום ומחוסר כיפורים פסולים לעבודת הקרבנות, ואם עבדו, חיללו את העבודה, [כפי שנתבאר בדף י"ז].

ב. באכילת בשר הקרבנות.

טבול יום ומחוסר כיפורים אסורים לאכול מבשר הקרבנות עד שתגמר טהרתם, [טבול יום נגמרת טהרתו בערב, ולעניין מחוסר

הוספות

¹ בפרק שני בדף י"ז נתבאר מהו טבול יום ומהו מחוסר כיפורים וכך נכתב שם: [א] יש טומאות, שכדי להיטהר מהן, אין הטמא צריך אלא לטבול במקוה, אלא שבטבילה עצמה עדיין אינו נטהר לגמרי, אלא רק כשיעריב היום, ובכל אותו זמן שמן הטבילה ועד שיעריב היום, הוא נקרא **טבול יום**, שטומאתו קלה, אבל עדיין אינו טהור גמור. [ובכלל טומאות אלו, טומאת שרץ וטומאת נבילה, ועוד]. [ב] **ויש טומאות, שכדי להיטהר מהן לגמרי**, לא די בטבילה במקוה, ואחר שטבל הטמא והעריב היום, עליו להביא למחרת קרבן לכפרתו, ולגמור טהרתו, **ועד שיביא את הקרבן הוא נקרא מחוסר כיפורים**, שטומאתו קלה אף מטבול יום, אבל עדיין אינו טהור גמור. [ובכלל טומאות אלו, טומאת זב שראה שלוש ראיות, וטומאת מצורע, ועוד].

² **מלשון המשנה משמע, שמחוסר כיפורים** אינו נטהר לגמרי, מיד **אחר שהביא קרבנותיו**, אלא **צריך** אחר כך [טבילה מדרבנן], **והערב שמש**, ואם כן, רק בערב מותר באכילת קדשים. **אולם התוס' פירשו, שבאמת דיו בטבילה** [מדרבנן] **אחר הבאת כפרתו**, ומיד מותר באכילת קדשים, ואינו זקוק להערב שמש [וכן כתב רש"י בע"ב]. [ולשון המשנה "לאכול לערב", הוא משום טבול יום, שאינו נטהר מטומאתו שהיא מהתורה, אלא בהערב שמש, אבל טומאת מחוסר כיפורים אחר הבאת כפרתו שהיא מדרבנן אינה צריכה הערב שמש אחר הטבילה]. [ואולם סיימו התוס': ומיהו יש טומאה דרבנן דבעי הערב שמש ... כל הפורש מן הערלה כפורש מן הקבר ... צינורא דעם הארץ ... בגדי אוכלי קודש מדרס לחטאת].

³ מלשון הגמרא כאן משמע שכל כהני המשמר של אותו שבוע חולקים יחד. אולם מתוך פירוש רש"י בדף ק"ב ע"ב [ד"ה בא טבול יום] משמע, שרק כהני בית אב של כל יום חולקים יחד. [וכן משמע בתוס' מנחות דף י"ח ע"ב ד"ה מודה].

ראויים לאכול [בשעת הזריקה].

ולכאורה¹ נאמרו בגמרא שלושה חילוקים בין שני הטעמים הללו:

א. בעל מום שהוא טמא.

אם הטעם שטמא אינו חולק בקדשים, הוא משום שאינו ראוי לעבוד, ואף על פי כן, **בעל מום שגם הוא אינו ראוי לעבוד, חולק בקדשים,** כי נאמר "כֹּל זָכָר בְּפִהֶינִים יֹאכֵל", ללמד שבעל מום חולק בקדשים, אף על פי שאינו ראוי לעבוד, אם כן, **כשבעל מום נטמא, הוא גם כן חולק בקדשים,** כי אף על פי שנוספה בו סיבה לאסור אותו בעבודה, [וממילא בחלוקה], לא אכפת לנו הדבר, כי לבעל מום אמרה תורה שיחלוק, אף על פי שאינו ראוי לעבודה.

אבל אם הטעם שטמא אינו חולק בקדשים, הוא משום שאינו ראוי לאכול, ובעל מום חולק בהם, כי הוא ראוי לאכול, **כשנטמא בעל מום, אינו חולק בקדשים,** כי עתה גם הוא אינו ראוי לאכול.

וריש לקיש הסתפק בדין זה. **ורבא פשט שהעיקר כטעם השני,** ולכן כשבעל מום נטמא אינו חולק בקדשים.

ב. טמא בקרבנות ציבור.

אם הטעם שטמא אינו חולק בקדשים, הוא משום שאינו ראוי לעבוד, מאחר שבקרבת ציבור הוא ראוי לעבוד, יש לו

וכוונת הכתוב "הִפְחֵן הַמִּחְטָא אֹתָהּ", אינה לכהן הזורק את הדם בפועל, אלא לכל הכהנים הראויים לזרוק את הדם, [שהרי כל בשר הקרבנות מתחלק לכל בני המשמר, ולא רק לכהן שהקריב בפועל], ואין כוונת הכתוב "יֹאכְלֶנָה", לאכילה עצמה, אלא לחלוקה לצורך אכילה, [שהרי גם קטנים שאינם ראויים לעבודה, מותרים לאכול את הבשר, כפי שיתבאר בעזה"י להלן], ואם כן, על כרחך, הכתוב הזה מלמד, **שהבשר מתחלק לכל הכהנים שהיו ראויים לזרוק את הדם, יצאו טבול יום ומחוסר כיפורים, שהיו טמאים ביום, בשעת זריקת הדם, ולפיכך אינם חולקים בקדשים.** [ואף שמהטעם הזה היה מקום לומר שגם בעל מום שאינו ראוי לעבודה [שנאמר "לא יִגַּשׁ פִּי מוֹם בּוֹ"], כמו כן לא יחלוק בבשר, מכל מקום, מאחר שנאמר, "כֹּל זָכָר בְּפִהֶינִים יֹאכֵל", למדנו לרבות בעל מום לחלוקת הקדשים. ומסתבר שהריבוי בא לבעל מום, שבעודו בעל מום ראוי לפחות לאכילת קדשים, ולא לטבול יום, שבעודו טבול יום, אינו ראוי לא לעבודה ולא לאכילה].

- **ורב יוסף אמר, שדין זה, שטבול יום ומחוסר כיפורים אינם חולקים בקדשים, למד מהכתוב "יֹאכְלֶנָה",** שכוונתו לחלוקה [כנ"ל], **וכתבה תורה את החלוקה בלשון אכילה, ללמד, שאין חולקים אלא הראויים לאכול** [בשעת הזריקה], **יצאו טבול יום ומחוסר כיפורים, שאינם**

הוספות

¹ בגמרא הובאו שלושת הדינים הבאים כספקות בפני עצמם, ולא כנפקא מינה לטעמים הללו, אבל לכאורה הספקות הם איזה מהטעמים הוא העיקר. ויל"ע בדבר.

חלק בו [ויכול לאכול ממנו בערב]¹.

מיום לא יקרב להקריב להם אָקִיּוּ, ללמד שהאיש ראוי לעבודה, אבל קטן פסול לעבודה.

אבל אם הטעם שטמא אינו חולק בקדשים, משום שאינו ראוי לאכול, מאחר שבעודו טמא אינו ראוי לאכול מקרבן הזה, אינו חולק בו.

ב. בחלוקת בשר הקרבנות.

כהן קטן אינו נוטל חלק בבשר הקרבנות עם שאר הכהנים, שנאמר בעניין חלוקת הקדשים לכהנים, "אִישׁ כְּאָחִיו", ללמד שרק איש חולק בהם, אבל קטן אינו חולק בהם.

ורב אושעיא הסתפק בדין זה. **ורבינא פשט שהעיקר כטעם השני**, ולכן כשבעל מום נטמא אינו חולק בקדשים.

ג. כהן גדול אונן.

ג. באכילת בשר הקרבנות.

כהן קטן אוכל בשר קדשים משני טעמים. (א) מתוך שהוצרך הכתוב ללמד, שאינו חולק בהם [כמבואר לעיל], משמע שמותר לאוכלם, כי אם היה אסור לאוכלם, אין צורך ללמדנו שאינו חולק בהם. (ב) וכן מתוך שנאמר באכילת קדשים "כָּל זָכָר"², למדנו, שגם [כהנים] זכרים קטנים בכלל אכילת קדשים.

אם הטעם שטמא אינו חולק בקדשים, הוא משום שאינו ראוי לעבוד, מאחר שכהן גדול עובד אונן יש לו חלק בקרבנות, [ויכול לאכול מהם בערב].

אבל אם הטעם שטמא אינו חולק בקדשים, משום שאינו ראוי לאכול, מאחר שגם כהן גדול, בעודו אונן אינו ראוי לאכול בקדשים, אינו חולק בהם.

ומבואר בברייתא שהטעם השני הוא העיקר, וכהן גדול אונן אינו חולק בקדשים.

האם חכמים גזרו טומאה על אונן
[ומחוסר כיפורים]

לדעת רבי אמי אמר רבי יוחנן – חכמים גזרו טומאה על אונן, ולכן אם נגע בקדשים כשנעשה אונן הוא מטמא אותם, אולם מאחר שטומאה זו היא מדברי חכמים, כשיטבול הוא נטהר מיד, ואינו זקוק להמתין להערב שמש, ולכן מאחר שטבול

[כהן] קטן בקדשים

א. בעבודת הקרבנות.

כהן קטן פסול לעבודה, שנאמר, "דַּבֵּר אֶל אֶהְרֹן לֵאמֹר אִישׁ מִזֶּרְעֶךָ לְדֹרֹתֶם אֲשֶׁר יִהְיֶה בוֹ

¹ וכל זה כשנעשה בפועל על ידי טהורים שאז הוא נאכל אבל אם נעשה בפועל על ידי טומאים אינו נאכל כלל. [רש"י].

² במנחה נאמר, "כָּל זָכָר בְּבְנֵי אֶהְרֹן יֵאָכְלֶנָה חֶק עוֹלָם לְדֹרֹתֵיכֶם מֵאִשֵּׁי ה' כֹּל אֲשֶׁר יִנְעַ בָּהֶם יִקְדָּשׁ". ובחטאת נאמר, "כָּל זָכָר בְּפִקְחֵיכֶם יֵאָכֵל אֹתָהּ קֹדֶשׁ קִדְּשִׁים הוּא". ובאשם נאמר, "כָּל זָכָר בְּפִקְחֵיכֶם יֵאָכְלֶנּוּ בְּמִקוֹם קֹדֶשׁ יֵאָכֵל קֹדֶשׁ קִדְּשִׁים הוּא".

אף בו ביום אינו מטמא קדשים שידע בהם.

טמא, ואינו מטמא קדשים, ומותר לגעת בהם.

[וכעין זה ביאר רבא את הדין, שמי שהיה סל על ראשו ומגרפה בתוכו, ואמר, לבי על הסל לשומרו מכל טומאה, ואין לבי על המגרפה, המגרפה טמאה, והסל ומה שבתוכו טהור, ולא נטמא מה שבסל מהמגרפה, כגון שגם על המגרפה שמר לחצאים, כלומר ששמר עליה רק שלא תיטמא לטמא חולין ותרומה, אבל לא שמר עליה שלא תטמא לפסול קדשים, ולכן המגרפה אינה מטמאה את החולין שבסל, אבל נקראת טמאה, כי ראויה לטמא קדשים].

- אמנם דעת רבי אבא בר ממל, שאין היסח הדעת למחצה, ולכן אי אפשר לומר כן.

ולדעת רבי אבא בר ממל אמר רבי יוחנן אמר רב – חכמים גזרו טומאה על האונן לעניין אכילה בלבד, כדי שלא יאכל קדשים כשהוא אונן, [ולעניין זה לא תועיל לו טבילה בו ביום, כי כל היום הוא באנינותו, ורק כשלא יהיה אונן, תועיל לו הטבילה]. **אבל לעניין נגיעה, לא גזרו עליו טומאה, ולכן הוא מותר לגעת בקדשים**.¹

וכמו כן מציינו דבר נוסף, שלדעת רבי יוחנן אמר רב, חכמים גזרו עליו טומאה לעניין אכילה ולא לעניין נגיעה, והוא מי שאכל

- **ודבריו נדחו**, שכן כבר אמר רבה בר רב הונא, שאונן שטבל בו ביום, אנינותו חוזרת עליו, ואינו יוצא מידי אנינותו עד הלילה, ואם כן, אין הטבילה מועילה לו בו ביום, כי מאחר שהאנינות מביאה עליו טומאה, ואף אחר שטבל הוא אונן, אם כן, כשטובל באנינות, הרי הוא כטובל ושרץ בידו, שאינו נטהר על ידי טבילה.

לדעה שניה [על פי דברי רבי ירמיה ורבא] – **חכמים לא גזרו טומאה על האונן, אולם מאחר שהאונן אסור** [מהתורה] **באכילת קדשים, הוא מסיח דעתו משמירת גופו בטהרה, ומחמת היסח הדעת הזה, יש לחוש שנטמא, ולכן עליו להיטהר. ומעתה, אם הסיח דעתו משמירת גופו לגמרי, ויש לחוש שנטמא אף במת, אינו נטהר, עד שיזו עליו מי חטאת ביום השלישי וביום השביעי, ויטבול לטהרתו ויעריב שמשו.**

ואם שמר עצמו מטומאת מת, אבל הסיח דעתו מטומאת שרץ, מאחר שיש לחוש שנטמא בשרץ, אינו נטהר עד שיטבול ויעריב שמשו, ורק אז מותר לגעת בקדשים.

ואם אמר, נשמרתי מכל דבר המטמאני טומאה מהתורה, שצריך הערב שמש לטהרתה, אבל לא נשמרתי מדבר הפוסלני לאכילת קדשים מדרבנן, שאין צריך הערב

הוספות

¹ ויש מפרשים שבאמת חכמים גזרו טומאה על אונן בין לנגיעה בין לטבילה, אלא שלעניין נגיעה די שיטבול בו ביום, ומיד מותר לגעת בקדשים, אבל לעניין אכילה, אין הטבילה מועילה בו ביום, כי לעניין זה אנינותו חוזרת עליו. [תוס'].

כהקטרת אימורים], **וכמו כן**, כשם שאסור לאכול קדשים ביום, כך **אסור לאכול קדשים בלילה**, ואין חילוק בין פסח לשאר קדשים בזה, אלא הכל הוא אסור לאכול בלילה. [ובדף ק"א יתבאר בעזה"י, שגם לדעת רבי נחמיה, האונן אסור מהתורה באכילת קדשים, גם בלילה שאחר המיתה].

ולדעת רבי שמעון – בלילה שאחר יום המיתה, לא חלה עליו אנינות מהתורה, אלא **מדברי חכמים**, ורק מחמת שחכמים גזרו עליו אנינות בלילה [לעניין עבודת לילה], אסור גם באכילת קדשים.

ומכל מקום, **מאחר שכל האנינות אינה מדברי תורה** אלא מדברי חכמים, אף שנאסר באכילת רוב הקדשים, באכילת קרבן פסח לא נאסר, משום שאכילת פסח היא מצוה גדולה, שיש חיוב כרת על המבטלה במזיד, ולא רצו חכמים להעמיד דבריהם, לבטל מצווה שיש כרת על ביטולה.

- **רב ירמיה מדפתי אמר**, שבליל הפסח, מתוך שמותר באכילת הפסח, מותר גם באכילת שאר קדשים, ורק בשאר ימות השנה האונן אסור באכילת שאר קדשים בערב.

- **ורב אסי אמר**, שאין חילוק בין לילות השנה לליל הפסח לעניין שאר קדשים, ואפילו בליל הפסח אינו מותר אלא באכילת הפסח ולא באכילת שאר קדשים.

מאכל שהוא שלישי לטומאה, שהחמירו חכמים לעשותו בעצמו כשלישי לטומאה, ולא יאכל תרומה, אבל מותר לגעת בתרומה.

אונן אינו חולק בקדשים

להלן יתבאר בעזה"י, האם אונן מותר לאכול קדשים בלילה או לא. ומכל מקום, אף כשהוא מותר לאכול קדשים בלילה, אינו נוטל בהם חלק עם אחיו הכהנים, כי ביום בשעת ההקרבה לא היה ראוי, לא לעבודה, ולא לאכילה, והרי הוא כטבול יום ומחוסר כיפורים, שמהטעמים הללו אינם חולקים בקדשים, אף על פי שמותרים לאכול בערב, [כמבואר לעיל].

האם מי שהיה אונן ביום

מותר לאכול קדשים בערב

א. [לילה שאחרי] יום מיתה.

מי שמת לו מת, [כלומר שמת אחד משבעת הקרובים שחייב להתאבל עליהם], חלה עליו אנינות מהתורה ביום המיתה, [לעניין שאסור לעבוד במקדש, וחכמים הוסיפו¹ ואמרו שאונן אסור גם באכילת קדשים].

ולדעת רבי יהודה – כשם שחלה עליו האנינות מהתורה כל יום המיתה, כך חלה אנינות מהתורה גם בלילה שאחר כך, [ומשום כך אסור מהתורה בעבודת לילה

¹ בקל וחומר ממעשר.

– שאחר יום הקבורה, **אלא שבזה דעת רבי שמעון**, שמאחר שאין האיסור אלא מדברי חכמים, לא אסרו אותו אלא באכילת שאר קדשים, אבל באכילת קרבן פסח לא נאסר, משום שאכילת פסח היא מצוה גדולה, שיש חיוב כרת על המבטלה במזיד, ולא רצו חכמים להעמיד דבריהם, לבטל מצווה שיש כרת על ביטולה. [אולם הקשו על דברי רב מרי, קושיה, שלא נאמרה עליה תשובה].

האם [לדעת רבי שמעון] **אונן**

שולח קרבן להקרבה בעבורו

נאמר בתורה, "וְאִם זָבַח שְׁלָמִים קָרְבָּנוֹ", ואמר רבי שמעון שמתוך שנקרא הקרבן בשם שלמים יש **ללמוד** :

(א) **שאינ אדם מביא את השלמים** אלא כשהוא שלם [בדעתו, כלומר, שדעתו מיושבת עליו], ולא **כשהוא אונן**.

(ב) **וכמו כן** אין אדם מביא **תודה** כשהוא אונן, שכן בכתוב המלמד שיש לאדם להביא תודה או שלמים לשמחת הרגל, נאמר, "וְזָבַחְתָּ שְׁלָמִים וְאָכַלְתָּ שֶׁם וְשִׂמְחָתָּ לְפָנָי ה' אֱלֹהֶיךָ", ואם כן התודה היא בכלל שלמים.

(ג) **וכמו כן** יש ללמוד בבניין אב, שאין אדם מביא **עולה** כשהוא אונן, שכן מצינו שהעולה שווה לשלמים בכך ששניהם באים בנדר ונדבה.

– **ורב מרי אמר** [בדף קי'], **שלא נחלק רבי שמעון על רבי יהודה בדין זה**, ומודה רבי שמעון, שגם בלילה שאחר יום המיתה חלה עליו אנינות מהתורה, ואסור באכילת כל הקדשים, ובכלל זה אסור באכילת פסח.

ב. [לילה שאחריו] **יום הקבורה שאינו יום המיתה**.

מי שמת לו מת, ולא נקבר ביום מותו, אלא ביום אחר, מן התורה לא חלה עליו אנינות אלא ביום המיתה ולא ביום הקבורה, אבל חכמים גזרו עליו אנינות [שלא יעבוד במקדש] גם ביום הקבורה, ולכן אסור באכילת קדשים כל אותו היום.

וביום זה, שכל האנינות אינה אלא מדברי חכמים, **לא גזרו חכמים אנינות** אלא ביום הקבורה עצמו, אבל לא **בלילה שאחריו** [ומותר בעבודת לילה], **ולכן, בלילה שאחר יום הקבורה, הוא מותר באכילת קדשים**.

ולדעת רב אסי, לעניין זה שנינו, שאף שהוא מותר לאכול לערב, אינו חולק בקדשים. אמנם, יתכן שלדעת רב ירמיה מדפתי, בזה, מאחר שביום היה ראוי מן התורה, אף חולק בקדשים כדי לאכול לערב, ורק כשביום לא היה ראוי מן התורה, ומותר בערב, כגון בלילי פסח, שלדעתו מתוך שמתר בפסח מותר גם בשאר קדשים, בזה, אף שמותר לערב, אינו חולק.

– **כן דעת רוב האמוראים בסוגיה**.

– **ורב מרי אמר** [בדף קי¹], **שחכמים גזרו אנינות גם בלילה שאחר יום הקבורה, ולכן הוא אסור באכילת קדשים גם בלילה**

הוספות

¹ ובדף קי ע"ב יש בזה מחלוקת תנאים.

ומה שאמר כאן רבי שמעון, שהאונן אינו מקריב את הפסח. לדעת רב חסדא כדי נסבה, כלומר אגב שאר הקרבנות נזכר הפסח, אבל באמת אינו בכללם בדין זה. ולדעת רב ששת, הפסח המוזכר כאן, שאונן אינו מקריבו, אינו קרבן פסח, אלא שלמים הבאים עם הפסח, שאף על פי שבאים עם הפסח שאונן מקריבו, אותם אינו מקריב.

דף ק

ולדעת רב מרי – כל האמור כאן, שאונן אינו שולח קרבנות להקרבה, [והפסח בכלל כל הקרבנות], **הוא דין תורה, לעניין אנינות יום המיתה,** שהיא אנינות מהתורה, [ולדעת רב מרי, לא אמר רבי שמעון שאונן ביום המיתה אוכל את פסחו לערב, כפי שנתבאר בדף צ"ט]. **ורק אונן של יום קבורה שאינו יום המיתה, מאחר שאין אנינות מהתורה, שולח קרבנות להקרבה²,** [ולעניין זה נאמר שאונן אוכל פסחו לערב]. אולם הקשו על דברי רב מרי, קושיה, שלא נאמרה עליה תשובה.

ולדעת אביי – כל האמור כאן, שאונן אינו שולח קרבנות להקרבה, [והפסח בכלל כל הקרבנות], **הוא דין תורה, אולם, לעניין הפסח, פעמים האונן שולח את קרבנו אפילו ביום המיתה.**

(ד-ה-ו) **וכמו כן,** יש ללמוד בבניין אב, שאין אדם מביא בכור מעשר ופסח כשהוא אונן, שכן מצינו שקרבנות אלו שווים לשלמים בכך שאינם באים על חטא.

(ז-ח) **וכמו כן,** מתוך שנאמר בכתוב "זָבַח", למדנו לרבות חטאת ואשם לדין זה, שאדם אינו מביא אותם כשהוא אונן.

(ט-י-יא-יב-יג) **וכמו כן,** מתוך שנאמר בכתוב "קָרְבָנוּ", למדנו לרבות לדין זה, עופות ומנחות ויין ועצים [כלומר קרבן שאדם מביא כשהוא מתנדב עצים למזבח], ולבונה, שגם כל אלו, אדם אינו מביא אותם כשהוא אונן.

לדעת רב חסדא ורב ששת – כל האמור כאן, שאונן אינו שולח קרבנות להקרבה, אינו דין תורה, אלא מדברי חכמים, [וקרא אסמכתא בעלמא¹], שכן כבר נתבאר לעיל, שלדעת רבי שמעון, האונן אוכל את פסחו לערב, ומאחר שאין הפסח נאכל אלא לבעליו, אם האונן אוכל מהפסח, על כרחך האונן שלח את פסחו להקרבה. וכמו כן, מהתורה האונן שולח גם שאר קרבנות להקרבה, ורק מדברי חכמים האונן אינו שולח קרבנות להקרבה. **ודווקא שאר קרבנות אינו שולח להקרבה, אבל את הפסח האונן שולח להקרבה, ויאכלו בערב.**

הוספות

¹ כן פירש רש"י דעה זו. אולם התוסי' פירשו, שגם לדעה זו דרשה גמורה היא, ומכל מקום יש חילוק בין פסח לשאר קדשים, ששאר קדשים העיקר תלוי בהקרבה, ולכן, כשהוא אונן בשעת ההקרבה, אינו משלח קרבנו. אבל הפסח, עיקרו בא לאכילה, ולכן הדבר תלוי בשעת אכילה ולא בשעת הקרבה, ואם הוא אונן בשעת הקרבה ולא בשעת אכילה, הוא משלח את קרבנו.

² ומיהו, יתכן שגם הוא אינו שולח אלא את הפסח, אבל שאר קרבנות אינו שולח מדברי חכמים. ויל"ע בדבר.

לא העמידו חכמים את דבריהם לבטל אדם ממצוות הפסח.

"לָהּ יִטְמָא"

הכהנים אסורים להיטמא למת, זולת שבעת הקרובים, שנאמר להם, "לִפְנֵי לַאֲשֵׁר יִטְמָא בְּעַמּוּי. כִּי אִם לְשֹׁאֲרוֹ הַקָּרֹב אֵלָיו [זה אשתו] לְאִמּוֹ וּלְאָבִיו וּלְבָנוֹ וּלְבִתּוֹ וּלְאָחִיו. וְלְאָחוֹתָיו הַבְּתוּלָה הַקְּרוּבָה אֵלָיו אֲשֶׁר לֹא הִיָּתָה לְאִישׁ לָהּ יִטְמָא".

לדעת רבי ישמעאל – אף שהכהן מותר להיטמא לשבעת הקרובים אינו מחויב לעשות כן אלא שיש לו **רשות** לעשות זאת.

ולדעת רבי עקיבא – הכהן **חייב** להיטמא לקרובים להתעסק בקבורתם ואם לא רצה מטמאים אותו על כרחו, [ומעשה ביוסף הכהן, שמתה אשתו בערב הפסח, ולא רצה להיטמא לה, ונמנו אחיו הכהנים, וטימאוהו בעל כרחו].

- ולדברי אביי, לא חייב רבי עקיבא להיטמא לקרובים, אף שבכך יתבטל מהפסח, אלא **כשמתו קודם חצות**, שחל החיוב להיטמא להם, קודם שחל חיוב הקרבת הפסח, אבל אם מתו אחר חצות, כשכבר נתחייב בפסח, אינו נטמא להם להתבטל מעשיית הפסח, שכן מבואר במסכת נזיר, שאף לדעת רבי עקיבא,

אם נעשה אונן קודם חצות של יום ארבעה עשר בניסן, כשנעשה אונן עדיין לא חלה עליו חובת הפסח, ומאחר שנעשה אונן, שוב לא תחול עליו חובת הפסח בחצות, משום הכתוב הנ"ל, המלמד שאונן אינו שולח קרבנו.

אבל אם בחצות יום ארבעה עשר בניסן עדיין לא היה אונן, באותה שעה חלה עליו חובת הקרבת הפסח, ומאחר שכבר נתחייב בדבר, אף על פי שאחר כך נעשה אונן, אינו נדחה מחובתו, ושולח את הפסח באנינות. [ולעניין זה נאמר, שאונן אוכל פסחו לערב].

ולדעת רבא – **כל האמור כאן, שאונן אינו שולח קרבנות להקרבה, [והפסח בכלל כל הקרבנות], הוא דין תורה, ולכן אפילו כשנעשה אונן אחר חצות, אם עדיין לא הביא את פסחו, שוב לא יוכל להביאו, כי אונן אינו מביא קרבנות.**

ומה ששינוי שאונן אוכל פסחו לערב, אין זה אלא כשנעשה אונן אחר שכבר הקריבו את הפסח, שבשעת ההקרבה לא היה אונן, ולכן יכלו להקריב עבורו, ומאחר שכבר הקריב, [אף ששאר קדשים, מדברי חכמים אינו אוכל לערב], את הפסח אמרו חכמים שיאכל לערב, כי אכילת הפסח מעכבת¹ את יציאת האדם ידי חובת הפסח, ומאחר שאין באכילה אלא איסור מדברי חכמים,

הוספות

¹ ולדעת אביי אכילת הפסח אינה מעכבת יציאה ידי חובה. והטעם שהתירו לו לאכול לערב, [כשנעשה אונן אחר חצות, שאז לדעת אביי הוא מקריב]. (א) משום שאם לא היו מתירים לו לאכול, היה מקום לחוש שלא היה שולח קרבנו כלל, ועל ידי זה היו חכמים גורמים לו לבטל מצוות הפסח שיש בה כרת. (ב) כיון שיש לו לשחוט את הפסח, לאו אורח ארעא שנאמר לו לשחוט את הפסח, על מנת שלא לאכול, ולפסול בכך את הבשר. [רש"י].

"מת" – מלמד שאסור להיטמא לקרובים.

[וכאן בזבחים הגירסא בהיפוך, שנפש אלו הקרובים, ומת אלו הרחוקים וכתב רש"י, לאו ממשמעותא היא, דתיקשה לך, אם כן למה נאמרו רחוקים, דאי לא כתיב תרתי קראי, הוה מוקמינן ליה ברחוקים, אבל השתא דאיכתיבא תרי קראי, נפש, קרובים משמע, שהן כנפשו].

"לא יבא" – מלמד שאינו אסור להיטמא לנבלת בהמה, [כדרשת רבי ישמעאל]. **א"י** למעט בהמה מהאסור **לא צריך פסוק,** שאין בהמה קרויה נפש סתם בשום מקום אלא נפש בהמה, ועוד שלעניין טומאה אינה קרויה אלא נבילה.

"לאביו ולאמו" – מלמד שלהם אינו נטמא, אבל מיטמא הוא למת מצווה.

"לאחיו" – מלמד שאפילו היה נזיר זה כהן גדול, מטמא הוא למת מצווה, [אבל נזיר שהוא גם כהן הדיוט לא צריך פסוק מיוחד שהרי הדיוט מטמא לקרובים ופחותה קדושתו לעניין טומאה מנזיר ואין סברא שעל ידי צירוף קדושתו לקדושת נזיר יהיה חמור מנזיר. ויש אומרים ש"ולאמו" מלמד שנזיר שהוא כהן הדיוט מטמא למת מצווה ומ"לאביו" בלבד לומדים שנזיר גרידא מטמא למת מצווה].

וסוף הפסוק נדרש לשניהם בשווה :

"ולאחותו" – מלמד שמתבטל אפילו ממצווה שיש בה כרת, [כגון פסח ומילה שיש בה כרת ומעכבת], ומתעסק במת מצווה. [ואף על פי שלרבי ישמעאל אין חילוק בין ביטול לאו אחד או שנים, וכבר למדנו שמבטלים מצווה להתעסק במת מצווה, שאני מצוות אלו שהן חמורות, שיש בהן כרת, ולכן

ההולך לעשות פסח אינו נטמא לקרוביו, ויש להעמיד את האמור שם כשמתו הקרובים אחר חצות.

כאן בסוגיה הובאה רק סוף הברייתא שבמסכת נזיר, ולהשלמת העניין העתקתי לכאן את ביאור כל הברייתא כפי שנדפס ב"בקיצור" על מסכת נזיר, [והמובא גם בסוגינתנו הועתק באותיות גדולות]:

בפרשת נזיר נאמר **"כל ימי הזירו לה' על נפש מת לא יבא לאביו ולאמו ולאחותו לא יטמא להם במותם"**.

רבי ישמעאל דורש כך:

"נפש מת" – ולא נפש בהמה. [או] **"לא יבא" –** בנפשות אדם, המטמאות בבליאה [=באוהל], הכתוב מדבר, ולא בנפש בהמה, [שמטמאה רק במגע], **מלמד שאין הנזיר אסור להיטמא לבהמה.**

"לאביו" – מלמד שאסור להיטמא לקרובים.

"ולאמו" – מיותר, ללמד בגזרה שווה, שכהן גדול דינו כנזיר, לעניין היתר טומאה לצרעת וזיבה, [הנלמד מסוף הפסוק].

"לאחיו" – מלמד שלאחיו אינו מטמא, אבל מטמא הוא למת מצווה.

ודין נוסף נאמר בנזיר שאפילו היה גם כהן גדול מיטמא הוא למת מצווה, ומסברא לומדים זאת, כיוון שהותר כהן גדול במת מצווה, וכן נזיר, הוא הדין נזיר שהוא כהן גדול, מותר להיטמא למת מצווה, שהרי מה לי חד לאו מה לי תרי לאוין.

רבי עקיבא דורש כך:

"נפש" – מלמד שאסור להיטמא לרחוקים.

מעמיד רב חסדא את הסיפא של הברייתא 'אחד זה [=יום קבורה] ואחד זה [יום ליקוט עצמות] טובל ואוכל בקדשים לערב'.

- **אולם רבי חולק על כך, ואומר, שחכמים עשו חיזוק לדבריהם יותר ממה שעשתה תורה חיזוק לדבריה, ולכן,** [אף שאנינות של יום המיתה שהיא מהתורה, אינה נוהגת מהתורה אלא ביום המיתה, ולא בלילה שאחריו], **אנינות של יום הקבורה שהיא מדברי חכמים, נוהגת מדברי חכמים אף בלילה שאחר הקבורה.** [וכדעה זו העמיד רב חסדא את הרישא של הברייתא 'יום שמועה ... לאכילת פסחים כיום ליקוט עצמות', שמשמע, אבל יום קבורה, אין היתר אכילה בלילה שאחריו].

ימים שבין יום המיתה ליום הקבורה

לדעת חכמים – אין אנינות נוהגת אלא ביום המיתה [עצמו מהתורה ובלילה שאחריו מדברי חכמים] וביום הקבורה [עצמו מדברי חכמים] אבל בימים שבין המיתה לקבורה אין אנינות.

ולדעת רבי – אנינות נוהגת מיום המיתה, ועד לילה שאחר הקבורה, ואפילו היתה הקבורה עשרה ימים אחר יום המיתה.

אכילת קדשים ביום ליקוט עצמות

וביום שמועה ובלילה שאחריהם

ביום ליקוט עצמות המת, וכן ביום ששמעו על המיתה [תוך שלושים יום], חלה אנינות על הקרובים מדברי חכמים, **ואסורים**

צריך ריבוי מיוחד, שמת מצווה דוחה אותן].

"לא יטמא להם במותם" – מלמד שדווקא בטומאת מת אסור אבל מטמא הוא לטומאת צרעת וזיבה, [אף על פי שמצורע חשוב כמת].

איסור רחיצה ונעילה וגיהוץ

מחמת אבילות על המת

הקובר את מתו – נוהג אבילות שבעה ושלושים, כלומר, אסור ברחיצה ובנעילת הסנדל שבעה ימים מאחר הקבורה, ואסור בגיהוץ שלושים יום מאחר הקבורה.

המלקט עצמות [אחר שנתעכל הבשר מלקטים את העצמות וקוברים אותם] – **נוהג אבילות אותו יום בלבד.**

השומע שמועה קרובה [שמת אחד מקרוביו בתוך שלושים יום למותו] – **נוהג אבילות שבעה ושלושים,** כלומר, אסור ברחיצה ובנעילת הסנדל שבעה ימים מאחר הקבורה, ואסור בגיהוץ שלושים יום מאחר הקבורה.

אכילת קדשים בלילה

שאחר יום הקבורה

- **כבר נתבאר בדף צ"ט,** שחכמים גזרו אנינות על הקרובים ביום קבורת המת [אף שאינו יום המיתה], ולכן אסורים לאכול בקדשים באותו יום, אבל **בלילה שאחרי כן, לא גזרו חכמים אנינות,** והקרובים מותרים בכל הקדשים. [וכן דעת תנא קמא בברייתא המובאת בדף זה]. [וכדעה זו

בקדשים כל היום, אבל בערב הם מותרים.

דבריהם משום מצוות הפסח, **אבל אם ארע שקברו את המת בליל הפסח**, [אף כשיום המיתה היה בשלושה עשר בניסן או קודם לכן], אף שגם בזה אין האנינות אלא מדברי חכמים, בזה העמידו דבריהם אף במקום קיום מצוות הפסח שיש בה כרת, **ואסרו את האכילה.**

והטעם לכך, משום שבדרך כלל קוברים את המת ביום מותו, ואם היו מתירים את האכילה כשנקבר המת בליל הפסח [כשמת ביום שלוש עשר בניסן], בני אדם היו טועים, והיו באים להתיר גם כשהיתה הקבורה ביום המיתה.

[ולדברי רבה בר רב הונא, לעניין זה מתכוונת הברייתא ברישא, 'יום שמועה ... לאכילת פסחים כיום ליקוט עצמות, שמשמע, שרק בלילה שהוא יום שמועה ויום ליקוט מותר לאכול את הפסח אבל לא בלילה שהוא יום קבורה].

דף קא

אכילת קרבנות יום שמיני למילואים

וַיְדַבֵּר מֹשֶׁה אֶל אֱהֲרֹן וְאֶל אֶלְעָזָר וְאֶל אִיתָמָר בְּנֵי הַנֹּתָרִים קְרוּ אֵת הַמִּנְחָה הַנֹּתָרֶת מֵאִשֵּׁי ה' וְאֶכְלֶנָה מִצֹּאת אֵצֶל הַמִּזְבֵּחַ כִּי קֹדֶשׁ קִדְשִׁים הוּא. וְאֶכְלֶתֶם אֹתָהּ בְּמִקוֹם קֹדֶשׁ כִּי חֹקֵד וְחֹק בְּגִיד הוּא מֵאִשֵּׁי ה' כִּי כֹן צִוִּיתִי. וְאֵת חֲזֵה הַתְּנֻפָּה וְאֵת שׁוֹק הַתְּרוּמָה תֹאכְלוּ בְּמִקוֹם טְהוֹר אֹתָהּ וּבְגִיד וּבְנִתִיף אֲתֵד כִּי חֹקֵד וְחֹק בְּגִיד נָתַנּוּ מִזְבְּחִי שְׁלָמִי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל. שׁוֹק הַתְּרוּמָה וְחֲזֵה הַתְּנֻפָּה עַל אִשֵּׁי תְחֻלָּבִים וְבִיאוּ לְהִנִּיף תְּנֻפָּה לְפָנַי ה' וְהָיָה לָךְ וּלְבְּנֵיךָ אֲתֵד לְחֶק עוֹלָם כֹּאֲשֶׁר צִוִּיתִי ה'. וְאֵת שְׁעִיר הַחֲטָאֹת דָּרַשׁ דָּרַשׁ מִשֶּׁה וְהָיָה שֶׁרָף וַיִּקְלַף עַל אֶלְעָזָר וְעַל אִיתָמָר בְּנֵי אֱהֲרֹן הַנֹּתָרִם לֵאמֹר. מִדּוּעַ לֹא אֶכְלֶתֶם אֵת הַחֲטָאֹת בְּמִקוֹם הַקֹּדֶשׁ כִּי קֹדֶשׁ קִדְשִׁים הוּא וְאֵתֶם נָתַן לָכֶם לְשֵׂאת אֶת עוֹן הַעֲדָה לְכַפֵּר עֲלֵיהֶם לְפָנַי ה'. הֵן לֹא הוּבָא אֵת דְּמָה אֶל הַקֹּדֶשׁ פְּנִימָה אֲכֹל תֹּאכְלוּ אֹתָהּ בְּקֹדֶשׁ כֹּאֲשֶׁר צִוִּיתִי. וַיְדַבֵּר אֱהֲרֹן אֶל מֹשֶׁה הֵן הַיּוֹם הַקָּרִיבוּ אֵת חֲטָאֹתֶם וְאֵת עֲלֹתֶם לְפָנַי ה' וַתִּקְרָאנָה אֹתִי כֹאֲנִי וְאֶכְלֶתִי חֲטָאֹת הַיּוֹם הַיֵּיטִב בְּעֵינַי ה'. וַיִּשְׁמַע מֹשֶׁה וַיֵּיטֵב בְּעֵינָיו.

ליל קבורה וליל ליקוט

עצמות וליל שמועה

כבר נתבאר, שביום קבורת המת, וכן ביום ליקוט העצמות, וכן ביום השמועה, חלה אנינות על הקרובים באותו היום עד הערב. [אבל בערב כולם מותרים באכילת כל הקדשים. ולדברי רבה בר רב הונא, לעניין זה מתכוונת הברייתא בסיפא, 'אחד זה [=יום קבורה] ואחד זה [=יום ליקוט עצמות] טובל ואוכל בקדשים לערב'.]

ואם ארע אחד מהדברים הללו בלילה, הרי אותו הלילה נידון כיום קבורה עצמו, ויום ליקוט עצמות עצמו, ויום שמועה עצמו, ולכן אסורים אותו הלילה בקדשים.

אולם לדעת רבה בר רב הונא, לעניין קרבן פסח, הקלו חכמים, שאם בליל הפסח שמע שמועה, או לקטו את עצמות קרובו [על ידי גוים], אף שאסור הוא בשאר קדשים כדין יום שמועה ויום ליקוט עצמות, מותר באכילת הפסח.

כי מאחר שאיסור זה של אכילת קדשים, הוא מדברי חכמים, לא העמידו חכמים דבריהם, כשבכך יבטלו את אכילת קרבן הפסח, כי לדעת רבה בר רב הונא, אכילת הפסח מעכבת את האדם מלצאת ידי חובתו, ואם היו אוסרים אותם באכילת הפסח, היו מבטלים מהם מצוות הפסח, שיש בה כרת.

ומכל מקום, דווקא לעניין אנינות של יום שמועה ויום ליקוט לא העמידו חכמים

למה מונחות.

"וְיָאֵת שְׁעִיר הַחֲטָאֵת [של ראש חודש]

דְּרַשׁ דְּרַשׁ מִשָּׁה וְהִנֵּה שְׂרָף"

לדעת רבי נחמיה – הסיבה ששרפו את שעיר החטאת של ראש חודש, כי היו אווננים, והיו אסורים לאכול את בשרו.

ולדעת רבי יהודה ורבי שמעון – הסיבה ששרפו את שעיר החטאת של ראש חודש, כי ארעה בו טומאה ונפסל. [אבל לא נשרף מפני האנינות, כי הותר להם לאכול קדשים באנינות?].

שלושה ציווים האמורים בעניין אכילת קרבנות שמיני למילואים

בעניין אכילת הקרבנות של יום שמיני למילואים נאמרו בתורה שלושה ציווים: (א) "וַיְדַבֵּר מֹשֶׁה אֶל אֶהֱרֹן וְאֶל אֱלֶעָזָר וְאֶל אִיתָמָר בְּנֵי הַנֹּתְרִים קָחוּ אֶת הַמִּנְחָה הַנּוֹתֶרֶת מֵאִשֵּׁי ה' וְאֶכְלֶיהָ מִצוֹת אֵצֶל הַמִּזְבֵּחַ כִּי קֹדֶשׁ קִדְשִׁים הוּא. וְאֶכְלֶתֶם אֹתָהּ בְּמִקּוֹם קֹדֶשׁ כִּי חֶקֶד וְחֶקֶד בְּנֵי־הָאֵל מֵאִשֵּׁי ה' כִּי כֹן צִוִּיתִי". (ב) "וְיָאֵת חֲזָה הַתְּנוּפָה וְיָאֵת שׁוֹק הַתְּרוּמָה וְיִאֶכְלוּ בְּמִקּוֹם טְהוֹר אֹתָהּ וּבְנֵי־הָאֵל אֲתָד כִּי חֶקֶד וְחֶקֶד בְּנֵי־נֶטְנוּ מִזְבְּחֵי שְׁלֵמִי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל. שׁוֹק הַתְּרוּמָה וְחֲזָה הַתְּנוּפָה עַל אִשֵּׁי הַמִּזְבֵּחַ וְיִבְיֵאוּ לְהַנִּיף תְּנוּפָה לִפְנֵי ה' וְהִנִּיחַ לְךָ וּלְבְנֵי־הָאֵל חֶקֶד עוֹלָם כַּאֲשֶׁר צִוִּיתִי ה'". (ג) "וְיָאֵת שְׁעִיר הַחֲטָאֵת דְּרַשׁ דְּרַשׁ מִשָּׁה וְהִנֵּה שְׂרָף וְיִקְצָף עַל אֱלֶעָזָר וְעַל אִיתָמָר בְּנֵי אֶהֱרֹן הַנּוֹתְרִים לְאֹמֶר. מִדּוּעַ לֹא אֶכְלֶתֶם אֶת

שלושה שעירי חטאת קרבו ביום שמיני למילואים, [שהוא יום חנוכת המשכן], שנאמר, "וְיָאֵת שְׁעִיר הַחֲטָאֵת דְּרַשׁ". "וְיָאֵת שְׁעִיר", זה שעיר נחשון, [כלומר שעיר שהקריב נחשון, שהיה ראשון לנשיאים להקריב את קרבנות הנשיאים, והוא הקריב את קרבנו ביום השמיני למילואים, שהוא הראשון לקרבנות הנשיאים, ונאמר בקרבנו, "שְׁעִיר עֲזִים אֶחָד לְחֲטָאֵת"]. "הַחֲטָאֵת", זו חטאת יום שמיני למילואים, שהיתה חובה לאותו היום, [שנאמר בעניין, "קָחוּ שְׁעִיר עֲזִים לְחֲטָאֵת"]. "דְּרַשׁ" זה שעיר ראש חדש, [שאותו יום ראש חודש ניסן היה, ונאמר בקרבנות ראש חודש, "וּשְׁעִיר עֲזִים אֶחָד לְחֲטָאֵת לה"].

ומכולם לא נשרף באותו יום אלא שעיר אחד, שנאמר, "וְהִנֵּה שְׂרָף", [ולא "והנה שורפו"], וזהו שעיר ראש חודש שנאמר בו בעניין, "וְיָאֵת חֲזָה וְיָאֵת שׁוֹק וְיִאֶכְלוּ אֶת עֹן הַעֲדָה לְכַפֵּר עֲלֵיהֶם לִפְנֵי ה'", ושעיר ראש חודש הוא הבא לכפרה, [על טומאת מקדש וקדשיו].

ואף שאר החטאות שלא שרפו, לא נאכלו באותו יום, אלא הונחו להיאכל לערב¹, שנאמר, "דְּרַשׁ דְּרַשׁ", שתי דרישות, על הנשרף שאל למה נשרף, ועל המונחות שאל

הוספות

¹ יליע אם הכל מודים לזה, או שרק לדעת רבי יהודה ורבי שמעון נאכלו בערב. אבל לדעת רבי נחמיה, קרבנות היום שהותרו באנינות, נאכלו ביום ולא הניחום כלל.

² לדעת רבי יהודה, אף שמהתורה, בדרך כלל האונן אסור בקדשים גם בלילה שאחר המיתה, באותו יום הותר לכהנים אנינות לילה, ולכן היו מותרים לאכול את החטאת בערב. ולדעת רבי שמעון, מדין תורה, תמיד אין אנינות לילה, ותמיד מותר לאכול קדשים בלילה שאחר המיתה.

שנתבאר לעיל לדעת רבי יהודה ורבי שמעון, שאמר משה, **שציווה לאכול את הקדשים באנינות**, אלא שלעניין חטאת ראש חודש, אף שבאמת כך אמר, מכל מקום טעה, שהיה סבור שדינה כשאר קדשי שעה של אותו יום, ובאמת קדשי דורות של אותו יום לא הותר לאוכלם באנינות.

ביאור הכתובים כדעת רבי נחמיה האומר מפני אנינות נשרפה [שנפסלה מאכילה]

"וְנָתַתְּ שְׂעִיר הַחֲטָאת דָּרֵשׁ דָּרֵשׁ מִשֶּׁה וְהִנֵּה שָׂרָף וַיִּקְצָף עַל אֶלְעָזָר וְעַל אִיתָמָר בְּנֵי אֶהֱרֹן הַנוֹתְרִים לֵאמֹר. מִדּוּעַ לֹא אָכַלְתֶּם אֶת הַחֲטָאתִי", האם נכנס דמה לפני ולפנים ובכך נפסלה, [כמו שנאמר "וְכָל חֲטָאת אֲשֶׁר יוּבָא מִדָּמָה אֶל אֹהֶל מוֹעֵד לְכַפֵּר בְּקֹדֶשׁ לֹא תֵאָכַל בְּאֵשׁ תִּשְׂרָף".]

תשובת אהרן – "הן לא הובא את דמה אל הקדש פְּנִימָה".

שאלת משה – האם יצאה החטאת חוץ לקלעים, ובכך נפסלה.

תשובת אהרן – "בְּקֹדֶשׁ" היתה, ולא יצאה. **שאלת משה** – האם הקריבוה באנינות, ובכך נפסלה.

תשובת אהרן – "מִשֶּׁה [וכי] הן [=בני שהם הדיוטות] ... הִקְרִיבוּ", והלא אני הקרבת, שעלי הטלת את העבודה היום, [כמו שנאמר, "וַיֹּאמֶר מִשֶּׁה אֶל אֶהֱרֹן קִרְבָּה אֶל הַמִּזְבֵּחַ"], ואני כהן גדול ומקריב אונן, ואין

החטאת במקום הקדש כי קדש קדשים הוא ואתה נתן לכם לשאת את עון העדה לכפר עליהם לפני ה'. הן לא הובא את דמה אל הקדש פְּנִימָה אֶכּוֹל תֵּאָכְלוּ אֹתָהּ בְּקֹדֶשׁ כְּאֲשֶׁר צִוִּיתִי".

לדעת רבי יהודה ורבי שמעון, האומרים, שחטאת ראש חודש נשרפה מפני הטומאה, ולא מפני האנינות, כי הותר להם לאכול את כל קרבנות היום באנינות, ואפילו קדשי דורות של אותו יום, כך יתבארו שלושת הציוויים:

(א) קחו את המנחה ... ואֶכְלוּהָ [באנינות] ... **כִּי כֵן צִוִּיתִי [שתאכלוה באנינות]**. (ג) "וְנָתַתְּ שְׂעִיר הַחֲטָאת [של ראש חודש] ... אֶכּוֹל תֵּאָכְלוּ [באנינות] ... כְּאֲשֶׁר צִוִּיתִי", כלומר בשעת מעשה חזר וציווה להם שיאכלו באנינות. (ב) "וְנָתַתְּ מִזֶּה הַתְּנוּפָה וְאֶת שֹׁק הַתְּרוּמָה תֵּאָכְלוּ [באנינות] ... כְּאֲשֶׁר צִוִּיתִי", כלומר לא מאלי אני אומר לכם, אלא ה' ציווה שתאכלו באנינות.

ושמואל אמר, שלדעת רבי נחמיה, האומר, שחטאת ראש חודש נשרפה מפני האנינות, שום קרבן לא הותר להם לאכול באנינות, אף לא קדשי שעה, ואם כן, לא אמר משה שנצטווה שתאכל המנחה באנינות, אלא כוונת משה היתה, שנצטווה שתאכל המנחה, [ואינה כמנחות ציבור של דורות שאינן נאכלות].

ורבא אמר, שאף לדעת רבי נחמיה, דווקא חטאת ראש חודש, שהיא קדשי דורות, לא הותר לאוכלה באנינות, אבל קדשי שעה, מודה רבי נחמיה שהיו נאכלים באנינות, ואם כן, כוונת הכתובים הנ"ל [כפי

העבודה נפסלת בכך.

וַיִּקְצַף עַל אֶלְעָזָר וְעַל אִיתָמָר בְּגֵי אֶהְרֹן הַנּוֹתֵרִם
לֵאמֹר. מִדּוּעַ לֹא אָכַלְתֶּם אֶת הַחֲטָאתִי, הֲאִם
נִכְנַס דְּמָה לִפְנֵי וּלְפָנִים וּבִכָּךְ נִפְסְלָה, [כְּמוֹ
שֶׁנֶּאֱמַר "וְכָל חֲטָאת אֲשֶׁר יִוָּבֵא מִדָּמָה אֶל אֹהֶל
מוֹעֵד לִכְפֹּר בְּקֹדֶשׁ לֹא תֵאָכֵל בְּאֵשׁ תִּשְׂרָף".]

תשובת אהרן – "הן לא הובא את דמה אל
הקדש פְּנִימָה".

שאלת משה – **האם יצאה החטאת חוץ
לקלעים, ובכך נפסלה.**

תשובת אהרן – "בְּקֹדֶשׁ" היתה, ולא יצאה.

שאלת משה – **האם הקריבוה באינינו, ובכך
נפסלה.**

תשובת אהרן – "מִשָּׁה [וכי] הן [=בני שהם
הדיוטות] ... הִקְרִיבוּ, וְהִלָּא אֲנִי הַקְּרִבְתִּי,
שְׁעָלִי הִטַּלְתָּ אֶת הָעֲבוּדָה הַיּוֹם, [כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר,
"וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל אֶהְרֹן קִרְבֵּן אֶל הַמִּזְבֵּיחַ"], וְאֲנִי
כֹהֵן גָּדוֹל וּמְקַרֵּב אֲנִי, וְאִין הָעֲבוּדָה נִפְסְלָה
בְּכֵן.

אמר משה – **האם מתוך צערכם פשעתם
בשמירת החטאת, ועל ידי כן נגע בטומאה,
ונפסל בכך.**

תשובת אהרן – משה, כך אני בעיניך, שאני
מבזה קדשי שמים להסיח דעתי
משמירתם, "וַתִּקְרָאנָה אֹתִי פְּאֻלָּה" וּפִילוּ
אלה וכאלה אבילות יארעו לי, אין אני
מבזה קדשי שמים להסיח דעתי
משמירתם.

אמר משה – "הן לא הובא את דמה אל הקדש
פְּנִימָה". ולא נפסלה בכניסה, ו"בְּקֹדֶשׁ" היתה,
ולא נפסלה ביציאה. ואף לא נפסלה בעבודת
אנינו. וגם לא בטומאה. **אם כן, מאחר שלא
נפסלה, אף על פי שאתם אווננים, "אָכֹל תֹּאכְלוּ**

אמר משה – "הן לא הובא את דמה אל
הקדש פְּנִימָה". ולא נפסלה בכניסה,
ו"בְּקֹדֶשׁ" היתה, ולא נפסלה ביציאה. ואף
לא נפסלה בעבודת אנינו. **אם כן, מאחר
שלא נפסלה, אף על פי שאתם אווננים,
"אָכֹל תֹּאכְלוּ אֹתָהּ ... פְּאֻשֶׁר צִיִּיתִי"
במנחה, שתאכל אף באינינו, [ולמה
שרפתם אותה].**

תשובת אהרן – "וַתִּקְרָאנָה אֹתִי פְּאֻלָּה
וְאָכַלְתִּי חֲטָאת הַיּוֹם [כלומר חטאת הקבועה
ליום זה של ראש חודש שהיא קדשי דורות]
הַיֵּיטִב בְּעֵינַי ה'", **שמה לא שמעת שיאכלו
אף באינינו, אלא בקדשי שעה, כמנחה,
שחובת שעה היתה, ואינה נוהגת לדורות.
אבל קדשי דורות, כשעיר ראש חודש, לא
יאכלו באינינו, כי כן יש ללמוד בקל וחומר
ממעשר שני, שנאמר בוידוי מעשרות "לא
אָכַלְתִּי בְּאֵנִי [=באינינו] מִמֶּנּוּ", ואם מעשר
הקל אינו נאכל לאונן, כל שכן שקדשים
חמורים אינם נאכלים לאונן.**

מיד – "וַיִּשְׁמַע מֹשֶׁה וַיֵּיטֵב בְּעֵינָיו", הודה
ולא בוש לומר לא שמעתי, אלא אמר,
שמעתי ושכחתי.

ומאחר שהיו אווננים, ולא היו יכולים
לאכול את החטאת, הרי היא כפסולה,
ושרפוה.

**ביאור הכתובים כדעת רבי יהודה ורבי
שמעון האומרים מפני הטומאה נשרפה**

"וַאֲתָּ שְׁעִיר חֲטָאת דְּרַשׁ דְּרַשׁ מִשָּׁה וְהִנֵּה שְׂרָף

שעה, הותר לאוכלם באנינות ולא נפסלו.

שאלה ב – אם הסיבה ששעיר ראש חודש נשרף היא, משום שכהנים היו אוננים, ואסורים באכילת קדשים, לא היו צריכים לשורפו, אלא להשהותו עד הערב ובערב היה נאכל, שהרי מהתורה אונן אינו אסור באכילת קדשים אלא ביום. [ואף שלדעת רבי יהודה, אנינות לילה מהתורה, כמבואר בדף צ"ט, מודה הוא, שביום שמיני למילואים, הותרה להם אנינות לילה].

תשובה – לדעת רבי נחמיה, האונן אסור באכילת קדשים גם בלילה שאחר המיתה, ואם כן, לא היה לחטאות הללו זמן שהותרו לאוכלם, ומאחר שלא היו באות לידי אכילה נשרפו.

שאלה ג – לא יתכן שהסיבה ששעיר ראש חודש נשרף היא, משום שהכהנים היו אוננים, כי אף שאהרן ובניו היו אוננים ואסורים באכילת החטאת, פנחס בן אלעזר לא היה אונן, והיה ראוי לאכול מהחטאת, ואם כן היתה יכולה להיאכל לפנחס ולמה נשרפה.

תשובה – לדעת רבי נחמיה, באותה שעה פנחס עוד לא היה כהן.

אך זאת אין להקשות, לדעת האומרים משה כהן היה, [כפי שיתבאר להלן בדף ק"ב], מדוע נשרפה החטאת, הלא הוא לא היה אונן, והיה יכול לאוכלה, כי מאחר שהיה טרוד בשכינה מבקר עד ערב, לא היה עוסק באכילת קדשים.

אתה ... פֶּאֶשֶׁר צִיִּיתִי במנחה, שתאכל אף באנינות, [ולמה שרפתם אותה].

תשובת אהרן – "וְאֶכְלְתִּי חֲטָאת הַיּוֹם הַיֵּיטֵב בְּעֵינֵי ה'", **שמה לא שמעת שיאכלו אף באנינות, אלא בלילה. אבל ביום לא יאכלו באנינות**, כי כן יש ללמוד בקל וחומר ממעשר שני, שנאמר בוידוי מעשרות, "לא אֶכְלְתִּי בְּאֵזִי [=באנינות] מִמֶּנּוּ", ואם מעשר הקל אינו נאכל לאונן, כל שכן שקדשים חמורים אינם נאכלים לאונן.

מיד – "וַיִּשְׁמַע מֹשֶׁה וַיֵּיטֵב בְּעֵינָיו", הודה ולא בוש לומר לא שמעתי, אלא אמר, **שמעתי ושכחתי**.

ואמנם היו יכולים לאכול את כל הקודשים יחד, בערב, אלא שבתוך כך ששהתה החטאת עד הערב, נטמאה החטאת באונס, ולכן נשרפה ולא נאכלה.

שלוש קושיות שהקשו על רבי נחמיה האומר מפני אנינות נשרף שעיר ראש חודש

שאלה א – אם הסיבה ששעיר ראש חודש נשרף, אינו מחמת פסול שארע בו עצמו [כגון שנטמא], אלא מחמת פסול שארע בכהנים, שהיו אוננים ואסורים באכילת קדשים, **מה החילוק בין שעיר ראש חודש שנשרף לבין שאר חטאות שלא נשרפו**, הלא גם אותם לא יכלו לאכול מחמת אנינותם.

תשובה – רק שעיר ראש חודש, שהוא קדשי דורות, לא הותרו לאוכלו באנינות, אבל שאר חטאות של יום, שהיו קדשי

נתייחס שתהא כהונה גדולה ממנו², אבל היה כהן מימי משה).

מתי נתכהן פינחס

לדעת המקשים על רבי נחמיה – פינחס נעשה כהן יחד עם אהרן ובניו.

ולדעת רבי נחמיה – לא נתכהן פינחס אלא לאחר זמן.

כהן בעל מום אוכל קדשי קדשים וקדשים קלים

בעניין כהן בעל מום שפסול לעבודה, נאמר, "לָחֵם אֶלְהִיּוּ מִקִּדְשֵׁי הַקִּדְשִׁים וּמִן הַקִּדְשִׁים יֹאכְלוּ", והוצרכה תורה לפרש שאוכל בשניהם.

- כי אם היה כתוב שאוכל קדשי קדשים, היה מקום לומר שרק אותם הוא אוכל, אבל אינו אוכל קדשים קלים. שכן מצינו לעניין אכילה, שהותרו קדשי קדשים אף לזר, [לדעת האומרים משה זר היה, מצינו שהותרו לזר, שנאמר בעניין חזה השלמים של קרבנות המילואים, "מֵאֵיל הַמִּלֻּאִים לְמוֹשֶׁה הָיָה לְמִנְהָ", והם היו קדשי קדשים, שהרי נאכלו תוך לקלעים, שנאמר, "בִּבְשָׁלוֹ אֶת הַבָּשָׂר פָּתַח אֱהֵל מוֹעֵד וְשָׂם תֹאכְלוּ אֹתוֹ". ולדעת האומרים יש מנחה בבמה קטנה, מצינו שהמנחה היא קדשי קדשים נאכלת לזרים, שהרי זר כשר לעבודה בבמה, ושיירי המנחה נאכלים לעובד]. מה שלא מצינו כן בקדשים קלים, שיותר חלק הכהנים שבהם לזר.

- ואם היה כתוב שבעל מום אוכל קדשים

- לדברי רבי אלעזר אמר רבי חנינא, לא נתכהן פינחס עד שהרגו לזמרי, שכן אחר שהרגו לזמרי נאמר, "וְהִיָּתָה לוֹ וּלְזָרְעוֹ אַחֲרָיו בְּרִית כְּהֵנֶת עוֹלָם תַּחַת אֲשֶׁר קָנָא לְאֶקְיֹו וַיִּכְפַּר עַל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל", משמע שרק מאותה שעה ואילך נתנה לו הכהונה. [ויש אומרים שאין מכאן ראיה שכבר אז נתכהן, אלא שבשרו הקדוש ברוך הוא שלעתיד תהא הכהונה לזרעו ולא תפסוק לעולם].

- ולדברי רב אשי, לא נתכהן פינחס עד ימי יהושע, כששם שלום בין השבטים, [שכשבו בני גד ובני ראובן את המזבח בעבר הירדן, ובקשו שאר שבטים לעלות עליהם לצבא, שלחו את פנחס לדבר עמם, וכשהשיבו להם דברי טעם, והשלימו], נאמר, "וַיִּשְׁמַע פִּינְחָס הַכֹּהֵן וַיִּנְשֵׂאֵי הַעֲדָה וַיֵּרָאֵי אֶלְפֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר אֵת הַדְּבָרִים אֲשֶׁר דִּבְּרוּ בְנֵי רְאוּבֵן וּבְנֵי גָד וּבְנֵי מְנַשֶּׁה וַיִּיטֹב בְּעֵינֵיהֶם" שאז נכתבה הכהונה על פינחס, שלא כבשאר מקומות, שנכתבה הכהונה על אלעזר, כגון "פִּינְחָס בֶּן אֶלְעָזָר הַכֹּהֵן". [ויש אומרים שאין מכאן ראיה אלא שבאותה שעה

הוספות

¹ והתוסי' כתבו, שבאותה שעה ברכו הקדוש ברוך הוא שיהיה כהן, ומיד היה יכול להיות כהן, אלא שתחילה היה צריך להלבישו ולמושחו ולחנכו בחביתין, כדין הדיוטות המתחנכים בחביתין ... אבל שמא לא נתרצו לו כל ישראל באותה שעה, מפני שהרג נשיא שבט, עד ששם שלום בין השבטים בימי יהושע, ואז נתרצו לו, והלבישוהו ומשחוהו וחנכוהו בחביתין.

² ומבואר בספרי שעמדו ממנו שמונים [ויש גורסים שמונה ויש גורסים שמונה עשרה] כהנים בבית ראשון ושלש מאות [ויש גורסים שמונים] בבית שני. [תוס'].
- קנז -

את נגעה להסגירה, **כי אין כהן רואה נגעי קרובו**.

אלא כבוד גדול חלק לה **הקדוש ברוך הוא** למרים באותה שעה, אמר, אני כהן, ואני מסגירה, אני חולטה ואני פוטרה.

קלים, היה מקום לומר שרק אותם הוא אוכל, אבל אינו אוכל קדשי קדשים שהם חמורים מהקלים בכמה דברים. ולכן נאמרו בתורה גם קדשי קדשים וגם קדשים קלים.

חמש שמחות היתה

אלישבע יתירה באותו יום

ביום שהוקם המשכן היתה אלישבע בן עמינדב אשת אהרן יתירה על בנות ישראל חמש שמחות:

א. משה **יבמה** [=אח בעלה] **מלך**. [ולדעת האומרים שמשה היה כהן, היו שתי שמחות במשה, אחת שהיה כהן, ואחת שהיה מלך, ונזכרה שמחת המלכות, כי בזה נתייחד משה, אבל בכהונה לא היה יחיד].

ב. אהרן **אישה** [=בעלה] **כהן גדול**.

ג. אלעזר **בנה סגן**¹.

ד. פינחס **בן בנה משוח מלחמה**. [ושמחה זו היא כדעת האומרים שבאותה שעה כבר נתכהן פינחס].

ה. אחיה [=נחשון] **נשיא שבט** [יהודה].

ואבילה על שני בניה [=נדב ואביהוא].

האם משה רבינו היה כהן

לדעת רבי שמעון בר יוחי – ראוי היה משה

לעניין מה נתכהן משה

גם לדעת האומרים שמשה היה כהן, אין זאת אלא **לעניין עבודת הקרבנות**, אבל לא לעניין ראיית הנגעים, כי לעניין ראיית הנגעים נאמר, "והובא אֶל אֶהֱרֹן הַכֹּהֵן אוּ אֶל אֶחָד מִבְּנָיו הַכֹּהֲנִים", ללמד, שאין רואים את הנגע אלא אהרון ובניו בלבד.

דף קב

מי הסגיר את מרים

נאמר בתורה, "וַהֲנִיחַ מִרְיָם מִצִּרְעַת כַּשָּׁלַג וַיִּפֹּן אֶהֱרֹן אֶל מִרְיָם וַהֲנִיחַ מִצִּרְעַת ... וַתִּסָּגֵר מִרְיָם מִחוּץ לַמַּחֲנֶה שְׁבַע יָמִים וְהָעַם לֹא קָסַע עַד הָאָסֹף מִרְיָם".

ומכאן, שנידונה מרים כמצורע מוסגר, שנאמר בו, "אָדָם כִּי יִהְיֶה בְעוֹר בְּשָׂרוֹ ... צִרְעַת וְהוּבָא אֶל אֶהֱרֹן הַכֹּהֵן אוּ אֶל אֶחָד מִבְּנָיו הַכֹּהֲנִים. וְרָאָה הַכֹּהֵן אֶת הַנֶּגַע ... וְאָם ... וְהִסְגִּיר הַכֹּהֵן אֶת הַנֶּגַע שְׁבַע יָמִים".

אולם **לא יתכן שאהרן אחיה הוא שראה**

הוספות

¹ יל"ע למה לא נזכרה שמחה על כהונתו של בנה איתמר.

דעת רב, שאמר [בדף ק"א], משה רבינו היה כהן גדול, וחולק בקדשי שמים, שנאמר, "ויקח משה את החזה ויניפהו ויניפהו לפני ה' מאיל המלאים למנשה הנה למנה ולשון חלוקה בכהנים] פאשר צנה ה' את משה".

-

בפעם האחרונה שיצא משה מעם פרעה, נאמר, **"ויצא מעם פרעה בחריו אף",** ואותו חרון אף היה בו רושם, **שסטרו** משה לפרעה [=הכהו על לחיו], **ויצא.**

-

כשנשלח משה לפרעה להתרותו על מכת דם נאמר לו **"וּנְצַבְתָּ לְקִרְאָתוֹ עַל שְׂפַת הַיָּאֵר"**:

לדעת רבי יוחנן – משה נצטווה **לכבד** את פרעה, **ולהסביר לו פנים** לכבוד מלכותו, ולהיות ניצב לקראתו לפי גדולתו.

ולדעת ריש לקיש – משה נצטווה **להעזי פניו** בפרעה לפי רשעותו, ולהיות ניצב לקראתו **למלחמה**, ולדבר עמו עזות.

-

אמרו חכמים **לעולם תהא אימת מלכות עליך**, [כלומר אפילו מלכות של אדם רשע יש לכבד].

- רבי ינאי למד זאת, מהכבוד שכיבד משה את פרעה, שכשרצה לומר לו, שסופו [של פרעה] לרדת ולהשתחוות [למשה], ולבקש ממנו לצאת מארצו, [כמו שהיה עתיד

להיות כהן הוא וזרעו, אולם כשאמר לה', "שְׁלַח נָא בְיָד תְּשַׁלַּח", נענש, ונטלה ממנו הכהונה, ונתנה לאהרן, שנאמר, "ויחר אף ה' במנשה ויאמר הלא אהרן אחיך הלוי ודעתתי כי דבר ידבר הוא", שכך אמר הקדוש ברוך הוא, אני אמרתי שאתה תהא כהן ואהרן לוי, עכשיו הוא כהן ואתה לוי, ולכן לא שימש משה רבינו אלא בשבעת ימי המילואים על פי הדיבור, אבל יותר מכך לא שימש, והיה דינו כזר.

ולדעת רבי יהושע בן קרחה – אמנם כל חרון אף שבתורה נאמר בו רושם, [כלומר היה דבר עונש עם החרון, כגון הכאה או נזיפה או קללה וגידוף], אבל כשאמר משה **"שְׁלַח נָא בְיָד תְּשַׁלַּח", "ויחר אף ה' במנשה",** לא נאמר בו רושם, **ולא ארע למשה דבר מחמת חרון אף זה.**

ולפי דברי רבי יהושע בן קרחה נחלקו חכמים כדלהלן:

- **לדברי חכמים, אמנם שימש משה רק שבעת ימי המילואים ולא יותר, אבל לא מחמת עונש היה הדבר, אלא כי מעולם לא נפסקה לו כהונה, אלא עבודת שבעת ימי המילואים בלבד.**

- **ויש אומרים¹, שמשה היה כהן כל ימיו, שנאמר "מנשה ואהרן בכהניו", ולא הפסיד את כהונתו כלל, ורק מזרעו פסקה הכהונה, והיו לוויים, שנאמר, "ומנשה איש האלהים בניו יקראו על שֵׁבֶט הַלְוִי".** וכן

הוספות

¹ למעלה כתבתי, שגם לדעה זו לא נענש משה. אולם יליע בדבר, כי יתכן שגם לדעה זו נענש משה, רק שהעונש לא היה שתיפסק ממנו עצמו הכהונה, אלא מזרעו בלבד. וילייע בדבר.

ומכאן, ש**כשזכה שאול במלכות, זכה בה לדורות**, שנאמר "הלם", ואין הלום אלא מלכות לדורות, כמבואר לעיל.

- יש אומרים שעניין זה נתקיים במלכותו של שאול, שכן בנו איש בושת מלך אחריו.

ויש אומרים שבאמת לא נתקיים בשאול עניין זה של מלכות לדורות, ומכל מקום לא משום שלא זכה לזה, כי באמת מתחילה כשזכה במלכות, זכה בה לדורות, [כדברי רבי אלעזר אמר רבי חנינא, שבשעה שפוסקים גדולה לאדם, פוסקים לו ולזרעו עד סוף כל הדורות], אלא שלא זכה שיתקיים בו הדבר, כי הוא גרם אחר כך שתנטל ממנו המלכות, וכשנטלה ממנו, נטלה גם מזרעו.

להיות באמת, שנאמר, "ויקם פרעה לילה... ויקרא למשה ולאהרן לילה ויאמר קומו צאו מתוך עמי גם אתם גם בני ישראל ולכו עבדו את ה' כדברכם", לא אמר לו, "וירדת אתה אלי והשתחוית לי...", אלא תלה את הדבר בעבדי פרעה, שאמר, "וירדו כל עבדיך אלה אלי והשתחויו לי לאמר צא אתה וכל העם אשר ברגליך".

- ורבי יוחנן למד זאת, מהכבוד שכיבד אליהו את אחאב, שכשהיה אחאב יחידי בלא מלווים, שאין זה דרך כבוד למלכות, לא הניחו אליהו לבדו, אלא רץ לפניו, [אחאב רוכב ואליהו רץ לפניו], שנאמר, "וישנס מתניו וירץ לפני אחאב עד באכה וירעאלה".

אמר רבי אלעזר אמר רבי חנינא, בשעה שפוסקים גדולה לאדם, פוסקים לו ולזרעו עד סוף כל הדורות, שנאמר, "לא יגרע מצדיק עיניו ואת מלקים לפסא וישיבם לנצח...". אולם אם הגיס דעתו, הקדוש ברוך הוא משפילו, שנאמר, "ויגבהו. ויאם אסורים בזקים [גבהות לבם גורם להם להיות אסורים בזקים] ולקדון בחבלי עני".

אמר עולא: בקש משה מלכות לו ולזרעו, ולא נתנו לו, שנאמר לו, "אל תקרב הלם", ואין הלום אלא מלכות [לדורות], כמו שמצינו, שכשנתבשר דוד על כך שתהא מלכותו נכונה עד עולם, אמר לפני ה', "מי אנכי ה' אקים ומי ביתי פי הביאתני עד הלם".

בעל מום בקדשים

בעל מום פסול לעבודת הקרבנות, [כפי שנתבאר בפרק שני], אבל אוכל מן הקדשים, וגם נוטל בהם חלק כאחיו הכהנים.

כשבקשו בני ישראל משמואל שישים להם מלך, והפילו גורל מי יהיה מלכם, נאמר, "ויקרב שמואל את כל שבטי ישראל וילכד שבט בנימין. ויקרב את שבט בנימין למשפחתו וילכד משפחת המטרי וילכד שאול בן קיש ויבקשהו ולא נמצא. וישאלו עוד בה' הקבא עוד הלם איש ויאמר ה' הנה הוא נחבא אל הפלים".

רק בעל מום קבוע חולק בקדשים, אלא אף בעל מום עובר חולק בהם. [אבל לולא הכתוב הזה, היה מקום לומר, שלא נאמרו הכתובים הללו אלא בבעל מום קבוע, שאין לו הכשר, וחס רחמנא עליה, אבל בעל מום עובר לא יטול בקדשים, עד שיעבור מומו, שכן יש לו הכשר בהעברת המום, והרי הוא כטמא, שמכשיר עצמו תחילה בטבילה, ואחר כך נוטל בקדשים].

הכהנים הנוטלים חלק בבשר הקדשים

חוץ מבעל מום שנתרבה לחלוקת הקדשים, כל שאר הכהנים שאינם ראויים לעבודה, [כגון טמא וקטן], אפילו אם הם ראויים לאכול קדשים, [כקטן], אינם חולקים בבשר, שנאמר "המקריב את דם השלמים ואת החלב מבני אהרן לו תהיה שוק הימין למנה", כלומר הראוי לעבודה הוא חולק בבשר. [וכל שאינו חולק בבשר הקדשים, אין לו חלק בעורות הקדשים].

לדעת משנתנו – אף על פי שבכתוב הזה נזכרו גם זריקת הדם, [המקריב את דם השלמים], וגם הקטרת האימורים, [וְאֶת החלב], הכל תלוי בזריקת דם הקרבן, שנאמר בכתוב אחר, "הזרק את דם השלמים לו תהיה", ושם לא נזכרו האימורים². ולכן,

ודין זה שנוטל בקדשים עם אחיו הכהנים למד מהכתובים הבאים:

א. **מהכתוב**, "כֹּל אִישׁ אֲשֶׁר בּוֹ מוּם מִזֶּרַע אֶהְרֹן הַכֹּהֵן ... לָחֵם אֲקִיּוּ מִקֶּדְשֵׁי הַקֹּדְשִׁים וּמִן הַקֶּדְשִׁים יֹאכְל", למדנו, שבעל מום מותר לאכול קדשים.

ב. **ומהכתוב**, "וְזֹאת תֹּרַת הַמִּנְחָה ... כֹּל זָכָר בְּנֵי אֶהְרֹן יֹאכְלֶנָּה", הבא לרבות בעל מום, למדנו שלא רק לאכול הוא מותר, אלא אף נוטל חלק עם אחיו.

ג. **ומהכתוב**, "זֹאת תֹּרַת הַחֶטְאֹת ... כֹּל זָכָר בְּכֹהֲנִים יֹאכְל אֹתָהּ קֶדֶשׁ קֶדְשִׁים הוּא", הבא לרבות בעל מום, למדנו, שלא רק מי שנולד תם, ונפל בו אחר כך מום, חולק בקדשים, אלא אף מי שהיה בו מום מעיקרו, חולק ואוכל בקדשים¹.

ד. **ומהכתוב**, "וְזֹאת תֹּרַת הָאֲשֵׁם קֶדֶשׁ קֶדְשִׁים הוּא ... כֹּל זָכָר בְּכֹהֲנִים יֹאכְלֶנּוּ בְּמָקוֹם קְדוֹשׁ יֹאכְל קֶדֶשׁ קֶדְשִׁים הוּא", הבא לרבות בעל מום, למדנו דבר נוסף:

לדעת רב ששת – הכתוב הזה מלמד, שלא רק בעל מום עובר חולק בקדשים, אלא אף בעל מום קבוע חולק בקדשים. [אבל לולא הכתוב הזה, היה מקום לומר, שלא נאמרו הכתובים אלא בבעל מום עובר, שעתיד להיות כשר].

ולדעת רב אשי – הכתוב הזה מלמד, שלא

הוספות

¹ ועיין ברש"י ותוס'.

² והכא דכתיב "וְזֹאת החלב" לא לראוי אתא, אלא למודה בעבודות, כדדריש ליה בשחיטת חולין (דף קל"ב), רבי שמעון אומר, כל כהן שאינו מודה בעבודה אינו חולק בכהונה, שנאמר המקריב את דם השלמים, אין לי אלא זריקה, מנין לרבות הקטר חלב, תלמוד לומר ואת החלב, מנין לרבות שאר כל עבודות, תלמוד לומר מני מני

שנאמר, "וְאִישׁ אֶת קִדְשָׁיו לֹא יִהְיֶה", אבל אם הביא מנחה, אינו אוכל ממנה כלום, שנאמר, "וְכָל מִנְחַת כֹּהֵן כָּלִיל תִּהְיֶה לֹא תֵאָכֵל". ואם כן, אם בחטאת, שכוחו של הכהן יפה בה, כשאינו ראוי לעבודה, אינו חולק בה, [כפי שנתבאר בדף צ"ט וכן יתבאר בעזרה"י להלן], כל שכן, שבמנחה שכוחו רע בה, שאינו חולק בה, כשאינו ראוי לעבודה.

ויש לדחות קל וחומר זה – שכן אין הקל וחומר מלמד אלא, שכח הכהנים במנחה חלש מכוחם בחטאת, ומעתה, עד שאתה למד מקל וחומר זה, להחליש את כוחו של הכהן שלא היה ראוי לעבודה, [לומר שלא יחלוק במנחה], למד ממנו להחליש את כוחו של הכהן העובד, [לומר שיחלוק במנחה עם חבירו שלא היה ראוי לעבודה, ולא יטול כל המנחה לעצמו].

ומכל מקום, יש ללמוד מהכתוב שאינם חולקים במנחה – שנאמר במנחה, "לִפְנֵי הַמִּקְרִיב אֹתָהּ לֹא תִהְיֶה", ומאחר שאינם ראויים להקריב, אינם חולקים בה.

ב. חטאת ישראל [שבשרה נאכל לכהנים].

יש ללמוד בקל וחומר שאינם חולקים בחטאת – שכן, כח כהן בחטאתו עדיף על כוחו במנחתו, [כנ"ל]. ואם כן, אם במנחה, שכוחו של הכהן העובד רע בה, אינו חולק אותה עם זה שאינו ראוי לעבודה, כל שכן, שבחטאת שכוחו יפה בה, שלא יחלוק אותה עם זה שאינו ראוי לעבודה.

כהן שהיה טמא בשעת זריקת דם הקרבן, מאחר שבאותה שעה לא היה ראוי לעבודה, אינו חולק בבשר, אף על פי שבלילה בשעת הקטרת האימורים, כבר טהר מטומאתו.

ומצד שני, כהן שהיה טהור בשעת זריקת הדם, מאחר שבאותה שעה היה ראוי לעבודה, הוא חולק בבשר, אף על פי שבשעת הקטרת האימורים, כבר נטמא.

ולדעת אבא שאול – רק מי שהיה ראוי לעבודה גם בשעת זריקת הדם, וגם בשעת הקטרת האימורים, חולק בבשר. [ונסתפק רב אשי, מה הדין אם היה טהור בזריקת הדם ובהקטרת האימורים, אבל בין זה לזה היה טמא ונטהר].

מניין שכל הקרבנות

מתחלקים רק לראוי לעבודה

טבול יום ואונן ומחוסר כיפורים, הם בכלל הכהנים שאינם ראויים לעבוד, ומשום כך, אין להם חלק בקדשים. ולהלן יתבאר דינם מסברא ומקרא בכמה מיני קרבנות.

א. מנחת ישראל [ששיירה נאכלים לכהנים].

יש ללמוד בקל וחומר שאינם חולקים במנחה – שכן, כח כהן בחטאתו עדיף על כוחו במנחתו, [שכן כהן מביא את חטאתו אף במשמר שאינו שלו, שנאמר, "וַיָּבֵא בְּכָל אֹתָתָּהּ נִפְשׁוֹ ... וְשָׂרְתָּ", ועבודתה ועורה שלו,

הוספות

אהרן, עבודה המסורה לבני אהרן, כל כהן שאינו מודה בה, אינו חולק בכהונה. [רש"י].

שלמים [שהם קדשים קלים] הכהן רשאי להאכיל לנשיו ועבדיו, ואם כן, הוא הדין לעניין חלוקה, אף על פי שכוחו רע בחטאת, ואינו חולק בה, כשאינו ראוי לעבודה, יחולק בחזה ושוק של שלמים, שכוחו יפה בהם.

ומכל מקום, יש ללמוד מהכתוב שאינם חולקים בחזה ושוק של שלמים – שנאמר, **”לִפְנֵי הַזֶּרֶק אֵת דָּם הַשְּׁלָמִים לוֹ יִהְיֶה”**, ומאחר שאינם ראויים להקריב, אינם חולקים.

רב אמר, שלמד דינים מרבי אלעזר ברבי שמעון, שאמרם בבית הכיסא¹, ואף על פי שאסור להרהר בדברי תורה בבית הכסא, [כמאמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן, בכל מקום מותר להרהר חוץ ממרחץ ובית הכסא], רבי אלעזר ברבי שמעון, מתוך שהיתה שמועתו שגורה בפיו, היה מהרהר בה על כרחו בכל מקום, ואף בבית הכסא.

ד. בכור [הניתנים לכהן].

יש ללמוד בקל וחומר שאינם חולקים בבכור – שכן, כח כהן בבכור עדיף על כוחו בחטאת, [שאת בשר הבכור הוא מאכיל לנשיו ועבדיו ואת חלקו בבשר החטאת אינו מאכיל להם]. ואם כן, אם בחטאת, שכוחו של הכהן רע בו, אינו חולק אותו עם הכהנים שאינם ראויים לעבודה, כל שכן, שאת הבכור שכוחו יפה בו לא יחולק עם הכהנים שאינם ראויים לעבודה.

- ויש לדחות קל וחומר זה – שכן אין הקל וחומר מלמד אלא, שכח הכהנים בחטאת יפה מכוחם במנחה, ומעתה, עד שאתה למד מקל וחומר זה, לחזק את כוחו של הכהן שעבד, [לומר שלא יחולק אותה עם חבירו שלא היה ראוי לעבודה], למד ממנו לחזק את כוחו של הכהן שלא היה ראוי לעבוד, [לומר שיחולק עם חבירו שעבד בחטאת].

ומכל מקום, יש ללמוד מהכתוב שאינם חולקים במנחה – שנאמר בחטאת, **”הִפְחִין הַמִּחְטָא אֹתָהּ יֶאֱכְלֶנָּה”**, ומאחר שאינם ראויים להקריב, אינם חולקים.

ג. חזה ושוק של שלמים [הניתנים לכהנים].

יש ללמוד בקל וחומר שאינם חולקים בחזה ושוק של שלמים – שכן, כח כהן בחטאת עדיף על כוחו בשלמים, [שבחטאת כל הבשר לכהנים ובשלמים אין להם אלא חזה ושוק אבל שאר הבשר לבעלים]. ואם כן, אם בחטאת, שכוחו של הכהן יפה בה, כשאינו ראוי לעבודה, אינו חולק בה, כל שכן, שבשלמים שכוחו רע בהם, שאינו חולק בהם, כשאינו ראוי לעבודה.

- ויש לדחות קל וחומר זה – שכן, מצד שני, כח הכהן בחזה ושוק של שלמים, עדיף על כוחו בחטאת, כי את חלקו בבשר חטאת [שהוא קדשי קדשים], אינו רשאי להאכיל לנשיו ועבדיו, ואת חלקו בחזה ושוק של

הוספות

¹ כלומר רב למד מרבי אלעזר ברבי שמעון בבית המדרש מה שהיה רבי אלעזר ברבי שמעון מהרהר בבית הכסא. [כן כתב בעל "צאן קדשים"]. אולם מתוך דברי הגרי"ע נ"ץ נראה, שרב שמע את רבי אלעזר ברבי שמעון אומר כל זאת בבית הכסא ממש, שהיה אומר את הדברים לעצמו מתוך מחשבתו בהם, ורב היה שם גם כן, וכך שמע את דבריו.

ראויות להיות קרבות לאשם, [כגון תמורת אשם, ואשם שמתו בעליו, ושנתכפרו הבעלים באחר], וכל אלו נקראים מותרות על שם שנותרו ואינם ראויים להקרבה, ודינם להיות רועים עד שיפול בהם מום, ואז ייפדו, ויביאו בדמיהם עולות.

- **יש אומרים שמביאים בדמים הללו עולות לקיץ המזבח, שהם קרבנות נדבה של ציבור**, שמביאים אותם בזמן שאין קרבנות אחרים להקריב, כדי שלא יהיה המזבח בטל, ומאחר שהם קרבנות ציבור, נסכיהם באים משל ציבור, ואינם טעונים סמיכה.

- **ויש אומרים שהבעלים של אותו מותר אשם, הוא מביא בדמים עולה, והיא עולת נדבת יחיד, שנסכיה באים משל בעליה, והוא סומך עליה.**

מתפיס עולה לבדק הבית³

לדעת עולא – האומר על קרבן עולה, שיהא קדוש לבדק הבית, מן התורה לא זכה בו הקדש בדק הבית להיות ממון הקדש, כי כבר קדוש ועומד להיות קרב לגבוה, אלא מאחר שהתפיסו לבדק הבית, כשיקריבוהו הגזברים, הם צריכים לעמוד על גביו, כי מעתה הם בעליו, וכשקרבו קרב, יש לבעליו

- ויש לדחות קל וחומר זה – שכן אין הקל וחומר מלמד אלא, שכח הכהנים בבכור יפה מכוחם בחטאת, ומעתה, עד שאתה למד מקל וחומר זה, לחזק את כוחו של הכהן שעבד, [לומר שלא יחלוק את הבכור עם חבירו שלא היה ראוי לעבודה], למד ממנו לחזק את כוחו של הכהן שלא היה ראוי לעבוד, [לומר שיחלוק את הבכור עם חבירו שעבד].

ומכל מקום, יש ללמוד מהכתוב, שאינם חולקים בבכור – שנאמר, "אֶדְבָּר בְּכֹר שׁוֹר אוֹ בְּכֹר כֶּשֶׁב אוֹ בְּכֹר עֵז ... אֶת דְּמַם תִּזְרַק עַל הַמִּזְבֵּחַ וְאֶת הַלֶּבֶם תִּקְטִיר ... וּבְשָׂרָם יִהְיֶה לָךְ", ומאחר שאינם ראויים להקריב, אינם חולקים¹.

כך רצה רבי אחאי² לדרוש. אולם רבי אלעזר ברבי שמעון לא דרש כן, כי לא נאמר בכתוב, "ובשרם יהיה לכהן הזורק", אלא, "ובְשָׂרָם יִהְיֶה לָךְ", ואפילו לכהנים אחרים, ואם כן, אין ללמוד מהכתוב, שרק הכהן העובד חולק בבשר.

דף קג

עולה הבאה מן המותרות

יש בהמות שיש בהן קדושת אשם, ואינן

הוספות

¹ ואף על גב דאין בכור נאכל במחלוקת, שאינו ניתן לאנשי משמר, אלא לכל כהן שירצה, כתרומה וכפדיון הבכור, מיהו תיפוק לו מינה, דלא יתנו בכור אלא למי שראוי לעבודה באותה שעה. [רש"י].

² אומר רבינו שמואל, דהוא רב אחאי שעשה השאלתות, שהיה מרבנן סבוראי, דבתר רבינא ורב אשי, דהוסיף הוראה, וכתבו אחרי כן דבריו בתוך השי"ס. ומיהו בכתובות אשכח רב אשי דמיירי בתריה. [תוס'].

³ הקדש בדק הבית, הם דברים שאינם קדושים קדושת הגוף להקרבה למזבח, אלא קדושת ממון בלבד, לעשות בהם צרכי הקדש כבדק הבית.

אבל כשיפדו אותם, ימכרום לצורכי קרבנות, [זכרים לצורך עולות, ונקיבות לצורך שלמים].

ולדעת רבי יהושע – אף על פי שאת הדברים הראויים רק לבדק הבית, הקדיש קדושת דמים בלבד, **דברים הראויים להקרבה למזבח בשלימות, כזכרים, הראויים להיקרב למזבח כליל כעולות, כוונתו שיהיו קדושים להקרבה למזבח,** ולא קדושת דמים. [ורק נקיבות שאינן ראויות להיקרב עולה, אלא שלמים שיש לבעלים חלק בהם, אין לומר שהתכוון להקדישם להקרבה, אלא לקדושת דמים, שניתנים להקדש בשלימות, וימכרו לצורכי שלמים ויביא בדמיהם עולות].

“עלת איש”

נאמר, “וְהִפְתָּן הַמִּקְרִיב אֶת עֹלֹת אִישׁ עֹר הָעֶלְיָה אֲשֶׁר הִקְרִיב לִפְתָּן לוֹ יְהִיָּה”, ומכאן, שעור העולה ניתן לכהנים, [ולהלן יתבאר בעזרה] שכן הדין גם בשאר קדשי קדשים].

אולם, מתוך שנאמר “עלת איש”, יש ללמוד, שלא כל העולות דינם כן, אלא רק “עלת איש”, להוציא עולה שאינה נחשבת “עלת איש”, שעורה אינו ניתן לכהנים. ונחלקו חכמים מה היא העולה הזו.

א. דעת רבי יהודה – “עלת איש” פרט

לעולת הקדש.

לדברי רבי חייא בר יוסף **ורב נחמן אמר רבה בר אבהו** – כוונת רבי יהודה לומר, שעולה הבאה מן המותרות, אין עורה

לעמוד על גבו. וכל זה מדין תורה, אבל חכמים אמרו, מאחר שהקדישוהו לבדק הבית, לא יקרב עד שייפדה מקדושת הדמים שעליו, על ידי נתינת דמיו לבדק הבית, [ואז כשייפדה, אין הפדיון לקדושת עולה שבו, אלא לקדושת הממון של בדק הבית שהוא מדברי חכמים].

ויש אומרים – האומר על קרבן עולה שיהא לבדק הבית, **מן התורה חל עליו הקדש דמים לבדק הבית,** ואינו קרב מחמת קדושת הגוף שבו, עד שיפדוהו מהקדש דמים שעליו, ויתנו את פדיונו לבדק הבית.

המקדיש נכסיו לבדק הבית

המקדיש לבדק הבית, בהמות תמימות הראויות להקרבה, מאחר שבאו ליד הקדש, אף על פי שהקדיש אותם קדושת דמים בלבד, כשהגזברים באים להפדותם, [כלומר למוכרם תמורת ממון שיכנס להקדש תחתיהם], אין מוכרים אותם אלא לצורך קרבנות, כי כל הקדש הראוי למזבח, [אף על פי שהוא הקדש דמים בלבד], אינו יוצא מידי מזבח.

ומי שהקדיש כל נכסיו לבדק הבית, **והיו בהם דברים שראויים רק לבדק הבית** [כממון וכלים], וגם **בהמות תמימות שראויות להקרבה.**

לדעת רבי אליעזר – מאחר שהקדיש נכסיו לבדק הבית, דין הבהמות כמבואר לעיל, שאינן קדושות קדושת הגוף להיקרב בעצמן למזבח, אלא קדושת דמים בלבד,

עולת הקדש, ולכן עורה אינו ניתן לכהנים.

וכן הדין לא רק לדעת האומרים שמן התורה חל עליה הקדש ממון של בדק הבית, ואם כן אינה "עלת אִישׁ" אלא עולת הקדש.

אלא אף לדעת האומרים [=עולא], שמן התורה לא חל עליה הקדש דמים, ועדיין היא כעולת

איש, אין זה אלא לעניין דברים שאין הקדושה יכולה לחול עליהם, כי הם מוקדשים ועומדים למזבח, כבשר העולה, ואינם שלו, אבל עור העולה, שאינו עומד להיות קרב למזבח, וגם הכהנים עדיין לא זכו בו, יכולה לחול עליו קדושת דמים של הקדש בדק הבית, ואם כן, לעניין העור, אין זו "עלת אִישׁ", [שעורה ניתן לכהנים], אלא עולת הקדש בדק הבית, ולכן עורה אינו ניתן לכהנים.

לדברי רב המנונא – כוונת רבי יהודה לומר, שהמקדיש כל נכסיו לבדק הבית, שלדעת רבי יהושע, זכרים של בהמות תמימות יקרבו בעצמם לעולות, אין עורותיהם ניתן לכהנים.

כי מאחר שהקדישים, אף שלעניין הקרבתם כוונתו שתהיה בהם קדושת הגוף להיקרב למזבח, ולא קדושת דמים לבדק הבית, לעניין העור שאינו קרב למזבח, כוונתו שתהא בו קדושת בדק הבית, ואם כן, לעניין העור אינם "עלת אִישׁ", שעורה ניתן לכהנים, אלא עולת הקדש, שעורה להקדש.

ב. דעת רבי יוסי ברבי יהודה – "עלת אִישׁ" פרט לעולת גרים.

וביאר רבינא, שהכוונה לעולת גר שמת

לכהנים. כי אינה נחשבת עולת איש, אלא עולת הקדש.

ולדעת האומרים שהיא קרבה לנדבת ציבור, באמת ניתן ללמוד דין זה מהכתוב "עלת אִישׁ", כי עולת ציבור אינה "עלת אִישׁ".

ומכל מקום, **גם לדעת האומרים שהיא קרבה לנדבת יחיד**, הדין כן, כי נאמר "עור הַעֲלָה", [בה"א, כלומר העולה הראשונה והידועה], ללמד, שלא נאמר דין זה, שהעור לכהנים, אלא בעולה שהיא עולה מתחילת הקדשה, ולא בעולה הבאה מן המותרות, שתחילת הקדושה היה באשם.

- ורב המנונא דחה את דברי רב נחמן אמר רבה בר אבוה, כי מבואר בברייתא, שכשאמר רבי יהודה שעולה הבאה מן המותרות אין עורה לכהנים, הקשו עליו, הלא יהוידע הכהן דרש מהכתובים שעור המותרות לכהנים, ולא השיב על כך רבי יהודה כלום, ואם כן הודה רבי יהודה שעור המותרות לכהנים. [דרשת יהוידע הכהן היא שכתוב אחד אומר, "אֲשֶׁם הוּא אֲשֶׁם אֲשֶׁם לֹה" שמשמע שהאשם לה' ולא לכהנים, וכתוב אחד אומר, "פְּחִטָּאת כְּאֲשֶׁם תֹּרֶה אַחַת לָהֶם חֲכֹן אֲשֶׁר יִכְפֹּר בּוֹ לֹה יִקְהָה", שמשמע שהאשם לכהן וייתיישבו שני הכתובים בדבר הבא ממותר אשם שהבשר לה' והעור לכהנים].

לדברי רבי אייבו אמר רבי ינאי – כוונת רבי יהודה לומר, שהמתפיס עולה לבדק הבית, מאחר שהתפיסה להקדש, אינה "עלת אִישׁ", [שעורה ניתן לכהנים], אלא

אָשֶׁר הַקָּרִיב, לרבות שאר קרבנות לדין זה. [ואף שניתן ללמוד דין זה בקל וחומר, כדברי רבי ישמעאל להלן, מילתא דאתיא בקל וחומר טרח וכתב לה קרא].

ועורות קדשים קלים אינם ניתנים לכהנים – כי נאמר, "עור העֶלָה", ללמוד, שרק עורות קדשי קדשים כעולה, ניתנים לכהנים, אבל לא עורות קדשים קלים.

ב. דעת משנתנו ודעת רבי ישמעאל בברייתא.

יש ללמוד בדין קל וחומר, שעורות שאר קדשי קדשים לכהנים. שכן כוחם של כהנים בשאר קדשי קדשים עדיף על כוחם בעולה, שהרי שאר קדשי קדשים בשרם לכהנים, ובשר העולה אינו ניתן לכהנים. ומעתה, אם העולה שכוחם חלש בה, עורה ניתן להם, כל שכן שאר קדשי קדשים שכוחם חזק בהם, שיהיה עורם ניתן להם. ואין לך לדחות קל וחומר זה בטענה מזבח יוכיח, כלומר מצינו שהמזבח זכה בבשר העולה ולא זכה בעורה, ואם כן יתכן שתהיה זכות בבשר בלא העור, וכמו כן יזכו הכהנים בשאר קדשי קדשים בבשר בלא העור, אין זו ראייה לעניינו, כי המזבח אין לו עור בשום מקום, ולכן לא זכה בעור העולה, אבל כהנים שמצינו שזכו בעור העולה, וקל וחומר שיזכו בעורות קדשי קדשים.

וקדשים קלים שבשרם לבעלים, גם עורם לבעלים.

ג. דעת רבי בברייתא.

דין שאר קדשים פשוט הוא מדין העולה, ואין צריך כתוב ללמוד שעורותיהם

בלא יורשים, שמעתה אין לעולה בעלים, ואינה "עֶלְתָּ אִישׁ", ועורה אינו ניתן לכהנים.

ג. דעת משנתנו ודעת הברייתא – "עלת איש" פרט לעולה שלא עלתה לאיש אלא נפסלה.

ודווקא כשנפסלה לגמרי, כגון שנשחטה במחשבת חוץ לזמנה או חוץ למקומה, ששוב אין מקריבים את הבשר, אז אין העור ניתן לכהנים מהכתוב "עֶלְתָּ אִישׁ", כי עולה פסולה זו אינה עולה כלל.

אבל אם לא נפסלה לגמרי, אלא רק לענין שלא עלתה לבעלים, כגון במחשבת שלא לשמה, מאחר שמקריבים את הבשר, **העור ניתן לכהנים,** ועניין זה למד מהריבוי "עור העֶלָה". [ומהריבוי הזה יש ללמוד שגם עור עולת נשים וגרים ועבדים ניתן לכהנים ולא רק עור עולת איש].

עורות שאר קדשי קדשים וקדשים קלים

כבר נתבאר, שעור העולה ניתן לכהנים, שנאמר, "וְהִפְתָּהּ הַמִּקְרִיב אֶת עֶלְתָּ אִישׁ עֹר הָעֶלָה אֲשֶׁר הַקָּרִיב לִפְתָּן לוֹ יִהְיֶה".

וכמו כן, עורות שאר קדשי קדשים ניתנים לכהנים. אבל עורות קדשים קלים אינם ניתנים לכהנים אלא לבעלים.

ונחלקו חכמים מניין הדינים הללו למדים.

א. דעת תנא קמא בברייתא.

עורות שאר קדשי קדשים ניתנים לכהנים – כי נאמר בכתוב לעניין עולה, "עור העֶלָה"

מהכתוב, "וְהִכְהֵן הַמִּקְרִיב אֶת עֹלֹת אִישׁ עֹר
הָעֹלָה אֲשֶׁר הִקְרִיב לִפְנֵי לַו יְהִיָּה", דווקא לו
ולא למי שלא היה ראוי לעבודה.

ולדעת רבי ישמעאל – דין זה למד
מהכתוב, "אֲשֶׁר הִקְרִיב", המלמד שרק זה
שהקריב, [כלומר היה ראוי להקריב], הוא
נוטל חלק בעורות. [אבל הכתוב "לו יְהִיָּה",
בא ללמוד בגזרה שווה מדין אשם, וללמד,
שכשם שעצמות האשם מותרות, כך
עצמות העולה מותרות].¹

דף קד

עור פסול

א. דעת רבי.

כשהעור על גבי הבשר, **דין העור תלוי
בבשר**, וכשהבשר נפסל, גם העור נפסל
כמותו, ואין חילוק בין פסול שארע קודם
זריקת הדם, [כגון שנפסל הבשר על ידי
שנשחט הקרבן במחשבת פסול], לבין פסול
שאחר זריקת הדם, [כגון שיצא הבשר חוץ
לקלעים אחר שכבר הותר בזריקת הדם],
ובכל אופן, כשנפסל הבשר, העור נפסל
עמו.

וכשהעור מופשט מהבשר [בעודו כשר],
הכל תלוי בזריקת דם הקרבן, ואין חילוק
אם בשעת זריקת הדם הבשר כשר
והזריקה כשרה, או שבשעת זריקת הדם

לכהנים, **שכן מצינו בכל מקום שהעור
הולך אחר הבשר**.

לעניין פרים הנשרפים ושעירים הנשרפים
מפורש בכתוב שהעור נשרף עם הבשר
שנאמר "וְאֵת הַפֶּרַע וְאֵת עֹרֹו וְאֵת בְּשָׂרוֹ וְאֵת
פְּרָשׁוֹ שָׂרַף בְּאֵשׁ מִחוּץ לַמִּחֲנֶה".

חטאת ואשם וזבחי שלמי ציבור בשרם
ניתן לכהן, והעור עמו, [שהרי לא הצריכו
להפשיט, ונתנו לכהן כמות שהם], ומעתה, רצו
מפשיטים את העור, ונוטלים אותו, לא
רצו, אוכלים את הבשר עם העור.

קדשים קלים בשרם ניתן לבעלים, והעור
עמו, [שהרי לא הצריכו להפשיט, ונתנו לבעלים
כמות שהם], ומעתה, רצו מפשיטים את
העור, ונוטלים אותו, לא רצו, אוכלים את
הבשר עם העור.

ורק לעניין עולה שנאמר בה הפשט,
"וְהִפְשִׁיט אֶת הָעֹלָה וְנִתַּח אֹתָהּ לְנִתְחִיָּה",
ונתפרש בתורה שהבשר למזבח, הוזקק
לומר שאין העור כבשר, אלא ניתן לכהנים.

כהן שלא היה ראוי

לעבודה אינו חולק בעורות

כבר נתבאר, שכהן שלא היה ראוי לעבודה,
כאונן, וטבול יום, ומחוסר כיפורים, אינו
חולק בבשר הקדשים. וכמו כן, כהן שלא
היה ראוי לעבודה, אינו חולק בעורות
קדשי קדשים.

לדעת תנא קמא ורבי – דין זה למד

הוספות

¹ כפי שנתבאר בדף פ"ו.

על פי שהוא בפני עצמו.

ולדעת רבי, מאחר שמעיקר הדין הזריקה כשרה, [שהרי מודה רבי יהושע שבדיעבד¹ אם נזרק הדם הבעלים מתכפרים], ורק לכתחילה, מאחר שהבשר פסול אין לזרוק את הדם, אין זה אלא כשהבשר ניתן לבעלים, אבל לעניין העור הניתן לכהנים, אין להפסידם אותו, ומאחר שנזרק הדם, העור כשר, והכהנים מקבלים אותו.

כדעת מי משנתנו

[עניין זה מבואר בגמרא מדף ק"ג]

לכאורה, המשנה הראשונה, "כל שלא זכה המזבח בבשרה לא זכו הכהנים בעורה", היא **כדעת רבי אלעזר ברבי שמעון**, האומר, שאין עור מוכשר בלא בשר, ולפיכך, אם ארע פסול בבשר קודם זריקה, שוב אין העור מוכשר בה, ואפילו הוא בפני עצמו.

אולם אביי ביאר משנה זו אף כדעת רבי, שאין כוונת המשנה שלא יתכן בדין שיהיה העור לכהנים בלא בשר למזבח, אלא שכך היא הרגילות, כי בדרך כלל אין מפשיטים את העור קודם זריקת הדם, ומאחר שבדרך כלל בשעת זריקת הדם העור מחובר בבשר, באופן הזה הוא נידון כבשר, ואינו מוכשר אלא אם כן הבשר כשר.

ולכאורה, המשנה השניה, "כל הקדשים שארע בהם פסול קודם הפשטם אין עורותיהם לכהנים אבל ארע בהם פסול

כבר נפסל הקרבן והזריקה פסולה, ובכל אופן מאחר שנזרק הדם הוא מכשיר את העור שעומד בפני עצמו.

ב. דעת רבי אלעזר ברבי שמעון.

בין כשהעור על גבי הבשר, ובין כשהעור מופשט מהבשר, הכל תלוי בזריקת דם הכשר.

אם כשנזרק הדם היה הבשר כשר, ואם כן, היתה זריקת הדם כשרה, הוכשר בכך העור, ומעתה אפילו אם יפסל הבשר כשהעור על גביו, העור אינו נפסל.

אבל אם בשעת זריקת הדם כבר נפסל הבשר, ואם כן היתה זריקת הדם פסולה, לא הוכשר בה העור, אפילו אם כבר היה מופשט מהבשר, כי אין הדם מרצה על העור בפני עצמו כשהזריקה פסולה.

ומבואר בגמרא, שמחלוקת זו, [לעניין עור מופשט, אם מתכפר על ידי הדם כשהבשר פסול], **היא רק אם במחלוקת המבוארת להלן, הלכה כרבי יהושע.**

שכן לדעת רבי אלעזר, זריקת דם כשרה אף כשהבשר פסול, ואם כן ודאי שהיא **מרצה על העור המופשט, אף על פי שהבשר פסול.**

ורק לדברי רבי יהושע, האומר, שלכתחילה אין לזרוק את הדם כשהבשר פסול, נחלקו.

שלדעת רבי שמעון בן אלעזר, מאחר שאין לזרוק את הדם כשהבשר פסול, זריקה פסולה היא, ואינה מכשירה את העור אף

¹ הוספות

¹ כן הדין רק ביוצא אבל לא בנאבד.

אמר רבי חנינא סגן הכהנים: מימי לא ראיתי עור מופשט יוצא לבית השריפה מחמת שהוא פסול.

- יש אומרים שאמר זאת כי סבר כדעת רבי שעור מופשט מוכשר בזריקת הדם אפילו הבשר פסול ולכן לעולם לא יהיה עור מופשט פסול.

- ויש אומרים שאמר זאת אף על פי שסבר כדעת רבי אלעזר ברבי שמעון כי אף שבדין יתכן שיהיה עור מופשט פסול כגון כשהבשר פסול מכל מקום לא ארע זאת בימיו כי אין רגילים להפשיט אלא אחר הזריקה ואחר הזריקה שוב אין העור נפסל.

פסול שנמצא אחר הזריקה בהכשר אבל היה קודם לכן

כבר נתבאר שלדברי הכל אם היה הפסול אחר שנזרק הדם והופשט העור לא נפסל העור ואם היה הפסול קודם הפשטה וזריקה לדברי הכל נפסל העור.

וכשהיה הפסול טריפה בבני מעיים היה קיים קודם זריקת הדם והפשטת העור אבל לא נתגלה אלא לאחר זריקת הדם והפשטת העור.

לדעת רבי חנינא – הכל תלוי בשעת הכרת הפסול, ומאחר שלא ניכר הפסול אלא אחר זריקה והפשט, העור לכהנים. ואמר רבי עקיבא, [שרבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן

אחר הפשטם עורותיהם לכהנים", היא **כדעת רבי**, האומר, שאם הופשט העור, הדם מרצה עליו, אף על פי שהבשר פסול.

אולם רבא ביאר משנה זו אף כדעת רבי אלעזר ברבי שמעון, שהפשט האמור במשנה אינו הפשט בפועל, אלא זריקת הדם המתירה את העור להפשטה, כלומר אם נפסלו הקדשים קודם זריקה, אין העור לכהנים, [ואפילו הופשט קודם שנפסלו], ואם נפסלו אחר הזריקה, העור לכהנים, [ואפילו נפסלו קודם שהופשטו].

קרוב שנפסל בשרו לפני זריקת דמים

לדעת רבי יהושע – כשם שאין קרבן כשר אלא כשנזרק דמו בהכשר, כך אין קרבן כשר אלא כשבזריקת הדם יוכשר הבשר, אבל אם נפסל הבשר קודם זריקת הדם, אף על פי שלא נפסל הדם, אין זורקים את הדם, שנאמר, "וְעִשִּׂיתָ עֲלֵהֶיךָ הַבֶּשֶׂר וְהָדָם", ללמד, שאין עושים את הקרבן, אלא אם כן ניתן לעשות בו גם דם [בזריקה] וגם בשר [באכילה]. ומכל מקום מודה רבי יהושע שבדיעבד אם נזרק הדם נתכפרו הבעלים אף על פי שאין בשר כשר.

ולדעת רבי אליעזר – אף כשהבשר פסול, זורקים את הדם, שנאמר, "וְדָם זָבַחְיָךְ יִשְׁפָּךְ", ללמד, שעושים את הדם גם כשהוא לבדו כשר. [והכתוב "וְעִשִּׂיתָ עֲלֵהֶיךָ הַבֶּשֶׂר וְהָדָם" מלמד, שהאימורים ניתנים למזבח בזריקה כמו הדם, כפי שנתבאר בדף ס"ב].

שלושה בית הדשן

א. בית הדשן גדול שהיה בעזרה.

ששם שורפים: (א) פסולי קדשי קדשים [שמחיצת אכילתם בעזרה ואין להוציאם ממנה]. (ב) ופסולי אימורים [אפילו] של קדשים קלים [שמקום הקטרתם בעזרה ואין להוציאם ממנה]. (ג) **ופרים הנשרפים ושעירים הנשרפים שאירע בהן פסול קודם זריקה** [כי מאחר שעוד שלא הגיע זמנם לצאת מהעזרה נשרפים בעזרה]. (ד) **ולדעת לוי** שם שורפים אותם **גם כשארע בהם פסול אחר זריקה קודם שיצאו מהעזרה.**

ב. בית הדשן אחר היה בהר הבית.

לדעת רב נחמן אמר רבה בר אבוה – שם שורפים פרים הנשרפים ושעירים הנשרפים שאירע בהן פסול אחר זריקה אפילו עודם בעזרה, [כי מאחר שהגיע זמנם לצאת לפיכך נשרפים חוץ לעזרה].

ולדעת לוי – אין שורפים אותם שם אלא כשארע בהם פסול אחר שכבר יצאו בפועל מהעזרה.

ג. בית הדשן שלישי חוץ לשלוש מחנות.

ששם שורפים פרים הנשרפים ושעירים הנשרפים כשלא ארע בהם פסול אלא נשרפים **כמצוותם.**

חוץ לזמן בשריפת פרים ושעירים הנשרפים

כבר נתבאר בכמה מקומות שאימורים

פוסק כמותו], שכן הדין גם לעניין בכור בעל מום שכשהוא כשר ניתן לכהן בכל מקום לאכילה, ואם מת עורו אסור וטעון קבורה, שכל זה כשניכר פסולו קודם שחיטה והפשט, אבל אם ניכר פסולו רק אחר שחיטה והפשט, כגון שהיה טריפה בבני מעיים, הרי זה כקרבן שניכר פסולו אחר זריקה והפשט, ועורו ניתן לכהן, ואינו טעון קבורה].

ולדעת חכמים [שהלכה כמותם] – הכל תלוי בשעת הפסול ממש, ומאחר שהיה הפסול קודם זריקה והפשט אין העור לכהנים. [בין בקרבנות ובין בבכור בעל מום בגבולין¹].

מקום שריפת פרים ושעירים הנשרפים

פרים ושעירים הנשרפים, אחר גמר עבודת הדם, מוציאים את כל גופם חוץ לשלוש מחנות לשריפה, והמתעסקים בהם בשריפתם טמאים לטמא בגדים [ולא רק אוכלים ומשקים].

ודווקא כשהם נעשים כהלכתם, אבל אם ארע בהם פסול, הם נשרפים בבית הבירה, [לדעת רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן, מקום יש בהר הבית ובירה שמו. ולדעת ריש לקיש, כל הבית קרוי בירה, שנאמר, "וְלִבְנֹת הַבֵּיָרָה אֲשֶׁר הִכִּינֹתֶינִי", והמתעסקים בהם אינם מטמאים בגדים.

¹ חוספות

¹ עור קדשים פסול יוצא לבית השריפה אבל עור בכור פסול אינו יוצא לשריפה ודלא כפירוש תלמידי תרביצאי שטעו לומר שגם הוא יוצא להשרף. [רש"י].

אבל לדעת ריש לקיש, האומר, שבשר קדשים קלים נפסל כשיצא חוץ לעזרה קודם זריקת הדם, כי עדיין לא הגיע זמנו לצאת, [עד אחר זריקה], **יש להסתפק**, מה הדין לעניין בשר פרים ושעירים הנשרפים, האם דינו כדין בשר קדשים קלים, שהם נפסלים כשיצאו קודם זריקה, או מאחר שסופו לצאת חובה, אינו נפסל ביציאה, ואינו כקדשים קלים, שרשות היא בלבד להוציאם בסוף.

יציאת רוב

[לדעת חכמים], אין הפרים והשעירים מטמאים את העוסקים בהם, אלא כשיצאו חוץ לעזרה.

וכשיצאה רוב הבהמה, בכל אופן שהוא, היא נידונית כאילו יצאה כולה אפילו הרוב שבחוץ הוא על ידי מיעוט של אבר כלומר יצאו לחוץ אברים שלמים שהם פחות מרובה ועוד מקצת אבר שיחד עמו הם רוב אין אומרים שאותו מקצת אבר נידון כרוב אותו אבר שבפנים ואם כן אותו מקצת נחשב כפנים ואין כאן רוב פר בחוץ אלא מאחר שרוב הפר בחוץ הוא מטמא את המתעסקים בו.

אבל כשיצא חצי פר לחוץ, ובאותו חצי פר יש רוב אבר, הסתפק רבי אלעזר, האם יש לדון את מיעוט אותו אבר שבפנים כרובו של אותו אבר שבחוץ, ואחר שנדון את מיעוט האבר הזה כאילו הוא בחוץ, נחשב את הבשר כאילו יצא רובו, ומטמא את המתעסקים בו. או שיש לדון את מיעוט

ובשר נפסלים בלינה [כלומר אם נותרו אחר הזמן הראוי לעשייתם הם נפסלים] וכמו כן אם נעשו מתחילה במחשבה להקטיר אימוריהם או לאכול בשרם אחר הזמן הם נפסלים.

אבל לעניין שריפת פרים ושעירים הנשרפים שאינה לא אכילת אדם כבשר שאר קרבנות ולא אכילת מזבח כהקטרת אימורים אינה נחשבת כאכילה לעניין פסול מחשבה **ואם נעשו במחשבה לשורפם אחר זמנם לא נפסלו.**

ואם נותרו אחר זמנם [כשנעשו במחשבה נכונה] **ספק בגמרא אם נפסלו בלינה או שניתן לשורפם גם למחרת.**

יציאה לפני זריקת דמים

פרים ושעירים הנשרפים

כבר נתבאר בכמה מקומות שדם או אימורים נפסלים ביציאתם מן העזרה.

וכמו כן נתבאר בדף פ"ט שנחלקו חכמים מה דין בשר קדשים קלים שיצא חוץ לעזרה לפני זריקת הדם האם נפסל בכך כי עדיין לא הגיע זמנו לצאת או לא נפסל הואיל וסופו לצאת.

ומעתה, **לדעת רבי יוחנן**, האומר, שלא נפסלו הואיל וסופם לצאת, [אף שאין חובה להוציאם], כל שכן שפרים ושעירים הנשרפים, שיצאו קודם זריקה, **אינם נפסלים בכך**, הואיל וסופם לצאת, [ויש אף חובה להוציאם].

מִנְבִלְתָם עַל כָּל זָרַע זָרַע אֲשֶׁר יִזְרַע טְהוֹר
הוא. וְכִי יִתֵּן מַיִם עַל זָרַע וְנִפְל מִנְבִלְתָם
עָלָיו טָמֵא הוּא לְכֶם”.

למדנו שזרעים כלומר אוכלים, שאין בהם
אלא טומאה קלה, לטמא אוכלים
ומשקים, אינם מקבלים טומאה אלא
בהכשר, [שיפול עליהם מים. א”י שתגע
בהם טומאה].

ומכאן למד רבי ישמעאל בבנין אב, שכל
שהוא כאוכלים, שטמא טומאה קלה, אינו
מקבל טומאה אלא בהכשר, אבל כל שסופו
לטמא טומאה חמורה, כגון נבלת עוף
טהור, שמטמאת אדם בבית הבליעה, אינה
צריכה הכשר לקבלת טומאה.

לדעת רבי מאיר – דבר שסופו לקבל
טומאה חמורה, טמא הוא מאליו מעתה
טומאה קלה בכל אופן. [ומכל מקום אינו
עושה ראשון ושני אחריו, אלא מטמא אחד
בלבד, כי כל שאינו מטמא אדם אינו עושה
ראשון ושני]

ולדעת חכמים – דבר שסופו לקבל טומאה
חמורה, טמא הוא מעתה טומאה קלה
מאליו, רק אם הוא דבר הראוי לקבל
טומאה עתה.

טומאת הנשרפים

[למי שאינו מתעסק בהם]

אף על פי שאין הנשרפים מטמאים את
הנוגע בהם טומאה חמורה לטמא בגדים
[כטומאה שמטמאים את המתעסקים
בהם] מכל מקום טומאה קלה הם

האבר הזה שבפנים, כשאר הבהמה
שבפנים, שהוא מחובר בה, ואין לדון את
הפר כאילו יצא רובו.

דף קה

ורבה בר רב הונא הסתפק מה הדין
כשמתעסקים בו חמשה בני אדם להוציאו
ויצאו שלושה ונשארו שנים בפנים וגם חצי
הפר בפנים האם הדבר תלוי במי שאוחזים
אותו, ואם כן נחשב כרובו בחוץ,
והמתעסקים בו [שבחוץ] מטמאים, או
שהדבר תלוי במקומו ממש, ומאחר שחציו
בפנים המתעסקים בו אינם מטמאים.

פרים ושעירים הנשרפים שיצאו וחזרו

[לדעת חכמים], אין המתעסקים בהם
מטמאים, אלא בהתקיים שני תנאים. (א)
יצאו רובם של פרים מחוץ לעזרה. (ב)
המתעסקים בהם עומדים מחוץ לעזרה.

ונסתפק רבי אלעזר, מה הדין כשיצאו
הפרים חוץ לעזרה וחזרו ונכנסו, האם בכך
שיצאו פעם אחת, כבר נתקיים בהם התנאי
הראשון, ומעתה, המתעסקים בהם
מבחוץ, [כגון שבאים לאוחזם להוציאם
במקלות מבחוץ], מטמאים בגדים, או
מאחר שעתה הפרים בפנים, אין
המתעסקים מטמאים בגדים.

[לדעת רבי מאיר] **כזית נבלת**

עוף טהור מטמאת בלא הכשר

בעניין טומאת אוכלים נאמר, "וְכִי יִפֹּל

בגדים שנאמר בקרבנות יום הכיפורים
"וְהִשְׂרֵף אֹתָם יַכְבֵּס בְּגָדָיו וְרָחַץ אֶת בְּשָׂרוֹ
בַּמַּיִם וְאֶחָרֵי כֵן יָבֹא אֶל הַמִּזְבֵּחַ" ונחלקו
חכמים ממתאי הם נטמאים.

א. דעת חכמים.

בעניין פר כהן משיח ופר העלם דבר של
ציבור ושפיכת דשן נאמר שלוש פעמים
שריפה, "אֶל מְחוּץ לַמִּזְבֵּחַ" ומכאן שהם
חוץ לשלוש מחנות [כי דין כולם שווה ולא
נשנה הדין בכל אחד אלא ללמד על מחנה
נוסף].

ומצד שני, בעניין קרבנות יום הכיפורים
נאמר פעם אחת, "וְאֵת פֶּרֶת הַחֲטָאת וְאֵת שְׂעִיר
הַחֲטָאת אֲשֶׁר הוּבָא אֶת דָּמָם לְכַפֵּר בְּקֹדֶשׁ יוֹצֵיא אֶל
מְחוּץ לַמִּזְבֵּחַ וְשָׂרְפוּ בְּאֵשׁ אֶת עֲרֹתָם וְאֵת בְּשָׂרָם
וְאֵת פְּרָשָׁם", ומשמע שהם נשרפים חוץ
למחנה אחד.

ומאחר שדין כולם שווה [כמבואר במקום
אחר], יש ליישב את הסתירה בין
הכתובים, כך, שאמנם מקום השריפה היא
חוץ לשלוש מחנות, אבל היוצאים לשרוף
מטמאים, **כשיצאו חוץ למחנה אחד,**
כלומר חוץ לעזרה, שהיא מחנה שכינה.

וכשנושאים את הבשר במוטות, אם יצאו
המהלכים תחילה חוץ לחומת העזרה
והאחרונים לא יצאו, [ורוב הבשר בחוץ¹],
הראשונים שיצאו מטמאים בגדים,
והאחרונים שעוד לא יצאו, אינם מטמאים
בגדים עד שיצאו.

מטמאים אותם לטמא אוכלים ומשקים.
לדעת חכמים – השעיר המשתלח שונה
מהנשרפים, כי הוא חי, ואין בעל חיים
מטמא.

ולדעת רבי מאיר – דין השעיר המשתלח
כדין הנשרפים והוא מטמא טומאה קלה
בחיו.

ומכל מקום, אין הנשרפים מטמאים
טומאה קלה את הנוגע בהם, אלא אחר
שיצאו חוץ לעזרה, אבל בתוכה טהורים
הם לגמרי.

חיבורי אוכלים על ידי משקים, [כגון חצי
זית נבלה מכאן, וחצי זית נבלה מכאן,
ומשקה טופח באמצע, ונוגע בשניהם].

חיבור לטומאה קלה, [כלומר מחברם
לטמא אוכלים ומשקים הנוגעים באחד מן
החצאים האלו].

ואין חיבור לטומאה חמורה, [לטמא אדם
וכלים].

ואף לעניין טומאה קלה, אינו מטמא אלא
אחד, אבל אין מונים בו ראשון ושני.

ממתי המתעסקים מטמאים בגדים

מבואר בכתובים שהמתעסקים בשריפת
פרים ושעירים הנשרפים טמאים לטמא

הוספות

¹ ועיין בתוסי'.

ב. דעת רבי שמעון.

ג. "על שפך הדשן".

נאמר בעניין פר כהן משיח, "והוציא את כל הפר אל מחוץ למחנה אל מקום טהור אל שפך הדשן וישרף אתו על עצים באש על שפך הדשן וישרף".

לדעת רבי יוסי הגלילי – הכתוב הזה מלמד, **שצריך שיקדים לשם דשן מזבח**, כלומר תחילה ישפוך במקום מדשן המזבח כדי שהמקום יהא נקרא מקודם לכן מקום שפך הדשן ואחר כך ישרוף את הפר.

ולדעת רבי אליעזר בן יעקב – הכתוב הזה מלמד, שצריך לשרוף את הפר **במקום מדרון** כדי שיהיה הדשן משתפך שם. [לדברי רבא, רבי אליעזר בן יעקב חולק על דינו של רבי יוסי הגלילי. ולדברי אבבי, רבי אליעזר בן יעקב מודה לדינו של רבי יוסי הגלילי, ורק מוסיף עליו דין נוסף].

ג. מי מטמא בגדים בעסק שריפת הנשרפים.

רק המתעסקים בגוף הפרים והשעירים לצורך השריפה, הם בלבד מטמאים בגדים. לדעת חכמים הנושאים אותם לשריפה בכלל זה משעה שיצאו מהעזרה. ולדעת רבי שמעון, רק המתעסקים בהם בשעת השריפה עצמה, אולם קודם שדלק האש בשר אין מטמאים בגדים כלל.

אבל אלו שאינם מתעסקים בגוף הפרים, כגון מדליק את האש, או מסדר את המערכה, אינם מטמאים.

ד. עד מתי מטמאים בגדים.

לדעת תנא קמא – עד שנעשים אפר, המתעסק בהם נטמא.

אין השורף מטמא בגדים עד **שידלוק האש בכל הבשר.**

[אבל הכתוב "אל מחוץ למחנה" האמור בפר יום הכיפורים לא בא ללמד שיטמאו משעה שיצאו חוץ למחנה אחד, אלא לדורשו בגזרה שווה, מהכתוב, "והוציא אתה אל מחוץ למחנה" האמור בעניין פרה אדומה, וללמד, שכשם שפר יום הכיפורים נשרף חוץ לשלוש מחנות, כך פרה אדומה נשרפת חוץ לשלוש מחנות, וכשם שפרה אדומה נעשית במזרחה של ירושלים, שנאמר בה, "והזהה אל נכח פני אהל מועד", כלומר כנגד הפתח, שהיה במזרח, כך פרים ושעירים נשרפים במזרחה של ירושלים].

דף קו

מדיני שריפת פרים ושעירים הנשרפים

א. באיזו רוח.

לדעת רבי שמעון – שורפים אותם [חוץ לשלוש מחנות], **במזרחה של ירושלים** [כמבואר לעיל].

ולדעת חכמים – שורפים אותם [חוץ לשלוש מחנות] **בצפונה של ירושלים**, שכן כל מעשי חטאת נעשים בצפון, [בעזרה בצפון העזרה, וחוף לעזרה גם כן בצד צפון].

ולדעת רבי [אלעזר ברבי] שמעון – עד פי שעוד לא נעשו אפר, אינם מטמאים את
שיתך הבשר, כלומר, עד שנעשים המתעסקים בהם.
חרוכים, אבל משעה שנעשו חרוכים, אף על

סליק פרק מבול יום

שעונשו כרת [לעושה במזיד, ובשוגג חייב חטאת].

פרק שלושה עשר השוחט והמעלה

איסור לא תעשה מבואר בכתוב, "השֹׁמֵר לְךָ פֶּן תַּעֲלֶה עֲלֶיךָ בְּכָל מְקוֹם אֲשֶׁר תִּרְאֶה". ו"השֹׁמֵר" ו"פֶּן" הם איסורי לא תעשה, כמאמר רבי אבין אמר רבי אליעזר, כל מקום שנאמר "השֹׁמֵר" "פֶּן" ו"אֵל" אינו אלא לא תעשה¹.

ועונש כרת מבואר בכתוב, "אֲשֶׁר יַעֲלֶה עֲלֶה אוֹ זָבַח. וְאֵל פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד לֹא יָבִיאוּ... וְנִכְרַת הָאִישׁ הַהוּא מֵעַמּוּי".

השוחט קרבנות בחוץ

[כשהוקדשו בשעת איסור הבמות]

כל הקרבנות יש לשוחטם בעזרה, והשוחט אותם [אפילו לשם ה']², חוץ לעזרה, [כשהוקדשו אחר איסור הבמות], **עובר באיסור לא תעשה שעונשו כרת** [לעושה במזיד, ובשוגג חייב חטאת].

עונש כרת מבואר בכתוב, "אֲשֶׁר יִשְׁחַט... וְאֵל פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד לֹא יָבִיאוּ... וְנִכְרַת הָאִישׁ הַהוּא מִקִּרְבַּ עַמּוּי".

ולעניין איסור לא תעשה:

א. מתחילה רצו לומר, שאיסור לא תעשה זה, למד מהכתוב, "וְלֹא יָזָבְחוּ עוֹד", המלמד, שאסור לזבוח את הקרבנות בעוד מקום חוץ מהעזרה.

- אולם דחו זאת, כי הכתוב הזה מדבר רק

דף קו

פרשת שוחט או מעלה בחוץ

וַיְדַבֵּר ה' אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר. דַּבֵּר אֶל אֶהֱרֹן וְאֶל בָּנָיו וְאֶל כָּל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵיהֶם זֶה הַדָּבָר אֲשֶׁר צִוָּה ה' לֵאמֹר. אִישׁ אִישׁ מִבֵּית יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר יִשְׁחַט שׂוֹר אוֹ כֶּשֶׂב אוֹ עֵז בַּמִּחְנֶה אוֹ אֲשֶׁר יִשְׁחַט מִחוּץ לַמִּחְנֶה. וְאֵל פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד לֹא יָבִיאוּ לְהַקְרִיב קִרְבָּן לַה' לִפְנֵי מִשְׁכַּן ה' דָּם יִחָשֵׁב לְאִישׁ הַהוּא דָּם שִׁפָּךְ וְנִכְרַת הָאִישׁ הַהוּא מִקִּרְבַּ עַמּוּי. לְמַעַן אֲשֶׁר יָבִיאוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת זְבָחֵיהֶם אֲשֶׁר הם זְבָחִים עַל פְּנֵי הַשֹּׁדֶה וְהִבְיִיאוּ לַה' אֵל פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד אֶל הַכֹּהֵן וְזָבְחוּ זְבָחֵי שְׁלָמִים לַה' אוֹתָם. וְזָרַק הַכֹּהֵן אֶת הַדָּם עַל מִזְבֵּחַ ה' פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד וְהַקְטִיר הַחֶלֶב לְרִיחַ נִיחַח לַה'. וְלֹא יָזָבְחוּ עוֹד אֶת זְבָחֵיהֶם לְשַׁעִירִם אֲשֶׁר הם זָנִים אַחֲרֵיהֶם חֲקַת עוֹלָם תִּהְיֶה זֹאת לָהֶם לְדֹרֹתָם. וְאֵלֵהֶם תֹּאמַר אִישׁ אִישׁ מִבֵּית יִשְׂרָאֵל וּמִן הַגֵּר אֲשֶׁר יִגֹּר בְּתוֹכְכֶם אֲשֶׁר יַעֲלֶה עֲלֶה אוֹ זָבַח. וְאֵל פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד לֹא יָבִיאוּ לְעִשׂוֹת אוֹתוֹ לַה' וְנִכְרַת הָאִישׁ הַהוּא מֵעַמּוּי.

המעלה קרבנות בחוץ

אימורים של הקרבנות, יש להעלותם על מזבח שבעזרה. והמעלה אותם חוץ לעזרה [אפילו לשם ה']², **עובר באיסור לא תעשה**

¹ חספות

² יל"ע אם המעלה בחוץ נחשב כעובר בשני איסורי לא תעשה, כי נאמר בדבר גם "השומר" וגם "פֶּן". ועיין במסכת מנחות דף צ"ט ע"ב.

איסור הבמות], **למד בקל וחומר**, שכן הכתוב "ולא יזבחו עוד" מלמד, איסור לא תעשה לשוחט בחוץ בשעת איסור במות קרבנות שהוקדשו בשעת היתר במות ומעתה אם בשחיתת קרבנות אלו בחוץ [שאינן עונש כרת בדבר כפי שיתבאר בעזה"י להלן] יש בדבר איסור לא תעשה כל שכן שיש איסור לא תעשה לשוחט בחוץ קרבנות שהוקדשו בשעת איסור במות [שכן בדבר זה יש אף עונש כרת].

ודחו זאת, כי לדברי הכל אין מזהירים מן הדיון, כלומר אין למדים איסור לא תעשה על ידי קל וחומר.

ג. ולדעת רבי יוחנן, איסור לא תעשה זה, למד בגזרה שווה, "הבאה" "הבאה", שנאמר בעניין שחיתת חוץ, "וְאֶל פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד לֹא הִבְיֵאוּ", ונאמר בעניין העלאת חוץ, "וְאֶל פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד לֹא יִבְיֵאוּ", ללמוד בגזרה שווה, שכשם שבהעלאת לא ענש כרת בלא אוהרת לא תעשה, כך בשחיתה לא ענש כרת בלא אוהרת לא תעשה.

ד. ולדעת רבא על פי דברי רבי יונה [בדף

קרבנות שהוקדשו בשעת היתר הבמות, כלומר קודם שהוקם המשכן, שאף על פי שבשעת הקדשם היה מותר לשוחטם בכל מקום, אחר שהוקם המשכן ונאסרו הבמות, אסור לשוחטם בחוץ לעזרה.

אבל אין ללמוד מהכתוב הזה, איסור לא תעשה לשחיתת קרבנות בחוץ, כשהוקדשו בשעת איסור הבמות.

[ומתוך שלא נאמר, "ולא יזבחו" □ אֶת זְבַחֵיהֶם לְשַׁעֲרֵם אֲשֶׁר הֵם זְנִים אֲחֵרֵיהֶם", אלא, "ולא יזבחו עוד אֶת זְבַחֵיהֶם לְשַׁעֲרֵם אֲשֶׁר הֵם זְנִים אֲחֵרֵיהֶם", יש ללמוד דין נוסף¹, והוא, שהזובח בהמה לעבודה זרה ששמה מרקוליס, אף על פי שאין דרך עבודתה בכך, אלא בבזיונה, כלומר בזריקת אבנים עליה, מכל מקום הזובח לה חייב². (ואם היתה דרך עבודתה בכך, היה חייב על כך מהכתוב, "הַשְּׂמֶר לָךְ פֶּן תִּנְקַשׁ אֲחֵרֵיהֶם אַחֲרֵי הַשְּׂמֶדֶם מִפְּגִיד וְפֶן תִּדְרֹשׁ לְאַלְהֵיהֶם לְאִמֹר אֵיכָה יַעֲבֹדוּ הַגּוֹיִם הָאֵלֶּה אֶת אֱלֹהֵיהֶם וְאֶעֱשֶׂה כֵּן גַּם אֲנִי]].

ב. ואביי רצה לומר, שאיסור לא תעשה זה לשוחט קרבנות בחוץ [כשהוקדשו בשעת

הוספות

¹ כדי ללמוד שהשוחט למרקוליס חייב, די היה לכתוב, "ולא עוד את זבחייהם לשעירים", ומתוך שנכתב "ולא יזבחו", למדנו אזהרה לשחיתת חוץ הכתובים בעניין הסמוך [רש"י לפנינו]. [ובספר ישן פירש באופן אחר, והוא], שאם לא בא הכתוב אלא לאזהרה אחת, די היה לכתוב "ולא יזבחו", ומתוך שנכתב "ולא יזבחו עוד", משמע שבא ללמד איסור נוסף. [בנין שלמה].

² מתוך פירוש רש"י נראה, שלא נצרך הכתוב הזה אלא לעבודה זרה שדרכה בעבודת בזיון, אבל אם דרכה בעבודת כבוד, אף על פי שאין דרכה בזביחה, האיסור ידוע אף בלא הכתוב הזה. אולם התוסי' כתבו, שהכתוב הזה מלמד שהדבר אסור בכל עבודה זרה שאין דרכה בזביחה, בין אם דרכה בעבודת בזיון, ובין אם דרכה בעבודת כיבוד. ורבינו תם מפרש, שנאמרו שני כתובים לאיסור זביחה לעבודה זרה שאין דרכה בכך, (א) "ולא יזבחו עוד", (ב) "זובח לאלהים יחרם", האחד בא ללמד איסור לזו שדרכה בכבוד, והאחד בא ללמד איסור לזו שדרכה בבזיון.

בקל וחומר.

ומכל מקום, אף לפי סברא זו, שניתן ללמוד איסור לא תעשה בקל וחומר, היתה התורה צריכה לכתוב בפירוש איסור לא תעשה באכילת חלב, **כי אין דרך ללמוד איסור זה בקל וחומר.**

א. כי אם נבוא ללמוד איסור לא תעשה לאכילת חלב [החמור שיש בו כרת], **מאיסור אכילת נבילה או מאיסור אכילת שרצים טמאים**, [שהם איסורים קלים מאיסור חלב, שכן אין בהם כרת].

- יש לדחות, ולומר, אדרבה נבילה ושרצים חמורים יותר, כי יש בהם גם טומאה, מה שאין כן בחלב.

ב. ואם נבוא ללמוד איסור לא תעשה לאכילת חלב [החמור שיש בו כרת], **מאיסור אכילת שרצים טהורים** [שהוא איסור קל שאין בו כרת].

- יש לדחות, ולומר, אדרבה איסור שרצים טהורים חמור יותר, כי הוא ישנו אף בשיעור של כעדשה¹, מה שאין כן בחלב, שאינו אסור אלא בשיעור כזית.

ג. ואם נבוא ללמוד איסור לא תעשה לאכילת חלב [החמור שיש בו כרת],

ק"ז], **איסור לא תעשה זה, למד בהיקש**, שהוקשו שחיטה להעלאה, שנאמר, "כי אם במקום אֲשֶׁר יִבְחַר ה' בְּאֶחָד שְׁבָטֶיךָ שָׁם תַּעֲלֶה עֲלֶיךָ וְשָׁם תַּעֲשֶׂה כָּל אֲשֶׁר אֲנֹכִי מְצַוֶּךָ", להקיש את ההעלאה לשאר עשיות הקרבן, וללמוד, שכשם שבהעלאה לא ענש כרת בלא אזהרת לא תעשה, כך בשחיטה לא ענש כרת בלא אזהרת לא תעשה.

קדשים שהוקדשו בשעת היתר הבמות, השוחט אותם בחוץ בשעת איסור במות ביטל מצוות עשה, שנאמר, "למען אֲשֶׁר יָבִיאוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת זְבָחֵיהֶם אֲשֶׁר הֵם זֹבְחִים עַל פְּנֵי הַשְּׂדֵה וְהִבְיִאם לָהּ אֶל פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד אֶל הַכְּהֵן וְזָבְחוּ זְבָחֵי שְׁלָמִים לַה' אוֹתָם", **ועבר על איסור לא תעשה**, שנאמר, "וְלֹא יִזְבְּחוּ עוֹד אֶת זְבָחֵיהֶם", **אבל אינו ענוש כרת**, שנאמר, "חֲקֹת עוֹלָם תִּהְיֶה זֹאת לָהֶם לְדֹרֹתָם", זאת יש להם, כלומר עשה ולא תעשה הנ"ל, ואין עליהם דבר נוסף כעונש כרת.

אף אם מזהירין מן הדין צריך לכתוב בפירוש איסור אכילת חלב

כבר נתבאר, שמתחילה רצה אביי ללמוד איסור לא תעשה של שחיטת קדשים בחוץ,

הוספות

¹ פירש רש"י, ששיעור איסור אכילת שרצים טהורים כעדשה, שכן שנינו, במסכת מעילה, "ולא תשקצו את נפשתיכם בבהמה ובעוף ובכל אשר תרמש האדמה אשר הִבְדַּלְתִּי לָכֶם לְטָמֵא", פתח הכתוב באכילה וסיים בטומאה, לומר לך, כשיעור טומאתם של שרצים טמאים, שיעור אכילתם של כל השרצים ... ושיעור טומאתם כעדשה ... שכן החומט תחילת ברייתו כעדשה. עד כאן לשון הקונטרס. **וכתבו** על זה **התוס'**, אגב חורפיה לא עיין בה. שכן מסקנת הגמרא שם, שלמוד זה הוא רק לשיעור אכילת שרצים טמאים ... אבל שרצים טהורים אין שיעורם כעדשה, ומכל מקום שיעורם קטן משיעור חלב, כי חייבים עליהם כשהם **בריה** אף בכל שהוא. [מהתוס'].

מאיסור אכילת ערלה וכלאי הכרם, [שהם איסורים קלים שאין בהם כרת].

- יש לדחות, ולומר, אדרבה איסורי ערלה וכלאי הכרם חמורים יותר, כי הם אסורים אף בהנאה, מה שאין כן חלב שאינו אסור אלא באכילה.

ד. ואם נבוא ללמוד איסור לא תעשה לאכילת חלב [החמור שיש בו כרת], **מאיסור אכילת שביעית**, [שהוא איסור קל שאין בו כרת].

- יש לדחות, ולומר, אדרבה איסור שביעית חמור יותר, שכן הוא נתפס גם על דמי שביעית, מה שאין כן חלב שאינו אסור אלא החלב עצמו ולא דמים שנתנו תחתיו.

ה. ואם נבוא ללמוד איסור לא תעשה לאכילת חלב [החמור שאסור לכל], **מאיסור אכילת תרומה**, [שהוא איסור קל שאינו אסור אלא לישראל].

- יש לדחות, ולומר, אדרבה איסור תרומה חמור יותר, שכן אין לו היתר בשום מקום, מה שאין כן חלב שהותר מכללו בחיה. [וטעם זה מועיל לדחות גם הלימוד משאר האיסורים, כי בזה חלב קל מכולם, שהוא הותר מכללו, ושאר הדברים לא הותרו מכללם].

אף אם מזהירין מן הדין אין ללמוד איסור לא תעשה למבטל את הפסח

כבר נתבאר, שמתחילה רצה אביי ללמוד איסור לא תעשה של שחיטת קדשים בחוץ,

בקל וחומר.

ומכל מקום, אף לפי סברא זו, שניתן ללמוד איסור לא תעשה בקל וחומר, אין דרך ללמוד איסור לא תעשה למבטל קרבן פסח.

שכן אם נבוא ללמוד איסור למבטל פסח [החמור שיש בו כרת], מאיסור להותיר מהקרבן עד הבוקר, [שהוא איסור קל שאין בהם כרת].

יש לדחות, ולומר, אדרבה האיסור להותיר מהקרבן עד הבוקר חמור יותר, שכן אין לו תקנה, מה שאין כן מבטל פסח, שיש לו תקנה לעשות פסח שני.

דף קז

המעלה מוקטרי חוץ

כבר נתבאר, שהמעלה אימורים חוץ לעזרה, חייב כרת, שנאמר, "וַאֲלֵהֶם תֹּאמַר אִישׁ אִישׁ מִבֵּית יִשְׂרָאֵל וּמִן הַגֵּר אֲשֶׁר יְגוּר בְּתוֹכְךָ אֲשֶׁר יַעֲלֶה עֲלֶיהָ אוֹ זָבַח. וְאֵל פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד לֹא יִבְיָאֲנוּ לַעֲשׂוֹת אֹתוֹ לֵה' וְנִכְרַת הָאִישׁ הַהוּא מֵעַמִּי", ופשט הכתוב הזה מדבר במוקטרי פנים, כלומר באימורים שהיו ראויים לעלות למזבח בעזרה, שנאמר בכתוב, "וְאֵל פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד לֹא יִבְיָאֲנוּ לַעֲשׂוֹת אֹתוֹ לֵה'", ללמד שמדובר בקרבן שהיה ראוי לכך.

ומכל מקום, [לדעת חכמים] גם מוקטרי

ומשמע בגמרא, שמאחר שדין מעלה מוקטרי חוץ למד בהיקש או בגזרה שווה, הוא חיוב בפני עצמו, ולכן המעלה בהעלם אחד גם מוקטרי פנים, וגם מוקטרי חוץ, חייב שתי חטאות, כדין שוגג בשני איסורים שונים.

ובדף ק"ח יתבאר בעזה"י, שרבי יוסי הגלילי חולק על כל הדין הנ"ל, ואומר, שהמעלה בחוץ מוקטרי חוץ פטור.

הזורק דם קרבנות בחוץ

לדברי הכל, כשם שהמעלה אימורי קרבנות בחוץ, וכן שוחט קרבנות בחוץ, חייבים כרת, כך הזורק דם קרבנות בחוץ, חייב כרת. אלא שנחלקו חכמים, מניין דין זה למד.

לדעת רבי ישמעאל – דין זה למד, מהכתוב

בעניין שחוטי חוץ, "אִישׁ אִישׁ מִבֵּית יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר יִשְׁחַט שׂוֹר אוֹ כֶּשֶׁב אוֹ עֵז בַּמִּחְנֶה אוֹ אֲשֶׁר יִשְׁחַט מִחוּץ לַמִּחְנֶה. וְאֵל פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד לֹא הִבִּיאוּ לְהַקְרִיב קֶרְבָּנוֹ לֹהֵי לִפְנֵי מִשְׁפָּח ה' **דָּם יִחֻשֵׁב לְאִישׁ הַהוּא דָּם שִׁפְךָ וְנִכְרַת הָאִישׁ הַהוּא מִקֶּרֶב עַמּוּי,** לרבות את הזורק דם בחוץ לחיוב כרת.

ולדעת רבי עקיבא – דין זה למד, מהכתוב

בעניין העלאה בחוץ, "וְאֵלֶּהֶם תֹּאמְרוּ אִישׁ אִישׁ מִבֵּית יִשְׂרָאֵל וּמִן הַגֵּר אֲשֶׁר יִגֹּר בְּתוֹכְכֶם אֲשֶׁר יַעֲלֶה עֲלֶה אוֹ זָבַח. וְאֵל פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד לֹא יִבְיָאוּ לַעֲשׂוֹת אֹתוֹ לֹהֵי וְנִכְרַת הָאִישׁ הַהוּא מִעַמּוּי," "או",

כלומר אימורים של קרבן שאינם ראויים לעלות למזבח, כי נשחטו בחוץ, גם הם, המעלה אותם **חוץ לעזרה חייב כרת.**

א. רב כהנא דרש דין זה מתחילת הכתוב בעניין מעלה בחוץ, "וְאֵלֶּהֶם תֹּאמְרוּ," שיש לקוראו כך, "ועליהם תאמרו", כלומר פרשה זו של העלאה בחוץ, מדברת גם על הדברים הראשונים, דהיינו על פרשת שחוטי חוץ, הכתובה תחילה, ומכאן, שגם המעלה בחוץ את מה שנשחט בחוץ, חייב כרת. [ורבא דחה דבריו, כי לא נאמר "ועליהם תאמרו", אלא "וְאֵלֶּהֶם תֹּאמְרוּ"].

ב. ויש לדרוש דין זה, שהמעלה מוקטרי חוץ חייב כרת, כדרשת רבי ישמעאל, שפרשה זו פותחת בו"ו "וְאֵלֶּהֶם," ללמד שהיא מחוברת לעניין הקודם, ללמד, שגם המעלה בחוץ את מה שנשחט בחוץ חייב כרת.

ג. ורבי יוחנן דרש דין זה בגזרה שווה "הבאה" "הבאה", שנאמר בעניין שחיטת חוץ, "וְאֵל פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד לֹא הִבִּיאוּ", ונאמר בעניין העלאת חוץ, "וְאֵל פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד לֹא יִבְיָאוּ", ללמוד בגזרה שווה, שכשם שהשחיטה האמורה בחיוב שחוטי חוץ, היא שחיטה בחוץ, כך העליה האמורה בחיוב מעלה בחוץ, אמורה אף במקום שנשחטו בחוץ.

ד. עיין הערה ¹.

הוספות

¹ לכאורה ניתן ללמוד זאת גם בהיקש כדברי רבא בדף ק"ו לעניין איסור לא תעשה בשחוט חוץ. ויל"ע בדבר. ושמה ההיקש שהוקשו שני הפרשיות זה לזה על ידי וי"ו עדיף על מה שהוקשו בפסוק אחר העלאה לשחיטה. ועדיין יל"ע בדבר.

לעיל]. **ולדעת רבי עקיבא, רק במוקטרי חוץ נאמר הדין הזה**, שאין חייבים על העלאתם בחוץ, אלא כשהם שלמים, אבל **מוקטרי פנים, חייבים על העלאתם בחוץ, אף אם חסרו**, [כגון שתחילה עלו למזבח, וחסרו על ידי האור, ופקעו ממנו, ואחר כך העלה אותם בחוץ].

השוחט או מולק עוף קדשים בחוץ

א. השוחט עוף קדשים בחוץ חייב כרת:

– לדעת רבי עקיבא, הדין הזה למד מהכתוב, **”דָם יִחַטֵּב לְאִישׁ הַהוּא דָם שֶׁפָּדָה וְנִכְרַת הָאִישׁ הַהוּא מִקְרַב עִמּוֹ”**, הבא לרבות שפיכת דם שעל ידי שחיתת עוף קדשים, לעניין חיוב כרת של שחוטי חוץ.

– ולדעת רבי ישמעאל, הדין הזה למד מהכתוב, **”או אֶשֶׁר יִשְׁחַט מִחוּץ לַמִּזְבֵּחַ”**, הבא לרבות שחיתת עוף קדשים, לעניין חיוב כרת של שחוטי חוץ.

ב. המולק עוף קדשים בחוץ אינו חייב כרת:

– לדעת רבי עקיבא, הדין הזה למד מהכתוב, **”או אֶשֶׁר יִשְׁחַט מִחוּץ לַמִּזְבֵּחַ”**, הבא ללמד, שאין חיוב שחוטי חוץ אלא בשחיטה ולא במליקה.

– ולדעת רבי ישמעאל, הדין הזה למד מהכתוב בתחילת העניין, **”זֶה הַדָּבָר אֲשֶׁר צָנַח ה' לְאָמֵר. אִישׁ אִישׁ מִבֵּית יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר יִשְׁחַט”**, הבא ללמד, שאין חיוב שחוטי חוץ אלא בשחיטה, ולא בדבר אחר כמליקה.

לרבות את הזורק דם בחוץ לחיוב כרת. אבל רבי ישמעאל אומר, שהכתוב **”או”**, בא ללמד, שיש חיוב בהעלאת עולה או בהעלאת שלמים, ולא רק בהעלאת שניהם יחד. ורבי עקיבא אומר, שדין זה שיש חיוב על כל אחד בפני עצמו, יש ללמוד מהכתוב, **”וְאֵל פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד לֹא יִבְיָאֲנוּ”**, האמור בלשון יחיד, ואם כן, הכתוב **”או”**, בא לרבות דבר אחר.

על השלם הוא חייב ואינו חייב על החסר

בדף ק”ח יתבאר בעזה”י, שאין חיוב על העלאה בחוץ, אלא בדבר שלם, ולא בדבר חסר. [יש אומרים אבר שלם. ויש אומרים בהמה שלמה. ויש אומרים הקטרה שלמה, כלומר כזית].

לדעת רבי ישמעאל – שני כתובים נאמרו ללמד דין זה. (א) **”וְאֵל פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד לֹא יִבְיָאֲנוּ”**, כלומר את כולו ולא מקצתו. (ב) **”לְעֵשׂוֹת אֹתוֹ”** כולו, ולא מקצתו. ומשני הכתובים הללו יש ללמוד, שאין חיוב העלאה אלא בדבר שלם, בין במוקטרי פנים, [כלומר בשחוטי פנים הראויים להיקרב בפנים], ובין במוקטרי חוץ, [כלומר בשחוטי חוץ שכבר אינם ראויים להיות מוקטרים בפנים].

ולדעת רבי עקיבא – רק הכתוב ”לְעֵשׂוֹת אֹתוֹ”, בא ללמד דין זה, שאין חיוב העלאה אלא בדבר שלם, [אבל הכתוב **”וְאֵל פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד לֹא יִבְיָאֲנוּ”**, מלמד, שיש חיוב על עולה בפני עצמה ועל שלמים בפני עצמם כמבואר

השווה של חיוב שחיטה וחיוב זריקה. מתוך שפירשה תורה שיש חיוב כרת על זריקת דם בחוץ, ולא סמכה על כך שניתן ללמוד חיוב זה בבניין אב מחיוב שחיטה וחיוב העלאה, למדנו, שכל שלא פירשה בו תורה את חיובו, אין ללמודו בבניין אב.

שחט קרבן בחוץ וזרק דם קרבן בחוץ

[בהעלם אחד]

לדעת רבי אבהו – רבי ישמעאל מחייב חטאת אחת, [כי לדעת רבי ישמעאל, חיוב של זריקה בחוץ, למד מהכתוב בעניין שחיטה, ואם כן אין כאן אלא כרת אחד של שחיטה בחוץ]. **ורבי עקיבא מחייב שתי חטאות,** [כי לדעת רבי עקיבא, חיוב זריקה למד מהכתוב בעניין העלאה, ואם כן יש כאן שני כריתות נפרדים, אחת של שחיטה ואחת של העלאה].

ולדעת אביי – גם רבי עקיבא אינו מחייב אלא חטאת אחת, כי נאמר, "וְשֵׁם תַעֲלֶה עֲלֵתֶיךָ וְשֵׁם תַעֲשֶׂה", כלל הכתוב יחד כל שאר עשיות [חוץ מהעלאה], ללמד, שאין חייב על כל העשיות [חוץ מהעלאה], אלא כרת אחד.

זרק דם קרבן בחוץ והעלאה אימורי קרבן

[בהעלם אחד]

לדעת רבי אבהו – רבי ישמעאל מחייב שתי חטאות, [כי לדעת רבי ישמעאל, חיוב

אבל לדעת רבי עקיבא, הכתוב "זֶה הַדָּבָר", נאמר, ללמוד ממנו בגזרה שווה, כמבואר במקום אחר¹.

קמיצת מנחה וקבלת דם בחוץ

הקומץ מנחה או מקבל דם בחוץ אינו חייב כרת, כי לא נאמר בכתוב חיוב כרת בדברים אלו.

וכמו כן, אין ללמוד חיוב בדברים אלו, בבניין אב מחיוב שחוטי חוץ, [שכל העושה עבודה בחוץ יתחייב כרת], כי יש לדחות בניין אב זה, ולומר, שרק שחיטה, שהיא חמורה מקמיצה וקבלה, יש בה חיוב כרת בעשייתה בחוץ, [וחומריתה הוא, שכן מצינו בה פסול שאין בקמיצה ובקבלה, והוא, שאם נעשית שחיטת הפסח שלא לשם אוכלים, כגון לחולה וזקן שאינם יכולים לאכול מהפסח כזית, השחיטה פסולה, מה שאין כן בקמיצה וקבלה, שאינן נפסלות בשום מקום כשנעשות שלא לשם אוכלים].

וכמו כן אין ללמוד חיוב בקמיצה וקבלה בחוץ, בבניין אב מחיוב זריקה בחוץ, [שכל העושה עבודה בחוץ יתחייב כרת], כי יש לדחות בניין אב זה, ולומר, שרק זריקה, שהיא חמורה מקמיצה וקבלה, יש בה חיוב כרת בעשייתה בחוץ, [וחומריתה הוא, שכן זר העושה אותה חייב מיתה, מה שאין כן בקמיצה וקבלה, שאין בהן חיוב מיתה לזר].

ואף על פי שניתן ללמודם בבניין אב, מהצד

הוספות

¹ שכשם שיש שאלה בנדירים כך יש שאלה בהקדש.

- **ולדעת אביי, יש חיוב אחד על ההעלאת, וחיוב אחד על שאר עשיות, ובכללם השחיטה והזריקה.**

מה נחשב מחוץ למחנה לעניין חיוב כרת של שחיטה [העלאת וזריקה בחוץ]

מתחילה אמרו, ששני כתובים מלמדים מהו המקום שהשוחט בו חייב כרת של שחוטו חוץ.

(א) "אֲשֶׁר יִשְׁחַט שֹׁר אוּ כֶּשֶׁב אוּ עֵז בַּמִּחְנֶה ... וְאֵל פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד לֹא הִבְיִאוּ", שמשמע שנשחט במחנה אלא שלא נשחט במקום הראוי לו.
(ב) "אוּ אֲשֶׁר יִשְׁחַט מִחוּץ לַמִּחְנֶה", שמשמע שנשחט ממש מחוץ למחנה כלומר חוץ לשלוש מחנות.

ואם היה רק הכתוב הראשון, היה מקום לומר, שכל ששינה במקום עשייתו, אפילו במחנה שכינה עצמו, כגון ששחט קדשי קדשים בדרום העזרה, יש כרת בדבר.

ואם היה רק הכתוב השני, היה מקום לומר, שאין חיוב כרת אלא כשיצא חוץ לשלוש מחנות.

אבל עתה שנאמרו שני הכתובים, יש ללמוד, שאמנם גם במחנה עצמו יש חיוב כרת של שחוטו חוץ, ובלבד שיהיה המחנה דומה לחוץ למחנה, כלומר שאינו ראוי לשום עבודה, ובכלל זה מחנה לוי ומחנה ישראל, אבל מחנה שכינה, (כלומר כל העזרה), מאחר שראוי לעבודת הקרבנות, אין בו חיוב כרת של שחוטו

של זריקה בחוץ, למד מהכתוב בעניין שחיטה, ואם כן יש כאן שני כריתות נפרדים, אחת של שחיטה ואחת של העלאתה. **ורבי עקיבא מחייב חטאת אחת,** [כי לדעת רבי עקיבא, חיוב זריקה למד מהכתוב בעניין העלאתה, ואם כן אין כאן אלא כרת אחד של העלאתה בחוץ].

ולדעת אביי – גם רבי עקיבא מחייב שתי חטאות, כי נאמר, "שֵׁם תַעֲלֶה עֲלֵתֶיךָ וְשֵׁם תַעֲשֶׂה", ללמד, שהעלאת יוצאת מכלל שאר עשיות, שחייבים עליה לבדה, ועל שאר עשיות לבדם, וזריקת דם בכלל שאר עשיות, ואם כן חייב שתיים, אחת משום העלאתה, ואחת משום זריקת דם שהוא בכלל שאר עשיות.

שחט קרבן בחוץ וזרק דם קרבן בחוץ והעלאת אימורי קרבן בחוץ [בהעלם אחד]
הכל מודים, שבין לדעת רבי ישמעאל, ובין לדעת רבי עקיבא, חייב שתיים.

- **לדברי רבי ישמעאל,**

יש חיוב אחד על השחיטה ועל הזריקה, [שכן חיוב זריקת חוץ למד מהכתוב האמור בעניין השחיטה], **ויש חיוב אחד על ההעלאת.**

- **ולדברי רבי עקיבא.**

לדעת רבי אבהו, יש חיוב אחד על השחיטה, וחיוב אחד על ההעלאת והזריקה, [שכן חיוב זריקת חוץ למד מהכתוב האמור בעניין ההעלאת].

לגמרי, אם אינה במקום הראוי לה, [כגון שחט קדשי קדשים בדרום], חייב עליה משום שחוטי חוץ, ולפיכך נאמר הכתוב השלישי, "או אֲשֶׁר יִשְׁחַט מִחוּץ לַמִּזְבֵּחַ", שרק כשהבהמה מחוץ למקום הראוי לכל קרבן, חייבים על שחיטתה משום שחוטי חוץ, וממילא הכתוב "בַּמִּזְבֵּחַ", מלמד שגם כשכולה בפנים וצוארה בחוץ חייבים עליה, והכתוב "וְאֵל פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד לֹא הֵבִיאוּ", מלמד שכשכולה בתוך העזרה, בכל אופן אין חייבים עליה, בין קדשי קדשים בדרום, ובין כל קדשים על גג ההיכל.

המעלה קרבן בחוץ בזמן הזה

לדעת רבי יוחנן – חייב כרת כדין מעלה קרבן חוץ למקדש, כי אף אחר החרבן, לא בטלה קדושת ירושלים, [=קדושה ראשונה קידשה לשעתה, וקידשה לעתיד לבא], ולא הותרו לעשות במות בשום מקום, [כמו שהיה קודם שנתקדשה ירושלים].

ולדעת ריש לקיש – פטור מכרת, כי בחורבן הבית בטלה קדושתו, [=קדושה ראשונה קידשה לשעתה, ולא קידשה לעתיד לבא], ומעתה חזרו להיות מותרים לעשות במות בכל מקום, כמו שהיה קודם שנבנה הבית.

כשהיו בונים בהיכל

רבי אליעזר שמע מרבנותיו, שכשהיו בונים את ההיכל ואת העזרות, קודם כל עשו מחיצות [של בד הקרויות קלעים] במקום

חוץ, ואפילו לא ישחט במקום הראוי לשחיטה, כגון שישחט קדשי קדשים בדרום העזרה.

ולפי המבואר עד עתה, השוחט על גג ההיכל, חייב כרת כשוחט בחוץ, כי גג ההיכל אינו ראוי לשחיטת שום קרבן, ואם כן הוא דומה לחוץ למחנה.

ולמסקנה, שלושה כתובים מלמדים, מהו המקום שהשוחט בו, חייב כרת של שחוטי חוץ.

(א) "וְאֵל פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד לֹא הֵבִיאוּ", כלומר שלא נכנס לעזרה, ושחט חוצה לה הוא בכלל חיוב כרת של שחוטי חוץ, אבל כל שנכנס לחלל העזרה, אינו בכלל שחוטי חוץ, ואפילו שחט קדשי קדשים בדרום העזרה, [שאינו ראוי להם], ואפילו שחט קדשים על גג ההיכל, [שאינו ראוי לשום קדשים].

(ב) "אֲשֶׁר יִשְׁחַט שׂוֹר אוֹ כֶּשֶׂב אוֹ עֵז בַּמִּזְבֵּחַ", כלומר אפילו כששחט בהמה שהיא בעזרה, הוא בכלל שחוטי חוץ, וכדי שהכתוב הזה לא יסתור את האמור לעיל, יש להעמידו בבהמה שכולה בחוץ, וצוארה בפנים, שאף על פי שהצואר הנשחט במחנה שכינה, מאחר שכל הבהמה בחוץ, חייב עליה משום שחוטי חוץ. [וכל שכן שאם כולה בפנים, והצואר בחוץ, שחייב עליה, כי מקום הצואר הנשחט הוא העיקר].

(ג) אלא שאם היו רק שני הכתובים הללו, היה מקום לומר, שהכתוב "בַּמִּזְבֵּחַ", בא ללמד, שאף כשהבהמה בתוך העזרה

להעלותו למזבח בעזרה, וכמו כן אם העלה אותו חוץ לעזרה פטור על כך.

ולדברי הכל, אבר שאין בו כזית, אין חייבים עליו משום העלאת חוץ¹.

ונחלקו חכמים, מה הדין אם העלאה בחוץ אבר שאין בו כזית בשר, אבל יחד עם העצם יש בו כזית.

לדעת רבי יוחנן – הוא **חייב**, כי המחובר לעולה נעשה כעולה עצמו, ואם כן הרי זה כאילו יש כזית בשר.

ולדעת ריש לקיש – הוא **פטור**, כי המחובר לעולה אינו נעשה כעולה, ואם כן אין כאן העלאה של כזית, וממילא אין כאן חיוב כרת.

דף קח

ראש בן יונה שאין בו כזית ומלח משלימו לכזית

רבא הסתפק, מה הדין כשהעלה בחוץ ראש בן יונה שאין בו כזית ומלח משלימו לכזית, **האם המלח המחובר לראש נחשב כראש, ואם כן הרי זה כמעלה בחוץ אבר שיש בו כזית, וחייב כרת, או שהמלח אינו נחשב**

הכתלים, ואחר כך היו בונים את הכתלים, בהיכל עשו קלעים כלפי פנים, ובונים חוצה להם, ובעזרות עשו קלעים כלפי חוץ, ובונים פנימה להם.

- **מתחילה אמרו, שעשו כן, כי לדעתו, קדושה ראשונה בטלה, והיה צורך לעשות מחיצות כדי לקדש קדושה חדשה, וכדי שלא ימתינו עד גמר בניית הכתלים הגמורים, עשו מתחילה מחיצות ארעיות, וקדשו את העזרות אחר בנייתן.**

- **ולאחר מכן אמרו, שאין ללמוד מדבריו אם קדושה ראשונה בטלה או לא, כי יתכן, שאף על פי שלא בטלה הקדושה, עשו את המחיצות הארעיות עד גמר בניית הכתלים, כדי שלא תהיה העזרה כמקום פרוץ.**

ורבי יהושע שמע מרבותיו, שמקריבים קרבנות אף על פי שאין בית המקדש בנוי, ואוכלים קדשי קדשים בעזרה אף על פי שאין לה קלעים, ואוכלים קדשים קלים ומעשר שני בירושלים אף על פי שאין לה חומה, כי קדושה ראשונה קיימת, ולא בטלה בחורבן הבית וחומת העיר.

המעלה אבר שאין בו כזית ועצם משלימו לכזית

עצם של קרבן בפני עצמו אין מצווה

הוספות

¹ ואם תאמר ... הא שמעינן ליה לרבי יוחנן ... יש הקטרה בפחות מכזית ... ויש לומר ... היינו לעניין מקטיר לחצאים, שמשלים אחר כך, [אבל חצי כזית ממש אין זו הקטרה] ... ועוד יש לחלק בין הקטרה בפנים להקטרה בחוץ, שכן מצינו שיש עוד דברים שנחשבים הקטרה בפנים ולא בחוץ, כגון מה שאמרו לעניין הקטרה בחוץ, על השלם הוא חייב ולא על החסר. ועוד ... מדחשב על מנת להקטיר חוץ למקומו לא מיפסלא בפחות מכזית, שמע מינה דמקטיר בחוץ לא מחייב בפחות מכזית. [תוס'].

כרת של העלאת חוץ, אלא אם נשחט הקרבן בפנים.

ואף על פי שגם עצם חיוב העלאת חוץ, [שמודה בו רבי יוסי הגלילי], הוא בדבר שיצא החוצה ונפסל ביציאתו מלעלות בפנים, אין לדמות פסול נשחט חוץ, לפסול יוצא אחרי שנשחט בפנים:

לדעת רבי – החילוק בין הנשחט בפנים ויצא אחר כך, לבין הנשחט חוץ, שהראשון היתה לו שעת הכושר לעלות למזבח [בין השחיטה ליציאה], והשני לא היתה לו מעולם שעת הכושר לעלות למזבח.

- ולפי זה, **אם נשחט בעזרה בלילה**, דינו כמי שנשחט חוץ לעזרה, כי לא היתה לו שעת הכושר לעלות למזבח, ולכן, לדעת רבי יוסי הגלילי אין חייבים על העלאתו חוץ.

- **וכן, אם נשחט בעזרה ולא נתקבל דמו בהכשר**, דינו כמי שנשחט חוץ לעזרה, כי לא היתה לו שעת הכושר לעלות למזבח, ולכן, **לדעת רבי יוסי הגלילי אין חייבים על העלאתו חוץ**.

ולדעת רבי אלעזר ברבי שמעון – החילוק בין הנשחט בפנים ויצא אחר כך, לבין היוצא ונשחט חוץ, שהראשון, אף אחר שנפסל, לא נפסל לגמרי, שכן אם חזר ועלה למזבח, המזבח מקדשו מלרדת, אבל השני, נפסל לגמרי, ואפילו חזר ועלה למזבח, הרי זה ירד.

- ולפי זה, **אם נשחט בעזרה בלילה**, דינו כמי שנשחט בעזרה ויצא אחר כך, כי אם

כראש, ופטור, כי לא העלאתו בחוץ אבר שיש בו כזית.

ואף אם נאמר, שעצם המחוברת בבשר נחשבת כבשר, [כדברי רבי יוחנן], עדיין יש להסתפק, האם גם מלח שעם הראש נחשב כראש, או שאין לדמות עצם שהיא ממין הבשר, למלח שאינו ממין הראש.

וכמו כן אף אם נאמר שעצם המחוברת בבשר אינה נחשבת כבשר [כדברי ריש לקיש] עדיין יש להסתפק האם גם המלח שעם הראש אינו נחשב כראש או שאין לדמות עצם שאם היא בפני עצמה אין מצווה להעלותה למלח שאפילו אם פירש מצווה לחזור ולמלוח.

ולא נפשט הספק הזה בגמרא ועמד בתיקו.

המעלה בחוץ מוקטרי חוץ

כבר נתבאר בדף ק"ז, שלדעת חכמים, המעלה אברי קרבן בחוץ, חייב על כך כרת, בין אם נשחט בפנים, והיו ראויים להיות מוקטרים בפנים קודם שהוציאם, ובין אם נשחט בחוץ, שכבר משעת שחיטה לא היו ראויים להיות מוקטרים בפנים. [וטעמם מבואר לעיל מהיקש או מגזרה שווה].

אמנם מסברא יש להקשות על דבריהם, כי כלל בידינו, שאין חייבים על העלאת חוץ, אלא דבר הראוי להיות קרב בפנים, אבל דבר שנשחט בחוץ, אינו ראוי להיות קרב בפנים, ולכן אין לחייב כרת על העלאתו בחוץ, וכן דעת רבי יוסי הגלילי, שאין חיוב

חזר ועלה למזבח, המזבח מקדשו מלרדת¹, ולכן, לדעת רבי יוסי הגלילי, חייבים על העלאתו בחוץ.

ב. ואם תחילה נטמאו הקדשים ואחר כך נטמא האדם.

– **לדעת רבי יוסי הגלילי**, מאחר שתחילה נטמאו הקדשים, ונאסרו עליו באיסור שאין עונשו כרת, אף אחר כך כשנטמא, לא חל עליהם איסור נוסף, אלא באיסורם הראשון הם עומדים, כי אין איסור חל על איסור, ולכן **פטור מכרת על אכילתם**. [ואף שאיסור חמור חל על איסור קל, אין לומר שאיסור טומאת הגוף יחול על איסור טומאת קדשים, כי אף שמצד אחד איסור טומאת הגוף חמור, שיש בו כרת, מצד שני איסור טומאת קדשים חמור, שאין לו טהרה].

– **ולדעת חכמים**, אף כשנטמאו הקדשים ואחר כך נטמא האדם, הוא חייב כרת על אכילתם, ואף שבדרך כלל אין איסור חל על איסור, לדעת חכמים, כשהאיסור האחרון כולל דברים נוספים, [עד עתה היה אסור רק בקדשים הטמאים הללו, ועתה כשנטמא נאסר גם בקדשים טהורים], בזה האיסור האחרון חל גם על האיסור הראשון, ולכן הוא **חייב כרת**.

מדיני השוחט קדשים בחוץ

א. השוחט קדשים בחוץ [אף ששחט]

- וכן, אם נשחט בעזרה, ולא נתקבל דמו בהכשר, דינו כמי שנשחט בעזרה ויצא אחר כך, כי אם חזר ועלה למזבח, המזבח מקדשו מלרדת, ולכן, **לדעת רבי יוסי הגלילי, חייבים על העלאתו בחוץ**.

טומאת בשר קדשים וטומאת האדם

אדם טהור האוכל קדשים טמאים, [אף שעובר בכך באיסור לא תעשה], **פטור** הוא **מעונש כרת**. [כפי שנתבאר בדף מ"ג].

ואדם טמא האוכל קדשים טהורים, חייב על כך **כרת**, שנאמר, "וְהִנָּפֵשׁ אֲשֶׁר תֹּאכַל בְּשָׂר מִזֶּבַח הַשְּׁלָמִים אֲשֶׁר לַיהוָה וְטִמְאַתּוֹ עָלָיו וְנִכְרְתָה הַנֶּפֶשׁ הַהִוא מֵעַמִּיקָה". [כפי שנתבאר בדף מ"ג].

וכשאדם טמא אכל קדשים טמאים:

א. אם תחילה נטמא האדם ואחר כך נטמאו הקדשים.

– **לדברי הכל הוא חייב כרת** על אכילתם, כי בשעה שנטמא, כשעוד היו טהורים, נאסר באכילתם באיסור שעונשו כרת, ולא נפקע ממנו האיסור כשנטמאו.

הוספות

¹ לכאורה רבי ורבי אלעזר ברבי שמעון סברי כרבי שמעון דאמר בפרק המזבח מקדש נשחטה בלילה אם עלתה לא תרד דהשתא קדש מקבלו ולא היתה לו שעת הכושר. אבל לרבי יהודה דאמר אם עלתה תרד, בין לרבי בין לרבי אלעזר בררבי שמעון שחט בלילה בפנים והעלה בחוץ לא מבעיא לרבי יוסי הגלילי דפטור, אלא אפילו לרבנן נמי פטור, כדמוכח בסוף פירקין, גבי הא דנתן רבי שמעון אומר, כל שחייבין עליו בחוץ, חייבין על כיוצא בו בפנים שהעלה בחוץ, ומפרש זעירי גופיה, שחיטת בהמה בלילה איכא בינייהו. [תוס'].

אָהַל מוֹעֵד לֹא הִבִּיאוּ לְהַקְרִיב קֶרֶן לֵה"י, לְלַמֵּד, שאִין הַפְרָשָׁה מִדְּבַרְת אֵלָא בְּקִדְשִׁים שְׁעוֹמְדִים לְהִיקָרֵב לֵה"י, וְלֹא בַּעוֹמְדִים לְהַשְׁתַּלַּח לְעֻזְאֵל.

מדיני מעלה קדשים בחוץ

א. המעלה קדשים בחוץ להדיוט, פטור
מכרת של מעלה בחוץ, שנאמר בעניין, "וְאָל פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד לֹא יָבִיאוּ לְעֻשׂוֹת אֹתוֹ לֵה"י, לְלַמֵּד שאִין הַפְרָשָׁה מִדְּבַרְת אֵלָא בַּמְעַלָּה בַּחוּץ לְשֵׁם ה'י, וְלֹא בַּמְעַלָּה לְשֵׁם הַדְּיוֹט. [ולכן פטור מכרת של מעלה קדשים בחוץ, אבל חייב משום עובד עבודת כוכבים⁵, שהעלה קרבן לשם מי שאינו הקדוש ברוך הוא]. [וְזוֹ קוֹלָא שִׁישׁ בַּהֲעֻלָּא וְלֹא בַּשְּׁחִיטָה].

ב. שנים שאחזו באבר של קדשים והעלו אותו בחוץ, נחלקו חכמים בדינם.

– **לדעת רבי שמעון, חייבים כרת של מעלה בחוץ, שנאמר בעניין, "אִישׁ אִישׁ מִבֵּית יִשְׂרָאֵל"**, לְלַמֵּד שאִפִּילוּ הֵעִלוּ שְׁנֵי אַנְשִׁים הֵם חַיִּיבִים. [וְזוֹ חוֹמְרָא שִׁישׁ בַּהֲעֻלָּא וְלֹא בַּשְּׁחִיטָה].

– **ולדעת רבי יוסי, פטורים מכרת של מעלה בחוץ, שנאמר בעניין, "וְיִנְכַרְת הָאִישׁ"**

להדיוט, חייב כרת של שחוטי חוץ.

– לדעת רבי שמעון, יש ללמוד זאת, מתוך שנאמר בעניין, "אִישׁ אִישׁ מִבֵּית יִשְׂרָאֵל", לְהַבִּיא אִישׁ שֶׁשְׁחַט לְאִישׁ¹, [וְזוֹ הִיא חוֹמְרָא שִׁישׁ בַּשְּׁחִיטָה וְלֹא בַּהֲעֻלָּא].

– ולדעת רבי יוסי, יש ללמוד זאת מהכתוב, "לְאִישׁ הָהוּא דָם שֶׁפָּדָה", הַמְלַמֵּד שאִפִּילוּ שֶׁפָּדָה דָם וְשֶׁחַט לְאִישׁ, הוּא בְּכֻלָּל הַפְרָשָׁה. [אבל מהכתוב "אִישׁ אִישׁ", אִין לְלַמֵּד שאִפִּילוּ אִישׁ שֶׁשְׁחַט לְאִישׁ חַיִּיב, שֶׁלֹּא כִּפְלָה תוֹרָה אֶת הַמִּילָה "אִישׁ" לְדַרְשָׁה, אֵלָא דְבַרָּה בַּלְשׁוֹן בְּנֵי אָדָם].

ב. שנים שאחזו בסכין ושחטו קדשים בחוץ, פטורים מכרת של שחוטי חוץ, שנאמר, "דָם יִקָּשֵׁב לְאִישׁ הָהוּא", לְאִישׁ אֶחָד שֶׁשְׁחַט, וְלֹא לְשְׁנַיִם שֶׁשְׁחֹטוּ. [וְזוֹ קוֹלָא שִׁישׁ בַּשְּׁחִיטָה וְלֹא בַּהֲעֻלָּא].

ג. המעלה קדשים בחוץ בשגגה, או מחמת אונס, או בטעות, פטור מכרת של שחוטי חוץ, שנאמר, "וְיִנְכַרְת הָאִישׁ הָהוּא", דווקא כשהוא בדעתו, אבל לא כשהוא שוגג² או אנוס³ או מוטעה.

ד. השוחט שעיר המשתלח בחוץ, פטור מכרת של שחוטי חוץ⁴, שנאמר, "וְאָל פֶּתַח

הוספות

¹ אבל אין לדרוש מהכתוב הזה, לחייב שנים ששחטו יחד, [כמו שהוא נדרש להלן לעניין העלאה], כי מהכתוב המבואר באות ב', יש ללמוד, ששנים ששחטו יחד פטורים.

² ותימה, למה לי קרא למפטריה מכרת כשהוא שוגג, פשיטא, בר קרבן הוא. ויש לומר, סלקא דעתך אמינא, אי לא מייתי קרבן להוי בכרת, דהא לאחר הבאת קרבן דוקא, כתיב, ונסלח לו. [תוס'].
³ קצת קשה, אנוס למה לי קרא, פשיטא, דאנוס רחמנא פטריה. ושמה האי אנוס היינו אומר מותר. [תוס'].
⁴ היינו לאחר הגרלה, דקודם הגרלה מיחייב אתרויהו, כדמוכח פרק שני שעירי. [תוס'].
⁵ ובחנם דחק עצמו בקונטרס, דמעלה לחבירו אין שייך לחייבו משום עבודת כוכבים, כיון דאין מתכוין לשם עבודת כוכבים. [תוס'].
- קפט -

העלה וחזר והעלה

כבר נתבאר בדף ק"ז, שאין חיוב על העלאת בחוץ, אלא בדבר שלם, ולא בדבר חסר. [וכמו כן נתבאר שם, שלדעת רבי ישמעאל, נאמרו שני כתובים בעניין, ללמוד, שהדין הזה אמור בין במוקטרי פנים ובין במוקטרי חוץ. ולדעת רבי עקיבא, נאמר כתוב אחד בלבד בעניין, ולכן אין הדין אמור אלא במוקטרי חוץ, אבל המעלה בחוץ מוקטרי פנים, חייב כרת גם אם לא היה דבר שלם¹. ונחלקו רבי שמעון ורבי יוסי במשנתנו בעניין הזה.

א. לדברי ריש לקיש – נחלקו מה נחשב דבר שלם².

– **דעת רבי שמעון**, שכל אבר נחשב כדבר שלם בפני עצמו, להתחייב עליו משום העלאתה, ולכן, מי שהעלה בחוץ [בשוגג] כמה אברים של בהמה אחת, חייב [חטאת] על כל אבר ואבר בפני עצמו³, [אבל אם העלה את האבר לחצאים, אינו מתחייב על כך⁴, כי בכל פעם העלה חצי אבר, ולא העלה דבר שלם].

ההוא", איש אחד שהעלה נכרת, ולא שנים שהעלו. [אבל מהכתוב "אִישׁ אִישׁ", אין ללמוד שאפילו שנים חייבים, שלא כפלה תורה את המילה "אִישׁ" לדרשה, אלא דברה בלשון בני אדם].

ג. המעלה קדשים בחוץ בשגגה, או מחמת אונס, או בטעות, פטור מכרת של מעלה בחוץ.

– לדעת רבי שמעון, יש ללמוד זאת מהכתוב, "וְנִכְרְתָה הָאִשׁ הַהוּא", דווקא כשהוא בדעתו, אבל לא כשהוא שוגג או אנוס או מוטעה.

– ולדעת רבי יוסי, עיקר הכתוב בא ללמוד את הדין הקודם, ששנים שהעלו פטורים מכרת, ומייתור האות ה"א "וְנִכְרְתָה הָאִשׁ הַהוּא", יש ללמוד, שדווקא כשהמעלה היה בדעתו הוא חייב.

ד. המעלה אברי שעיר המשתלח בחוץ, פטור מכרת של מעלה בחוץ, שכן בשחיטה הדין למד מהכתובים, כמבואר לעיל, והעלאתה למדה משחיטה.

הוספות

¹ כלומר אפילו נחסר ממנו קודם שהעלה אותו. וכתבו התוס', שכל זה דווקא בדבר שאין חסרונו פוסלו, כאימורים, שאם חסרו מקצתם, עדיין ראויים הנותרים להקטרה, אבל דבר שחסרונו פוסלו, כמנחה, שאם חסרה מקצתה, פסולה, מודה רבי עקיבא שאין חיוב על העלאתה בחוץ.

² ולא נתבאר, אם לדברי, דעת רבי שמעון ורבי יוסי כדעת רבי ישמעאל, המצריך דבר שלם גם במוקטרי פנים, או שדעתם כדעת רבי עקיבא, המצריך דבר שלם רק במוקטרי חוץ.

³ ובתנאי שנודע לו החטא בין העלאתה לחברתה כי אם עשה הכל בהעלם אחד ודאי שאינו חייב אלא חטאת אחת. [רש"י].

⁴ תוס' מפרשים שאינו חייב שנים, אבל על הכוונה הראשון הוא חייב, כי כשהעלה אותו היה האבר שלם, וכל שהאבר שלם אף שאינו מעלה ממנו אלא כזית חייב.

מתחייב על כך, כי לא העלה בשום עליה דבר שלם.

ג. **לדברי עולא ללשון ראשון – נחלקו מה נחשב דבר שלם.**

שניהם מודים שהמעלה מוקטרי פנים בחוץ חייב אף על דבר שאינו שלם, ורק לעניין מוקטרי חוץ נאמר הדין הזה, שאין חיוב העלאה אלא בדבר שלם [כדעת רבי עקיבא] ובוזה נחלקו:

– **דעת רבי שמעון, שכל כזית בשר נחשב כדבר שלם בפני עצמו, להתחייב עליו משום העלאה, ולכן, מי שהעלה בחוץ [בשוגג] כמה כזיתים של אבר אחד, חייב [חטאת] על כל העלאה והעלאה בפני עצמה², [אבל אם העלה את הכזית לחצאים, אינו מתחייב על כך, כי בכל פעם העלה חצי כזית, ולא העלה דבר שלם].**

– **ודעת רבי יוסי, שאפילו כזית שלם בפני עצמו, אינו נחשב כדבר שלם, להתחייב על העלאתו, ולכן אם העלה כמה כזיתים בזה אחר זה, אינו מתחייב על כל אחד, אלא כשיעלה שיעור שלם, [ולא נתבאר אם לפי הביאור הזה, דעת רבי יוסי, שאפילו אבר אחד נחשב כדבר שלם להתחייב עליו בפני עצמו, או רק בהמה שלמה נחשבת כדבר שלם להתחייב עליה].**

ד. **לדברי עולא ללשון שני – נחלקו אם**

– **ודעת רבי יוסי, שאפילו אבר שלם בפני עצמו, אינו נחשב כדבר שלם, להתחייב על העלאתו, ורק הבהמה כולה נחשבת כדבר שלם, להתחייב על העלאתה, ולכן, אם [בשגגה] העלה בחוץ את אברי הבהמה בזה אחר זה, אפילו העלה כל אבר בשלמות, אינו חייב אלא חטאת אחת¹.**

ב. **ולדברי רבי יוחנן – נחלקו אם במוקטרי פנים צריך דבר שלם.**

שניהם מודים, שכל אבר נחשב כדבר שלם בפני עצמו, להתחייב עליו משום העלאה, ולכן, מי שהעלה בחוץ [בשוגג] כמה אברים של בהמה אחת, חייב [חטאת] על כל אבר ואבר בפני עצמו. אבל אם העלה את האבר לחצאים, אינו מתחייב על כך, כי בכל פעם העלה חצי אבר, ולא העלה דבר שלם.

– דעת רבי שמעון, [כדעת רבי עקיבא], שכל זה, שאין חיוב כרת אלא בדבר שלם, אינו אמור אלא לעניין מוקטרי חוץ, אבל המעלה בחוץ מוקטרי פנים, חייב כרת אף כשאינם דבר שלם, ולכן אם [בשגגה] העלה בחוץ חצאי אברים של מוקטרי פנים, חייב [חטאת], על כל העלאה בפני עצמה.

– ודעת רבי יוסי, [כדעת רבי ישמעאל], שאין חילוק בין מוקטרי פנים למוקטרי חוץ, ולכן אף מוקטרי פנים, אין חייב עליהם, אלא כשהעלה מהם אבר שלם בפני עצמו, אבל אם העלה אותו לחצאים, אינו

הוספות

¹ והוא הדין אם העלה רק את האבר הראשון כי כשהעלה אותו היתה הבהמה שלמה, וכל שהיתה הבהמה שלמה הוא חייב, אף אם מעלה ממנה רק אבר אחד. [תוס'].

² ובתנאי שנודע לו החטא בין העלאה לחברתה כי אם עשה הכל בהעלם אחד ודאי שאינו חייב אלא חטאת אחת. [רש"י].

במוקטרי פנים צריך דבר שלם.

שניהם מודים, שכל כזית נחשב כדבר שלם בפני עצמו, להתחייב עליו משום העלאה, ולכן, מי שהעלה בחוץ (בשוגג) כמה כזיתים של אבר אחד, חייב [חטאת] על כל כזית בפני עצמו. אבל אם העלה את הכזית לחצאים, אינו מתחייב על כך, כי בכל פעם העלה חצי כזית, ולא העלה דבר שלם.

– ודעת רבי שמעון, [כדעת רבי עקיבא], שכל זה, שאין חיוב כרת אלא בדבר שלם, אינו אמור אלא לעניין מוקטרי חוץ, אבל המעלה בחוץ מוקטרי פנים, חייב כרת אף כשאינם דבר שלם, ולכן אם [בשגגה] העלה בחוץ חצאי כזית של מוקטרי פנים, חייב [חטאת], על כל העלאה בפני עצמה.

– ודעת רבי יוסי, [כדעת רבי ישמעאל], שאין חילוק בין מוקטרי פנים למוקטרי חוץ, ולכן אף מוקטרי פנים, אין חייב עליהם, אלא כשהעלה מהם כזית שלם בפני עצמו, אבל אם העלה אותו לחצאים, אינו מתחייב על כך, כי לא העלה בשום עליה דבר שלם.

המעלה בחוץ על סלע או אבן

א. לדעת רבי יוסי – אין חיוב העלאת חוץ, אלא אם העלה את הקרבן על מזבח שבנה בחוץ, אבל אם העלה על סלע או אבן, פטור.

– ואמר רב הונא, שרבי יוסי למד דין זה,

ממה שנאמר בעניין הבמה שהקריב עליה נח, [שלא נאסר לו להקריב בבמה], **"וַיִּבֶן לָהּ מִזְבֵּחַ לְה' "**, ללמד, שאין הקרבה נחשבת, אלא על גבי מזבח. [ומה שמצינו שמנוח הקריב על הצור, שנאמר, **"וַיִּקַּח מְנוּחַ אֶת גְּדֵי הָעֵיזִים וְאֶת הַמִּנְחָה וַיַּעַל עַל הַצּוֹר לְה' "**, הוראת שעה היתה].

ב. ולדעת רבי שמעון – המעלה קדשים בחוץ, חייב כרת, אף כשהעלה על אבן או סלע, כי גם העלאה כזו נחשבת כהקרבה.

– רבי יוחנן אמר שרבי שמעון למד את הדין הזה, ממה שמצינו **אצל מנוח,** **"וַיִּקַּח מְנוּחַ אֶת גְּדֵי הָעֵיזִים וְאֶת הַמִּנְחָה וַיַּעַל עַל הַצּוֹר לְה' "**. [ומה שנאמר אצל נח שבנה מזבח, שנאמר, **"וַיִּבֶן לָהּ מִזְבֵּחַ לְה' "**, לא משום שהיה הדבר חובה, כי באמת היה יכול להקריב בלא מזבח, ומכל מקום בנה מזבח, כדי שיהא לו נח להקריב כדרך כל הארץ].

– **ויש אומרים** שרבי שמעון למד את הדין הזה, **מהכתוב,** **"מִזְבֵּחַ ה' פֶּתַח אֵהָל מוֹעֵד "**, המלמד, שרק בפתח אהל מועד יש צורך במזבח, אבל כשהותרו הבמות, והיה מותר להקריב בכל מקום, אף בלא מזבח היה מותר להקריב, ואם כן גם המעלה על גבי אבן או סלע נחשב כמקריב, וכשנאסרו הבמות כשהעלה על גבי אבן או סלע בחוץ, הוא מתחייב בכך משום מעלה בחוץ.

חילוק בין במה גדולה לבמה קטנה

במה גדולה, [כלומר במות ציבור, ובכלל זה

ומכאן שגם (ו) **הקומץ**, (ז) **והלבונה** [של מנחת נדבה], (ח) **והקטורת**, (ט) **ומנחת כהנים** [שהיא כליל, וראויה להעלה כקומץ מנחת ישראל²], (י) **ומנחת כהן משיח**, [עשירית האיפה שהוא מביא בכל יום], (יא) **ושלשת לוגין יין**, [שהוא פחות שבנסכים], (יב) **ושלשת לוגין מים** [בחג ומוקדשים לניסוך המים לחג] גם הם בכלל הפרשה, והמעלה אותם בחוץ, בזמן שראויים להיעשות בפנים, חייב כרת.

"לַעֲשׂוֹת" – לרבות שאר דברים שראויים לעשיה בדיעבד, כלומר, שאם עלו לא ירדו. ומכאן, שגם קרבנות שיש בהם פסול, כגון, (יג) **הלן**, (יד) **והיוצא**, (טו) **והטמא**, (טז) **ושנשחט חוץ לזמנו**, (יז) **ושנשחט חוץ למקומו**, (יח) **ושקבלו פסולים את דמו**, (יט) **ושזרקו פסולים את דמו**, (כ) **והניתנים למטה שנתן דמם למעלה**, (כא) **והניתנים למעלה שנתן דמם למטה**, (כב) **והניתנים בחוץ שנתן דמן בפנים**, (כג) **והניתנים בפנים שנתן דמם בחוץ**, (כד) **ופסח וחטאת שנתן דמם שלא לשמן**, גם הם בכלל הפרשה, והמעלה אותה בחוץ חייב כרת.

אלו חלקי קרבנות הם בכלל חיוב

כרת אם העלה אותם חוץ לעזרה

המעלה קרבן בחוץ, אינו חייב כרת, עד

במה גדולה שהיתה בנוב וגבעון בין חורבן שילה לבנין בית המקדש], דינה כמזבח שהיה במקדש, **ואינה כשרה אלא אם כן היה לה קרן וכבש וריבוע ויסוד**.

אבל במה קטנה שכל אחד עושה לעצמו [בזמן היתר הבמות] **אין הדברים הללו מעכבים בה**¹.

דף קט

אלו קרבנות הם בכלל חיוב כרת

אם העלה אותם חוץ לעזרה

חכמים דרשו מהכתוב, באלו קרבנות מדבר העניין של מעלה בחוץ החייב על כך כרת.

"אֲשֶׁר יַעֲלֶה עִלָּה" – מכאן, שהמעלה (א) **עולה** הוא בכלל הפרשה, ולכן המעלה אותה מחוץ לעזרה חייב כרת.

"אוּ זָבַח" – לרבות שאר זבחים, מכאן שגם (ב) **אימורי אשם**, (ג) **ואימורי חטאת**, (ד) **ואימורי** [שאר] **קדשי קדשים** [ככבשי עצרת], (ה) **ואימורי קדשים קלים**, גם הם בכלל הפרשה, והמעלה אותם בחוץ חייב כרת.

"וְאֶל פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד לֹא יִבְיָאֲנוּ" – לרבות שאר דברים שראויים לעשייה בעזרה,

הוספות

¹ כן מבואר בברייתא. ויל"ע אם היא כדעת רבי שמעון, האומר שבמה כשרה אפילו על אבן או סלע וכל שכן שאינה צריכה קרן וכבש ויסוד וריבוע. או שהיא כדעת רבי יוסי, המצריך בניית מזבח לבמה, ומכל מקום מודה, שאין צריך שיהיה המזבח כדוגמת מזבח של מקדש בדברים הנ"ל.

² אבל שירי מנחת ישראל, אינו חייב על העלאתם. [רש"י].

הזמן המותר לאוכלו [=יש שזמנם עד הבקר ויש שזמנם עד סוף היום של מחר] הרי זה אסור באכילה והאוכל ממנו כזית חייב כרת.

וגם לעניין זה, כל מה ששמו נותר, מצטרף לכזית, לחייבו כרת, אפילו אכל כחצי זית מהנותר מהאימורים, [שהם חלק גבוה], וכחצי זית מהנותר מהבשר, [שהוא ניתן להדיוט].

וכמו כן טמא, שאכל כזית מבשר קדשים [אחר זריקת דמים], חייב כרת.

ונראה, שגם לעניין זה, כל הקדשים מצטרפים לכזית, לחייבו כרת על אכילתם בטומאה, אפילו אכל כחצי זית מאימורי קדשים, [שהם חלק גבוה], וכחצי זית מבשר קדשים, [שהוא ניתן להדיוט].¹

לעניין מחשבת פיגול אין אכילה והקטרה מצטרפים

כבר נתבאר, שהעושה אחת מעבודות הקרבן, במחשבה שיהא כזית של אחת האכילות, אחר הזמן הראוי לה, פיגל בכך את הקרבן.

ולעניין זה, מחשבת אכילת אדם, ומחשבת אכילת מזבח אינן מצטרפות. ולכן בקרבנות שרק האימורים קרבים והבשר

שיעלה כזית מחלק הקרבן הראוי לעלות למזבח.

ולכן, בקרבנות שאין קרב מהן אלא אימורים, והבשר נאכל, אין חייבים על העלאתם בחוץ, עד שיעלו כזית שלם מאימורים בפני עצמם.

ובעולה, שכולה קריבה כליל, חייבים על העלאתה בחוץ, אפילו אם העלו חצי זית מהאימורים וחצי זית מהבשר, [וכן כזית מהאימורים, או כזית מהבשר].

כל הפיגולים מצטרפים וכל הנותרים מצטרפים

כבר נתבאר בפרקים הראשונים של המסכת, שהעושה אחת מעבודות הקרבן, [שחיטה קבלה הולכה או זריקה], במחשבה שתהא אחת האכילות, [זריקה והקטרה הם אכילות המזבח ואכילת הבשר היא אכילת האדם], אחר הזמן הראוי לה, פיגל בכך את הקרבן, ואם אכל כזית ממנו, חייב כרת.

ולעניין זה, כל מה ששמו פיגול, מצטרף לכזית, לחייבו כרת, אפילו אכל כחצי זית מהאימורים, [שהם חלק גבוה], וכחצי זית מהבשר, [שהוא ניתן להדיוט].

וכמו כן אם נותר מהאימורים אחר הזמן המותר להקטירם [=בוקר] או מהבשר עד

הוספות

¹ דין זה אינו מפורש בסוגיה. אך התוס' הקשו על כך, תימה דלא תני כל הטומאות מצטרפין. ותיצור, דאי הוה תני לה, הוה משמע, אפילו שרץ ונבילה ובשר המת, והנהו לא מצטרפין, [כלומר כחצי כזית מהמת, וכחצי עדשה מן השרץ, אינם מצטרפים לטמא קדשים]. ע"כ דברי התוס'. ואם כן, משמע מדבריו, שבאופן הכתוב בפנים יש צירוף. והעירוני לעיין בשנו"ס אות ז'.

לאכילת מזבח, וזורקים את דמה.

- אבל בשאר זבחים, שיש בהם אכילת מזבח ואכילת אדם, צריך שישאר מהם כזית שלם מאכילת מזבח, [כלומר מהאימורים], או כזית שלם מאכילת אדם, [כלומר מהבשר], ואם נשאר בהם כחצי זית מהאימורים, וכחצי זית מהבשר, אינם מצטרפים, ואין זורקים את דמם. [ואם זרק את הדם, לא ניתן הקרבן בכך¹, ומעתה אף אם יוותרו הבשר והאימורים אחר זמנם, לא יעשו נותר, וכמו כן אם יאכלם טמא לא יתחייב כרת].

- ובכל הזבחים, דווקא כשנותר כזית אכילה מגופם, זורקים עליהם את הדם, אבל אם נותר כזית רק ממנחת הנסכים הבאה עימם, אין הדבר נחשב כאילו נותר מהם עצמם כזית, ואין זורקים עליהם את הדם.

המעלה בחוץ כזית מהמנחות

כבר נתבאר, שאין חיוב העלאת בחוץ אלא על דבר שלם, ולא על דבר חסר, ונחלקו חכמים מה נחשב דבר שלם בדברים הבאים. (א) הקומץ, (ב) והלבונה [של מנחה], (ג) והקטורת [להלן יתבאר בעזה"י אם הכוונה גם לקטורת שמקטירים בהיכל בכל יום, פרס שחרית ופרס בין הערבים, או רק לקטורת שמקטירים לפני ולפנים ביום הכיפורים], (ד) ומנחת כהנים [שהיא כליל, וראויה להעלאתה בקומץ מנחת ישראל], (ה) ומנחת כהן משיח,

נאכל, [כחטאת ושלמים], אין הקרבן מתפגל, עד שתהא מחשבה בכזית שלם מן האימורים להקטירם אחר זמנם, או שתהא מחשבה בכזית שלם מן הבשר לאוכלו אחר זמנו, אבל היתה מחשבה על כחצי זית מן האימורים להקטירו אחר זמנו ומחשבה על כחצי זית מן הבשר לאוכלו אחר זמנו אינן מצטרפות לפגל את הקרבן.

אולם עולה שכולה כליל, וגם את בשרה מקטירים למזבח, אם היתה מחשבה על כחצי זית מן האימורים להקטירו אחר זמנו, ומחשבה על כחצי זית מן הבשר להקטירו אחר זמנו, הרי זו מחשבה על כזית שלם הראוי להקטרה, שיקטירו אותו אחר זמנו, והעולה מתפגלת במחשבה הזו.

זריקת דם קרבן כשנותר כחצי זית

מהאימורים וכחצי זית מהבשר

לדעת רבי יהושע, כל הזבחים שבתורה, אם קודם זריקת דמם, אבדו או נשרפו, עד שלא נשאר מהם כזית מהחלק הנאכל אחר הזריקה, שוב אין זורקים את הדם.

- בעולה, שאין בה אלא אכילת מזבח [כי כולה כליל], די שישאר ממנה כזית מאכילת מזבח, כדי שיזרקו את דמה, ואפילו נשאר ממנה כחצי זית מהאימורים, וכחצי זית מהבשר, הם מצטרפים, כי כולם שווים, שהם כליל

¹ הוספות

¹ ולפיכך, אם נעשית אחת העבודות במחשבת פיגול, לא נתפגל הקרבן, כי לא קרב המתיר כמצוותו. [תוס'].

[עשירית האיפה שהוא מביא בכל יום], (ו) בפנים.

ומנחת נסכים.

ונסתפקו בגמרא בדף ק"י, האם כן הדין רק כשנחסר מהם בעודם בעזרה, כשהיו כשרים, אבל אם תחילה יצאו ונפסלו ביציאה, שוב לא אכפת לנו שחסרו אחר כך, שהרי כבר נפסל על ידי היציאה ואף על פי כן חייב, או שאין חילוק בדבר.

לדעת חכמים – הקטרת כזית מאחד מכל הדברים הללו, **נחשבת כהקטרת דבר שלם**, שכן גם בפנים מותר לחלק כל אחד מהם להקטירו לחצאים, ובלבד שיהיה בכל הקטרה כזית שלם. **ולכן** המקטיר מכל אחד מהם כזית בחוץ **חייב כרת**.

שיעור קטורת ההיכל שבכל יום ושל קטורת יום הכיפורים

א. שיעור קטורת שבכל יום.

נאמר, "וְעִשִּׂיתָ מִזֶּבֶחַ מִקְטֹרֶת קֹטֶרֶת ... וְהִקְטִיר עָלָיו אֶהָרֹן קֹטֶרֶת סָמִים בַּבֶּקֶר בַּבֶּקֶר ... בֵּין הָעֲרֵבִים יִקְטִירָנָה קֹטֶרֶת תְּמִיד לִפְנֵי ה' לְדֹתֶיכֶם", **ולא נתנה תורה שיעור לקטורת זו, אבל חכמים אמרו, שיקטיר פרס [=חצי מנה] בבקר, ופרס בין הערבים, ומכל מקום, בדיעבד, אם הקטירו פחות מפרס, יצא ציבור ידי חובת הקטרת הקטורת.**

ב. שיעור קטורת של יום הכיפורים.

בעניין עבודת יום הכיפורים נאמר, "וְלָקַח מִלֵּא הַמִּזְבֵּחַ וְהִקְטִיר עָלָיו אֶשׁ מִעַל הַמִּזְבֵּחַ מִלִּפְנֵי ה' וּמִלֵּא חֲפָנָיו קֹטֶרֶת סָמִים דָּקָה וְהָבִיא מִבֵּית לְפָרְכֶת", **נתנה תורה שיעור לקטורת זו, שתהא מלא חפניו של כהן גדול.**

ולדעת רבי אליעזר – **אין חייבים על הקטרת אחד מהדברים הללו בחוץ, אלא אם כן הקטירו אותו כולו בשלימות**, שכן אם חסר מאחד מהם, אפילו כלשהו¹, הוא פסול להקטרה בפנים, [אף על פי ששיעור כל אחד מהם יותר מכזית ואחר החסרון עוד יש בהם כזית], ומאחר שחסרון כלשהו פוסלו להקטרה, על כרחך אינו נחשב כדבר שלם, אלא כשהוא מוקטר כולו בשלימות.

ומודה רבי אליעזר, שאם קרב [מאחד מהדברים הללו] כולו בפנים, חוץ מכזית אחרון שבו, שעתה השלמת הקטרתו בפנים הוא בכזית האחרון, אותו כזית נחשב דבר שלם, ואם הקטירו בחוץ חייב כרת.

ומודים חכמים, שאם חסר מאחד מהדברים הללו, ונפסל מחמת החיסרון, שוב אין לחייב את המעלה מהם כזית בחוץ, כי אותו כזית כבר נפסל מהקרבה בפנים, ולא חייבו את המעלה מהם כזית בחוץ, אלא כשכל שאר שיעורם קיים

¹ הוספות

¹ רוב הדברים הנ"ל נפסלים בחסרון כלשהו, חוץ מלבונה שאינה נפסלת אלא בחסרון מועט כזה, אלא כשתחסר עד שישאר ממנה פחות מקורט, [כדעת רבי שמעון], או פחות משני קרטיו, [כדעת רבי יהודה], ולכן, בה מודה רבי אליעזר, שחייבים על הקטרתה בחוץ, אף אם נחסר ממנה מעט, ובלבד שלא נחסר ממנה משיעור קורט או שני קרטיו. [רש"י].

חייבים כרת של מעלה בחוץ, **אולם כל זה כשמתחילה נתן בכלי שרת כזית קטורת בלבד, אבל אם נתן בכלי פרס שלם של קטורת לקדשו להקטרה, מעתה אם יחסר ממנו משהו הוא פסול, והרי זה כשאר מנחות, שניתן להקטיר מהם כזית כזית, אבל שיעורם גדול מכזית, שלדעת חכמים המעלה מהם בחוץ כזית חייב, כמעלה דבר שלם, ולדעת רבי אליעזר, אינו חייב עד שיעלה את הכל בשלימות, כי כל שחסרון פוסלו, אינו נחשב דבר שלם, אלא כשהוא בלא חסרון.**

ואמר רבא, [בדף ק"י], שלדעת חכמים, האומרים, שדבר שנקבע בכלי, אינו קובעו שלא לחייב על העלאת מקצתו בחוץ, אם קבע ששה לוג [=חצי ההין] יין בכלי, לצורך נסכי פר, ואחר כך משך ארבעה לוג מהם והקריבן בחוץ, חייב, כי הקריב בחוץ שיעור נסכים של איל. וכן אם קבע ארבעה לוג יין לצורך נסכי איל, ומשך מהן שלשה לוג והקריבן בחוץ, חייב, כי זה שיעור הראוי לנסכי כבש. [אבל אם משך פחות משלושה לוג והקריבם בחוץ, פטור, כי אין נסכים פחות משלושה לוג].

ב. הקטיר בחוץ קטורת של יום הכיפורים.

לדעת רבה, חכמים ורבי אליעזר נחלקו, האם שיעור מלא חופניו האמור בעניין זה, מעכב את הכשר הקטרת קטורת זו לפני ולפנים, וכמו כן נחלקו בשיעור הקטרתה בחוץ, להתחייב עליה. לדעת חכמים, אין חיוב להקטיר קטורת זו לפני ולפנים מלא חפניו בבת אחת, ואף בהקטרת כזית היא

- רבה היה סבור, שחכמים ורבי אליעזר נחלקו בדין זה, לדעת רבי אליעזר, שיעור זה מעכב שיקטיר כולו בבת אחת, אבל לדעת חכמים ההקטרה כשרה גם בפחות משיעור זה.

- ואביי הקשה עליו, הלא על הקטרה זו נאמר, 'וְהִקְטִיחַ לָכֶם לְחֻקֹּת עוֹלָם בְּחֻדְשׁ הַשְּׁבִיעִי', וכל מקום שנאמרה בו חוקה, כל האמור בו מעכב את הכשרו, ואם כן, לדברי הכל אין ההקטרה כשרה בפחות ממלא חפניו בבת אחת.

שיעור הקטרה שחייבים

עליה כרת משום העלאת חוץ

א. הקטיר בחוץ קטורת של כל יום.

מאחר שלא נתנה תורה שיעור לקטורת זו, ומן התורה היא כשרה בפנים אף בכזית, הכל מודים שאם הקטיר ממנה בחוץ כזית, חייב כרת, כי העלה בחוץ דבר שלם הראוי להיקרב בפנים.

- לדעת רבה ואביי ורב אשי, בכל אופן די בהקטרת כזית בפנים כדי לצאת ידי חובה וכמו כן בכל אופן המעלה כזית ממנה בחוץ חייב כרת. [ומה ששינינו במשנה, שלדעת רבי אליעזר המעלה בחוץ מן הקטורת אינו חייב בכזית, אינו מדבר בקטורת הזו, אלא בקטורת יום הכיפורים, כפי שיתבאר להלן בעזה"י].

- ולדעת רבא, אמנם כן, הכל מודים שבהקטרת כזית בפנים יצא ציבור ידי חובתו, ואם הקטירו כזית כזה בחוץ

דף קי

המעלה בשר ואימורים בחוץ

כבר נתבאר, שהמעלה אימורים בחוץ, חייב כרת, כי ראויים הם להקטרה בעזרה, אבל המעלה בשר קדשים בחוץ, פטור, כי אינם ראויים להקטרה. וכשהעלה את הבשר והאימורים כשהם מחוברים נחלקו חכמים:

לדעת רבי שמעון – בכל אופן הוא חייב כרת משום העלאת האימורים, ואף על פי שהבשר מונח למטה, והאימורים עליו, כי לדעת רבי שמעון, המעלה אימורים בחוץ חייב, בכל אופן שמעלה אותם, ואפילו אינם על גבי מזבח, אלא על גבי דבר אחר.

ולדעת רבי יוסי – לדברי שמואל ורבי יוחנן, מאחר שאמר רבי יוסי שאין חיוב העלאת בחוץ, אלא על גבי מזבח, אם היה הבשר למטה, והאימורים למעלה, מאחר שהבשר חוצץ בינם למזבח, הרי זה פטור, ורק אם היו האימורים למטה, על גבי המזבח, חייב. **ולדברי רב, אפילו אם היה הבשר למטה והאימורים למעלה, חייב**, כי מין במינו אינו חוצץ, ואם כן, האימורים נחשבים כמונחים על גבי המזבח.

כשרה¹, וכמו כן, אם העלה ממנה כזית בחוץ, חייב. ולדעת רבי אלעזר, אין הקטורת הזו כשרה לפני ולפנים, אלא אם כן הקטיר מלא חפניו בבת אחת², וכל שחסר מהשיעור, אינה כשרה, וכמו כן, אם הקטיר ממנה בחוץ פחות משיעור מלא חפניו, אינו חייב כרת.

ולדעת אבבי ורבא ורב אשי, [דברי רב אשי בדף ק"י], **הכל מודים שלפני ולפנים אין הקטורת הזו כשרה אלא אם הקטיר כל מלא חפניו בבת אחת.**

- **ומהטעם הזה**, נראה, **שלדעת רבא**, הכל מודים שכשם שאינה ראויה לפני ולפנים אלא מלא חפניו בבת אחת, כך **הכל מודים, שאין חייבים על הקטרתה בחוץ, אלא בשיעור מלא חפניו בבת אחת**,

- **אבל לדעת אבבי ורב אשי**, אף על פי שלפני ולפנים אינה ראויה אלא בשיעור מלא חפניו בבת אחת, **אמרו חכמים, שהמקטיר ממנה כזית בחוץ חייב כרת, כי לעניין חיוב כרת על הקטרתה בחוץ יש ללמוד את שיעור החיוב של קטורת לפני ולפנים משיעור החיוב של קטורת היכל שהוא בכזית**, [כמבואר באות א']. ולדעת רבי אליעזר, אין חיוב הקטרת חוץ אלא במלא חפניו בבת אחת, כשיעור שהיא כשרה לפני ולפנים.

הוספות

¹ ולכאורה, אפילו אם היה שיעורה יותר מכזית, היה חייב על הקטרת כזית בחוץ, כל שאין החיוב בפנים, להקטירה בבת אחת יותר מכזית. שו"ר שהתוסי' לא כתבו כן.

² ולכאורה, אפילו אם לא היה צריך להקטיר בבת אחת כל מלא חפניו, המעלה ממנה פחות ממלא חפניו בחוץ היה חייב, כי על כל פנים שיעורה במלא חפניו.

המעלה מנחה בחוץ

מרובה ממנו, [שנאמר, "וְלָקַח מִדָּם הַפָּר וּמִדָּם הַשְּׁעִיר" והדבר ידוע שדם הפר מרובה מדם השעיר, מכאן לעולים שאין מבטלים זה את זה], כך אין שירים מבטלים את קומץ.

הקומץ והלבונה שהעלה אחד מהם בחוץ

הקומץ והלבונה של מנחת נדבה, שניהם יחד הם כנגד דם הזבחים, ורק על ידי הקטרת שניהם למזבח, ניתרים השיריים [לכהנים] באכילה.

לדעת רבי אליעזר – המעלה בחוץ, אינו חייב אלא אם כן העלה את כל המתיר, ולכן אינו חייב עד שיעלה את שניהם, אלא אם כן כבר קרב האחד בפנים, שמעתה רק חבירו נותר להתיר, ובזה מודה רבי אליעזר, שהמעלה את המתיר האחרון בחוץ חייב.

ולדעת חכמים – אפילו אם שניהם קיימים, והעלה את אחד מהם בחוץ, חייב, כי הוא ראוי להקטרה בפנים.

וכן הדין לעניין הקטרת אחד משני בזיכי לבונה של לחם הפנים בחוץ, שהם שני מתירים של לחם הפנים.

האם הקומץ לבדו [או לבונה

לבדה] מתיר חצי השיריים

כבר נתבאר, ששנים הם המתירים את [שיירי] המנחה, (א) הקומץ (ב) והלבונה.

לדעת רבי מאיר [במסכת מנחות] – [מפגלים בחצי מתיר, כלומר] המקטיר את

המעלה בחוץ מנחה שלא נקמצה, פטור, כי אינה ראויה להקטרה בפנים.

וכשנקמצה המנחה, אם העלה את השיריים בחוץ, פטור, ואם העלה את הקומץ בחוץ חייב, כי אין ראוי להקטרה בפנים אלא הקומץ ולא השיריים.

ואם אחר שקמץ את המנחה, חזר הקומץ ונתערב בשיריים, ואז העלה את הכל בחוץ, חייב, כי אף שלכתחילה אין מקטירים תערובת זו בפנים, אם הקטירוה בפנים, עלתה לבעלים, ולכן נחשבת כראויה לפנים, שהמעלה אותה בחוץ חייב.

שיריים אינם מבטלים את הקומץ

כבר נתבאר, שכשחזר הקומץ ונתערב בשיריים, אם הקטירו את התערובת בפנים, היא עולה לבעלים, [מחמת הקומץ שהוא נקטר בתוך התערובת], וכן אם הקטירוה בחוץ, חייבים על כך כרת משום מעלה בחוץ, [מחמת הקומץ שהוא נקטר בתוך התערובת].

ואין הקומץ בטל בתערובת, אף על פי שהוא מיעוט בתוך השיריים, כי נאמרה הקטרה בקומץ, ["וְקָמַץ מִשֶּׁם מְלֵא קָמְצוֹ מִסְּלִתָּהּ וּמִשְׁמֶנֶה עַל כָּל לִבְנֵתָהּ הַקְטִיר" ונאמרה הקטרה בשירים, "לֹא תִקְטִירוּ מִמֶּנּוּ אִשָּׁה לָהּ", ללמד שכל שניתן ממנו לאשים כלומר שיריים, הרי הוא בכל תקטירו], ומכאן למדו חכמים, שכשם שאין קומץ מבטל את חבירו, ואפילו הוא

כל השיריים, [שהוא מחליש את איסורם], שכל מתיר, מתיר את כל השיריים במקצת, [וביחד הם ניתרים לגמרי].

הזורק מקצת דם קרבן בחוץ

כבר נתבאר בדף ק"ז שהזורק בחוץ את דם הקרבן [הראוי לזריקה בפנים] חייב כרת.

ולעניין זה, **הכל מודים**, שהזורק את הדם בחוץ, **חייב**, אפילו לא זרק את כל הדם, אלא זרק רק את מקצתו.

ולעניין כל הקרבנות החיצוניים, שאין מעכבת בהן אלא מתנה אחת, דין פשוט הוא, שאפילו על מקצת דמם יש חיוב כרת על זריקה בחוץ, כי כל מקצת דם ראוי הוא לאותה מתנה המעכבת, ונחשב לבדו כמתיר של הקרבן, ולכן **גם לדברי רבי אליעזר**, שאינו מחייב על העלאת חוץ אלא כשהעלה מתיר שלם, מאחר שיש כאן מתיר שלם יש לחייבו.

ומכל מקום, גם בקרבנות הפנימיים, שכל מתנותיהם מעכבות את הכפרה, וכל אחת אינה מתיר שלם, **מודה רבי אליעזר**, שאם זרק בחוץ מקצת הדם הראוי למתנה אחת, אף שבכך לא נשלם הכשר הקרבן, הזורק חייב כרת, כי אף על פי שאין הקרבן ניתר בלא כל המתנות, מכל מקום מאחר שכל

אחד מהם במחשבת פיגול, אף על פי שעדיין לא הקטיר את השני כלל, כבר פיגל את המנחה, ואם כן על כרחך, לדעתו, כבר **בהקטרת הראשון, ניתר לגמרי חצי מהמנחה**¹, כי אם בהקטרה זו לא ניתר חלק מהמנחה לגמרי, הקטרה זו אינה דומה לזריקת הדם, [שבה נאמר דין פיגול], שכן זריקת הדם היא מתיר גמור.

ולדעת חכמים [במסכת מנחות] – [אין מפגלים בחצי מתיר, כלומר] המקטיר את אחד מהם במחשבת פיגול, כל זמן שלא הקטיר את השני במחשבה זו, לא פיגל את המנחה, ואם כן, **יתכן שלדעתם, בהקטרת המתיר הראשון, עדיין לא הותרה המנחה כלל, ואף לא חלק ממנה**. [כי אם הקטרת האחד היתה מתירה את המנחה, היתה מתפגלת על ידי מחשבת פיגול באותה הקטרה].

ולדעת חכמים [במשנתנו] – מאחר שאמרו, שהמקטיר את אחד מהם בחוץ חייב כרת, על כרחך נחשב הוא כמקריב מתיר [בחוץ], שאם לא כן, אין לחייבו על הקטרה בחוץ. **ונסתפקו בגמרא, האם לדעתם הקטרת מתיר אחד מתירה חצי מהשיריים לגמרי**, שכל מתיר, מתיר חלק אחר של השיריים, [וביחד מתירים את כל השיריים]. **או שהקטרת מתיר אחד מתירה במקצת את**

הוספות

¹ תימה, אפילו אם ניתר חצי מהשיריים, היאך מתברר מהו. ונראה לפרש, שודאי בכל אופן אסור לאכול מהשיריים, אלא שאם ניתר החצי לגמרי, החצי השני אסור לגמרי, ולכן האוכל את כל השיריים, לוקה, וכן הנהנה מכל השיריים מועל, כי בודאי אכל גם מנחה שלא הותרה כלל, [שלוקה כדן אוכל מחטאת ואשם קודם זריקה], וכן נהנה גם ממנחה שלא הותרה כלל. אבל אם לא ניתר החצי לגמרי, אלא הכל ניתר במקצת, האוכל את כל השיריים אינו לוקה, והנהנה מכל השיריים אינו מביא קרבן מעילה. [תוס'].
- 7 -

ב. ולדעת רבי אסי אמר רבי יוחנן משום **רבי נחוניא איש בקעת בית חורתן** – ניסוך המים, [כמו דין ערבה ודין עשר נטיעות], נאמר **בהלכה למשה מסיני**.

- ולדעה זו אין הכרח שהיה ניסוך המים שלושה לוגין, ויתכן שהיה שיעורו לוג, או שלא היה לו שיעור.

המנסך מים בחוץ חייב כרת

לדעת האומרים, שניסוך המים למד מהכתוב **"וְנִסְּכָהּ"**, כשם שאין חיוב מנסך יין בחוץ, אלא בשיעור שלושה לוגין, כך אין חיוב מנסך מים בחוץ אלא בשלושה לוגין. [וכן בשאר דברים חיוב מנסך מים הוא כחיוב מנסך יין].

ולדעת האומרים, שניסוך המים למד **בהלכה למשה מסיני**, אין הכרח שחיוב מנסך מים בחוץ הוא כחיוב מנסך יין בחוץ, ויתכן שחיובו של מנסך מים הוא גם **בפחות משלושה לוגין**.

האם יש שיעור למעלה לניסוך המים

לדברי רב נחמן בר יצחק, נחלקו חכמים ורבי אלעזר, האם יש ניסוך מים ביותר

אחת עומדת לעצמה, כמו ששינוי שאם נשפך הדם אחרי שנתן מתנה אחת, מביא פר אחר תחת הראשון, להמשיך את המתנות, אבל מתנה ראשונה לא נפסלה, אם כן כל מתנה נחשבת כמתיר עצמה לחייב את המעלהו בחוץ בפני עצמו. [ואין זה כקומץ ולבונה, שאם חסר מאחד מהם, הכל נפסל, ואי אפשר להביא אחר תחת מה שנחסר, ואם כן אין אחד מהם עומד בפני עצמו כלל].

מניין לניסוך המים בחג

א. לדעת רבי עקיבא – מתוך שנאמר בנסכי קרבנות היום הששי של חג הסוכות, **"וְנִסְּכָהּ"**, בלשון רבים, למדנו, ששני נסכים יש¹, אחד של יין, [כמו שנאמר בעניין הקרבת התמיד בתחילת העניין, **"וְנִסְּכֹוּ רְבִיעֵת הַהֵיךְ לְכַפֵּשׁ הָאֶחָד בְּקֶדֶשׁ הַסֵּף נֶסֶף שָׁכָר לֵה"**]², ונסך שני של מים.

- ואמר ריש לקיש, שלדעה זו, שנסוך המים רמוז בכתוב **"וְנִסְּכָהּ"**, אם כן הוקשו בכתוב הזה שני הנסכים זה לזה, ואם כן, כשם שניסוך היין הוא שלושה לוגין, כך ניסוך המים הוא שלושה לוגין, וכשם שניסוך היין נוהג כל השנה, כך ניסוך המים נוהג כל השנה³.

הוספות

¹ ויש מפרשים שרבי עקיבא דורש זאת מהכתוב בקרבן התמיד, **"הֵסֵף נֶסֶף"**, שהיו שני נסכים.

² ובקרבן התמיד של ימי המילואים מפורש, **"וְנִסְּפֵךְ רְבִיעֵת הַהֵיךְ יָיִן"**.

³ כן נראה מלשון הגמרא. וכתבו התוס', תימה, דהא רבי עקיבא מודה שאין ניסוך המים אלא בחג. וישבו התוס', שבאמת אין ניסוך המים כשר בפנים אלא בחג, אבל לעניין חיוב למנסך בחוץ, אמרו, שכשם שהמנסך יין בחוץ חייב כל השנה, כך המנסך מים בחוץ יהיה חייב כל השנה. ורבינו תם מפרש, שלדעת רבי עקיבא, מאחר שלא נרמז ניסוך היין אלא ביום הששי, אינו ניסוך המים אלא ביום הששי של החג בלבד, ולפי זה רצו לומר, שכשם שאין ניסוך המים בפנים אלא ביום הששי, כך לא יתחייב על ניסוך המים בחוץ, אלא ביום הששי.

משלושה לוגין.

ומתוך כך נחלקו האם המנסך מים בחוץ בלא כלי שרת חייב², כמבואר להלן.

דעת חכמים – (א) כל ארבעים שנה שהיו ישראל **במדבר**, **הקריבו נסכים** עם הקרבנות שבמשכן. **(ב)** ואם כן, מה שנכתב בתחילת פרשת נסכים, "כִּי תִבְאוּ אֶל אֶרֶץ מוֹשְׁבֵי־בְתֵיכֶם... וְהִקְרִיב הַמִּקְרִיב... וַיִּזֶן לְגֹסֶד", לא בא לומר, שרק מכניסתם לארץ יקריבו נסכים, אלא שאף בכניסתם לארץ, בארבע עשרה שנים של כיבוש וחלוקה, שהותרו בהם הבמות, [כפי שיתבאר בעזה"י בפרק אחרון], **גם** אז יקריבו נסכים **בבמות יחיד** שלהם. **(ג)** ומתוך כך שמצינו שקרבו נסכים בבמות שאין בהם כלי שרת, **למדנו**, שניסוך בלא כלי שרת נחשב ניסוך, ולכן, **המנסך מחוץ לעזרה בשעת איסור במות**, אף בלא כלי שרת, **חייב כרת**.

ודעת רבי אלעזר – (א) כל ארבעים שנה שהיו ישראל **במדבר**, **לא הקריבו נסכים** עם הקרבנות שבמשכן. **(ב)** ואם כן, מה שנכתב בתחילת פרשת נסכים, "כִּי תִבְאוּ אֶל אֶרֶץ מוֹשְׁבֵי־בְתֵיכֶם... וְהִקְרִיב הַמִּקְרִיב... וַיִּזֶן לְגֹסֶד", בא ללמד, על עיקר חיוב הקרבת נסכים עם הקרבנות שאחר ארבע עשרה שנים של ירושת הארץ וחלוקתה כשיהיה המשכן בשילה [וכמו כן כשיהיה המקדש

לדעת חכמים – כשם שהנותן שלושה לוגין מים לכלי שרת, לקדשם לניסוך, קדשו, ומנסך אותם לגבוה, כך הדין אם נתן יותר משלושה לוגין מים לכלי שרת לקדשם כולם לניסוך, קדשו כולם, ומנסך את כולם. וכשם שאין שיעור למעלה לניסוך המים בעזרה בהכשרו, כך אין שיעור למעלה למנסך מים בחוץ, שמתחייב על כך כרת, **בין שניסך שלושה לוגין, ובין שניסך יותר משלושה לוגין**, חייב כרת.

ולדעת רבי אלעזר – אין ניסוך המים לגבוה **אלא בשלושה לוגין ולא יותר**, ואם נתן יותר משלושה בכלי גדול, לא קדשו המים כלל לניסוך. וכשם שיש שיעור לניסוך המים בעזרה בהכשרו, כך יש שיעור למנסך מים בחוץ, ואינו מתחייב כרת אלא כשניסך בחוץ שלושה לוגין מים¹.

דף קיא

האם קרבו נסכים במדבר ובבמות יחיד

לדברי רב פפא, נחלקו חכמים ורבי אלעזר, האם קרבו נסכים במדבר ובבמות יחיד,

הוספות

¹ והר"י חיים מפרש שלעניין ניסוך המים בחג בהכשר הכל מודים שהשיעור הוא שלושה לוגין ונחלקו רק לעניין מנסך מים בחוץ ובהיפוך. תנא קמא סבר, יש שיעור לחיוב ניסוך המים בחוץ, והוא שלשת לוגין, לא פחות ולא יותר, כשיעור ניסוך המים בפנים. ורבי אלעזר אמר, שדווקא כשמילא מים בכלי לשם חג, לא נתקדשו אלא שלושה לוגין, ואינו חייב על ניסוכם בחוץ אלא בשלושה לוגין, אבל אם לא נתקדשו לשם החג, חייב על ניסוכם בחוץ, אף בפחות משלושה לוגין. [תוס'].
² פירש בקונטרס ותרווייהו אית להו יש שיעור למים. ואי אפשר לומר כן דרבי אלעזר על כרחין סבר אין שיעור, אלא תרווייהו סברי אין שיעור ושלשת לוגין דתנא קמא לאו דוקא. [תוס'].

כלי שרת, חייב כרת לדברי הכל.

אולם לעניין ניסוך מים בחוץ נחלקו, כי לא מצינו שהיה ניסוך מים בבמות יחיד אלא ניסוך יין בלבד:

דעת חכמים – אף על פי שלא מצינו ניסוך בלא כלי שרת, אלא ניסוך יין בבמות יחיד, מכל מקום מאחר שלמדנו משם, שניסוך יין בלא כלי שרת נחשב ניסוך, ולכן [בשעת איסור הבמות], המנסך יין בחוץ בלא כלי שרת חייב, הוא הדין לעניין ניסוך המים, שהמנסך מים בחוץ בלא כלי שרת, [בשעת איסור הבמות], **חייב כרת**.

ודעת רבי אלעזר – מאחר שלא מצינו ניסוך בלא כלי שרת, אלא בין בבמות יחיד, אין ללמוד משם, אלא, שניסוך יין בלא כלי שרת נחשב ניסוך, אבל לעניין ניסוך המים, לא מצינו שנחשבים כניסוך בלא כלי שרת, ולכן המנסך מים בחוץ בלא כלי שרת, [בשעת איסור הבמות], **פטור מכרת**.

התנאים האומרים שקרבו

נסכים במדבר ובבמת יחיד

כבר נתבאר לעיל, שלדעת חכמים החולקים על רבי אלעזר, וכן לדעת חכמים החולקים על רבי אלעזר ברבי שמעון, קרבו נסכים במדבר ובבמת יחיד. **ולדברי רבינא גם דעת רבי אלעזר כן**.

ומלבד התנאים הללו, מבואר בסוגיה, שגם לדעת חכמים החולקים על רבי, קרבו נסכים בבמת יחיד.

בירושלים] יקריבו נסכים אבל **בבמות לא קרבו נסכים כלל**. (ג) **ומתוך כך** שלא מצינו שקרבו נסכים בבמות שאין בהם כלי שרת, אלא רק במשכן ובמקדש שהיה בהם כלי שרת, **למדנו**, שאין ניסוך אלא בכלי שרת, ולכן, **המנסך מחוץ לעזרה בשעת איסור במות בלא כלי שרת, פטור מכרת**.

ולדברי רבא בריה דרב הונא [המבואר בגמרא על ברייתא אחרת], גם רבי אלעזר ברבי שמעון נחלק עם חכמים כנ"ל, אלא שרבי אלעזר והחכמים שחולקים עמו [לעיל], דברו לעניין מנסך מים בחוץ בלא כלי שרת, [כמבואר לעיל]. ורבי אלעזר ברבי שמעון והחכמים החולקים עליו, דברו לעניין מנסך יין בחוץ בלא כלי שרת.

שלדעת חכמים קרבו נסכים במדבר, ובבמת יחיד בלא כלי שרת, ואם כן המנסך יין בחוץ, אף בלא כלי שרת, נקרא מנסך, וחייב כרת.

ולדעת רבי אלעזר ברבי שמעון, לא קרבו נסכים במדבר, ולא בבמת יחיד, ואם כן המנסך יין בחוץ, בלא כלי שרת, אינו נקרא מנסך, ופטור מכרת.

ולדברי רבינא, גם רבי אלעזר וגם חכמים החולקים עליו מודים, שקרבו נסכים במדבר, ואם כן פרשת נסכים באה ללמד, שבשעת היתר הבמות, יקרבו נסכים גם **בבמות יחיד**, אף בלא כלי שרת, וכל שקרב בבמות יחיד בלא כלי שרת, המקריבו בשעת איסור בבמות בחוץ, חייב כרת, אף על פי שהקריבו בלא כלי שרת, **ולכן [בשעת איסור הבמות], המנסך יין בחוץ, אף בלא**

ממנו למעלה מגובה שפת הכלי, כולו מקודש לניסוך, ואם ניסך אותו בחוץ, חייב כרת כדין מנסך שלושה לוגין יין מקודש.

ולדעת רבי אלעזר ברבי שמעון – אין מתקדש אלא מה שבתוך הכלי ממש, ולא מה שמגביה מעל שפתו, ולכן, אם נתן בכלי שרת שלושה לוגין יין, ויש ממנו למעלה מגובה שפת הכלי, לא נתקדשו כל השלושה לוגין, ואם ניסך את היין בחוץ, פטור מכרת, כי לא ניסך שיעור שלושה לוגין יין מקודשים, ורק אם היו כל השלושה לוגין בתוך הכלי ממש, המנסך אותם בחוץ חייב.

הנותן שיירי הדם בחוץ

כבר נתבאר, שכל הנותן בחוץ דבר הראוי להינתן בפנים, חייב על כך כרת, ומבואר בסוגיה שלעניין נתינת שיירי הדם שהם סוף עבודה אין חייבים עליה בחוץ אלא בדבר שהוא מעכב את הכפרה בפנים.

ולכן, לדעת האומרים, שבכל מקום שיירי הדם אינם מעכבים את הכפרה, בכל מקום אין חיוב כרת על נתינת שיירי הדם בחוץ.

ולדעת רבי נחמיה, האומר, ששיירי הדם מעכבים את הכפרה, אם נתן אותם בחוץ, חייב כרת. [יש אומרים שבכל הקרבנות הדין כן. ויש אומרים שרק בקרבנות הפנימיים הדין כן].

וכן לדעת רבי עקיבא, קרבו נסכים במדבר ובבמת יחיד.

התנאים האומרים שלא קרבו נסכים במדבר ולא בבמת יחיד

כבר נתבאר לעיל, שלדברי רב פפא דעת רבי אלעזר, שלא קרבו נסכים במדבר ולא בבמת יחיד. וכן לדברי רבא בריה דברה דעת רבי אלעזר ברבי שמעון שלא קרבו נסכים במדבר ולא בבמת יחיד.

ומלבד התנאים הללו, מבואר בסוגיה, שגם לדעת רבי, לא קרבו נסכים בבמת יחיד.

וכן לדעת רבי ישמעאל, לא קרבו נסכים במדבר¹, ולא בבמת יחיד.

בירוצי מידות

הממלא יין בכלי, היין מגביה מעט כעין גבעה מעל גובה שפת הכלי. ולדברי רב אדא בר רב יצחק, נחלקו חכמים ורבי אלעזר ברבי שמעון, אם כלי שרת מקדש את מה שצף מעל גובה שפת הכלי. [אולם, לדברי שניהם, אין המנסך בחוץ חייב, אלא אם כן ניסך מה שנתקדש בכלי שרת].

לדעת חכמים – גם מה שמעל גובה שפת הכלי מתקדש על ידי הכלי, ולכן אם נתן בכלי שרת שלושה לוגין יין, אף על פי שיש

הוספות

¹ במסכת קדושין פירש בקונטרס, דלכולי עלמא קרבו נסכים בקרבן ציבור [במדבר], [ולא נחלקו אלא אם קרבו במדבר גם ליחיד]. ואיני יודע מי הזקיקו לכך. ושמא משום דקתני בסיפרי, אמר אחד מתלמידי רבי ישמעאל, בא הכתוב ללמדך על הנסכים, שלא נתחייב יחיד על הנסכים אלא מביאתן לארץ. [תוס'].

שגם אם נמלק העוף בחוץ, חייבים על העלתו בחוץ.

ב. אם תחילה נשחט בפנים, מאחר ששחטת עוף קדשים בפנים פוסלת אותו, ושוב אינו ראוי לעלות בפנים, אין חייבים על העלאתו בחוץ.

נמצא, שבעבודה הראשונה יש חילוף, בין אם נעשית בפנים או נעשית בחוץ.

כשמתחייב על העלאה, כשהעבודה הראשונה [=מליקה] נעשית בפנים, הוא נפטר על ההעלאה, אם היתה אותה עבודה ראשונה בחוץ.

וכשמתחייב על העלאה, כשהעבודה הראשונה [=שחיטה] נעשית בחוץ, הוא נפטר על ההעלאה, אם היתה אותה עבודה ראשונה בפנים.

השוחט והמעלה בלילה

כבר נתבאר, שהשוחט בהמה חוץ לעזרה, חייב על כך כרת משום שחטי חוץ.

ואם אחר כך העלה אותה בחוץ, מתחייב גם משום מעלה בחוץ. [ואף על פי שאין חיוב מעלה בחוץ אלא בדבר שראוי להיקרב בפנים, ולא בדבר שנפסל להיקרב בפנים, קרבן שנפסל להיקרב בפנים מחמת שנשחט בחוץ, שונה משאר פסולים, וחייבים על העלאתו בחוץ].

חיובי עוף קדשים משום שחטי חוץ

המולק עוף קדשים בחוץ, פטור¹ מכרת של שחטי חוץ.

והשוחט עוף קדשים בחוץ, חייב כרת של שחטי חוץ.

ושני הדינים הללו וטעמיהם כבר נתבאר בדף ק"ז.

חיובי עוף קדשים משום מעלה בחוץ

בשני אופנים המעלה את העוף בחוץ חייב:

א. אם תחילה נמלק כמצוותו בפנים, מאחר שעד יציאתו הוא כשר, וראוי לעלות בפנים, המעלה אותו בחוץ חייב.

ב. אם תחילה נשחט בחוץ, [מלבד מה שחייב על השחיטה בחוץ, כמבואר לעיל, חייב גם על ההעלאה], והטעם לכך, כי כל שיש בו חיוב על שחיתתו בחוץ, יש בו חיוב גם על העלאתו בחוץ אחרי כן, [כפי שיתבאר בעזרי"י בדף קי"ט].

ובשני אופנים המעלה את העוף בחוץ פטור:

א. אם תחילה נמלק בחוץ, מאחר שמליקה בחוץ עושה אותו נבלה, [כי אין מליקה אלא בפנים], הרי זה פסול, וכל שאינו ראוי לעלות בפנים, אין חייבים על העלאתו בחוץ. [ואבוא דשמואל בר רב יצחק למד, שרבי שמעון חולק על הדין הזה, ואומר,

הוספות

¹ העירוני שאולי לאבוא דשמואל כר"י לר"ש חייב.

או נשפך דמה לגמרי ובכל אופן חייב על השחיטה, וגם על ההעלאה שאחריה, כי בין אם נתקבל דמה בכלי קודש או בכלי חול או נשפך דמה לגמרי, פסולה הוא פסול שחוטי חוץ, ואחר פסול שחוטי חוץ יש חיוב על ההעלאה.

אבל כשנשחטה הבהמה בפנים ונפסל הקרבן מחמת שנתקבל דמו בכלי חול או שנשפך לגמרי, אין פסולה משום שחוטי חוץ, [שהפסול הזה אינו מונע מלהתחייב על ההעלאה], אלא פסולה משום איבוד הדם, ונחלקו רבי יהודה ורבי שמעון מה דינה.

לדעת רבי יהודה – בכך שאבד דמה, נפסלה לגמרי, ואינה ראויה לעלות בפנים מחמת פסולה, ואם עלתה תרד, ולכן המעלה אותה בחוץ פטור.

ולדעת רבי שמעון – בכך שאבד דמה, לא נפסלה אלא לכתחילה, אבל בדיעבד, אם עלתה למזבח אינה יורדת, ואם כן, עדיין היא נחשבת כראויה לעלות בפנים, ולכן, אם העלה אותה בחוץ, חייב על ההעלאה.

קיבל את דם החטאת בכוס אחד

א. **אם בתחילה נתן מהדם הזה בחוץ, לדברי הכל חייב כרת**, [ואין חילוק בין אם נתן את כל הדם בחוץ, או אחר שנתן בחוץ, נתן ממנו גם בפנים], כי הדם הזה שניתן בחוץ, ראוי היה להיזרק על המזבח בפנים, וכל הראוי לעלות בפנים, חייבים כרת על נתינתו בחוץ.

וכשנשחטה הבהמה בחוץ, אין חילוק בין אם נשחטה ביום או בלילה, ובכל אופן חייב על השחיטה, וגם על ההעלאה שאחריה, כי בין ביום ובין בלילה, פסול השחיטה הוא פסול שחוטי חוץ, ואחר פסול שחוטי חוץ יש חיוב על ההעלאה.

אבל כשנשחטה הבהמה בלילה בעזרה, אין פסולה משום שחוטי חוץ, [שהפסול הזה אינו מונע מלהתחייב על ההעלאה], אלא פסולה משום שנשחטה בלילה, ונחלקו רבי יהודה ורבי שמעון מה דינה.

לדעת רבי יהודה – בכך שנשחטה בלילה, נפסלה לגמרי, ואינה ראויה לעלות בפנים מחמת פסולה, ואם עלתה תרד, ולכן המעלה אותה בחוץ פטור. [נמצא שכשנשחטה בלילה בפנים, אין בה חיוב על ההעלאה בחוץ. וכשנשחטה בלילה בחוץ, יש בה חיוב על ההעלאה בחוץ].

ולדעת רבי שמעון – בכך שנשחטה בלילה, לא נפסלה אלא לכתחילה, אבל בדיעבד, אם עלתה למזבח אינה יורדת, ואם כן, עדיין היא נחשבת כראויה לעלות בפנים, ולכן, אם העלה אותה בחוץ, חייב על ההעלאה. [נמצא שכשנשחטה בלילה בפנים חייב על העלאה בחוץ כמו אם נשחטה בלילה בחוץ].

המקבל בכלי חול [או

נשפך הדם] ומעלה בחוץ

כשנשחטה הבהמה בחוץ, אין חילוק בין אם נתקבל דמה בכלי קודש או בכלי חול

הסיבה שהוא פטור על זריקת דם הכוס השני בחוץ, אף שלדעתו זורק שיירי הדם בחוץ חייב, כי לדעת רבי נחמיה, המקבל דם חטאת בשני כוסות, וזרק דם כוס אחד בפנים כהלכתו, **נדחה הדם שבכוס השני** מלהיקרב למזבח, ואם כן אינו כשיירי הדם, אלא כדם פסול, והזורק דם פסול בחוץ פטור.

ד. אם תחילה זרק דם כוס אחד בחוץ, ואחר כך זרק דם של כוס שני בפנים. על זריקת הדם בחוץ, חייב כרת, כי זרק בחוץ דם הראוי להינתן בפנים. ומכל מקום, בכך שהוציא את הדם שבכוס הראשון לחוץ, וזרקו שם, לא נפסל הדם שבכוס השני, ולכן כשנתן את הדם שבכוס השני בפנים, נתכפרו הבעלים, כי נגמר הקרבן בהכשר.

היו לפניו שני חטאות שהופרשו על חטא אחד

מי שהיו לפניו שתי חטאות שהופרשו על חטא אחד, כגון שתחילה הפריש בהמה אחת לחטאתו, ואבדה, והפריש אחרת תחתיה, ואחר כך נמצאת הראשונה, ושתייהן עומדות לפניו, דינו בהן דומה לדין המבואר לעיל, לעניין חטאת שקיבל דמה בשני כוסות.

א. אם שחט את שתייהן בפנים, דין פשוט הוא, שפטור מכרת של שוחט בחוץ, כי לא שחט בחוץ כלום. [הראשונה שנשחטה בפנים היא חטאת כשרה, והשניה פסולה, כי אחר שהביאו הבעלים חטאת אחת,

ב. ואם בתחילה נתן מתנות הדם בפנים, ואחר כך חזר ונתן מהדם גם בחוץ, באנו למחלוקת חכמים ורבי נחמיה, האם יש חיוב כרת בנתנית שיירי הדם בחוץ, כפי שנתבאר לעיל.

קיבל את דם החטאת בשני כוסות

א. אם זרק את כל הדם שבשני הכוסות בפנים, דין פשוט הוא, שפטור מכרת של זורק בחוץ, כי לא זרק בחוץ כלום.

ב. אם זרק את כל הדם שבשני הכוסות בחוץ, דין פשוט הוא, שחייב כרת של זורק דם בחוץ, כי זרק בחוץ דם הראוי להיזרק בפנים. [וחיובו הוא על כל אחת מהכוסות, כי גם אחר שזרק בחוץ את הדם שבכוס הראשון, עדיין היה הדם שבכוס השני ראוי להיזרק בפנים, שאין האחד נפסל בהוצאת חברו, ואם כן גם בזריקת חוץ של השני עבר באיסור כרת, ונפקא מינה, שאם עשה את הדבר בשוגג, והיתה לו ידיעה בין זריקת חוץ של כוס ראשון לזריקת חוץ של כוס שני, מביא שתי חטאות].

ג. אם תחילה זרק דם כוס אחד בפנים, ואחר כך זרק דם של כוס שני בחוץ. לדברי הכל פטור על זריקת חוץ של הדם שבכוס השני. לדעת חכמים, הסיבה שהוא פטור, כי מאחר שנזרק הדם שבכוס הראשון בפנים כהלכתו, נעשה הדם שבכוס השני שיירי הדם, [כדעת רבי אלעזר ברבי שמעון (בדף ל"ד)], ולדעת חכמים, הזורק שיירי הדם בחוץ פטור. ולדעת רבי נחמיה,

בפנים כעולה, כמבואר להלן, השוחט אותה בחוץ חייב כרת.

ד. אם תחילה שחט את האחת בחוץ, ואחר כך שחט את השניה בפנים. על שחיטת הראשונה בחוץ, חייב כרת, כי שחט בחוץ חטאת הראויה להישחט בפנים. ומכל מקום, בכך שהוציא את הראשונה ושחטה בחוץ, לא נפסלה השניה, ולכן כששחט את השניה בפנים, נתכפרו בה הבעלים.

דף קיב

חטאת שנתכפרו בעליה דינה למיתה

א. מי שהתחייב חטאת, והפריש בהמה לחטאתו, ואבדה, והפריש אחרת תחתיה, והקריבה, ואחרי שהקריב את השניה נמצאת הראשונה, הרי זו חטאת שנתכפרו בעליה באחר, והלכה למשה מסיני שדינה של השניה למיתה.

ב. אולם אם מתחילה הפריש שתי בהמות לחטאתו, שאם תמות האחת יביא את חברתה, כשהקריב את הראשונה, אין דינה של שניה למיתה, כי מתחילה לא הוקדשה לחטאת, אלא אם תמות הראשונה, ומאחר שלא מתה הראשונה, אין השניה חטאת שנתכפרו בעליה, אלא קדושת עולה עליה, ולכן תימכר, ויביא בדמיה עולה.

ג. ואם מתחילה הפריש בהמה אחת לחטאתו, ואבדה, והפריש אחרת תחתיה,

אינם מביאים חטאת שניה. אלא שמבואר בסוף המשנה, שבזריקת הדם של הראשונה, לא רק הראשונה יוצאת מדין מעילה, ככל קדשי קדשים שנזרק דמם, אלא גם השניה, כי כשם שדמה של ראשונה פוטר את בשרה, כך הוא פוטר את בשר חברתה.

ב. אם שחט שתיהן בחוץ, דין פשוט הוא, שחייב כרת של שוחט בחוץ, כי שחט בחוץ חטאת הראויה להישחט בפנים. [וחיובו הוא על כל אחת מהחטאות, כי גם אחר ששחט בחוץ את הראשונה, עדיין היתה השניה ראויה להישחט בפנים, כי מאחר שנפסלה הראשונה השניה עומדת להקרבה תחתיה].

ג. אם תחילה שחט אחת בפנים, ואחר כך שחט את השניה בחוץ. לדברי הכל פטור על שחיטת חוץ של השניה. כי מאחר שנתכפר בראשונה, השניה אינה ראויה להקרבה אלא למיתה, וכל שאינו ראוי להישחט בפנים, אין חייבים על שחיטתו בחוץ.

[ודין זה תלוי במחלוקת המבוארת בתחילת דף קי"ב, כי רק באופן שהשניה דינה למיתה, אין חייבים על שחיטתה בחוץ, דהיינו (א) כשנמצאת השניה אחר שחיטת הראשונה. (ב) ולדברי רבי, אף כשנמצאת השניה קודם שחיטת הראשונה. אבל (א) כשמתחילה הופרשו שתיהן לאחריות, (ב) ולדעת חכמים אף כשנמצאת השניה קודם שחיטת הראשונה, אם היו אלו חטאות זכרים, שהשניה מתקבלת

וקודם שהקריבה נמצאת הראשונה, ומצא שלפניו שתי חטאות שהופרשו להקרבה:

- ובאופנים שהחטאת השניה אינה הולכת למיתה אלא קדושת עולה.

לדעת רבי – מקריב את השניה, והראשונה דינה למיתה, כי בשעה שהפריש את השניה על מנת להקריבה, נחשבת הראשונה שהיתה באותה שעה אבודה, כאילו נתכפרו בעליה בשניה.

אם היתה החטאת של נשיא, שהוא חטאת זכר, בדיעבד אף אם קרב בעצמו לעולה, הוא כשר.

ולדעת חכמים – מאחר שבשעה שהפריש את השניה, עוד לא הקריבה, וכשבא להקריב, שתיהן לפניו, אין השניה נדחית

אבל אם היתה החטאת של הדיוט, שהיא חטאת נקיבה, אי אפשר שתהא קריבה בעצמה לעולה, כי העולה באה מן הזכרים ולא מן הנקיבות.

סליק פרק השוחט והמעלה

פרק ארבעה עשר פרת הטאת

דיני המשנה יתבארו בעז"ה על סדר הגמרא.

פרת חטאת שנעשית חוץ מגתה

פרה אדומה נשחטת ונשרפת בגת, [=גומא עמוקה כגת, שתקנו לעשותה שם, כדי שאחר השריפה יתאסף שם אפרה בנקל¹, והיו עושים את הגת במקום הראוי לעשיית הפרה, כפי שיתבאר להלן בעז"ה], ואם נעשית מחוץ לאותה גת היא פסולה.

ומכל מקום, השוחט אותה [או שורף אותה], מחוץ לגת, [אף שנעשית שלא במקום מצווה], **פטור** מכרת של שחוטי חוץ, כי נאמר בעניין שחוטי חוץ, "וְאֵל פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד לֹא הֵבִיאוּ", ללמד, שלא הקפיד הכתוב על עשיה בחוץ, [ולענוש כרת], אלא דבר שהיה ראוי לבוא להיעשות בעזרה, פתח אוהל מועד, ונעשה בחוץ, אבל דבר שאינו ראוי לבוא להיעשות שם, כעשיית הפרה, אין חייבים עליו, כשנעשה בחוץ.

דף קיג

מקום עשיית הפרה

כך הם סדר המעשים הנעשים בפרה

אדומה, עד שנעשית אפר, הכשר לעשות ממנו מי חטאת לטהר טמאים: (א) שחיטה. (ב) הזאה. (ג) שרפה. שנאמר "וַיִּקְחוּ אֶלֶיךָ פָּרָה אֲדָמָה תְּמִימָה אֲשֶׁר אֵין בָּהּ מוּם אֲשֶׁר לֹא עָלָה עָלֶיהָ עַל. וַתִּתֶּם אֹתָהּ אֶל אֶלְעָזָר הַכֹּהֵן וְהוֹצִיָא אֹתָהּ אֶל מַחוּץ לַמִּחְנֶה וְשָׁחַט אֹתָהּ לִפְנֵינוּ. וְלָקַח אֶלְעָזָר הַכֹּהֵן מִדָּמָה בְּאֶצְבָּעוֹ וְהִזָּה אֶל נֶכַח פְּנֵי אֹהֶל מוֹעֵד מִדָּמָה שֶׁבַע פַּעַמַּיִם. וְשָׂרַף אֶת הַפָּרָה לְעֵינָיו אֶת עֵרָה וְאֶת בְּשָׂרָהּ וְאֶת דָּמָהּ עַל פְּרִשָׁה יִשְׂרָאֵל. וְלָקַח הַכֹּהֵן עֵץ אֲרָז וְאֵזוֹב וְשֵׁנִי תוֹלַעַת וְהִשְׁלִיךְ אֵל תוֹדַת שְׂרַפַת הַפָּרָה ... וְאָסַף אִישׁ שְׁחוֹר אֶת אֶפְרַת הַפָּרָה וְהֵנִיחַ מַחוּץ לַמִּחְנֶה בְּמָקוֹם שְׁחוֹר וְהִיתָה לְעֹדֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְמִשְׁמֶרֶת לְמִי נְדָה חֲטָאת הוּא".

ולהלן יתבאר היכן הוא מקום עשיית המעשים הללו.

א. חוץ למחנה. [כלומר חוץ לשלוש מחנות].

לעניין השחיטה מפורש בתורה, שתהא חוץ למחנה, שנאמר, "וְהוֹצִיָא אֹתָהּ אֶל מַחוּץ לַמִּחְנֶה", ולכן אם נשחטה בתוך המחנה, [אף על פי שבכך נתקרבה להיכל], היא פסולה.

ולעניין ההזאה והשרפה, לא נתפרש בסוגיה, אם צריך שיהיו חוץ לשלוש מחנות, אולם מסתבר כן. [ולא רק לדעת רבי יוחנן, המקיש את ההזאה לשחיטה, אלא אף לדעת ריש לקיש, כי מסתבר שהכתוב, "וְהוֹצִיָא אֹתָהּ אֶל מַחוּץ לַמִּחְנֶה", מדבר בכל המעשים האמורים בפרשה, ולא

¹ הוספות

¹ כן פירשו התוס', ומשמע מפירושם, שמן התורה היא כשרה לכתחילה בכל מקום, ותקנת חכמים היא לעשות לה גת. אולם רש"י פירש, שמצווה לעשותה בגת, וכשנעשית חוץ לגת, הרי נעשית שלא במקום מצווה.

רק בשחיטה]. ויל"ע בדבר.

"על פְּרִשָּׁה יִשְׂרָף", ולדעת רב אושעיא, כוונת הכתוב, שישרפנה באותו מקום שפירשה למיתה, כלומר במקום שחיטתה, ומאחר שהשחיטה כשרה גם שלא כנגד הפתח, גם השריפה כשרה שלא כנגד הפתח.

ג. במקום טהור.

כתבו התוס', שיש לשרוף את הפרה במקום טהור, שנאמר בעניין פר כהן משיח, "והוציא את כל הפר אל מחוץ למחנה אל מקום טהור אל שפך הדָּשָׁן וְשָׂרַף אתו על עצים פָּאֵשׁ על שְׂפָךְ הַדָּשָׁן יִשְׂרָף", ודין פרה אדומה למד מדין פר כהן משיח, כמבואר בדף ק"ה.

לדעת ריש לקיש – מאחר שיש לשחוט [ולשרוף] את הפרה במקום טהור, אין לעשות זאת אלא **במקום שבדוקהו, שאין תחתיו שום קבר המטמא**. אבל אם לא בדקו את המקום, יש לחוש שיש תחתיו טומאה, כי לדעת ריש לקיש, גם בארץ ישראל ירד המבול, וכשירד המבול, מתו בני אדם בכל המקומות, ולכן בכל מקום יש לחוש שמא יש שם מת.

ולדעת רבי יוחנן – אף על פי שיש לשחוט [ולשרוף] את הפרה במקום טהור, אין צריך לבדוק את המקום שנעשית בו, כי כל ארץ ישראל בחזקת טהרה ובדוקה שאין בה מתים. ואין לחוש למתי מבול כי לדעת רבי יוחנן, בארץ ישראל לא ירד מבול².

ב. נכח פני אוהל מועד [כלומר כנגד פתח ההיכל].

לעניין ההזאה מפורש בתורה, שתהא כנגד פתח ההיכל, שנאמר, "וְהִזָּה אֶל נֹכַח פְּנֵי אֹהֶל מוֹעֵד", ולכן, אם לא נעשית כנגד פתח ההיכל, [אפילו אם נתקרבה להיכל], היא פסולה.

ולדעת רבי יוחנן – גם השחיטה והשריפה צריכים להיות כנגד פתח ההיכל, כי שניהם הוקשו להזאה, שנאמר, "וְשָׂחַט ... וְהִזָּה ... וְשָׂרַף"¹.

ולדעת ריש לקיש – השחיטה אינה צריכה להיות כנגד פתח ההיכל, כי לא נאמר בכתוב, "אֶל נֹכַח פְּנֵי אֹהֶל מוֹעֵד", אלא בהזאה שאחר השחיטה, אבל בשחיטה כל מקום שתהא חוץ למחנה היא כשרה. [ולעניין השריפה, לא נתפרשה דעתו בסוגיה, אולם יתכן, שבה מודה ריש לקיש, שצריכה להיות כנגד הפתח, כי היא אמורה בעניין אחר ההזאה, ובהזאה כבר נתפרש שתעשה כנגד פתח ההיכל. ויל"ע בדבר].

ולדעת רב אושעיא – גם השחיטה וגם השריפה אינם צריכים להיות כנגד פתח ההיכל. לעניין השחיטה, הטעם שאינה צריכה להיות כנגד הפתח הוא כפי שנתבאר בדברי ריש לקיש. ולעניין השריפה הטעם שאינה צריכה להיות כנגד הפתח, כי נאמר

הוספות

¹ ולעניין השחיטה דעת רב אדא בר אהבה כדעת רבי יוחנן.

² תימה, והכתוב "ויכסו כל ההרים הגבוהים אשר תחת כל השמים". ובבראשית רבה מבואר שבכלל זה הרי ארץ ישראל שכך אמרו שם: רבי ישמעאל ברבי יוסי ובהמי [=שומר בהמות] אחד היו הולכים בדרך, אמר להם

שמירת טהרה לצורך עשיית מי חטאת

כשהיו שורפים פרה אדומה, לצורך עשיית מי חטאת, היו עושים תחילה דברים רבים לטהר את השורף מכל חשש טומאה.

ואחד מן הדברים שהיו עושים, היה, לטהר אותו על ידי מי חטאת של כל הפרות שנעשו עד אותו הזמן, כשהמזים עליו מאותם מי חטאת, יהיו ילדים ששמרו עליהם מיום לידתם מכל טומאה¹.

ולצורך שמירת אותם ילדים מטומאה, היו מביאים את אימותיהם בעודן מעוברות, לחצרות שהיו בנויות בירושלים על גבי סלע שיש תחתיו חלל, וכך אין לחוש על גביו לטומאת קבר שתחתיו, [שכן בסלע עצמו ודאי לא קבור מת, כי אין קוברים בתוך סלע, וגם אין לחוש לטומאה של קבר תחת הסלע, כי אפילו אם יש שם קבר, החלל שעל גבי הקבר חוצץ מפני הטומאה], וכך הילדים הללו בחזקת טהורים [עד שיהיו ראויים לזיבה].

"בן אדם אָמַר לָהּ אֶת אֶרֶץ לֹא מְטַהֵרָה

היא לא גִּשְׁמָה בְּיוֹם זָעַם"

לדעת רבי יוחנן – הכתוב הזה מלמד, שבארץ ישראל לא ירד מבול, כי כך פירושו, "בן אדם אָמַר לָהּ", בלשון שאלה, וכי "אֶת אֶרֶץ לֹא מְטַהֵרָה"?; הלא ודאי שאת טהורה, שכן, "היא לא גִּשְׁמָה בְּיוֹם זָעַם", כלומר, שהרי לא ירד עליה המבול, ולא מתו בה בני אדם בכל מקום.

ולדעת ריש לקיש – הכתוב הזה מלמד, שבארץ ישראל ירד מבול, כי כך פירושו, "בן אדם אָמַר לָהּ", בלשון קביעה, "אֶת אֶרֶץ לֹא מְטַהֵרָה", כלומר כולך בחזקת טמאה, ואין להוציאך מכלל שאר העולם שהוא בחזקת טומאה מחמת מתי המבול, שכן גם בך ירד המבול, וסיום הפסוק הוא בלשון שאלה, וכי "היא לא גִּשְׁמָה בְּיוֹם זָעַם", שנטהר אותה?; הלא ודאי גם עליה ירד מבול, ונטמאה.

הוספות

אותו כותי, בואו התפללו על הר גריזים [שהכותים עובדים לו] שלא ירד עליו מבול. אמר אותו בהמי לפני רבי ישמעאל ברבי יוסי, רבי, תן לי רשות להשיב לו תשובה. אמר לו, השב. אמר הבהמי לכותי, האם הר גריזים תחת כל השמים הוא. ענה לו, הן. חזר ואמר לכותי, האם לא נאמר, "ויכסו כל ההרים הגבוהים אשר תחת כל השמים", והר גריזים בכלל זה, אם כן ירד עליו מבול. קרא רבי ישמעאל ברבי יוסי על אותו בהמי את הפסוק, "ולא יהיה בך עקר ועקרה ובבהמתך" אפילו הבהמי שבך, לא יתעקר מן התשובה. עד כאן דברי המדרש שמשמע ממנו שכוסו גם הרי ארץ ישראל. [א] ושמה יש לומר, שודאי לא כוסו הרי ארץ ישראל במים, ולא היה הויכוח אלא אם כוסו ההרים בהבל. הכותי אמר, שלא היה על הר גריזים אפילו הבל. והבהמי הוכיח לו, שלכל הפחות הבל היה גם על הר גריזים, כי אם לא כן, במה יתקיים הכתוב "ויכסו כל ההרים" אם לא שכוסו בהבל. [ב] אי נמי באמת כוונת הכתוב לכיסוי כל ההרים במי המבול, ולא בהבל, אבל אין הכתוב מדבר בהרים שבכל מקום ממש, אלא בהרים של המקומות שירד בהם מבול, והרי ארץ ישראל אינם בכלל זה, ואת אותו כותי נתכוונו לדחות בקש. [כל זה מהתוס'].

¹ אף על פי שהתינוקות טמאים בגדה ויולדות, לא היו חוששים אלא לשמרם מטומאת מת הצריכה הזאה, ומטומאה היוצאה מגופם כגון בעל קרי. [תוס'].

שלא העריב שמשו כשר לשרוף את הפרה, שחכמים מכשירים, והצדוקים פוסלים. ולהראות שאין נוהגים כצדוקים, היו מטמאים את הכהן בשרץ³ ומטבילים אותו, כדי שיהיה טבול יום בשעת שריפת הפרה. ומאחר שאנו מזלזלים בפרה לעניין זה, שאנו מטמאים את הכהן בשרץ, עשו בה מעלות רבות אחרות לשומרה בטהרה, שלא יזלזלו ויטמאו אותה גם שלא כדין].

מדוע לא גזרו טומאה על ירושלים

פעם אחת מצאו עצמות בלשכת דיר העצים [שבעזרת הנשים], ובקשו לגזור טומאה על ירושלים, [כלומר שכל מקום יהיה בחזקת טמא, עד שיהיה בדוק מטומאה, ולא יהיו המקומות בחזקת טהרה בלא בדיקה].

עמד רבי יהושע על רגליו, לבטל את הדבר, ואמר: לא בושה היא לנו, שנגזור טומאה על עיר אבותינו, איה מתי מבול, איה מתי נבוכדנצר, כלומר הלא ירושלים עדיפה משאר מקומות, שאין בה לא קברי מתי מבול, ולא קברי מתי נבוכדנצר, ולמה נגזור עליה טומאה.

ולדעת רבי יוחנן – אמנם, אין בירושלים לא קברי מתי מבול, ולא קברי מתי נבוכדנצר, אולם הטעם לכך שונה, **קברי**

וכשצריכים את הילדים, שיבואו להזות על הכהן הבא לשרוף את הפרה, מוליכים אותם בשוורים, שעל גביהם דלתות¹, [להפסיק בין התינוקות לקרקע, כדי שלא יאהילו על קבר התהום בלכתם למלאות מים חיים לקידוש מן השילוח], וממלאים מים² בכוסות של אבן, [שאינם מקבלים טומאה]. ומקדשים את המים במי חטאת, ומזים על הכהן הבא לשרוף.

לדעת ריש לקיש – הטעם שהיו עושים כל זאת, הוא משום שבאמת יש לחוש בכל מקום לטומאת מתי מבול הקבורים בו, ואם לא יעשו את הדברים הנ"ל, לשמור את הילדים מטומאה, יש לחוש שהם טמאים, והשורף פסול לשריפת הפרה.

ולדעת רבי יוחנן – מעיקר הדין, אין צורך בכל הדברים הללו, כי ארץ ישראל בחזקת בדוקה ממתים, כי לדעתו לא ירד מבול בארץ ישראל, ולכן, גם אם לא עשו כל זאת, השורף נטהר במי חטאת שמזים עליו, ושורף את הפרה בהכשר. והטעם שהוצרכו לכל זאת, הוא מפני מעלה שעשו חכמים בעשיית הפרה, שיהיו כל מעשיה בטהרה גדולה, אף יותר מכדי הצריך לה. [והטעם שעשו בפרה מעלה זו, ומעלות נוספות המבוארות במסכת פרה, כי נחלקו חכמים עם הצדוקים, האם כהן טבול יום

הוספות

¹ ולדעת האומרים אהל זרוק [שאינו קבוע] לא שמיה אהל [ואינו חוצץ מפני הטומאה], לא היו מביאים דלתות, אלא שוורים שכריסם רחבה, וכדעת רבי יהודה, האומר, שהם חוצצים מפני הטומאה, כי נאמר "ובעצמות וגידים תסוככני", ללמד שעצמות וגידים נחשבים כאהל. [תוס'].

² קצת תימה, מה מועיל בתינוקות, הלא סוף סוף בעינין איש בשעת קידוש, שנותנים האפר במים, או בשעת הזאה לרבי יהודה או לרבנן, כדמוכח בפרק טרף בקלפי. [תוס'].

³ עיי' בתוס' במסכת יומא דף ב' ע"א ובמסכת זו דף י"ז ע"ב שכתבו שלא היו מטמאים אותו בטומאה דאורייתא.

מקום על ידי הטיט, ונעשו כל המקומות בחזקת טומאה. [ודבר זה שהיו מי המבול רותחים, למד רב חסדא, ממה שנאמר בסוף "וַיִּשְׁכּוּ הַמַּיִם", שהכוונה לכך שנתקררו מרתיחתם, שכן מצינו אצל אחשורוש לשון זה, "וַיִּחַמַּת הַמֶּלֶךְ שֶׁכָּכָה", שהכוונה לקירור חמת המלך, ומתוך שנאמר במים, שנתקררו מרתיחתם, למדנו, שתחילה היו רותחים].

ולדעת ריש לקיש – כוונת הכתוב לומר, שכל אלו שהיו במקום שהיתה בו חרבה [=יבשה] **קודם המבול, מתו במבול**, [ובכלל זה ארץ ישראל שירד בה מבול כבשאר מקומות], והטעם שנקראו המקומות הללו על שם מה שהיה בהם קודם המבול, כי הגזרה היתה תלויה בדבר זה, שכן לא נגזרה גזרה על דגים שבים.

הניצולים שמחוץ לתיבה

מבואר בסוגיה, שמלבד נח ואשר עמו בתיבה, נצלו מהמבול גם **הראם**¹, שלא נכנס לתיבה מחמת גודלו, **וכן עוג מלך הבשן**, [שנקרא הפליט, כמו שכתוב "וַיָּבֵא הַפְּלִיט", על שם שפלט מדור המבול].

ומבואר בסוגיה, **שלדעת רבי יוחנן, אין להקשות איך ניצלו מהמבול, כי ניתן לומר שעמדו בארץ ישראל**, ולא ירד עליהם מבול.²

מתי מבול לא היו בה מעולם, כי לא ירד מבול בארץ ישראל, **וקברי מתי נבוכדנצר, היו בה בשעה שהרגם נבוכדנצר, אלא שפינו אותם אחר כך מירושלים.**

ולדעת רבי לקיש – הטעם בשניהם שווה, כי מתחילה היו בירושלים גם קברי מתי מבול וגם קברי מתי נבוכדנצר, כי גם המבול היה בירושלים, וגם נבוכדנצר הרג בירושלים, **אבל לאחר זמן פינו מירושלים את כל המתים.** [ודווקא מירושלים פינו אותם, אבל משאר ארץ ישראל לא פינו אותם, ואינה בחזקת בדוקה מחמת מתי המבול שהיו בה].

"מכל אֲשֶׁר בְּחֶרֶבָה מֵתוּ"

לדעת רבי יוחנן – כוונת הכתוב לומר, שאף אותם בני אדם שהיו במקום החרב [=יבש], **שלא ירד בו מבול, מתו**, ומכאן שהיה מקום שלא ירד בו מבול, **והוא ארץ ישראל, והסיבה שמתו בו**, אף שלא ירד שם מבול, **כי היה בעולם חום גדול**, מהמים שירדו בשאר מקומות, ומתו אלו שבחרבה מחמת אותה החום. ומאחר שלא ירד שם המבול, אלא בחום מתו, לא נשקעו המתים בארץ, אלא היו על גבי הארץ, וקברום הבאים אחריהם בבתי קברות, ולכן אין לחוש לטומאה בכל הארץ, מה שאין כן בשאר מקומות, שנשקעו שם המתים בכל

הוספות

¹ אומר רבינו תם, שאין זה אותם בופל"ש שאנו קוראים לו ראם. ולכן אף שראם הוא מין חיה, [שנאמר בחיות "אקו ודישון", ומתרגמינן "יעלא ורימא"], וחלבו מותר. בופל"ש מין בהמה הוא וחלבו אסור.

² ואף על פי שכל שאר בעלי חיים שהיו שם, מתו בהבל החום, הראם מתוך שהיה גדול וגיבור, לא הזיק לו ההבל [תוס']. ולכאורה כן הוא לעניין עוג מלך הבשן.

הזפת, אלא שבעלי חיים קטנים שהיו בצד התיבה, אף שלא מתו מהחום, טבעו במים מחמת עומקם, אבל **הראם ועוג מלך הבשן**, מחמת גובהם, ניצלו גם מטביעה, וכך שרדו מהמבול.

משמותיה של בבל

א. מצולה. כמו שנאמר עליה, "האמר לצולה [=לבבל] תרבי [התייבשין]". וביאר ריש לקיש, שהסיבה שבבל נקראת כן, **כי כל מתי מבול נצטללו לשם**. ואמר ריש לקיש, אין הכוונה שכל מתי מבול ממש צללו לשם, אלא רובם, אבל גם בשאר מקומות נקברו באדמה מחמת הטיט שהיה בכל מקום, ולכן גם בשאר ארצות יש ממתי מבול.

ב. שנער. כמו שנאמר בעניין דור הפלגה "וַיִּמְצְאוּ בְקֶעֶחַ בְּאֶרֶץ שְׁנַעַר ... עַל בֶּן קָרָא שְׁמָה בְּבֶל". לדעת רבי יוחנן, הסיבה שבבל נקראת כן, **כי כל מתי מבול ננערו שם**. ולדעת רבי אבהו, הסיבה שבבל נקראת כן, **כי מנערת את עשיריה**, שמחמת שאינם מרחמים על הבריות, אין עשירותם נמשכת שלושה דורות. [וכן מבואר במסכת ביצה, שאינם מרחמים על הבריות, ולכן הם יורדי גהינם].

אולם לדעת ריש לקיש, בכל מקום היה מבול, ונאמרו כמה ביאורים כיצד ניצל הראם מהמבול.

- **רבי ינאי אמר**, שהכניסו לתיבה **גורי ראמים**, ומאחר שהם קטנים, היה להם מקום בתיבה.

אולם דבריו נדחו, מעדותו של רבה בר בר חנה, שראה ראם בן יומו, שהוא גדול כהר תבור, כלומר ארבעים פרסה, ואורך צוארו שלושה פרסאות, ומקום הנחת ראשו פרסה ומחצה, וכשהטיל גלל סכר בכך את הירדן וסתם את הילוך מימיו, ואם כן גם לגורי ראמים לא היה מקום בתיבה.

- **ורבי יוחנן וריש לקיש אמרו**, שהראם **עמד בצד התיבה**, והכניס את ראש חוטמו לתיבה, כדי שיוכל לנשום באויר הקריר שבתוכה, וקשרו את קרניו בתיבה, כדי שלא ישמט ממנה.

ולפי זה רק בתוך התיבה היה האויר קריר אבל מחוצה לה היה אויר חם שאי אפשר לחיות בו. ודחו זאת כי אם סמוך לתיבה היה חם איך לא נמס הזפת שהיתה מזופפת בו.

- **ומסקנת הגמרא**, שכל המים שבצד התיבה לא היו רותחים אלא קרירים, ומי שהיה בסמוך לתיבה אף מבחוץ, לא היה מת מחום המים או האויר, ולכן לא נמס

הוספות

¹ יתכן שהטעם לכך שבתירוצים הראשונים נזכר רק הראם, ורק בתירוץ האחרון נזכר גם עוג מלך הבשן, כי לפי התירוצים הראשונים, הראם ניצל על ידי פעולתו של נח, ואם כן, רק לעניין הראם ניתן לומר זאת, כי נח נצטווה להצילו ככל החיות והבהמות, אבל את עוג מלך הבשן לא נצטווה להציל ככל שאר בני האדם. ורק התירוץ האחרון, שלפיו לא ניצלו על ידי פעולת נח, אלא מחמת עצמם, ניתן לאומרו גם על עוג.

אכילה מעפר בבל

אמר רבי אמי, **כל האוכל מעפרה של בבל, כאילו אוכל בשר אבותיו**. וכן שנינו בברייתא, כל האוכל מעפרה של בבל, כאילו אוכל בשר אבותיו. ויש אומרים **כאילו אוכל שקצים ורמשים** [של מבול].

שעיר המשתלח שנשחט

בחוץ [שלא כמצוותו]

שעיר המשתלח מצווה להשליכו מראשו של צוק גבוה, כמו ששנינו במסכת יומא, "ודחפו לאחוריו, והוא מתגלגל ויורד, ולא היה מגיע לחצי ההר, עד שנעשה אברים אברים".

ואם נשחט חוץ לעזרה שלא כמצוותו, **אין חייבים על כך כרת של שחוטי חוץ**.

כשנשחט חוץ לעזרה אחרי שכבר התוודה עליו הכהן הגדול, אין חייבים עליו משום שחוטי חוץ, **כי נאמר בעניין שחוטי חוץ, "וְאֶל פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד לֹא הִבִּיאוּ"**, ללמד, שלא הקפיד הכתוב על עשיה בחוץ, [ולענוש כרת], אלא דבר שהיה ראוי לבוא להיעשות בעזרה, פתח אוהל מועד, ונעשה בחוץ, אבל דבר שאינו ראוי לבוא להיעשות שם, כשעיר שאחר הוידוי שאין עומד להיכנס לעזרה אלא להשתלח לעזאזל אין חייבים עליו.

ואף כשנשחט השעיר חוץ לעזרה, קודם

שנתוודה עליו הכהן הגדול, שאז אין לפטור את השוחט מכרת מהכתוב הנ"ל, כי שעיר זה היה עומד להיכנס לעזרה, והרי הוא בכלל, "וְאֶל פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד לֹא הִבִּיאוּ", מכל מקום השוחט פטור, **כי נאמר** כתוב נוסף, "וְאֶל פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד לֹא הִבִּיאוּ לְהַקְרִיב קֶרְבָּן לָהּ", ללמד שרק זה שעומד להיכנס לעזרה להקרבה, חייבים עליו משום שחוטי חוץ, להוציא את השעיר המשתלח, שאף כשהוא עתיד להיכנס לעזרה, [כגון קודם וידוי], מכל מקום אינו עתיד להיכנס להקרבה¹.

קדשי בדק הבית שנשחטו בחוץ

השוחט קדשי בדק הבית בחוץ, **פטור מכרת, כי נאמר בעניין שחוטי חוץ "וְאֶל פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד לֹא הִבִּיאוּ"**.

- יש מפרשים שהכתוב הזה מלמד, שלא הקפידה תורה על עשיה בחוץ, [ולענוש כרת], אלא דבר שהיה ראוי לבוא להיעשות בעזרה, פתח אוהל מועד, ונעשה בחוץ, אבל דבר שאינו ראוי לבוא להיעשות שם, כקדשי בדק הבית, שמן הסתם אינם תמימים, אלא בעלי מומים, [כי המתפיס תמימים לבדק הבית עובר בעשה], ומשום כך אינם ראויים להקרבה, אין חייבים עליהם.

- יש מפרשים שהכתוב הזה מלמד, שלא הקפידה תורה על עשיה בחוץ, [ולענוש כרת], אלא דבר שהוא עתיד בפועל לבוא להיעשות בעזרה, פתח אוהל מועד, ונעשה בחוץ, אבל דבר

הוספות

¹ אבל קודם הגרלה, השוחט בחוץ את אחד השעירים העומדים להגרלה, [שאחד יהיה לה' ואחד לעזאזל], חייב, כי כל זמן שלא הוגרלו, שניהם נחשבים כראויים להקרבה לה'. [תוס'].

והשוחט אותם חוץ לעזרה פטור מכרת של שחוטי חוץ, כי נאמר בעניין, "וְאֵל פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד לֹא הִבְיִאוּ לְהַקְרִיב קֶרֶבן לָהּ" לִפְנֵי מִשְׁכַּן ה'", ללמד, שכל שעתה אינו ראוי לבוא לפני משכן ה', אף שקודם לכן היה ראוי לכך, אינו בכלל פרשת שחוטי חוץ.

ולהלן יתבאר, באלו אופנים יתכן שיפסלו הקדשים בדברים הנ"ל גם אחר הקדשם, [שלצורך האופנים הללו, אמרה תורה "לִפְנֵי מִשְׁכַּן ה'", לפטור את השוחט בחוץ].

(א-ב-ח-י-יא) רובע ונרבע – בהמות שנרבעו או רבעו נפסלות בכל אופן, אף אם היה הדבר אחר שהוקדשו. [ולכאורה הוא הדין לעניין טריפה, ובעלי מום קבוע, ובני יונה שעבר זמנם, שכל אלו, יכול להיות בהם פסולם גם אחר שהוקדשו].

(ג-ד) מוקצה ונעבד – בהמות שהוקצו לעבודה זרה או שנעבדו עבודה זרה, אינם נאסרות, אלא אם היו של המקצה או העובד, ולכן רק קודם שיוקדשו ניתן לאוסרם בכך לכל קרבן, אבל אחר שהוקדשו, יש חילוק בדבר. אם הוקדשו לקרבן שהוא קדשי קדשים, שוב אי אפשר לאוסרם, כי הם שייכים לגבוה, ואין אדם אוסר דבר שאינו שלו. אבל אם הוקדשו לקרבן שהוא קדשים קלים, מאחר שלדעת רבי יוסי הגלילי, קדשים קלים נחשבים ממון בעליהם, יכול הוא לאסור אותם לקרבן על ידי הקצאה או עבודה אף אחר שהוקדשו.

(ה-ו-ז-ט) מחיר ואתנן וכלאים ויוצא דופן – פסולים אלו אינם חלים על קדשים אחר

שאינו עתיד לבוא להיעשות שם, כקדשי בדק הבית, שאפילו כשהם תמימים, אינם עתידיים להיקרב, כי אינם קדושים להקרבה, אין חייבים עליהם.

דף קיד

קדשים פסולים שנשחטו בחוץ

קדשים שלא נראו להקרבה מעולם, כגון שתחילה נעשו אחד מהדברים הפסולים הבאים: (א) רובע. (ב) נרבע. (ג) מוקצה [לקרבן עבודה זרה]. (ד) נעבד [בעבודה זרה]. (ה) מחיר [כלב, כלומר שניתן תמורת כלב]. (ו) אתנן [זונה, כלומר שניתן תמורת הזנות]. (ז) כלאים. (ח) טריפה. (ט) יוצא דופן. (י) בעלי מום קבוע. (יא) בני יונה שעבר זמנם [שאינם כשרים אלא כשהם קטנים עד תחילת הציהוב]. ואחר כך הוקדשו לקרבן. השוחט אותם בחוץ, פטור מכרת, כי נאמר בעניין שחוטי חוץ, "וְאֵל פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד לֹא הִבְיִאוּ", ללמד, שלא הקפיד הכתוב על עשיה בחוץ, [ולענוש כרת], אלא דבר שהיה ראוי לבוא להיעשות בעזרה, פתח אוהל מועד, ונעשה בחוץ, אבל פסולים אלו, שמעולם לא היו ראויים לבוא להיעשות שם, כי כבר קודם שהוקדשו היו פסולים להקרבה, אין חייבים עליהם.

וקדשים שנפסלו אחר שנראו להקרבה, אף שמתחילה היו ראויים לבוא להיעשות בעזרה, [ואין לפטור את השוחט בחוץ מהכתוב הנ"ל], מכל מקום גם דינם כן,

ואינם ראויים לבוא לפתח אהל מועד, אבל עתידיים להיות כשרים להקרבה לאחר זמן. **כגון, (א) בעלי מום עובר**, [שכשיעבור המום הם יהיו כשרים]. **(ב) תורים קטנים שלא הגיע זמנם**, [שאינם כשרים אלא כשהם גדולים אחר שיזהיבו]. **(ג) אותו ואת בנו**, [כלומר אחר שנשחט האחד, השני פסול להקרבה באותו יום, ומותר למחר]. **(ד) מחוסר זמן** [מחמת עצמו כגון תוך שמונה ימים ללידתו, או מחוסר זמן מחמת הבעלים, כפי שיתבאר בעזה"י להלן].

לדעת חכמים – מאחר שעתה אינם ראויים להקרבה פתח אוהל מועד, **אינם בכלל פרשת שחוטי חוץ** [כמבואר לעיל], ולכן השוחט אותם בחוץ, פטור מכל חיוב.

ולדעת רבי שמעון – אמנם מאחר שאינם ראויים עתה להקרבה, אינם בכלל פרשת שחוטי חוץ, ולכן אין חייבים כרת על שחיטתם בחוץ, **אבל איסור לא תעשה יש בדבר**.

- **לדברי רבי אילעא אמר ריש לקיש, האיסור** להקריב בבמה בחוץ, קדשים שפסולם בפנים הוא פסול זמני, למד ממה שנאמר לישראל [בעודם במדבר], שבאותם ארבע עשרה שנים של כיבוש וחלוקה, שיהיה המשכן בגלגל, ויהיו הבמות מותרות, **"לא תעשו ככל אשר אָנַחְנוּ**

שקדשו, [שכן בהמה שהקדישוה, אין חל עליה איסור אתגן ומחיר. וכמו כן אינה נעשית כלאים או יוצאת דופן, כי אין דבר נעשה כלאים אלא בשעת היצירה, ואין דבר נעשה יוצא דופן אלא בשעת לידה, ולא באמצע שנותיו, ואם כן לא יתכן שיוקדש דבר שאינו כלאים ויוצא דופן, ואחר הקדשו יהיה כזה]. **אבל חלים הם על וולדות קדשים**, כגון שהוקדשה האם, ואחר כך ילדה כלאים או יוצא דופן, שבעודם במעי האם, היו קרבים עמה, וראויים להקרבה, ורק אחר כך הם נפסלים, ולעניין זה נאמר, שאף על פי שתחילה במעי האם היו ראויים להקרבה, אם נשחטו בחוץ אחר שנולדו, אין על כך חיוב כרת, משום שנאמר, **"לִפְנֵי מִשְׁפַּח ה'", כני"ל**. וכן אתגן ומחיר, בעודם במעי אימם חל עליהם אתגן ומחיר, כי במעי אימם לא חלה עליהם קדושה המונעת מהם פסול זה, ורק אחר לידתם הם קדושים, [=קסבר וולדות קדשים בהוייתם הם קדושים], ואז כשהם נולדים הם נפסלים מחמת האתגן והמחיר שנעשו במעי אמם, ולעניין זה נאמר, שאף על פי שתחילה במעי האם היו ראויים להקרבה, אם נשחטו בחוץ אחר שנולדו, אין על כך חיוב כרת, משום שנאמר **"לִפְנֵי מִשְׁפַּח ה'", כני"ל**.

קדשים שאינם ראויים להקרבה עכשוו
אבל עתידיים להיות ראויים לאחר זמן
יש קדשים, שעתה הם פסולים להקרבה,

הוספות

¹ ואם תאמר למה לי קרא למעוטי, הלא חולין גמורים נינהו, ודינם כשאר חולין להישחט בחוץ, ואפילו פדיון אינם צריכים, כי אין קדושה חלה עליהם כלל כמו שמוכח במסכת תמורה ... ויש לומר דהא דאמר ... אין קדושה חלה עליהם היינו קדושת הגוף, ולהיאסר בגיזה ועבודה, אבל קדושת דמים איכא, ליפדות שלא במום, ולכן בעי האי קרא, דלא ממעטי מפתח אהל מועד בקדשי בדק הבית. [תוס'].

בחוץ, קדשים שפסולם בפנים הוא פסול זמני, הוא, "לא תוכל לזבח את הפסח באחד שְׁעָרֶיךָ אֲשֶׁר ה' אֱקִיד נְתַן לָךְ. כִּי אִם אֶל הַמִּקּוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר ה' אֱקִיד לְשַׁכֵּן שְׁמוֹ שָׁם תִּזְבַּח אֶת הַפֶּסַח", שאסרה תורה להקריב את הפסח בבמה אף קודם חצות של ארבעה עשר בניסן, אף על פי שעדיין אינו ראוי להיקרב בפנים, ואם כן המקריבו בחוץ, אף שאינו בכלל חיוב כרת של שחוטי חוץ, מכל מקום הוא עובר באיסור לא תעשה הנ"ל.

ודברי רבה נדחו, כי לא בא הכתוב הזה, לאסור את הקרבת הפסח בבמה קודם חצות, בזמן איסור הבמות, וללמד שאף שאינו מתקבל עתה בפנים, מאחר שראוי להתקבל לאחר זמן, יש איסור לא תעשה בהקרבתו בחוץ], אלא לאסור את הקרבת הפסח בבמה בזמנו, בשעת היתר הבמות, [וללמד שאף כשהבמות מותרות, אין הפסח קרב בבמת יחיד, אלא בבמת ציבור].

קרבנות מחוסרים זמן בבעלים

כבר נתבאר, שהמקריב בחוץ קרבנות שאין להקריבם בפנים אלא לאחר זמן, פטור מכרת של שחוטי חוץ, ובכלל זה קרבנות שאי אפשר להקריבם עתה מחמת הבעלים, שאינם ראויים להביאם עתה, אלא לאחר זמן. אמנם יש חילוק בדבר,

כִּי רַק קַרְבָּנוֹת שֵׁאִין הַבְּעֵלִים יִכּוּלִים לְהַבְיִאֵם עֵתָה כֻּלָּל, אִין חֵיבִים עַל הַקְּרִבָתָם בַּחוּץ, וּבְכֻלָּל זֶה :

עֲשִׂים פֶּה הַיּוֹם אִישׁ כָּל הַיֶּשֶׁר בְּעֵינָיו, כלומר, באותם ארבע עשרה שנה, לא תקריבו כל מה שאתם מקריבים היום במשכן שבמדבר, שבמשכן שבמדבר היו מקריבים את כל הקרבנות, אבל בארבע עשרה שנים של כיבוש וחלוקה, לא קרבו אלא נדרים ונדבות, שכל איש מתנדב כפי "הַיֶּשֶׁר בְּעֵינָיו", אבל חובות, כגון חטאות, נאסרו להקריב, [בין בבמת יחיד, ובין בבמת ציבור שהיתה בגלגל], "כִּי לֹא בְּאֶתֶם עַד עֶפְתָּה אֶל הַמִּנְחָה [=משכן שילה] וְאֶל הַנֶּחֱלָה [=מקדש ירושלים] אֲשֶׁר ה' אֱקִיד נְתַן לָךְ", נמצא שכל החובות שהיו עליהם באותם ארבע עשרה שנה, לא היו ראויים להקרבה במשכן באותו זמן, אבל היו עתידים להיות ראויים להקרבה לאחר ארבע עשרה שנה כשיקבע המשכן בשילה, ואף על פי שלא היו פסולים להקרבה במשכן אלא לזמן קצוב, אבל לאחר זמן היו ראויים, מכל מקום נאסר להקריבם בבמות. ומכאן שאסור להקריב בבמה, דבר שהוא מחוסר זמן במשכן, והמקריב אותו בבמה, עובר באיסור, "לא תעשון כֹּל אֲשֶׁר אֶנְחֶנּוּ עֲשִׂים פֶּה הַיּוֹם אִישׁ כָּל הַיֶּשֶׁר בְּעֵינָיו". [יש אומרים שלדעת רבי שמעון, איסור זה אינו מיוחד דווקא למקריב בבמה, וגם המקריב בעזרה, קדשים שהם מחוסרי זמן, לוקה מחמת האיסור הזה. ורב נחמן בר יצחק אמר, שלדעת רבי שמעון, האיסור הזה אמור רק למקריב בחוץ, אבל המקריב מחוסר זמן בעזרה, אינו לוקה מחמת האיסור הזה].

- **ולדברי רבה, האיסור להקריב בבמה**

[כגון] אשם נזיר ואשם מצורע שלא הגיע זמן הקרבתם], מאחר שאינו ראוי להתקבל בפנים, השוחטו בחוץ פטור מכרת של שחוטי חוץ.

לדעת רב חלקיה בר רב טובי – כל זה, כשנשחט לשמו, כי לשמו אינו מתקבל בפנים. אבל **כשנשחט** שלא לשמו **בפנים**, הוא כשר, כמו ששינונו [בתחילת המסכת], כל הזבחים שנשחטו שלא לשמן כשרים, [אלא שלא עלו לבעלים לשם חובה], ולכן, מאחר שהוא מתקבל בפנים שלא לשמו, **השוחטו בחוץ שלא לשמו, חייב כרת**. [אבל כשנשחט בחוץ לשמו, אין לחייב, מטעם שראוי להתקבל בפנים שלא לשמו, כי כל זמן שלא נעקר משמו, אינו עומד להיעשות אלא לשמו, ולזה אינו ראוי להתקבל בפנים].

ולדעת רב הונא – לא הוכשרו קרבנות בפנים שלא לשמן, אלא אותם שהם כשרים לשמן, ששינוי השם אינו פוסל אותם. אבל הקרבנות שהם פסולים לשמן, כמחוסרי זמן, אינם מוכשרים בשינוי השם. שכן שינוי השם אינו סיבה להכשיר קרבן, אלא רק אינו סיבה לפוסלו. ומאחר שאשם המחוסר זמן בבעלים **פסול בפנים** לשמו, הוא פסול גם **שלא לשמו**. ולכן, מאחר שאשם מחוסר זמן אינו מתקבל בפנים, **השוחטו בחוץ**, בין לשמו ובין שלא לשמו, פטור מכרת של שחוטי חוץ.

דף קטו

ובמסקנה מבואר, שיש אופן, שגם לדעת

א. חטאת של זב או זבה או מצורע, [שעליהם להביא בזמן שיטהרו]. שכן כל זמן שלא טהרו, אינם יכולים להביא חטאת לעזרה כלל, לא חטאת חובתם [מחמת הזיבה והצרעת], ולא חטאת אחרת [בנדבה, כי אין חטאת באה נדבה], ולכן המקריבם בחוץ פטור.

ב. אשם מצורע, [שעליו להביאו בזמן שיטהרו]. שכן כל זמן שלא טהרו, אינו יכול להביא אשם לעזרה כלל, לא אשם חובתו [שמחמת הצרעת], ולא אשם אחר [בנדבה, כי אין אשם בא נדבה], ולכן המקריבו בחוץ פטור.

אבל קרבנות שהבעלים אינם יכולים להביא מחמת חובתם, אבל יכולים לשלוח לנדבה, חייבים על הקרבתם בחוץ, ובכלל זה:

א. עולת זב או זבה או מצורע. שכן, אף על פי שאינם יכולים להביא את עולת חובתם עד שיטהרו, מכל מקום הם יכולים לשלוח עולת נדבה להקרבה בפנים ולכן המקריבם בחוץ, אף קודם שיטהרו, חייב.

ב. שלמי נזיר. שכן אף על פי שאינו יכול להביא את שלמי נזירותו עד גמר נזירותו, מכל מקום הוא יכול להביא שלמי נדבה להקרבה בפנים, ולכן המקריב בחוץ את שלמי נזירותו, אף קודם תום נזירותו, חייב.

אשם מחוסר זמן בבעלים שנשחט שלא לשמו

כבר נתבאר, שאשם המחוסר זמן בבעלים,

ראויים לבוא לפתח אוהל מועד, חייבים עליהם בחוץ משום שחוטי חוץ, והטעם שהם נתרבו מהכתוב, כי ראויים הם לבוא בנדבה, כפי שנתבאר לעיל.

ב. אשם נזיר ואשם מצורע.

לדעת רב חלקיה – הכוונה לאשם נזיר ומצורע **המחוסרים זמן מחמת הבעלים שנשחטו בחוץ שלא לשמן**, שאף שאינם ראויים לפתח אוהל מועד לשמן, משום שהם מחוסרים זמן, מאחר שראויים בפנים שלא לשמן, השוחט אותם שלא לשמן בחוץ, חייב.

ולדעת רב הונא – הכוונה לאשם נזיר ומצורע **שנשחטו בזמנו, שלא לשמן בחוץ**. והחידוש הוא כדעת רבי אליעזר, האומר, שאשם הנשחט בפנים שלא לשמו פסול, ואף על פי שאינו מתקבל בפנים שלא לשמו, אם נשחט בחוץ שלא לשמו חייבים עליו, כי היה ראוי להיקרב בפנים לשמו. והוא הדין לעניין חטאת בזמנה, מאחר שראויה להיקרב בפנים לשמה, השוחט אותה בחוץ חייב כרת, אפילו שחטה שלא לשמה. [ולפי דברי רב הונא, אף שהדין הזה הוא כדעת רבי אליעזר, ממנו יש לנו ללמוד, שלדעת חכמים, האומרים שרק חטאת נפסלת בעשיה שלא לשמה, כן הדין בחטאת, אף שהיא פסולה בפנים שלא לשמה, השוחט אותה בחוץ שלא לשמה חייב. אבל לפי דברי רב חלקיה אין בזה חידוש].

אשם בן שנה ולא בן שנתיים

מבואר בסוגיה, שאשם שדינו לבוא מכבש

רב הונא השוחט בחוץ, אשם שהוא מחוסר זמן בבעלים, שלא לשמו, חייב כרת.

והוא, כשמתחילה הופרשו שתי בהמות לאשם, שאם תאבד האחת יקריב את השניה, שבזה הדין, אם לא אבדו ושתיהן קיימות, האחת קרבה לאשם, וחברתה תרעה ויביא בדמיה עולה ובדיעבד אם קרבה בעצמה לעולה כשרה. ובזה מודה רב הונא, שאם נשחטה בפנים שלא לשם אשם אלא לשם עולה, אף קודם הזמן שיש להקריב את האשם, היא כשרה, כי מתחילתה היא עומדת להיות עולה בסופה, וכמו כן אם נשחטה האחת בחוץ שלא לשם אשם אלא לשם עולה, קודם זמן הקרבת האשם, השוחט חייב כרת, כי כפי ששחט היא מתקבלת בפנים.

שור או קֶשֶׁב או עז

בפרשת שחוטי חוץ נאמר, "אִישׁ אִישׁ מִבֵּית יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר יִשְׁחַט שׁוֹר אוֹ קֶשֶׁב אוֹ עֵז בַּמִּחְנֶה אוֹ אֲשֶׁר יִשְׁחַט מִחוּץ לַמִּחְנֶה", והטעם שנכתבו שלושת הפרטים הללו, ולא די היה לכתוב, "אִישׁ אִישׁ מִבֵּית יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר יִשְׁחַט בַּמִּחְנֶה אוֹ אֲשֶׁר יִשְׁחַט מִחוּץ לַמִּחְנֶה", ללמד על הדברים הבאים, שאף שאינם ראויים לבוא אל פתח אוהל מועד כמו שהם, מכל מקום הם בכלל פרשת שחוטי חוץ, כי ראויים הם לבוא לפתח אוהל מועד בשינוי מועט.

א. עולה ושלמים המחוסרים זמן בבעלים.

כעולת זב ומצורע ושלמי נזיר, אף שאינם

המקטירים בפנים, אינו חייב מיתה ככהן שעבד במקדש מחוסר בגדים, כי אין העלאתם נחשבת הקטרה].

ד. ואין חייבים עליהם משום שלא רחץ ידים ורגלים. [כלומר כהן המקטירים בפנים בלא רחיצת ידים ורגלים, אינו חייב מיתה ככהן שעבד במקדש בלא לרחוץ ידיו ורגליו, כי אין העלאתם נחשבת הקטרה].

עבודות שאין חייבים על עשייתם בחוץ

נאמר בפרשת מעלה בחוץ, "וַאֲלֵהֶם תֹּאמַר אִישׁ אִישׁ מִבֵּית יִשְׂרָאֵל וּמִן הַגֵּר אֲשֶׁר יָגוּר בְּתוֹכְךָ אֲשֶׁר יַעֲלֶה עִלָּה אוֹ זָבַח. וְאֵל פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד לֹא יִבְיָאֲנוּ לַעֲשׂוֹת אֹתוֹ לְהִ' וְנִכְרַת הָאִישׁ הַהוּא מֵעַמִּי", ללמד שאין חיוב העלאת חוץ, אלא על עבודה כהעלאה שהיא גמר עבודה, [שכן בהקטרה נגמרת עבודת האברים], ובכלל זה אף:

(א) המנסך. (ב) מקטיר קטורת. (ג) מקטיר קומץ. (ד) מקטיר מנחת כהנים.

אבל על עבודות שאינן גמר עבודה, אין חייבים, ובכלל זה:

(א) יוצק [שמן על המנחה]. (ב) פותת [מנחת מאפה]. (ג) בולל. (ד) מולח. (ה) מניף מנחה. (ו) מגיש [מנחה בחוץ והיא טעונה הגשה בפנים בקרן מערבית דרומית כמשפטה]. (ז) מסדר את השולחן. (ח) מטיב את הנרות [מדשן את המנורה בבקר]. (ט) קומץ. (י) מקבל דמים.

וכל העבודות הללו, כשם שעל עשייתם בחוץ, אין חייבים כרת של עשיית עבודה

בן שנה, אם הביאו מאיל בן שתי שנים, הוא פסול לגמרי. וכתבו התוס', שכן הדין כשנעשה לשמו, אבל אם נעשה שלא לשמו, הוא כשר, אלא שלא עלה לבעלים לשם חובה.

דברים שאין חייבים על העלאתם בחוץ

נאמר בפרשת מעלה בחוץ, "וַאֲלֵהֶם תֹּאמַר אִישׁ אִישׁ מִבֵּית יִשְׂרָאֵל וּמִן הַגֵּר אֲשֶׁר יָגוּר בְּתוֹכְךָ אֲשֶׁר יַעֲלֶה עִלָּה אוֹ זָבַח. וְאֵל פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד לֹא יִבְיָאֲנוּ לַעֲשׂוֹת אֹתוֹ לְהִ' וְנִכְרַת הָאִישׁ הַהוּא מֵעַמִּי", ללמד שאין חיוב העלאת חוץ, אלא על חלק הקרבן הראוי לעלות למזבח כעולה, ולהוציא את חלק הקרבן שאינו ראוי להקטרה אלא לאכילה, ובכלל זה:

(א) בשר חטאת. (ב) בשר אשם. (ג) בשר קדשי קדשים [=כבשי עצרת]. (ד) בשר קדשים קלים. (ה) מותר העומר [לאחר קמיצה]. (ו) שתי הלחם. (ז) לחם הפנים. (ח) שירי מנחות.

וכל הדברים הללו, כשם שעל העלאתם בחוץ אין חייבים כרת של מעלה בחוץ. כך,

א. אין חייבים עליהם משום זרות. [כלומר, זר המקטירים בפנים, אינו חייב מיתה כזר שעבד במקדש, כי אין העלאתם נחשבת הקטרה].

ב. ואין חייבים עליהם משום טומאה. [כלומר, כהן טמא המקטירים בפנים, אינו חייב מיתה ככהן טמא שעבד במקדש, כי אין העלאתם נחשבת הקטרה].

ג. ואין חייבים עליהם משום מחוסר בגדים. [כלומר, כהן מחוסר בגדים

במקדש בלא לרחוץ ידיו ורגליו, **כי דינו שווה לדין מחוסר בגדים בגזרה שווה**.

בחזף. כך :

א. אין חייבים עליהם משום זרות. [כלומר, זר העושה את אחת העבודות הללו בפנים, אינו חייב מיתה כזר שעבד במקדש, **כי אין חיוב מיתה לזר אלא בעבודת מתנה, שהיא עבודה תמה, כלומר עבודה של נתינה למזבח ולא עבודה של הסרה ממנו וגם שתהא העבודה הזו גמר עבודה, וכל העבודות הנ"ל אינן כן, חלקן עבודות סילוק, וחלקן עבודות שיש אחריהן עבודה נוספת, להשלים את הדבר].**

ב. ואין חייבים עליהם משום טומאה. [כלומר, כהן טמא העושה את אחת מהעבודות הללו בפנים, אינו חייב מיתה ככהן טמא שעבד במקדש, **כי חיוב כהן טמא, הוא כחיוב זר, שכן שניהם למדים מאותו כתוב, כפי שנתבאר בדף י"ז**].

ג. ואין חייבים עליהם משום מחוסר בגדים. [כלומר, כהן מחוסר בגדים העושה את אחת מהעבודות הללו בפנים, אינו חייב מיתה ככהן שעבד במקדש מחוסר בגדים, **כי גם מחוסר בגדים דינו כזר**].

ד. ואין חייבים עליהם משום שלא רחוץ ידים ורגלים. [כלומר כהן העושה אחת מהעבודות הללו בפנים בלא רחיצת ידים ורגלים, אינו חייב מיתה ככהן שעבד

זמני היתר הבמות

א. עד שלא הוקם המשכן במדבר, היו הבמות מותרות.

ב. משהוקם המשכן, נאסרו הבמות, עד כניסתם לארץ.

ג. משבאו לגלגל, [להעמיד בו את המשכן ארבע עשרה שנים של כיבוש וחלוקה], הותרו הבמות.

ד. באו לשילה, ובו היה משכן קבוע, [כפי שיתבאר בעזה"י להלן], נאסרו הבמות, עד חורבן שילה.

ה. משחרבה שילה, תחילה היתה הבמה הגדולה בעיר נוב, ולאחר הריגת אנשי נוב, היתה הבמה הגדולה בעיר גבעון, וכל אותן זמן, היו הבמות מותרות.

ו. באו לירושלים, ובנו את המקדש, ומאז נאסרו הבמות לעולם.

על מי הוטלה עבודת הקרבנות

מתחילה היתה עבודת הקרבנות מוטלת על הבכורות¹, [וכל שאינו בכור היה פסול

¹ חוספות

¹ מסתבר שכל האמור כאן הוא לעניין קרבנות ציבור, בין בזמן היתר במות, ובין בזמן איסור במות, אבל לעניין קרבנות יחיד בבמת יחיד, בזמן היתר הבמות, הכל מותרים להקריב, אפילו זרים שאינם בכורים. [] וכ"כ בעל תפא"י על משנתנו: ועבודה בבכורות - נראה לי, דרצונו לומר, עבודת קרבנות ציבור היה בבכורות, כמו דכתיב, וישלח את נערי בני ישראל, אבל קרבנות יחיד היו קרבים בבמה מכל יחיד שירצה, דהרי מצינו האבות שהקריבו בבמה, אף שלא היו בכורים, ולא מצינו שנאסר אחר כך. [] אמנם בדף קי"ח משמע, שמתחילה, קודם שהוקם

[לעבודה].

בכהנים. וללשון שני שכתב רש"י, מיד כשהגיעו ישראל להר סיני, נתנה העבודה לכהנים, ולא הקריבו הבכורות בפעם האחרונה, אלא קודם לכן, והכתוב הנ"ל יתפרש כך, "וַיִּשְׁלַח אֶת נַעֲרֵי בְנֵי יִשְׂרָאֵל [להביא את הקרבנות] וַיַּעֲלוּ [הכהנים] עלת וַיִּזְבְּחוּ זִבְחִים שְׁלָמִים לַה' פְּרִים". ולפי זה, מה שנאמר במעמד הר סיני, "וַיִּגַּם הַפְּהָנִים הַנִּגְנָשִׁים אֶל ה' יִתְקַדְּשׁוּ פֶן יִפְרָץ בָּהֶם ה'", הכוונה לכהנים.

היכן נרמז למשה על מיתת נדב ואביהוא

במיתת נדב ואביהוא "וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל אֶהְרֹן הוּא אֲשֶׁר דָּבַר ה' יֹאמַר בְּקִרְבֵי אֶקְדָּשׁ וְעַל פְּנֵי כָל הָעַם אֶכְפַּד וַיִּדַם אֶהְרֹן", כלומר דבר זה כבר אמר לי הקדוש ברוך הוא שיארע.

ונחלקו חכמים היכן נאמר הדבר למשה:

לדעת רבי – הדבר נאמר למשה במעמד הר סיני, כשאמר לו הקדוש ברוך הוא, "וַיִּגַּם הַפְּהָנִים הַנִּגְנָשִׁים אֶל ה' יִתְקַדְּשׁוּ פֶן יִפְרָץ בָּהֶם ה'", וכבר נתבאר, שלדעת רבי, הכוונה לכהנים ממש, כלומר נדב ואביהוא, והם הוזהרו במעמד הר סיני, שאם יעלו למקום המקודש, יפרוץ בהם ה', ולכן, עתה בהקמת המשכן, כשלא נזהרו לפרוש מן ההיכל¹, פרץ בהם ה', כפי שאמר.

ולאחר זמן, נטלה העבודה מן הבכורות, ונתנה לכהנים, [וכל שאינו כהן פסול לעבודה].

ונחלקו חכמים, באיזה זמן ארע הדבר:

לדעת משנתנו, לדעת רבי יהושע בן קרחה – עד שהוקם המשכן היתה העבודה בבכורות, שנאמר, "וַיִּשְׁלַח אֶת נַעֲרֵי בְנֵי יִשְׂרָאֵל וַיַּעֲלוּ עלת וַיִּזְבְּחוּ זִבְחִים שְׁלָמִים לַה' פְּרִים", כלומר הנערים הללו שהם הבכורות, הקריבו את העולות והשלמים בהר סיני [קודם הקמת המשכן]. ולפי זה, גם מה שנאמר במעמד הר סיני, "וַיִּגַּם הַפְּהָנִים הַנִּגְנָשִׁים אֶל ה' יִתְקַדְּשׁוּ פֶן יִפְרָץ בָּהֶם ה'", כלומר אלו הרגילים לגשת לעבודה יתקדשו מלעלות להר, הכוונה לבכורות. ורק בהקמת המשכן, כשנתחנכו הכהנים לעבודה, נטלה העבודה מהבכורות ונתנה לכהנים.

לדעת רבי – רק עד שבאו ישראל להר סיני, היתה העבודה בבכורות, אבל משבאו להר סיני, נטלה העבודה מהבכורות, ונתנה לכהנים [נדב ואביהוא]. [ללשון ראשון שהביא רש"י, בהר סיני הקריבו הבכורות בפעם האחרונה, ועל כך נאמר בהר סיני, "וַיִּשְׁלַח אֶת נַעֲרֵי בְנֵי יִשְׂרָאֵל וַיַּעֲלוּ עלת וַיִּזְבְּחוּ זִבְחִים שְׁלָמִים לַה' פְּרִים", ומכאן ואילך היתה העבודה

הוספות

המשכן, היתה העבודה בבכורות בלבד, ורק כשהותרו הבמות בשנית, כשבאו לגלגל, הותרה העבודה גם לשאר זרים, ולא חזרה לבכורות. ויל"ע בזה.

¹ ועיין בשנו"ס.

האם עולת סיני היתה

טעונה הפשט וניתוח

לדעת רבי ישמעאל – בהר סיני נאמרו הכללים של דיני התורה, כגון "מִזְבַּח אֲדָמָה תַעֲשֶׂה לִי וְזָבַחַת עָלָיו אֶת עֹלֹתֶיךָ וְאֶת שְׁלֵמֶיךָ אֶת צֹאנֶךָ וְאֶת בְּקָרְךָ בְּכָל הַמָּקוֹם אֲשֶׁר אֲצַקִּיר אֶת שְׁמִי אֲבֹא אֵלֶיךָ וּבִרְכֹתֶיךָ" אבל לא נתפרשו הפרטים אלא באהל מועד לאחר שהוקם המשכן, ומאחר שקודם הקמת המשכן לא נתפרשו הלכות הקרבנות, כגון דין הפשט וניתוח של העולה, כשהקריבו את העולה בהר סיני, **לא היתה טעונה הפשט וניתוח.**

ולדעת רבי עקיבא – כל דיני התורה בכלליהם ובפרטיהם נאמרו למשה בסיני ונשנו באהל מועד ונשתלשו בערבות מואב [היא משנה תורה שחזר משה ואמרה להם על הסדר] ומאחר שקודם הקמת המשכן כבר נתפרשו הלכות הקרבנות ובהם דין הפשט וניתוח של העולה, כשהקריבו את העולה בהר סיני, **היתה טעונה הפשט וניתוח.**

אלו בעלי חיים היו כשרים להקרבה

בבמה עד הקמת המשכן

כל בעלי חיים היו כשרים להקרבה בבמה. בין **בהמות**, בין **חיות**, ובין **עופות**. [שנאמר, "וַיִּבְנוּ נֹחַ מִזְבֵּחַ לַה' וַיִּקַּח מִכָּל הַבְּהֵמָה הַטְּהוֹרָה וּמִכָּל הָעוֹף הַטְּהוֹר וַיַּעֲלֶה עֹלֹת בְּמִזְבְּחוֹ". בהמה ועוף מפורשים בכתוב, וחיה בכלל בהמה היא, כמו שנאמר, "זאת הַבְּהֵמָה אֲשֶׁר תֹּאכְלוּ", והולך ומונה בהמות וחיות, "שֹׁר שֶׁהָ כְּשִׁבִים וְשֶׁהָ עֲזִים. אֵיל וְצִבִי וְחֲמוֹר וְאֶקוּ וְדִישָׁן וְתֹאוּ

ולדעת רבי יהושע בן קרח – עניין זה של מיתת נדב ואביהוא, נרמז למשה, כשנצטווה על מלאכת המשכן, שנאמר לו על המשכן, "**וְנִעַדְתִּי שְׁמָה לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל וְנִקְדַּשׁ בְּכַבְדִּי**", כלומר ביום שתשרה שכינתי על הבית, יתקדש שמי במכובדיי, והבינו את כוונת הדבר, רק כשמתו בני אהרן, שנתקדש שמו של הקדוש ברוך הוא על ידי מיתתם שהיו מכובדיו של מקום. וכמאמר רבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן, נאמר, "נִזְרָא אֱלֹהִים [זו מידת הדין] מִמְּקַדְשֵׁיךָ [כמו ממקודשיך כלומר קדושיך]", מלמד שבשעה שעושה הקדוש ברוך הוא דין בקדושו, הוא מתיירא ומתעלה ומתהלל.

קבלת יסורים בשתיקה

כיון שמתו בני אהרן, אמר לו משה לאהרן, אהרן אחי, לא מתו בניך אלא להקדיש שמו של הקדוש ברוך הוא, [כלומר להודיע שהוא נורא על יראיו ומיודעיו].

וכיון שידע אהרן שבניו ידועי מקום הן, שתק, שנאמר "וַיִּדָּם אֶהְרֹן", וקבל שכר, [שנתייחד אליו הדיבור, שנאמר אחרי אותו ענין, פרשת שתויי יין, ולא הוזכר באותו דיבור משה אלא אהרן].

וכן אמר דוד, "דָּוִם לַה' וְהִתְחַלְלַל לוֹ", אף על פי שמפיל לך חללים חללים את שתוק.

וכן אמר שלמה "עַתַּת לְחֶשֶׁת וְעַת לְדָבָר", פעמים ששותק, ומקבל שכר על השתיקה, פעמים מדבר, ומקבל שכר על הדבור.

עולה שטעונה צפון], ותבוא [אל מלך המשיח], אומה שמעשיה בצפון ובדרום, (כלומר ישראל שמקריבים עולות ושלמים), ומכאן שהגויים לא היו מקריבים שלמים אלא עולה בלבד. [והחולקים על כך אומרים שכל הכתוב מדבר בישראל, שעתידים להתעורר ולהתקבץ, מכל רוחות העולם].

זבחים שאמר משה לפרעה

כשאמר פרעה "לכו עבדו את ה' רק צאנכם ובקרכם יצג גם טפכם ללד עמכם". ויאמר משה גם אתה תתן בידינו זבחים ועולות ופעשינו לה' אקיינו".

- לדעת האומרים, קרבו שלמים בבמה קודם הקמת המשכן, "זבחים" האמורים כאן, הם שלמים.

- ולדעת האומרים, לא קרבו שלמים בבמה קודם הקמת המשכן, "זבחים" האמורים כאן, אינם שלמים, אלא בהמות הנזבחות לאכילה.

זבחים שהקריב יתרו

כשבא יתרו למדבר, "ויקח יתרו חתן משה עלה זבחים לאקים ויבא אהרן וכל זקני ישראל לאכל לחם עם חתן משה לפני האקים". ועל כרחך "זבחים" האמורים כאן הם קרבן שלמים כי נאמר "זבחים לאקים".

- לדעת האומרים, לא קרבו שלמים בבמה קודם מתן תורה, על כרחך ביאת יתרו היתה אחר מתן תורה, והקריב שלמים

איזה קרבנות הקריבו

בבמה עד הקמת המשכן

א. עולות.

לדברי הכל, קרבו עולות בבמה, גם קודם הקמת המשכן, שנאמר, "ויבן נח מזבחה לה' ויקח מפל הבקמה הטהורה ומפל העוף הטהור ויעל עלת במזבחה".

ב. שלמים.

לדברי הכל, משעת מתן תורה, שנבחרו ישראל להיות עם סגולה, הקריבו בבמה גם שלמים, אף קודם הקמת המשכן, שנאמר, "וישלח את נערי בני ישראל ויעלו עלת ויזבחו זבחים שלמים לה' פרים".

אולם נחלקו חכמים, האם גם הגויים היו מקריבים בבמה שלמים, או שלגויים אין קרב אלא עולות.

- יש אומרים שגם הגויים היו מקריבים שלמים בבמה, שנאמר, "ויהקל הביא גם הוא מבכרות צאנו ומחלבהן וישעו ה' אל הקל ואל מנחתו", ואיזהו דבר שחלבו קרב לגבי מזבח, ואין כולו קרב לגבי מזבח, הוי אומר זה שלמים. [והחולקים על כך אומרים, שאין כוונת הכתוב לחלב הבהמה, אלא לחלב הבהמות, כלומר את הבהמות המשובחות הביא לקרבן, אולם לא הביאן לשלמים, אלא לעולה].

- ויש אומרים שהגויים לא היו מקריבים שלמים בבמה, שנאמר, "עורר צפון ובואי תימן הפיחי גני זלו בשמיו ובא דודי לגנו ויאכל פרי מגדיו", כלומר תתנער ותאבד אומה שמעשיה בצפון, [כלומר גויים שמביאים רק

במשכן.

שמועת מתן תורה

כשנתן הקדוש ברוך הוא את התורה לישראל, היה קולו הולך מסוף העולם ועד סופו, וכל [מלכי] עובדי כוכבים אחזתם רעדה בהיכליהם, ואמרו שירה, שנאמר, "קול ה' יחולל אילות ויחשף יערות [במתן תורה] ובהיכלו [של כל מלך ומלך] פלו אמר קבֹוד [לקדוש ברוך הוא]¹."

נתקבצו כולם אצל בלעם הרשע, ואמרו לו, מה קול ההמון אשר שמענו, שמא "ה' למבול יָשֵׁב", כלומר שמא מבול בא לעולם. [אמר להם], "ויִשָּׁב ה' מִלְךְ לְעוֹלָם", כלומר כבר נשבע הקדוש ברוך הוא, שימלך לעולם על בריותיו ולא ישחיתם ולא יביא מבול לעולם.

אמרו לו, מבול של מים אינו מביא, אבל מבול של אש מביא, שנאמר, "כִּי בָאֵשׁ ה' לְשַׁפֵּט וּבְחָרְבוֹ אֶת כָּל בָּשָׂר וְרַבּוּ חַלְלֵי ה'". אמר להם, כבר נשבע שאינו משחית כל בשר. אמרו לו, ומה קול ההמון הזה ששמענו.

אמר להם, חמדה טובה יש לו בבית גזיו, שהיתה גנוזה אצלו 974 דורות קודם שנברא העולם, [שנאמר "דָּבָר צָהָה לְאֶלֶף דוֹר", והלא ניתנה תורה לדור 26, שכן מאדם עד משה 26 דורות, אלא על כרחך כבר היתה גנוזה אצלו 974 דורות קודם אדם הראשון, סך הכל 1000 דור], ועתה ביקש ליתנה לבניו, שנאמר, "ה' עֹז

- ולדעת האומרים ביאת יתרו היתה קודם מתן תורה, על כרחך קרבו שלמים בבמה קודם הקמת המשכן.

ביאת יתרו

נאמר בתורה, "ויִשָּׁמַע יְתֵרוֹ כְּהֵן מִדְּבַר הַתּוֹרָה מִשְׁנֵה אֵת כָּל אֲשֶׁר עָשָׂה אֱלֹהִים לְמֹשֶׁה וּלְיִשְׂרָאֵל עַמּוֹ כִּי הוֹצִיא ה' אֶת יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרָיִם. וַיִּסַּח יְתֵרוֹ חֵת מֹשֶׁה אֶת צִפְרָה ... וְאֵת שְׁנֵי בָנֶיהָ ... וַיָּבֵא יְתֵרוֹ חֵתוֹ מֹשֶׁה וּבָנָיו וְאִשְׁתּוֹ אֶל מֹשֶׁה אֶל הַמִּדְבָּר אֲשֶׁר הוּא חֲנֹה שָׁם הַר הָאֱלֹהִים"

ונחלקו חכמים איזו שמועה שמע ומתי בא.

לדעת רבי יהושע – יתרו בא מחמת שמועת מלחמת עמלק, [הכתובה בתורה בסוף הפרשה הקודמת], ששמע שנצחו ישראל את עמלק, שנאמר, "וַיַּחַלֵּשׁ יְהוֹשֻׁעַ אֶת עַמְלֶק וְאֵת עַמּוֹ לְפִי חָרָב". ואם כן, בא יתרו קודם מתן תורה.

לדעת רבי אליעזר המודעי – יתרו בא מחמת שמועת מתן תורה שנתפרסמה בכל העולם, [כפי שנכתוב בעזרה"י להלן], ונודע שבחה לכל. ואם כן בא אחר מתן תורה.

לדעת רבי אליעזר – יתרו בא מחמת שמועת הנס הגדול של קריעת ים סוף שהתפרסם העולם. ואם כן בא קודם מתן תורה.

הוספות

¹ יתכן שהאמור מכאן ועד סוף העניין הוא פירוש של האמור תחילה, כלומר מתחילה נאמר שאמרו שירה, ואחר כך נתבאר היאך ועל ידי מי אמרו שירה. ויל"ע בדבר.

[=התורה שהיא מעוזן של ישראל] לְעַמּוֹ יִתֵּן".
 חטאתי, ובשלושה ימחל לי, בשלושה
 חטאתי, בחבל, ופשתים, וחלון. שהיו
 מנאפים עולים אליה בחבלים, דרך החלון,
 ויורדים, וגם טמנתם בפשתי העץ. ובאותם
 שלשה דברים עצמם, זכתה להציל
 השלוחים.

שמועת קריעת ים סוף והירדן

**אחר שעברו בני ישראל את הירדן בחרבה
 נאמר, "וַיְהִי כַשְׁמֹעַ כָּל מַלְכֵי הָאֲמֹרִי אֲשֶׁר
 בְּעֵבֶר הַיַּרְדֵּן יָמָּה וְכָל מַלְכֵי הַכְּנַעֲנִי אֲשֶׁר עַל הַיָּם
 אֶת-אֲשֶׁר הוֹבִישׁ ה' אֶת מִי הַיַּרְדֵּן מִפְּנֵי בְנֵי יִשְׂרָאֵל עַד
 עֲבָרָם¹ וַיִּמַּס לְבָבָם וְלֹא הָיָה בָּם עוֹד רוּחַ
 מִפְּנֵי בְנֵי יִשְׂרָאֵל".**

**ויותר מזה ארע להם, כששמעו את שמועת
 קריעת ים סוף, כמו שאמרה רחב הזונה
 לשלוחי יהושע, "ותאמר אל האנשים וְדַעְתִּי כִּי
 נָתַן ה' לְכֶם אֶת הָאָרֶץ וְכִי נָפְלָה אִימַתְכֶם עֲלֵינוּ וְכִי
 נִמְגַּו כָּל יִשְׂבֵי הָאָרֶץ מִפְּנֵיכֶם. כִּי שָׁמַעְנוּ אֶת אֲשֶׁר
 הוֹבִישׁ ה' אֶת מִי יָם סוּף מִפְּנֵיכֶם בְּצִאתְכֶם
 מִמִּצְרָיִם וְאֲשֶׁר עָשִׂיתֶם לְשַׁנֵּי מַלְכֵי הָאֲמֹרִי אֲשֶׁר
 בְּעֵבֶר הַיַּרְדֵּן לְסִיחוֹ וְלַעֲוֹג אֲשֶׁר הִחַרְמַתֶּם אוֹתָם.
 וְנִשְׁמַע וַיִּמַּס לְבָבָנוּ וְלֹא קָמָה עוֹד רוּחַ
 בְּאִישׁ מִפְּנֵיכֶם כִּי ה' אֱלֹהֵיכֶם הוּא אֱלֹהִים בְּשָׁמַיִם
 מִמַּעַל וְעַל הָאָרֶץ מִתַּחַת".** שהיה פחדם כה גדול,
 עד שמחמתו לא נתקשו אברי תשמישם.

ורחב ידעה דבר זה, שכן אין לך כל שר ונגיד
 שלא בא על רחב הזונה. אמרו, בת עשר
 שנים היתה כשיצאו ישראל ממצרים,
 וזנתה כל ארבעים שנה שהיו ישראל
 במדבר, ואחר חמישים שנה נתגירה.

אמרה, ריבונו של עולם, בשלושה דברים

הקרבה בבמה בזמן הזה על ידי גויים

**גם בזמן שנאסרו הבמות, לא נאסרו אלא
 לישראל, שנאמר, "וַיְדַבֵּר ה' אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר.
 דַּבֵּר אֶל אֶהְרֹן וְאֶל בְּנָיו וְאֶל כָּל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
 וְאָמַרְתָּ אֲלֵיהֶם זֶה הַדְּבָר אֲשֶׁר צִוָּה ה' לֵאמֹר. אִישׁ
 אִישׁ מִבֵּית יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר יִשְׁחַט..."**, אבל הגויים
**מותרים להקריב בבמות, כפי שהיו הכל
 מותרים קודם שהוקם המשכן. ולפיכך, כל
 גוי רשאי להיות בונה במה לעצמו, ומקריב
 עליה כל מה שירצה.**

**ולישאל אסור לסייע להם להקריב
 בבמה², ואסור לעשות שליחותם, אבל
 מותר להורות להם איך לעשות.**

וכך עשה רבא, כשאיפרא הורמיז אימו של מלך
 פרס הנקרא שבור, שלחה לו קרבן, ובקשה
 שיקריבוהו עבורה לשמים, אמר לרב ספרא
 ולרב אחא בר הונא, שיקחו שני בחורים גויים
 בני גיל אחד, [שכך הדבר נאה], וילמדו אותם,
 שיעשו מזבח מקרקע שלא נשתמש בה הדיוט,
 וידליקו בו אש במצית חדש שלא נשתמש בו
 הדיוט, ובעצים חדשים שלא נשתמש בהן
 הדיוט, ויקריבו את הקרבן על המזבח.

הוספות

¹ עברנו כתיב.

² ובדף מ"ה התבאר האם יש לישראל חיוב כרת בדבר.

שקלים. ואת המקום קנה בשש מאות שקלים. וראיה לדבר שקנה דוד גם את העצים שנאמר, "וַיֹּאמֶר אֶרְנָה אֶל דָּוִד יִקַּח וַיַּעַל אֶדְנִי הַמֶּלֶךְ הַטּוֹב בְּעֵינָיו רָאָה הַבְּקָר לְעֹלָה וְהַמֶּרְגִּים וְכָלֵי הַבְּקָר לְעֹצִים".

ד. ורבינו תם אומר – שיש במדרש ביאור נוסף, והוא, שדוד נתן חמשים שקלי זהב, השווים שש מאות שקלי כסף. [שהזהב שווה פי שתיים עשרה מהכסף].

מה הם "המרגים"

"המרגים" האמורים כאן, הם הקרויים בלשון המשנה מטה של טורבל, והם הקרויים בלשון הגמרא עיזא דקרקסא דדיישן דישיא.

והוא כלי כמין עז של עץ, ויש בו יתדות חדות, וגם עשוי חריצים חריצים, והוא עשוי להוליכו ולהביאו על הקשים של הדיש לאחר שנידושו, ועל ידו הם מתחתכים ונעשים תבן.

וראיה לדבר, שמורג הוא דבר העשוי חריצים ויתדות, לדוש ולדוק בו, שנאמר, "הִנֵּה שְׁמֵתִיךָ לְמוֹרֵג חֲרוּץ חֲדָשׁ בְּעַל פִּיפְיוֹת תְּדוֹשׁ הָרִים וְתִדְק וְגִבְעוֹת פֶּמֶץ תִּשִּׂים".

כשהיו ישראל במדבר היו חלוקים לשלושה מחנות כך

לפנים מן הקלעים של חצר המשכן – מחנה שכינה, שכל הטמאים משתלחים

ודברי רבא אלו הם כדעת רבי אליעזר בן שמוע, האומר, שאין מעלים למזבח אלא עצים שלא נשתמש בהן הדיוט, ולדברי רבא הדין הזה אמור גם בבמה.

אולם אביי חולק על כך, ואומר, שבבמה, גם עצים שהשתמש בהם הדיוט, כשרים.

בכמה קנה דוד את גורן ארונה היבوسی

שני כתובים נאמרו בעניין קניית גורן ארונה היבوسی [הוא הר הבית] לצורך בניית בית המקדש. כתוב אחד אומר "וַיִּתֵּן דָּוִד לְאַרְנֹן בְּמִקְוֵי שְׁקָלֵי זָהָב מִשְׁקָל שֵׁשׁ מֵאוֹת". וכתוב אחד אומר "וַיִּקַּח דָּוִד אֶת הַגֶּרֶן וְאֶת הַבְּקָר בְּכֶסֶף שְׁקָלִים חֲמִשִּׁים".

ונאמרו כמה ביאורים ליישב את הכתובים שלא יהיו סותרים זה את זה

א. לדעת תנא קמא – את מקום המזבח קנה בחמישים שקלים. ואת מקום כל הבית קנה בשש מאות שקלים.

ב. לדעת רבי משום אבא יוסי בן דוסתאי – גבה מכל שבט חמישים שקלים, שהם יחד שש מאות שקלים, וקנה בהם את המקום. [וביאור רבא, שגבייה זו היתה בשקלי כסף, בשווי שקלי זהב, כלומר מכל שבט גבה שקלי כסף בשווי חמישים שקלי זהב, כך שהיו בידו שקלי כסף, בשווי שש מאות שקלי זהב].

ג. לדעת רבי אלעזר בן שמוע – את הבקר לעולה והעצים למזבח קנה בחמישים

ממנו [בין טמאי מתים ובין זבים ובין מצורעים]. ושם נאכלים קדשי קדשים.

משתלחים חוצה לו, [אבל טמאי מת וזבים מותרים בו], ושם נאכלים קדשים קלים. רבי שמעון בר יוחי אומר: עוד מחנה רביעית היתה בירושלים, וחיל עזרת נשים היא, ולא היו עונשין עליה [על הנכנס לה בטומאה. ובמסכת כלים מפורש במה היא חלוקה משאר הר הבית].

דף קיז

ואף כשהיה המשכן בשילה, היו חלוקים לשלושה מחנות לעניין שילוח טמאים, שכן נאמר בעניין שילוח טמאים, "מִזְבֵּחַ עַד נִקְבָּה תִשְׁלַחוּ אֶל מַחוּץ לַמִּחֲנֶה תִשְׁלְחוּם וְלֹא יִטְמְאוּ אֶת מִחְנֵיהֶם אֲשֶׁר אֲנִי שׁוֹכֵן בְּתוֹכָם", ללמד שכל טמא יש לו מחנה לעצמו.

טמא מת משתלח ממחנה שכינה, ומותר במחנה לווייה.

וזב משתלח אף ממחנה לווייה, ומותר במחנה ישראל.

ומצורע משתלח לבדו מכל המחנות, שנאמר, "בְּיָד יֵשֵׁב מַחוּץ לַמִּחֲנֶה מוֹשְׁבֹו", ללמד שלא יהיו טמאים אחרים עמו.

ולא נתפרש בגמרא היכן היה כל מחנה.

ההבדל בין מחנה לווייה במדבר למחנה

לווייה בשילה [ובירושלים]

כשהיו ישראל במדבר, מחנה לווייה היה

ממנו [בין טמאי מתים ובין זבים ובין מצורעים]. ושם נאכלים קדשי קדשים.

מקום חניית הלויים סביב המשכן – מחנה לווייה, שזבים ומצורעים משתלחים ממנו, [אבל טמאי מת מותרים בו], והוא היה קולט את הרוצחים כערי מקלט.

כל מחנה ישראל – מחנה ישראל, שמצורעים משתלחים חוצה לו, [אבל טמאי מת וזבים מותרים בו], ושם נאכלים קדשים קלים.

והמחנה היה קיים במדבר אף בשעת המסעות, [שאפילו בשעת סילוק מסעות, אין הקדשים נפסלים, אלא מולכים עמו, ובמקום חנייתם נאכלים במחנה¹], שנאמר, "וְיָנֻסַע אֶהְיֶה מוֹעֵד מִחֲנֵה הַלְוִיִּם בְּתוֹךְ הַמִּחֲנֶה כְּאֶשֶׁר יִחְנוּ כִּי יִשְׁעוּ אִישׁ עַל גְּדוֹ לְדַגְלֵיהֶם", ללמד שאף בשעת המסע כשהוא מפורק הוא קרוי אהל מועד.

ואף בירושלים היו חלוקים לשלושה מחנות

תוך העזרה – מחנה שכינה שכל הטמאים משתלחים ממנו, [בין טמאי מתים ובין זבים ובין מצורעים]. ושם נאכלים קדשי קדשים.

הר הבית – מחנה לווייה, שזבים ומצורעים משתלחים ממנו, [אבל טמאי מת מותרים בו].

כל שאר העיר – מחנה ישראל, שמצורעים

הוספות

¹ כן פירש רש"י. והתוס' כתבו: ונראה שאף בשעת הליכתם מותר לאכול קדשים קלים ... אבל קדשי קדשים מאחר שצריכים מחיצה כיון דנסתלקו מסעות אין מחנה שכינה קיים ולחם הפנים ושאר קדשי קדשים מיפסלי ביוצא ...

משמש שני זבחים :

לקלוט.

(א) **מקום שילוח זבים ומצורעים**, [כצבואר לעיל].

כשבן לוי הרג בשוגג, היה גולה לעיר אחרת¹, ומכל מקום אפילו לא גלה אלא בעירו משכונה לשכונה, הרי זה נקלט בה, שנאמר, "כִּי בְעִיר מְקֻלְטוֹ יֵשֵׁב", ללמד, שפעמים יושב בעיר שכבר קלטה אותו קודם לכן.

(ב) **מקום קליטת רוצחים שהרגו בשגגה**, שנאמר למשה, "וְאֲשֶׁר לֹא צָדָה וְהָאִקִּים אֵינָהּ לְיָדוֹ וְשִׁמְתִי לָךְ מִקּוֹם אֲשֶׁר יָנוּס שָׁמָּה", ללמד שמקומו של משה, כלומר מחנה לווייה, יהיה קולט את הרוצחים.

באו לגלגל

כשעברו ישראל את הירדן, והעמידו את המשכן בגלגל, ארבע עשרה שנים של כיבוש וחלוקה, **הותרו להקריב בבמות**, שנאמר על אותו הזמן, "לֹא תַעֲשֶׂוּן כְּכֹל אֲשֶׁר אָנְחֵנוּ עֹשִׂים פֶּה הַיּוֹם אִישׁ כֹּל הַיָּשָׁר בְּעֵינָיו. כִּי לֹא בָאתֶם עַד עֲתָה אֶל הַמִּנְוָה וְאֶל הַנִּחְלָה אֲשֶׁר הִ' אֶקְיֵד נִתֵּן לָךְ", כלומר כל זמן שלא תגיעו אל המנוחה בשילה, ואל הנחלה בירושלים, רשאים להקריב איש כל הישר בעיניו, והכוונה להקרבה בבמות.

אבל בשילה וירושלים היה מחנה לווייה משמש רק לדבר אחד, והוא **שילוח זבים ומצורעים**, אבל לעניין קליטת הרוצחים בשגגה, רק ערי מקלט היו משמשים ולא מחנה לווייה.

ערי מקלט

הקדוש ברוך הוא רמז למשה במתן תורה, שיזכה להפריש **ערי מקלט בחייו**, שנאמר לו "וְשִׁמְתִי לָךְ מִקּוֹם". וכך היה בסוף ארבעים שנה, כמו שנאמר, "אֲזַי יִבְדִּיל מִשֵּׁה שְׁלֹשׁ עָרִים בְּעֶבֶר הַיַּרְדֵּן מִזְרְחָה שְׁמֹשׁ".

ומכל מקום, אף באותו הזמן, קדשי ומכל מקום, היו נאכלים לפניו מן הקלעים של המשכן, שכן, אין שום קדשי קדשים הנאכלים, שקרבים בבמת יחיד, שהרי לא קרבו בה קדשי קדשים אלא עולה הבאה בנדבה, והעולה אינה נאכלת, ורק בבמה

כל ארבעים ושמונה **ערי הלוויים היו קולטות** את הרוצחים, ולא רק את ישראל אלא **אף את הלוויים**, שנאמר, "וְשִׁמְתִי לָךְ מִקּוֹם", כלומר גם לך המקום מועיל

הוספות

¹ מתוך פירוש רש"י משמע, שכן דינו לכתחילה, אלא שבדיעבד די שיגלה משכונה לשכונה. והתוסי' כתבו, שיתכן שאף לכתחילה רשאי לגלות משכונה לשכונה, אלא שהיו רגילים לגלות לעיר אחרת, כדי שיוכל ללכת בכל תחומה, מה שאינו רשאי כשגולה משכונה לשכונה, שאינו יוצא מאותה שכונה שגלה לה. וכל זה כשהרג בפעם ראשונה, אבל אם הרג וגלה לעיר מקלט, וחזר והרג בה, על כורחו יגלה בה משכונה לשכונה, ולא יגלה לעיר אחרת, כי אינו רשאי לצאת מעירו.

שיקריב נדרים ולא חובות, אבל דין הציבור לא נשתנה מהמדבר, ומקריבים גם חובותיהם.

לדעת רבי יהודה – כל שקרב במשכן שבמדבר, קרב בבמה גדולה שבגלגל. ובכלל זה, **כל קרבנות ציבור, בין אלו שיש להם זמן קבוע, כקרבנות המועדים, ובין אלו שאין להם זמן קבוע, כפר העלם דבר של ציבור. וכן כל קרבנות היחידים, בין אלו הבאים מחמת חובה, כחטאות ואשמות, ובין אלו הבאים בנדר ובנדבה, כעולה ושלמים, [אבל מנחות ונזירות אינן בכלל זה כפי שיתבאר להלן].** שהכתוב המלמד, שבאותו זמן לא יקרב ליחיד אלא נדרים ונדבות, "אִישׁ כֹּל הַיֶּשֶׁר בְּעֵינָיו", אינו מדבר אלא בבמה קטנה, שהיא המקום שהוא מקריב בו כראות עיניו, אבל בבמה גדולה לא נתחדש דבר, ודינה כפי שהיתה קודם לכן, שמקריבים בה כל הקרבנות.

ולדעת רבי שמעון – לא קרב בבמה גדולה, אלא **חובות ציבור שקבוע להם זמן.** [וכן נדרים ונדבות]. אבל חובות שלא קבוע להם זמן, אף של ציבור [כפר העלם דבר], לא קרבו אפילו בבמה הגדולה. שנאמר, "וַיִּתְּנוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּגִלְגָל וַיַּעֲשׂוּ אֶת הַפֶּסַח בְּאֶרְבַּע עָשָׂר יוֹם לַחֹדֶשׁ בְּעָרְבַת בְּעָרְבוֹת יְרֵחוֹ", ללמד, שעשו רק חובות שזמנם קבוע, כפסח.

ולדעת הברייתא בדף קי"ח² – לא קרב

הגדולה, היא המזבח של המשכן, קרבו קדשי קדשים הנאכלים, כחטאת¹, והם היו נאכלים לפני מן הקלעים.

אבל קדשים קלים היו נאכלים בכל מקום, כי מאחר שבטלו הדגלים, וישראל היו מהלכים בכל הארץ לכובשה, בטלה קדושת מחנה ישראל.

ונחלקו חכמים, אלו קרבנות היו קרבים באותו הזמן בבמה הגדולה, ואלו קרבנות היו קרבים בבמות היחידים.

א. בבמה הגדולה:

לדעת רבי מאיר וחכמים – כל שקרב במשכן שבמדבר לציבור, קרב בבמה גדולה שבגלגל. ובכלל זה, **כל קרבנות ציבור, בין אלו שיש להם זמן קבוע, כקרבנות המועדים, ובין אלו שאין להם זמן קבוע, כפר העלם דבר של ציבור, [יש אומרים שגם נסכים קרבו. ויש אומרים שנסכים לא קרבו. ומחלוקתם נתבארה בדף קי"א].** **ולייחידים לא קרב באותו זמן אלא קרבנות נדבה,** [עולה ושלמים, ולדעת רבי מאיר גם מנחות ונזירות]. **אבל לא קרב להם שום קרבן חובה.** שנאמר על אותו זמן, "אִישׁ כֹּל הַיֶּשֶׁר בְּעֵינָיו", כלומר היחיד לא יקריב אלא נדרים ונדבות הישרים בעיניו, ולא קרבנות חובה, ואפילו בבמה גדולה, כי לא נאמר שום חילוק בין במה גדולה לבמה קטנה, ודווקא לאיש נאמר הדין הזה,

הוספות

¹ העירוני שיש חולקים על כך.

² עיין ברש"י ותוסי' אם ברייתא זו מבארת את דברי רבי שמעון.

ניתנים לכהן. ובבמה קטנה אינם ניתנים לכהן. שנאמר בחזה ושוק, "לְהִנִּיף תְּנוּפָח לִפְנֵי ה'"; ללמד, שדווקא לפני ה' נאמר דין חזה ושוק ולא בבמה.

בבמה גדולה, אלא חובות ציבור שיש כנגדן קרבנות נדבה, כגון עולות המועדים, שיש כנגדם עולות נדבה, [וכן קרבנות נדבה ממש], אבל חובות ציבור שאין כנגדן קרבנות נדבה, כחטאות המועדים, לא קרבו, שאין כנגדם חטאות נדבה.

דף קיח

ב. בבמה קטנה :

מי מקריב בבמה בזמן היתר הבמות

נאמר, "וְזָרַק הַכֹּהֵן אֶת הַדָּם עַל מִזְבֵּחַ ה' פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד וְהִקְטִיר הַחֶלֶב לְרִיחַ נִיחֹחַ לַה'", ללמד, שרק במזבח שבעזרה העבודה טעונה כהונה, אבל בבמות [בזמן היתר הבמות], העבודה כשרה גם בזרים, ואפילו בעבדים.

ולדעת רבי יהודה, אם היה כתוב זה לבדו, היה מקום לומר, שאמנם בבמה העבודה כשרה בזרים, אבל טעונה בכורות, כמו שהיה קודם הקמת המשכן. ורק משום שנאמר, "אִישׁ כָּל הַיָּשָׁר בְּעֵינָיו", למדנו, שהעבודה כשרה בבמה אף בזרים שאינם בכורים.

ערל שנטמא במת מקבל הזאה

הנטמא במת, צריך שיזו עליו שתי הזאות ממי חטאת לטהרו, הזאה ראשונה תהא מיום השלישי לטומאתו, והזאה שניה תהיה ביום הרביעי שאחר ההזאה הראשונה, [כך שאם היו עליו פעם ראשונה ביום השלישי לטומאתו, יזו עליו

לדברי הכל, לא קרב בה שום קרבן ציבור, ושום קרבן חובה של יחיד, אלא רק נדרים ונדבות של יחידים, שנאמר, "אִישׁ כָּל הַיָּשָׁר בְּעֵינָיו".

לדברי רוב החכמים – אין בכלל זה אלא עולות ושלמים הבאים בפני עצמם, אבל מנחות, ועולה ושלמים של נזירות לא. כי לדעתם מנחה אינה קריבה בבמה [כפי שיתבאר בעזה"י בדף קי"ט]. וקרבנות נזירות אינם נחשבים כבאים בנדבה, כי הנזיר לא התנדב קרבנות נזירות, אלא להיות נזיר מיין תגלחת וטומאה, ומאליו נתחייב בקרבנות.

ולדעת רבי מאיר – גם מנחות, ועולה ושלמים של נזירות, הם בכלל נדרים ונדבות. כי לדעתו מנחה קריבה בבמה. וקרבנות הנזירות נחשבים כבאים בנדבה, כי באים מחמת נזרו שנדר בנזיר.

חילוק שלמים ותודה בין במה גדולה לבמה קטנה

בבמה גדולה חזה ושוק של שלמים ותודה ניתנים לכהן, וכן ארבע לחמים מהתודה

פעם שניה ביום השביעי].

המנוחה, היא שילה, נאסרו הבמות.

ובשילה לא היה משכן מקרשים כמו במדבר, אלא הקירות היו מבניין של אבנים, ורק הגג היה מיריעות כמו במדבר.

[ודבר זה למדו חכמים מתוך הפסוקים הבאים, האמורים על משכן שילה: (א) "וַתִּבְאֶהוּ בֵּית ה' שְׁלוֹ", משמע שהיה בית. (ב-ג) "וַיִּטֵּשׁ מִשְׁכַּן שְׁלוֹ אֱהָל שֶׁכֶן בְּאֶדְס", "וַיִּמָּאֵס בְּאֱהָל יוֹסֵף וּבְשֵׁבֶט אֶפְרַיִם לֹא בָחַר", משמע שהיה אוהל. הא כיצד, לא היתה שם תקרה, אלא בניין של אבנים מלמטה, ויריעות מלמעלה].

קדשי קדשים היו נאכלים לפני מן הקלעים, כמו בשאר מקומות שהיה המשכן.

אבל קדשים קלים ומעשר שני היו נאכלים אף חוץ לעיר, בכל מקום שממנו היתה העיר נראית. ונחלקו חכמים מניין הדין הזה למד:

לדעת רב אושעיא – הדין הזה למד מהכתוב, "הַשֹּׁמֵר לָךְ פֶּן תַּעֲלֶה עֲלֶיךָ בְּכָל מְקוֹם אֲשֶׁר תִּרְאֶה", כלומר דווקא את ההעלאה אין לעשות בכל מקום אשר תראה, [והוא הדין לשאר עשיות הקרבן, שהוקשו להעלאה, שנאמר "שֶׁם תַּעֲלֶה עֲלֶיךָ וְשֶׁם תַּעֲשֶׂה"], אבל לאכול את הקדשים הקלים מותר בכל מקום אשר תראה, והכוונה לכל מקום שתראה משם את שילה.

ולדעת רב אבדימי בר חסא¹ – יש ללמוד

ומי שהיה ערל כשנטמא, והיזו עליו לטהרו קודם שנימול, הרי זה טהור מטומאתו, [ומותר לגעת בקדשים].

שכן מצינו בביאת הארץ, שהיו רובם טמאי מתים, [שמתו אבותיהם כל ארבעים שנה במדבר, ונטמאו בהם]. **והיו רובם ערלים, ונימולו באחד עשר בניסן**, שנאמר אחר עוברם את הירדן, "וַיַּעַשׂ לוֹ יְהוֹשֻׁעַ חֲרֻבוֹת צָרִים וַיִּמַל אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶל גְּבַעַת הַקַּרְלוֹת", [ובעשרה בניסן עברו את הירדן, ובאותו יום היו עייפים מהדרך, ואם כן לא נימולו אלא למחרת].

ואף על פי שלא מלו אלא באחד עשר בניסן, **עשו כולם את הפסח בטהרה**, שנאמר, "וַיִּחַנוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּגִלְגָל וַיַּעֲשׂוּ אֶת הַפֶּסַח בְּאַרְבַּעַת עָשָׂר יוֹם לַחֹדֶשׁ בְּעָרֵב בְּעָרְבוֹת יְרִיחוֹ", **ואם כן**, על כרחך קיבלו הזאה ראשונה בעודם ערלים, כי אפילו אם היתה הזאה שניה בארבעה עשר בניסן, היתה הזאה ראשונה בעשרה בניסן, קודם שנימולו.

באו לשילה

לאחר ארבע עשרה שנה של כיבוש וחלוקה, העמידו את המשכן במקום קבע בשילה, ואז נאסרו הבמות, כי על היתר הבמות נאמר, "אִישׁ כֹּל הַיִּשְׂרָאֵל בְּעֵינָיו. כִּי לֹא בְּאֵתָם עַד עָתָה אֶל הַמְּנוּחָה", אבל משבאו אל

הוספות

¹ ויש גורסים חמא.

אמר רב פפא: רואה שאמרו לא רואה כולו,
אלא אפילו רואה מקצתו.

ובשני המקומות הבאים הסתפקו חכמים
אם קדשים קלים היו נאכלים:

ספק רב פפא – **מקום שרואה ממנו את**
שילה, **בעמידה אבל לא בישיבה**.

ספק רבי ירמיה – **נחל, שהעומד על שפתו**
רואה משם את שילה, אבל מתוך הנחל
עצמו אינו רואה את שילה.

מקומות ששרתה שכינה בישראל

בשלושה מקומות שרתה שכינה על ישראל:
(א) בשילה. (ב) בנוב וגבעון. (ג) בבית
עולמים.

לדעת רבי – בכולם לא שרתה שכינה אלא
בחלקו של בנימין, שנאמר, "לְבַנְיָמִן אָמַר יְדִיד
ה' יִשָּׁפוּ לְבֶטֶח עָלָיו חֲפָז עָלָיו כָּל הַיּוֹם וַיְבִין כְּתָפוּי
שָׁכָר", ללמד שכל חפיפות של שכינה, לא
יהיו אלא בחלקו של בנימין. שכך יש
לדרוש את הכתוב הזה. "חֲפָז עָלָיו", זה
העולם הזה, שבכל מקום ששרתה בו
שילה נוב וגבעון ובית עולמים. "כָּל הַיּוֹם",
אלו ימות המשיח, שגם המקדש העתיד
בימות המשיח, יהיה בחלקו של בנימין.
"וַיְבִין כְּתָפוּי שָׁכָר", זה העולם הבא, שגם
המקדש העתיד לעולם הבא, יהיה בחלקו
של בנימין. [ואף שלא היו כל המקומות
הללו בנחלת בנימין, מקום המקדש
שעליהם היה מנחלת בנימין, שהיתה

זאת **מהכתוב** הקורא למקום הסמוך
לשילה "וַיָּסֹב הַגְּבוּל מִזְרְחָהּ תְּאֵנֹת שִׁלָּה",
לשון "וַיָּרֶב בְּבֵת יְהוָה תְּאֵנֹתָהּ וְאֵנִיָּהּ", ונקרא
כן, על שם שכל הרואה את שילה משם,
נוצר ששם היה מקום אכילת קדשים,
וחרב, ומכאן שהקדשים היו נאכלים
במקום ראיית שילה.

ולדעת רבי אבהו – זהו מה שנאמר ליוסף
בברכותיו של יעקב, "בֶּן פְּרֵת יוֹסֵף" לשון
פריה ורביה כלומר תתרבה מקום אכילת
הקדשים במשכן שילה שיהיה בנחלת יוסף
ותהיה בכל מקום ראיית העין וזאת על
שום "בֶּן פְּרֵת עָלֵי עֵינַי" כלומר בזכות שלא
רצה להסתכל בעיניו על אשת אדוניו
שאינה שלו זכה שיאכלו קדשים בגבולו
כמלא העין.

ולדעת רבי יוסי ברבי חנינא – זהו מה
שנאמר ליוסף בברכות משה, "וַיִּמְקְדֵהוּ אֶרְצָה
וּמְלֵאָהּ וַרְצוֹן שִׁכְנֵי סִנְיָהּ תְּבוֹאֲתָהּ לְרֵאשׁ יוֹסֵף
וּלְקַדְקַד זֵיזִיר אֶחָיו", על ידי רצונו שהתגבר על
יצרו, שלא להנות ממנה שאינו שלו, זכה,
שעל ידי ראיית שילה שבנחלתו, נאכלים
קדשים גם בנחלות אחרים.

מה נחשב מקום הרואה את שילה

תנא: רואה שאמרו כל שהוא רואה ואין
דבר המפסיק בינו לבין שילה. [אמר ליה
רבי שמעון בן אליקים לרבי אלעזר, כגון בי
כנישתא דמעון [=בית כנסת של מעון],
שממש היו רואים את שילה, ולא היה דבר
מפסיק.

שנה.

מאז שנכנסו ישראל לארץ, ועד שגמרו לכבוש אותה ולחלקה, היה אוהל מועד בגלגל, וארבע עשרה שנים ארך הזמן הזה.

ללשון ראשון – יש להביא ראיה לדבר, מדברי כלב, שכשבא ליהושע, להתחיל בחלוקת הארץ, אחר תום שנות כיבושה, בא כלב, ותבע את חברון שנתנה לו ממשה, וכך אמר כלב בדבריו, "בן ארבעים שנה אנכי בשלח משה עבד ה' אתי מקדש ברנע לרגל את הארץ ואשב אתו דבר פאשר עם לבבי ... ועתה הנה חקיה ה' אותי פאשר דבר זה ארבעים וחמש שנה מאז דבר ה' את הדבר הזה אל משה אשר הלך ישראל במדבר ועתה הנה אנכי היום בן חמש ושמנים שנה" למדנו מדבריו שחלוקת הארץ היתה ארבעים וחמש שנה אחר שילוח המרגלים, ומבואר בכתובים שאחר שילוח המרגלים שהו ישראל במדבר עוד שלושים ושמונה שנה, נמצא שכיבוש הארץ ארך עוד שבע שנים עד שהחלו בחלוקה, ומתוך שלא למדנו מהכתובים אלא את שנות הכיבוש, ולא נתפרשו שנות החלוקה, מסתבר ששוים היו, ומכאן ששנות הכיבוש והחלוקה היו ארבע עשרה.

וללשון שני – יש ללמוד ששנות הכיבוש והחלוקה היו ארבע עשרה, ממה שנאמר ליחזקאל, "בעשרים וחמש שנה לנלותנו בראש השנה בעשור לחדש" [עשור לחודש של שנת היובל קרוי ראש השנה, ואם כן דברים אלו נאמרו לו בשנת היובל] בארבע עשרה

רצועת קרקע נמשכת מנחלת בנימין עד מקומות המקדש הללו, והיתה כולה שייכת לנחלת בנימין].

ולדעת תנא קמא – המקומות הראשונים ששרתה שכינה על ישראל לא היו מנחלת בנימין ורק המקדש שבירושלים היה בנחלתו שכך יש לדרוש את הכתוב הנ"ל "חפף עליו", זה מקדש ראשון שהיה בנחלת בנימין. "כל היום", זה מקדש שני שהיה בנחלת בנימין. "ויבין קתפיו שכן", אלו ימות המשיח, שגם המקדש השלישי, העתיד להיות בימות המשיח, יהיה בחלקו של בנימין.

כשאביי אמר לפני רב יוסף, דבר שלא היה נראה נכון בעיניו [של רב יוסף], אמר, חד ברא הוה ליה לכייליל [=בן אחד יש לו לכייליל¹] ולא מיתקן [=ואינו הגון].

כמה שנים היה אוהל מועד בכל מקום

א. במדבר היה המשכן 39 שנים.

שכן בשנה ראשונה לצאת בני ישראל ממצרים עשה משה את המשכן, ובשנה השניה הקימו, שנאמר, "ויקהי בחדש הראשון בשנה השנית באחד לאחד החדש הוקם המשכן", ובני ישראל היו במדבר ארבעים שנה, נמצא שהמשכן עמד במדבר ארבעים שנה חסר אחת.

ב. בגלגל היה אוהל מועד ארבע עשרה

¹ הוספות

¹ כתב רש"י: נראה בעיני כי אביו של אביי כייליל שמו.

לירושלים. [ובאותם עשרים שנה מלך שמואל 10 שנים לבדו ושנה אחת מלך שאול עם שמואל ושתי שנים מלך שאול לבדו ושבע שנים מלך דוד בחברון].

וממלכות דוד בירושלים עד מותו – 33 שנה, שנאמר, "וְהָיָה אֲשֶׁר מִלְּךָ דָּוִד עַל יִשְׂרָאֵל אַרְבָּעִים שָׁנָה בְּחֶבְרוֹן מִלְּךָ שְׁבַע שָׁנִים וּבִירוּשָׁלַם מִלְּךָ שְׁלֹשִׁים וְשֵׁשׁ שָׁנִים". [סך הכל 53 שנה מאז גלות הארון שאז חרבה שילה]

ומתחילת מלכות שלמה עד שבנה את המקדש – 4 שנים, [כמבואר לעיל], סך הכל, מחורבן שילה ועד בנין המקדש, היו 57 שנה, ואלו הם ימי נוב וגבעון.

ג. בשילה היה המשכן 369 שנה.

שכן מיציאת מצרים ועד השנה הרביעית למלכות שלמה שאז בנה את הבית היה 480 שנה, הוצא מהם 40 שנה שהיו במדבר, 14 שהיו בגלגל, ו-57 שהיו בגבעון. נשאר בידך 369 שנה שהיה המשכן בשילה.

דף קיט

באו לנוב ולגבעון

כשחרבה שילה, ונלקח הארון בסוף ימי

שְׁנָה אַחַר אֲשֶׁר הִקְתָּהּ הָעִיר בְּעֶצְם הַיּוֹם הַזֶּה הִקְתָּהּ עָלַי יְד ה' וַיָּבֵא אֹתִי שְׁמָה", שכן הכתוב הזה מלמד, שהחורבן היה בשנת 36 ליובל, [ולכן ארבע עשרה שנה אחר כך היה יובל]. ולא יתכן שתהיה שנת החורבן בשנת 36 ליובל, אלא אם כן החלו למנות שמיטים ויובלות ארבע עשרה שנה אחר כניסתם לארץ¹. ומכאן, שלא תם הכיבוש והחלוקה עד סוף ארבע עשרה שנה.

ד. בנוב וגבעון היתה הבמה הגדולה חמישים ושבע שנים.

שכן ביום מיתת עלי הכהן, שהוא יום מלוכת שמואל, חרבה שילה, ובא המזבח לנוב, וכשמת שמואל, חרבה נוב [על ידי שאול], ובא המזבח לגבעון, ושהה בו עד השנה הרביעית למלכות שלמה, שבנה אז את הבית, שנאמר "וַיִּחַל לְבָנוֹת בְּחַדְשׁ הַשָּׁנִי בַּשָּׁנִי בַּשָּׁנָה אַרְבַּע לְמַלְכוּתוֹ"².

וכך הוא חשבון השנים ממות עלי ועד שנת ארבע לשלמה :

ממות עלי עד שהביא דוד את הארון לירושלים – 20 שנה שכן אחר שגלה הארון בימי עלי, שהה בגלותו 20 שנה, שנאמר, "וַיְהִי מִיּוֹם שִׁבְתֵּי הָאָרוֹן בְּקִרְיַת יַעֲרִים וַיָּרְבוּ הַיָּמִים וַיְהִיוּ עֶשְׂרִים שָׁנָה וַיָּנְהוּ כָּל בֵּית יִשְׂרָאֵל אַחֲרֵי ה'" ואז באותה שנה כשמלך דוד בירושלים, העלה את הארון

הוספות

¹ שכן הבית נבנה 480 שנה אחר יציאת מצרים, ועמד 410 שנים, נמצא שמביאת הארץ [שהיתה ארבעים שנה אחר יציאת מצרים], ועד החורבן, 850 שנה, שהם בדיוק 17 יובלות, ואם חל היובל האחרון 14 שנה אחר החורבן, על כרחך גם היובל הראשון נדחה 14 שנה, ולא החלו למנות אלא 14 שנה אחר ביאתם לארץ.

² יל"ע למה החשבון הוא עד תחילת הבניה, ולא עד שהעביר את העבודה למקדש.

אלא נאכל בכל ערי ישראל.

- מתחילה רצו לומר שהטעם לכך כי נאמר "שֶׁם" במעשר שני ונאמר "שֶׁם" בארון ללמוד בגזרה שווה, שהבאת מעשר שני למקדש תלויה במקום הארון, ולא במקום המזבח, ונובב בגבעון היה המזבח, אבל לא היה הארון, [שהיה בקרית יערים ובעיר דוד]. אולם דחו זאת כי אם כן נלמד בגזרה שווה זו שגם פסח וקדשים שנאמר בהם "שֶׁם" לא יקרבו בנובב וגבעון ואי אפשר לומר כן.

- ומסקנה שדעה זו היא דעת רבי שמעון האומר שאף בבמה גדולה לא קרבו חובות שאין זמנם קבוע כמעשר בהמה ומעשר דגן הוקש למעשר בהמה ללמד שגם הוא אינו טעון הבאה לנובב וגבעון.

אבל לדעת חכמים, מעשר שני היה נאכל בנובב וגבעון. ואף על פי שהוא טעון הבאה לבירה [=מקדש], שנאמר, "וְאֶכְלֶתֶם שֶׁם לְפָנָי ה' אֱלֹהֵיכֶם", כי מכל מקום, גם נוב וגבעון קרויים בירה, כמו ששנה רב יוסף, שלש בירות הן, (א) שילה (ב) ונוב וגבעון (ג) ובית עולמים.

באו לירושלים

כשבאו ובנו את המקדש בירושלים, נאסרו **הבמות**, שנאמר בעניין היתר הבמות, "כִּי לֹא בָאתֶם עַד עֵתָהּ אֶל הַמְּנוּחָה וְאֶל הַנְּחִלָּה", אבל כשבאו לירושלים, נאסרו הבמות.

קדשי קדשים נאכלים לפניו מן הקלעים.

עלי, באו לנוב, [שנאמר "וַיָּבֵא דָוִד נֶבֶה אֶל אַחִימֶלֶךְ הַכֹּהֵן ... וַעֲתָה מֵה יֵשׁ תַּחַת יָדְךָ חֲמִשָּׁה לֶחֶם תִּנְהַ בְּיָדֵי אוֹ הַנְּמִצָּא. וַיַּעַן הַכֹּהֵן אֶת דָּוִד וַיֹּאמֶר אֲנִי לֶחֶם חֵל אֶל תַּחַת יָדֶיךָ כִּי אִם לֶחֶם קָדֵשׁ יֵשׁ", הרי שבנוב היו השולחן והמזבח], וכשחרבה נוב בימי שאול, באו לגבעון, [שנאמר, "וַיֵּלֶךְ הַמֶּלֶךְ גְּבֻעָנָה לְזִבְחַ שֶׁם כִּי הִיא הַבְּמָה הַגְּדוֹלָה אֲלֶיךָ עֲלוֹת יַעֲלֶה שְׁלָמָה עַל הַמְּזִבֵּחַ הַהוּא"].

וכל אותו זמן שבין חורבן שילה לבניין המקדש בירושלים, **חזרו הבמות להיות מותרות** כבזמן שהיה אוהל מועד בגלגל.

שנאמר בעניין היתר הבמות בגלגל, "אִישׁ כֹּל הַיִּשְׂרָאֵל בְּעֵינָיו. כִּי לֹא בָאתֶם עַד עֵתָהּ אֶל הַמְּנוּחָה וְאֶל הַנְּחִלָּה", כלומר הבמות מותרות בגלגל, כי עוד לא הגיעו למנוחה שזו שילה, ולנחלה שזו ירושלים, ומכאן שכשהגיעו לכל אחד מהמקומות הללו, נאסרו הבמות, אבל בין זו לזו, היו הבמות מותרות, [שאם לא הותרו עוד אחר שילה, די היה לכתוב, "כִּי לֹא בָאתֶם עַד עֵתָהּ אֶל הַמְּנוּחָה", ונדע, שמשילה ולהבא אין לבמות היתר].

וכל אותו הזמן שהיתה הבמה הגדולה בנוב וגבעון **קדשי קדשים היו נאכלים לפניו מן הקלעים**.

אבל קדשים קלים היו נאכלים בכל ערי ישראל, שכן בכל מקום ניתן היה לעשות במה ולהקריב קדשים קלים.

ולעניין מקום אכילת מעשר שני:

יש דעה שאינו טעון הבאה לנוב וגבעון

וקדשים קלים ומעשר שני נאכלים בכל ירושלים לפניו מן החומה של ירושלים.

ונחלקו חכמים בביאור הכתוב, "פי לא באתם עד עתה אל המנוחה ואל הנחלה":

לדעת רבי יהודה – "מנוחה" זו שילה. ו"נחלה" זו ירושלים, [וכן נאמר על ירושלים, "היתה לי נחלתי פאריה ביער", "העזיט צבוע נחלתי לי העזיט סביב עליה"].

לדעת רבי שמעון – "מנוחה" זו ירושלים, [וכן נאמר על ירושלים "זאת מנוחתי עדי עד פה אשב פי אותיה", "פי בחר ה' בציון אנה למושב לו"]. ו"נחלה" זו שילה. [והקדים את ירושלים לשילה לומר שבגלגל הבמות מותרות כי לא זו בלבד שאל ירושלים לא באו אלא אף לשילה עוד לא באו].

- ולשני התנאים הללו, נאסרו הבמות בשילה ובירושלים, והותרו בגלגל ובנוב וגבעון, אבל אחר חורבן ירושלים לא הותרו עוד.

לדעת תנא דבי רבי ישמעאל – זו וזו שילה, ונקראת מנוחה ונחלה, כי נחו בה מהכיבוש, ובה החלו לחלק את הנחלות כמו שנאמר "וישלך להם יהושע גורל בשלה לפני ה' ויחלק שם יהושע את הארץ לבני ישראל כמחלקתם". ולדעה זו כל מקום קדש לשעתו בלבד ולכן אחר שחרבה שילה הותרו הבמות וכמו כן אחר שחרבה

ירושלים הותרו הבמות.

ולדעת רבי שמעון בן יוחי – זו וזו ירושלים. ונקראת מנוחה ונחלה, כי בה נח הארון, שנאמר "ויהי כנוח הארון"¹, והיא מנוחת עולמים. ולדעה זו עד שנבנה הבית לא נאסרו הבמות.

"ויקח מנוח את גדי העזים"

"ואת המנוחה ויעל על הצור לה"

לדעת רבי שמעון בר יוחי – הכל היו מותרים להקריב אז בבמה, כי לא נאסרו הבמות עד בניין ירושלים.

ולדעת החכמים האחרים – מנוח עשה כן מחמת הוראת שעה, אבל באמת אותה שעה היו הבמות אסורות.

ארבעה כללות בשחטי חוץ

כלל א: כל הקדשים שהקדישם בשעת איסור הבמות, והקריבם בשעת איסור הבמות מבחוץ, הרי אלו (א) בעשה (ב) ולא תעשה (ג) וחייבים עליו כרת [פי שנתבאר בפרק השוחט והמעלה].

כלל ב: הקדישם בשעת היתר הבמות. והקריבם בשעת איסור הבמות בחוץ, הרי אלו (א) בעשה (ב) ולא תעשה. אבל אין חייבים עליהן כרת. [פי שנתבאר בפרק השוחט והמעלה בדף ק"ו].

הוספות

¹ חיפשתי מקרא זה ולא מצאתיו, ואם אינו בכתובים, יש לי מקרא אחר בדברי הימים, "קומה ה' אלהים לנוח אתה וארון עוזך". [רש"י].

שנאמר "וְהִגִּישָׁה אֶל הַמִּזְבֵּחַ" [ורש"י גורס "הִקְרַב אֶתָּה בְּנֵי אֶהְרֹן לְפָנַי ה' אֶל פָּנַי הַמִּזְבֵּחַ"]. המזבח המיוחד ולא במת יחיד. ולדעת רבי יהודה, אין מנחה קרבה בבמה כלל, שנאמר בעניין שחוטי חוץ, "וְזָבַחוּ זָבְחֵי שְׁלָמִים לַה' אוֹתָם", ללמד שדווקא בהמות קרבו בבמה, אבל לא מנחות ולא עופות.

ו. **כהונה**, שנאמר "וְזָרַק הַכֹּהֵן אֶת הַדָּם עַל מִזְבֵּחַ ה'". ולא רק הוא בבמת יחיד. [אבל כהן מקריב בה כאחרים].

ז. **בגדי כהונה**, שנאמר "לְשָׂרְת בִּקְדָשׁ". ולא בבמת יחיד.

ח. **כלי שרת**, שנאמר "כְּלֵי הַשָּׂרְת אֲשֶׁר יִשְׁרְתוּ בָם בִּקְדָשׁ". ולא בבמת יחיד.

ט. **ריח ניחוח** [כלומר הקרבה לשם ריח ניחוח], שנאמר "ריח ניחוח לה'".

י. **מחיצה בדמים** בין עליונים לתחתונים, שנאמר "וְהִקְיָתָה הַרְשָׁת עַד חֲצֵי הַמִּזְבֵּחַ". ולא בבמת יחיד.

יא. **רחיצת ידים ורגלים**, שנאמר "וַיִּבְקְרְבָתֶם אֶל הַמִּזְבֵּחַ יְרַחֲצוּ". ולא בבמת יחיד.

בכולם נזכר לפני ה' שהכוונה למשכן או המזבח שהכוונה למזבח המיוחד ואין הבמה בכלל זה.

**קדשים שהוקדשו לבמה
קטנה ולבסוף קרבו בגדולה**

ללשון ראשון – דינם כדין קדשי במה

כלל ג: הקדשים בשעת איסור הבמות, והקריבם בשעת היתר הבמות, הרי אלו (א) בעשה [שביטל הבאה לה']. ואין בהם איסור לא תעשה.

כלל ד: הקדשים בשעת היתר הבמות, והקריבם בשעת היתר הבמות, הרי זה פטור מכלום.

קדשי יחיד שהוקדשו למשכן

גם בזמן היתר הבמות, קדשי יחיד שהוקדשו למשכן, **יקרבו במשכן ובדיעבד, אם קרבו בבמה, המקריב פטור** [מפרשת שחוטי חוץ]. [אבל אסור לעשות כן כי נאמר, "כאשר נדרת תשמר ועשית"].

ואם לא פירש מן הסתם הם עומדים להקרבה בבמה ויקריבם בבמה לכתחילה.

דברים שבין במת ציבור לבמת יחיד

א. **סמיכה**, שנאמר "לְפָנַי ה'. וְסִמְךָ". ולא בבמת יחיד.

ב. **שחיטת צפון**, שנאמר, "וְשָׁחַט אֹתוֹ עַל יָרֵךְ הַמִּזְבֵּחַ צִפְנָה לְפָנַי ה'". ולא בבמת יחיד.

ג. **מתן שתיים שהן ארבע**, שנאמר, "וְזָרְקוּ אֶת הַדָּם עַל הַמִּזְבֵּחַ סָבִיב אֲשֶׁר פָּתַח אֶהְל מוֹעֵד". ולא בבמת יחיד.

ד. **תנופת מנחות**, שנאמר "לְהִנִּיף תְּנוּפָה לְפָנַי ה'". ולא בבמת יחיד.

ה. **הגשת מנחות לקרן מזרחית דרומית**,

גדולה, ויש לתת דמים עליונים למעלה וסתפק בזה. ותחתונים למטה.

קרבן בבמת יחיד בלילה

רב ושמואל נחלקו, האם קרבן הנשחט בבמת יחיד בלילה פסול או לא.

הפשט וניתוח בבמת יחיד

רב ורבי יוחנן נחלקו, האם עולת במת יחיד טעונה הפשט וניתוח. ותניא כוותיה דרבי יוחנן, האומר טעונה הפשט וניתוח.

דברים שבין במה גדולה לבמה קטנה

(א) קרן (ב) וכבש (ג) ויסוד (ד) וריבוע (ה) כיור וכנו (ו) חזה ושוק.

דברים ששווה במה גדולה לבמה קטנה

(א) שחיטה [ולכאורה הוא הדין לשאר עבודות]. (ב) הפשט וניתוח העולה. (ג) דם מתיר כשנזרק כהלכתו. (ד) דם מפגל כשנזרק במחשבת חוץ לזמנו. (ה) מומים פוסלים את הקרבן. (ו) אכילת הקרבן בזמן האמור בתורה.

וללשון שני – דינם כדין קדשי במה קטנה, ואין בהם חילוק בין מתנה למעלה או למטה.

ולדעת רבי אלעזר – עולת במת יחיד שהכניסה לפניו, אף אחר שחיטה, קלטוה מחיצות, שיהיו כל דיני הקרבתה כעולת במת ציבור.

ורבי זירא נסתפק האם כן דינה כל זמן שהיא בפנים, או אף אם חזר והוציאה, מאחר שנכנסה פעם אחת, קלוטה ועומדת היא להיעשות בפנים.

דף קב

קדשי קדשים שנשחטו בדרום

קדשי קדשים שנשחטו בדרום, פסולים הם, ומכל מקום שחיטתם מועילה להוציא אותם מידי מעילה.

ולדעת רבה, אפילו עלו למזבח ירדו. ולדעת רב יוסף, אם עלו לא ירדו. ורבי ינאי

סליק פרק השוחט והמעלה וכל מסכת זבחים

הודו לה' כי טוב כי לעולם חסדו